

EGYETEMES ZENETÖRTÉNET

- hangzó példatár -

(Kizárólag tanulmányi célokra, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetének hallgatói számára összeállította, szerkesztette: Földes Imre, 2003/2004.)

Harmadik évfolyam

13. Johannes Brahms

	<u>Johannes Brahms</u> német *1833. V. 7. Hamburg †1897. IV. 3. Bécs	IRODALOM: ÉLETRAJZ, ÉLETÚT: Eduard Crass: Johannes Brahms élete képekben, Zeneműkiadó 1960 Ludwik Erhardt: Brahms, Zeneműkiadó 1978 Molnár Antal: Brahms, Gondolat 1959
--	---	--

a/ Vokális művek

		IRODALOM: A hét zeneműve: Rapszódia alt szőlőre, férfikarra és zenekarra, op. 53, 1978/3 Szerelmi dalkeringők, 1983/84 A szép Magelone, dalciklus, 1977/3
1.	<u>Ein deutsches Requiem</u> (Német requiem), szoprán- és bariton szőlőre, vegyeskarra és zenekarra (ad libitum orgonával), bibliai szövegre, op. 45, 1857-68, bemutató (részleges bemutatók után): 1869 Lipcse, Gewandhaus Két részlet: a/ <u>2. tétel</u>: „Denn alles Fleisch es ist wie Gras...” (Mert minden test olyan mint az fü...) b/ <u>3. tétel</u>: „Herr, lehre doch mich...” (Jelencz meg URam...)	CD: EMI CDC 7 47238 2 IRODALOM: A hét zeneműve 1976/3 (Ujfalussy József) Várnai Péter: Oratóriumok könyve

a/	<u>2. tétel</u>: Langsam, marschmässig (14:28) Philharmonia Chorus Philharmonia Orchestra vez. Otto Klemperer	
----	---	--

A: ²⁴ /:Denn alles Fleisch es ist wie Gras und alle Herrlichkeit des Menschen wie des Grases Blumen. Das Gras ist verdorret und die Blume abgefallen.:/ B: ⁷ So seid nun geduldig, lieben Brüder, bis auf die Zukunft des Herrn. Siehe ein Ackermann wartet auf die köstliche Frucht der Erde und ist geduldig darüber, bis er empfahe den Morgenregen und Abendregen. (So seid geduldig.) A: ²⁴ Denn alles Fleisch... usw. C: ²⁵ Aber des Herrn Wort bleibt Ewigkeit. ¹⁰ /:Die Erlöseten des Herrn werden wieder kommen, /:und gen Zion:/, kommen mit Jauchzen:/; /:Freude:/, ewige Freude wird über ihrem Haupte sein; /:Freude und Wonne werden sie ergreifen, und Schmerz und Seufzen wird weg müssen:/. (Die Erlöseten des Herrn... usw.)	A: ²⁴ /:Mert minden test olyan mint az fü, és az embernek minden ditsősége mint az fünek virága, meg szárad az fü: és annac virága el hull.:/ (Péter első levele 1,24) B: ⁷ Békeségesec legyetec azért attyámfiak, az ÚRnak el jöüeteleig: Imé az szántó vető ember várja az földnek drága gyümölcset, békeségesen várúan azt, míg reggeli és estüeli eső lészen reája. (Békeségesek legyetec.) (Jakab levele 5,7) A: ²⁴ Mert minden test... stb. C: ²⁵ De az ÚRnak beszéde meg marad öröcké. (Péter első levele 1,25a) ¹⁰ /:Mert az ÚRtól meg váltattac meg térnek és nagy énekléssel /:Syonba mennec:/:/, és (:öröm:), /:öröcké való öröm lészen az ő feieken, öröm és vigaság vészi őket környül, és el táuozik tölök az keserűség és nyögés:!/ (Mert az ÚRtól meg váltattac... stb.) (Ézsaiás v. Izaiás próféta könyve/jövendölése /=Jesája, zsidó/ 35,10) (Vizsolyi Biblia. Károli Gáspár fordítása)
---	---

b/	<u>3. tétel:</u> Andante moderato (9:50) Dietrich Fischer-Dieskau - bariton Philharmonia Chorus Philharmonia Orchestra vez. Otto Klemperer	
----	---	--

SOLO ⁴ Herr, lehre doch mich, dass ein Ende mit mir haben muss, und mein Leben ein Ziel hat, und ich davon muss. CHOR Herr, lehre doch mich... usw. SOLO ^{5a} Siehe, meine Tage sind eine/r/ Handbreit vor dir, und mein Leben ist wie nichts vor dir. CHOR Siehe, meine Tage... usw. SOLO und CHOR Herr, lehre doch mich... usw. SOLO ^{5b} Ach, wie gar nichts sind alle Menschen, die doch so sicher leben. ⁶ Sie gehen daher, wie ein Schemen, und machen ihnen viel vergebliche Unruhe; sie sammeln und wissen nicht wer es kriegen wird. CHOR Ach, wie gar nichts sind alle Menschen, die doch so sicher leben. SOLO und CHOR ⁷ /:Nun Herr, wes soll ich mich trösten? Ich hoffe auf dich:/. CHOR ¹ /:Der Gerechten Seelen sind in Gottes Hand, und keine Qual rühret sie an:/.	SZÓLÓ ⁴ Jelencz meg URam énnékem az én végemet és az én napimnac mertéke meni legyen, hogy meg tudgyam hogy czac ideig valo vagyoc. KÓRUS Jelencz meg Uram... stb. SZÓLÓ ^{5a} Imé egy tenyéрниué tötted az én napimat, és az én időm úgy mint semmi te előtted,... KÓRUS Imé egy tenyéрниué... stb. SZÓLÓ és KÓRUS Jelencz meg URam énnékem... stb. SZÓLÓ ^{5b} ...bizonyára merő hiába valóság minden ember miglen élis. ⁶ Bizonyára mint az árnyéc úgy jár az ember, bizonyára czac hiában szorgalmatoskodic, rakásra gyüyt, de nem tudgya kiczoda éli meg azokat. KÓRUS ...bizonyára merő hiába valóság minden ember miglen élis. SZÓLÓ és KÓRUS ⁷ /:Azért én most mit vároc URam? bizonyáual minden bizodalmam czac te benned vagyon:/. (Zsoltárok Könyve 39,4-7 /máshol: 5-8/) KÓRUS ¹ /:Az igazaknak pedig lelkek az Isten kezében vagynak, és nem illeti azokat gyötrellem:/. (Bölcsesség Könyve /=Salamon bölcsessége/ 3,1) (Vizsolyi Biblia. Károli Gáspár fordítása.)
--	---

2.	Vier ernste Gesänge (Négy komoly ének), basszus hangra zongorakísérettel, bibliai szövegre, op. 121, 1896 Két részlet: a/ <u>Nr. 1.</u> „Denn es gehet dem Menschen...” (Az emberc fiaianac végec...) b/ <u>Nr. 3.</u> „O Tod...” (Ó halál...) Kathleen Ferrier (ejtsd: ketlin ferrier) - alt John Newmark, zongora	CD: DECCA 433 477-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1981/1 (Molnár Antal)
----	--	--

a/	Nr. 1. Andante - Allegro - Andante - Allegro (4:57)	
----	--	--

ANDANTE

19 Denn es gehet dem Menschen wie dem Vieh, /:wie dies stirbt, so stirbt er auch:/, /:und haben alle einerlei Odem:/; und der Mensch hat nichts mehr denn das Vieh: /:denn es ist alles eitel:/.

ALLEGRO

20 Es fährt alles an einen Ort; es ist alles von Staub gemacht und wird wieder zu Staub.

21 Wer weiss, ob der Geist des Menschen /:aufwärts fahre:/, und der Odem des Viehes /:unterwärts unter die Erde:/ fahre?

ANDANTE

22a Darum sahe ich, dass nichts bessers ist, denn dass der Mensch fröhlich sei in seiner Arbeit; denn das ist sein Teil.

ALLEGRO

22b Denn wer will ihn dahin bringen, dass er sehe, /:was nach ihm geschehen wird:/?

ANDANTE

19 Az emberec fiainac végec hasonlatos az oktalan állatnac végéhez, és egyenlő végec vagyon azoknac, /:az mint meg hal egyyic úgy meg hal az másikis:/, /:és vgyanazon egy lélec vagyon azokban: /:és annac okaért az ember nec, nagyob méltosága ninczen az oktalan állatoknál, /:hanem hogy mind ezec hijá bavalóságoc:/.

ALLEGRO

20 Ezek nec minden ic ugyan azon egy helyre mégyen, minden ic az porból való, és minden ic porrá lészen.

21 Vallyon kiczoda vötte eszébe az ember lelkét hogy /:fel ment volna:/, és az oktalan állatnac lelkét hogy az /:föld alá ment volna:/?

ANDANTE

22a Annac okaért nékem láttatic vala hogy semmi nem volna jób, mint hogy az ember öruendezne az ő dolgaiban, miuel hogy czac az volna az ő része (ez vilagban,)

ALLEGRO

22b Mert ki mondhattya meg annac /:miczoda köuetkezic ő vtánna:/.

(Prédikátor Könyve /=Kóhélet, zsidó/
3,19-22)

(Vizsolyi Biblia.
Károli Gáspár fordítása)

b/	Nr. 3. Grave (4:11)	
----	---------------------	--

¹ /:O Tod:/, /:wie bitter:/ bist du, wenn an dich /:gedenket ein Mensch:/, der gute Tage und genug hat und ohne Sorge gelebet; ² und dem es wohl geht in allen Dingen und noch wohl essen mag! (/:O Tod:/, /:wie bitter:/ bist du.) ³ O Tod, wie wohl tust du dem Dürftigen, der da schwach und alt ist, ⁴ der in allen Sorgen steckt, und nicht Bessers zu hoffen noch zu erwarten hat! (/:O Tod:/, /:wie wohl tust du:/.)	¹ /:O halál:/, /:melly szomorú:/ az te emlekezeted, az ő jauaiban békeséggel lakó, és élő embernek. ² Az ki gondokkal ide stouá nem vonattatic, hanem mindenekben jó előmeneteli vagy, és az ki még ehetic. (/:Ó halál:/, /:melly szomorú:/ az te emlekezeted.) ³ Ó halál, mely gyönyörűséges az te ítéleted, az szűkölködő, és erejétől meg fogyátkozott embernek. ⁴ Ki vénségében vagy, és minden féle szorgolmatos kétségbe esett, és elvezette az békességes türest. (/:Ó halál:/, /:melly gyönyörűséges az te ítéleted:/.) (Jézusnak, Sirák fiának könyve 41,1-4) (Vizsolyi Biblia. Károli Gáspár fordítása)
---	---

b/ Hangszeres művek

	IRODALOM: <u>A hét zeneműve:</u> Zongoraművek: Zongoraszonáta, C-dúr, op. 1, 1981/3 Zongoraszonáta, fisz-moll, op. 2, 1983/84 Zongoraszonáta, f-moll, op. 5, 1975/1 Fantáziák zongorára, op. 116, 1986/87 Kamarazene: Vonóshatos, B-dúr, op. 18, 1979/4 Kvintett klarinéttra, 2 hegedűre, brácsára és gordonkára, op. 115, 1975/3 Zongoraötös, f-moll, op. 34, 1976/4 Három trió zongorára, hegedűre és csellóra, op. 1., 1985/86. Zongoratrió, H-dúr, op. 8, 1980/3 Trió, Esz-dúr, op. 40, 1977/4 Zongoratrió, C-dúr, op. 87., 1984/85 Zongoratrió, c-moll, op. 101, 1984/85
--	---

	Szonáta hegedűre és zongorára G-dúr, op. 78, 1977/4 Szonáta hegedűre és zongorára, A-dúr, op. 100, 1985/86 Szonáta hegedűre és zongorára, d-moll, op. 108 1978/4 Szonáta klarinéttra és zongorára, f-moll, op. 120,1, 1983/84 Szonáta klarinéttra és zongorára, Esz-dúr, op. 120,2, 1983/84 Versenymű: Kettősverseny hegedűre és gordonkára, op. 102, 1977/2 Zenekari művek: Változatok egy Haydn-témára, 1974/1. Szimfónia, 1., 1973/3 Szimfónia, 2., 1976/1 Szimfónia, 3., 1977/1
--	--

4. szimfónia, e-moll, op. 89, 1884/85. Bemutató: 1885 Meiningen Részlet: <u>4. tétel</u>: Allegro energico e passionato (9:44) Philharmonia Orchestra vez. Otto Klemperer	CD: EMI CDM 7 69649 2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1986/87. (Csengery Kristóf)
--	---

XII. A 19-20. század fordulójának zenéje (kb. az I. világháború végéig)

1. Hugo Wolf

	<u>Hugo Wolf</u> osztrák *1860. III. 13. Windisch-Grätz (Südsteiermark) †1903. II. 22. Bécs	IRODALOM: Olasz daloskönyv (<u>A hét zeneműve</u> 1979/3)
1.	<u>Der Rattenfänger</u> (A patkányfogó) dal Goethe balladájára, 1888. november 6. Sehr lebhaft (2:30) Peter Schreier - tenor, Wolfgang Sawallisch, zongora	LEMEZ: ETERNA 8 27 615 (Hugo Wolf: Goethe-Lieder) SZÖVEG: <u>Goethe</u>: Versek (Európa Könyvkiadó 1982, 131. lap)

Johann Wolfgang Goethe Der Rattenfänger Ich bin der wohlbekannte Sänger, der vielgereiste Rattenfänger, den diese altberühmte Stadt gewiss besonders nötig hat; und wären's Ratten noch so viele, und wären Wiesel mit im Spiele, von allen säub'r ich diesen Ort, sie müssen miteinander fort. Dann ist der gutgelaunte Sänger mitunter auch ein Kinderfänger, der selbst die wildesten bezwingt, wenn er die goldnen Märchen singt. Und wären Knaben noch so trutzig, und wären Mädchen noch so stutzig, in meine Saiten greif ich ein, sie müssen alle hinterdrein. Dann ist der vielgewandte Sänger gelegentlich ein Mädchenfänger; in keinem Städtchen langt er an, wo er's nicht mancher angetan. Und wären Mädchen noch so blöde, und wären Weiber noch so spröde, doch allen wird so liebe bang bei Zaubersaiten und Gesang. (Ich bin der wohlbekannte Sänger, der vielgereiste Rattenfänger, den diese altberühmte Stadt gewiss besonders nötig hat; und wären's Ratten noch so viele, und wären Wiesel mit im Spiele, von allen säub'r ich diesen Ort, sie müssen miteinander fort.)	Johann Wolfgang Goethe A patkányfogó Ím én volnék a híres kobzos, ki minden patkányt összefogdos, s kire e város vagy falu bizonnyal szörnyen rászorul. S bár patkány milliónyi lenne s egér is éppen annyi benne: megmentem én várostokat: nekem mindannyi szót fogad. S aztán ez a jókedvű kobzos rossz gyermeket is összefogdos, s megszelidül a legvadabb, ha ő aranyhúrjába csap. S bár a fiúcska mégoly truccos, s bár a leányka mégoly puccos, csak előveszem lantomat: nekem mindannyi szót fogad. S aztán e híres csalfa kobzos nagylányokat is összefogdos, s belekerül, bármerre megy, a hálójába nem is egy. S bár minden szívet megszakasszon kacér leány és csalfa asszony: ha zendül bűvös énekem, az mind rabom lesz énnekem! (Babits Mihály fordítása)
---	---

2.	Italienisches Liederbuch (Olasz daloskönyv) Paul Heyse olasz népi szövegekből készített fordításaira, 1890-91, 1896. Két részlet: a/ Nr. 12. <u>Nein, junger Herr</u> (Nem, fiatalúr), 1891. dec. 7., (0:39) b/ Nr. 43. <u>Schweig einmal still</u> (Maradj végre csendben) 1896. ápr. 23., (0:55) Irmgard Seefried - szoprán Erik Werba, zongora A felvétel a Salzburgi Ünnepi Játékokon készült 1958-ban.	CD: ORFEO C 220901 A IRODALOM: A hét zeneműve 1979/3 (Pintér Éva) <i>Paul Heyse (1830-1914) német Nobel-díjas író, költő. „Életműve mintegy 160 kötetre tehető, amelyben versek, novellák, regények, drámák, műfordítások, irodalmi elmélkedések elegyesen, nemegyszer vegyített műfajokban is találhatók... Életművéből kiemelkednek főképpen olaszból és spanyolból készült műfordításai” (Világirodalmi Lexikon)</i>
----	---	--

12.

Nein, junger Herr so treibt man's nicht, fürwahr;
 Man sorgt dafür, sich schicklich zu betragen.
 Für alltags bin ich gut genug, nicht wahr?
 Doch Bess're suchst du dir an Feiertagen.
 Nein, junger Herr, wirst du so weiter sünd'gen,
 Wird dir den Dienst dein Alltagsliebchen künd'gen.

12.

Nem, fiatalúr, ez bizony nem megy így tovább,
 illendően kellene viselkednie.
 Hétköznapra elég jó vagyok, ugye,
 de jobbat keresel az ünnepnapokra.
 Nem, fiatalúr, ha így vétkezel továbbra is,
 a hétköznapi kedvesed fölmond neked.

(Hegedüs Gönczy Katalin nyersfordítása)

43.

Schweig einmal still, du garst'ger Schwätzer dort!
 Zum Ekel ist mir dein verwünschtes Singen.
 Und triebst du es bis morgen früh so fort,
 Doch würde dir kein schmuckes Lied gelingen.
 Schweig einmal still und lege dich aufs Ohr!
 Das Ständchen eines Esels zög' ich vor.

43.

Maradj végre csendben, te csúf fecsegő!
 A te átkozott éneklésed csak utálatomra van.
 És ha reggelig csinálod tovább,
 akkor se fog neked egy csinos dal sikeredni!
 Maradj végre csendben és feküdj le!
 Még egy számár szerenádját is többre becsülném.

(Hegedüs Gönczy Katalin nyersfordítása)

2. Gustav Mahler

	<u>Gustav Mahler</u> osztrák *1860. VII. 7. Kališt v. Kalischt (ma: Kališti, Csehország) †1911. V. 18. Bécs	IRODALOM: ÉLETRAJZ, ÉLETÚT: Kurt <u>Blaukopf</u>: Gustav Mahler, Gondolat 1973 Gedeon Tibor - Máthé Miklós: Gustav Mahler, Zeneműkiadó 1965 Németh Amadé: Gustav Mahler életének krónikája, Zeneműkiadó 1984 Bruno Walter: Mahler 2. kiadás, Gondolat 1981 Otto <u>Klemperer</u>: Emlékezés Gustav Mahlerre (Lásd „A karmester” - antológia, Gondolat, 1972) Alma Mahler-Werfel: Férjeim, szerelmeim, Gondolat 1991 MŰVEIRŐL: <u>A hét zeneműve:</u> Szimfóniák: Szimfónia, 2., 1980/2. Szimfónia, 3., 1978/3. Szimfónia, 4., 1980/4. Szimfónia, 6., 1979/1. Szimfónia, 7., 1985/86. Szimfónia, 8. (Ezrek szimfóniája), 1983/84 Dal a földről (Das Lied von der Erde), 1976/2 Szimfónia, 9., 1981/2 Vokális művek, dalciklusok: Das klagende Lied (A panaszos dal), 1984/85 Gyermekgyászdalok, 1976/1
1.	<u>1. szimfónia</u>, D-dúr 1884?-1888 (rev. 1893-1896) Ősbemutató: 1889. XI. 20. Budapest, Vigadó, a Filharmóniai Társaság zenekara, Gustav Mahler vezényletével. Részlet: <u>3. tétel</u>: Feuerlich und gemessen, ohne zu schleppen (10:37) Symphonie-Orchester des Bayerischen Rundfunks vez. Rafael Kubelik	CD: Deutsche Grammophon 429 042-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1974/3 (Földes Imre)

2.	<u>Lieder eines fahrenden Gesellen</u> (Egy vándorlegény dalai) 1885-1897 Részlet: <u>4. tétel</u>: „Die zwei blauen Augen von meinem Schatz” (Szerelmem két szép kék szeme...) Dietrich Fischer-Dieskau - bariton Symphonie-Orchester des Bayerischen Rundfunks vez. Rafael Kubelik (5:08)	CD: Deutsche Grammophon 415 191-2 IRODALOM: <u>Kroó György</u>: Gustav Mahler: Vándorlegénydalok (Lásd „Miért szép századunk zenéje?”). <u>A hét zeneműve</u> 1973/1 (Kovács János)
----	--	---

Die zwei blauen Augen von meinem Schatz, die haben mich in die weite Welt geschickt. Da muß ich Abschied nehmen vom allerliebsten Platz! O Augen blau! Warum habt ihr mich angeblickt? Nun hab ich ewig Leid und Grämen! Ich bin ausgegangen in stiller Nacht, in stiller Nacht wohl über die dunkle Heide. Hat mir niemand Ade gesagt, Ade! Ade! Ade! Mein Gesell war Lieb' und Leide! Auf der Straße stand ein Lindenbaum, da hab ich zum erstenmal im Schlaf geruht. Unter dem Lindenbaum, der hat seine Blüten über mich geschneit, da wußt ich nicht wie das Leben tut, war alles, alles wieder gut, ach alles wieder gut! Alles! Alles! Lieb' und Leid! Und Welt und Traum!	Szerelmem két szép kék szeme űzött el engem a világba. Ég veled, szívem drága helye! Kék szemek! mért néztek így emberfiára? Most örök bú és gond a részem! Így indultam el, komor éjben, csöndes éjen, a pusztaságban. Senki se mondta: ég veled, ég veled! Szerelem és fájdalom volt a társam. Az út mentén egy hársfa állt, elsőül alatta nyugodtam! Fölém hajolt a hársfaág, és hullt rám éjszirom-virág, vagy hőszirom - az életről mit se tudtam, csak aludtam, érezve, minden újra jól van! Valóban! Jól van! A kín meg a vágy, álom s világ! (Tandori Dezső fordítása)
--	---

3.	<u>A Des Knaben Wunderhorn</u> (A fiú csodakürtje) sorozatból: <u>Des Antonius von Padua* Fischpredigt</u> (Páduai* Antal prédikációja a halaknak) 1893 Bemutató: 1905 Bécs Dietrich Fischer-Dieskau - bariton London Symphony Orchestra vez. Széll György (4:00) * Padua=Padova	CD: EMI CDC 7 47277 2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1977/1 (Meixner Mihály) SZÖVEG: Gustav Mahler, a Des Knaben Wunderhorn (A fiú csodakürtje) I/347 nyomán
----	--	--

Des Antonius von Padua Fischpredigt (Des Knaben Wunderhorn I/347 nyomán) Antonius zur Predigt die Kirche find't ledig! Er geht zu den Flüssen und predigt den Fischen! Sie schlag'n mit den Schwänzen! Im Sonnenschein glänzen! Die Karpfen mit Rogen sind all' hierher zogen, hab'n d'Mäuler aufrissen, sich Zuhörn's beflissen! Kein Predigt niemalsen den Fischen so g'fallen! Spitzgoschete Hechte, die immerzu fechten, sind eilends herschwommen, zu hören den Frommen! Auch jene Phantasten, die immerzu fasten: die Stockfisch ich meine, zur Predigt erscheinen. Kein Predigt niemalsen den Stockfisch so g'fallen! Gut Aale und Hausen, die vornehme schmausen, die selbst sich bequemen, die Predigt vernehmen! Auch Krebse, Schildkroten, sonst langsame Boten, steigen eilig vom Grund, zu hören diesen Mund! Kein Predigt niemalsen den Stockfisch so g'fallen! Fisch' grosse, Fisch' kleine, vornehm und gemeine, erheben die Köpfe wie verständ'ge Geschöpfe! Auf Gottes Begehren die Predigt an hören! Die Predigt geendet, ein jeder sich wendet. Die Hechte bleiben Diebe, die Aale viel lieben, die Predigt hat g'fallen, sie bleiben wie Allen! Die Krebs geh'n zurükke; die Stockfisch' bleib'n dikke, die Karpfen viel fressen, die Predigt vergessen! <i>Die Predigt hat g'fallen, sie bleiben wie Allen, die Predigt hat g'fallen, hat g'fallen.</i>	Páduai Antal prédikációja a halaknak (A fiú csodakürtje I/347 nyomán) Antal a prédikációnál üresen leli a templomot! A folyókhoz megy s a halaknak prédikál! Farkukkal csapkodnak! A napfényben ragyognak! A pontyok az ikrákkal mind ide vonultak, kitátják pofájuk, figyelni igyekeznek! Soha nem tetszett még prédikáció így a halaknak! Hegyesorrú csukák, kik mindig vívnak, Sietve ideúsztak, hogy hallják a jámbor férfit! Azok az álmodozók is, kik mindig böjtölnek: - a tőkehalra gondolok - megjelentek a prédikációra. Soha nem tetszett még prédikáció így a halaknak! Jó angolnák és vizák, kik főleg lakmároznak, Még ők is hajlandók meghallgatni a prédikációt! Sőt rákok, teknőcök, kik máskor lassan járnak, fölszállnak sietve a mélyből, e száját hogy hallják! Soha nem tetszett még prédikáció így a tőkehalnak! Kis halak, nagy halak, előkelők és közönségesek, föltartják fejüket, mint az értelmes lények! Isten óhajára meghallgatják a prédikációt! A prédikációnak vége, mindenki megfordul, A csukák tolvajok maradnak, az angolnák sokat szeretők; A prédikáció tetszett, ők maradnak olyanok, mint a többi! A rákok hátrafelé járnak; a tőkehalak kövérek maradnak, a pontyok sokat zabálnak, a prédikációt elfelejtették. A prédikáció tetszett, ők maradnak olyanok, mint a többi! (Gádor Ágnes nyersfordítása)
---	--

4.	A Des Knaben Wunderhorn (A fiú csodakürtje) sorozatból: <u>Revelge</u> (Riadó) 1899 Bemutató: 1905 Bécs Dietrich Fischer-Dieskau - bariton London Symphony Orchestra vez. Széll György (7:07)	CD: EMI CDC 7 47277 2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1977/1 (Meixner Mihály) SZÖVEG: Gustav Mahler, a Des Knaben Wunderhorn (A fiú csodakürtje) I/72 nyomán
----	---	---

Gustav Mahler
Revelge

Des Morgens zwischen drei'n und vieren,
da müssen wir Soldaten marschieren
das Gäßlein auf und ab,
trallali, trallaley, trallalera,
mein Schätzel sieht herab!

Ach, Bruder, jetzt bin ich geschosen,
die Kugel hat mich schwere, schwer getroffen,
trag' mich in mein Quartier!
Trallali, trallaley, trallalera,
es ist nicht weit von hier!

/:„Ach, Bruder:/, ich kann dich nicht tragen,
die Feinde haben uns geschlagen!
/:Helf' dir der liebe Gott:!/!
/:Trallali, trallaley:/, trallalera,
ich muß marschieren bis in Tod!

/:Ach, Brüder:/, ihr geht ja mir vorüber,
/:als wär's mit mir vorbei:!/!
/:Trallali, trallaley:/, trallalera,
/:ihr tretet mir zu nah:!/!

/:Ich muß wohl meine Trommel rühren:/,
/:trallali, trallaley:/,
sonst werd' ich mich verlieren,
trallali, trallaley, trallala.
/:Die Brüder, dich gesät:/,
sie liegen wie gemäht.

Er schlägt die Trommel auf und nieder,
er wekket seine stillen Brüder,
/:trallali, trallaley:/,
sie schlagen und sie schlagen ihren /:Feind:/,
trallali, trallaley, trallalerallala,
/:ein Schrecken schlägt den Feind:!/!

Er schlägt die Trommel auf und nieder,
da sind sie vor dem Nachtquartier schon wieder,
trallali, trallaley, trallali, trallaley!
Ins Gäßlein /:hell hinaus:/,
sie zieh'n vor Schätzleins Haus,
/:trallali, trallaley:/, trallalera,
sie ziehen vor Schätzeleins Haus, trallali!

Des Morgens stehen da die Gebeine
in Reih' und Glied, sie steh'n wie Leichensteine
in Reih', in Reih' und Glied.
/:Die Trommel steht voran:/,
daß sie ihn sehen kann,
/:trallali, trallaley:/, trallalera,
dass sie ihn sehen kann!

Gustav Mahler Ébresztő (A fiú csodakürtje I/72 nyomán)	Gustav Mahler Riadó (A fiú csodakürtje I/72 nyomán)
Reggel három és négy között nekünk, katonáknak, masírozni kell az utcán föl s alá; Tralali, tralalei, tralala, kedvesem kinéz ránk. „Jaj, testvér, most belém lőttek, a golyó súlyosan eltalált, vigyetek a szállásomra. Tralali, tralalei, tralala, nincs messze innen.” „Jaj, testvér, nem tudlak vinni, az ellenség megvert minket, isten segítsen neked; Tralali, tralali, tralala, a halálba kell masíroznom.” „Jaj, testvérek! úgy mentek el mellettem, mintha már végem lenne, rongy ellenség vagytok; Tralali, tralalei, tralala, majdnem rámtiportok. Dobomra kell vernem, különben elvesztem; A testvérek sűrűn vetve, Tralali, tralalei, tralala, fekszenek, mint kiket lekaszáltak.” Megpörgeti dobját, fölébreszti csendes testvéreit, megverik az ellenséget, Tralali, tralalei, tralala, egy rém veri az ellenséget. Megpörgeti dobját, már ismét az éjjeli szállás előtt vannak, a kis utcában. Tralali, tralalei, tralala, A kedves háza elé vonulnak. Reggelre a holttestek sorban állnak, mint a sírkövek, a dob áll legelől, Tralali, tralalei, tralala, hogyan a lány láthassa. (Gábor Ágnes nyersfordítása)	Hajnalt, három-négy óra tájt Ott verjük a marsot már, katonák, Kis utcán föl-le mind, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-léra, Kedveském letekint! Ó, meglőttek, segíts, barátom! Hogy durva golyó így eltaláljon! Vigyél a táborig! Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-léra, Itt van nem messze, itt. Jaj, testvér, testvér, hogy vigyelek: Az ellenség fölénk kerekedett! Óvjon Isten kegyelme már, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-léra, Nekem mennem kell, vár a halál! Fivérem, fivérem, jaj, elhagytok, érzem, Mintha végem lenne már, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-li, Ez fáj, ez fájva fáj! Meg kell pergetnem dobomat, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-léra, Másképp mindennek vége szakad, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-la. A Kaszás nyomában a társak a sárban. És ő a dobot megpergeti, Holt fivéreit keltegeti, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-li, S ők kelnek, és űzik már ellenüket, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-léra, Az ellent űzi a rémület! És ő a dobot csak pergeti, S körégyülekeznek a társai, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-li! A városka utcáján föl-le járnak, A kedveske ablakánál megállnak, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-léra. És reggelre ott áll egy csont-sereg, Felsorakozva, mint sírkövek, A dobos áll az élen, Kedveske lássa szépen, Tral-la-li, tral-la-lejj, tral-la-léra. (Tandori Dezső fordítása)

5.	<u>2. szimfónia</u>, c-moll 1893-94. Előadóapparátus: szoprán- és alt szóló, nagyzenekar Bemutató: 1895 Bécs Részlet: (utolsó) <u>5. tétel</u> (zárórész: 31-től) (13:30) Edith Mathis - szoprán Norma Procter - alt Chor des Bayerischen Rundfunks Symphonie-Orchester des Bayerischen Rundfunks vez. Rafael Kubelik	CD: Deutsche Grammophon 429 042-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1980/2 (Laki Péter) SZÖVEG: <i>Friedrich Gottlieb Klopstock</i> (1724-1803), német költő. Főműve a „Messiás” c. eposz.
----	---	---

Friedrich Gottlieb Klopstock:
Auferstehung (Feltámadás)
nyomán Mahler

CHOR UND SOPRAN

Aufersteh'n, ja aufersteh'n wirst du,
mein Staub, nach kurzer Ruh!
/:Unsterblich Leben:/
wird der /:dich rief:/, dir geben!

Wieder aufzublüh'n wirst du gesät!
Der Herr der Ernte geht
und sammelt Garben
uns ein, die starben!

ALT-SOLO

O glaube, mein Herz, o glaube:
Es geht dir nichts verloren!
Dein ist, dein ja dein, was du geseht!
Dein, was du geliebt, was du gestritten!
Was vergangen, auferstehen!

SOPRAN-SOLO

O glaube: Du wardst nicht umsonst geboren!
Hast nicht umsonst gelebt, gelitten.

CHOR UND ALT

Was entstanden ist, das muss vergehen!
Was vergangen, auferstehen!
/:Hör' auf zu beben!:/
/:Bereite dich, zu leben!:/

SOPRAN- UND ALT-SOLO

O Schmerz!, Du Alldurchdringer!
Dir bin ich entrungen!
O Tod! Du Allbezwinger!
Nun bist du bezwungen!

Mit Flügeln, die ich mir errungen,
in heissem Liebesstreben
werd'ich entschweben
zum Licht, zu dem kein Aug'gedrungen!

KÓRUS ÉS SZOPRÁN

Feltámadsz, feltámadsz, tudom,
Rövid pihenő után, porom!
Halhatatlan életet
Aki hívott, ő ad majd neked.

Vetnek, s leszel új kalász-özön!
Az aratás Ura jön,
És begyűjti utánunk,
Amit elragadott halálunk.

ALT SZÓLÓ

Ó, higgy, szívem!
nem vesz itt semmi kárba,
Tiéd, tiéd lesz mind, amire vágytál,
S ami elmúlt, feltámad vígan.

SZOPRÁN SZÓLÓ

Hidd, ó, nem születél hiába,
Nem éltél, nem szenvedtél céltalan.

KÓRUS ÉS ALT

Elmúlás vár itt mindent, ami van,
S ami elmúlt, feltámad vígan.
Ó, hát ne reszkess,
Készülj új életedhez.

SZOPRÁN ÉS ALT SZÓLÓ

Mindent átjáró fájdalom!
Megmenekültem tőled!
Halál, ki győzöl mindeneken,
Most téged is legyőztek.

Küzdve kivívott szárnyaimon
Szerelmes vágyban egek
Felé lebegek,
S ember nem látta fény bevon.

CHOR /:Mit Flügeln, die ich mir errungen, werde ich entschweben!:/ /:Sterben werd'ich, um zu leben!:/ Aufersteh'n, ja aufersteh'n wirst du, mein Herz, in einem Nu! /:was du geschlagen:/, /:zu Got:/ wird es dich tragen!	KÓRUS Küzdve kivívott szárnyaimon Majd ellebegek! Meghalok, hogy kezdhessek új életet. Feltámadsz, feltámadsz te még, Szívem, egy pillanat elég! Egy élet szívverése Röpít isten elébe. (Tandori Dezső fordítása)
--	---

6.	<u>5. szimfónia</u> 1901-1902 Bemutató: 1904 Köln Részlet: <u>4. tétel: Adagietto</u>. Sehr langsam (9:45) Symphonie-Orchester des Bayerischen Rundfunks vez. Rafael Kubelik	CD: Deutsche Grammophon 429 042- 2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1986/87 (Batta András)
7.	<u>8. szimfónia</u> („Ezrek szimfóniája”), Esz-dúr, 1906. (1. tétele a latin nyelvű Veni creator spiritus középkori himnuszra, 2. tétele Goethe Faustjának zárójelenetére épül) Előadóapparátus: 3 szoprán-, 2 alt, tenor és basszus szóló, kettős vegyeskar, gyermekkar, nagyzenekar. Bemutató: 1910 München. Részlet: <u>2. tétel</u> (zárórész: 202-től): (5:00) Martina Arroyo, Erna Spoorenberg - szoprán Hamari Júlia, Norma Procter - alt Donald Grobe - tenor Dietrich Fischer-Dieskau - bariton Franz Crass - basszus Chor des Bayerischen Rundfunks, des Norddeutschen Rundfunks, des Westdeutschen Rundfunks Symphonie-Orchester des Bayerischen Rundfunks vez. Rafael Kubelik	CD: Deutsche Grammophon 429 042- 2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1983/84 (Batta András) <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983 SZÖVEG: <u>Goethe</u>: Faust 2. rész, 5. felvonás (Lásd Goethe válogatott művei, Faust - Európa 1986)

Goethe: Faust Második rész, ötödik felvonás vége	
CHORUS MYSTICUS: Alles Vergängliche Ist nur ein Gleichnis; Das Unzulängliche, Hier wird's Ereignis; Das Unbeschreibliche, Hier ist's getan; Das Ewig-Weibliche Zieht uns hinan.	CHORUS MYSTICUS Csak földi példakép minden mulandó; itt lesz a csonka ép s megbámulandó; mit nincs szó mondani, itt végbe ment; az Örök Asszonyi vonz odafent. (Kálnoky László fordítása)

8.	<u>Das Lied von der Erde</u> (Dal a Földről), szimfónia tenor és alt (vagy bariton) hangra és zenekarra. A hat tétel szövege Hans Bethge munkája, a „Die chinesische Flöte” c. gyűjteményből való, amelyben kínai versek német, angol és francia fordításainak átköltései találhatók. Bemutató: 1911. XI. 20. München, vez. Bruno Walter. Részlet a 6. (utolsó) <u>tételből</u>: <u>Der Abschied</u> (A búcsú) (36-tól végig!) Kathleen Ferrier - alt Wiener Philharmoniker vez. Bruno Walter (15:00)	CD: DECCA 414 194-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1976/2 (Kovács Sándor) Várnai Péter: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983
----	--	--

**Meng-Hao-Zsen és Vang Vej nyomán
Hans Bethge: Der Abschied (A búcsú)**

(*Die Sonne scheidet hinter dem Gebirge.
In alle Täler steigt der Abend nieder
Mit seinen Schatten, die voll Kühlung sind.
O sieh! wie eine Silberbarke schwebt
Der Mond am blauen Himmelssee herauf.
Ich spüre eines feinen Windes Weh'n
Hinter den dunklen Fichten!
Der Bach singt voller Wohllaut durch das Dunkel.
Die Blumen blassen im Dämmerchein.
Die Erde atmet voll von Ruh' und Schlaf.
Alle Sehnsucht will nun träumen,
Die müden Menschen geh'n heimwärts,
Um im Schlaf vergess'nes Glück
Und Jugend neu zu lernen!
Die Vögel hocken still in ihren Zweigen.
Die Welt schläft ein!
Es wehet kühl im Schatten meiner Fichten.
Ich stehe hier und harre meines Freundes;
Ich harre sein zum letzten Lebewohl.
Ich sehne mich, o Freund, an deiner Seite
Die Schönheit dieses Abends zu genießen.
Wo bleibst du? Du läßt mich lang allein!
Ich wandle auf und nieder mit meiner Laute
Auf Wegen, die von weichem Grase schwellen.
O Schönheit, o ewigen Liebens, Lebens trunkne
Welt!)

(*A nap leszállt a hegyek mögött.
Minden völgybe leszáll az este
Hűvösséggel teli árnyaival.
Ó nézd! Mint egy ezüstladik,
Úgy lebeg föl a hold az ég sápadt tavára.
Finom szellő fújását érzem
A sötét fenyők mögött!
A patak zenélve dalol a sötétben.
A virágok elsápadnak a félhomályban.
A föld nyugalomban s alvásban lélegzik.
Minden vágy álmodni akar most,
Az emberek hazatérnek,
Hogy álmukban újra tanulják
Az elfeledett boldogságot és ifjúságot!
A madarak csöndben kuksolnak az ágakon.
A világ elalszik!
Hűvös szellő fúj fenyőim árnyékában.
Itt állok és barátomra várok;
Végző búcsújára várok.
Arra vágyom, ó barátom, hogy oldaladon
Élvezzem az este szépségét.
Hol maradsz? Sokáig hagysz egyedül!
Föl s alá járok lantommal
az utakon, ahol puha fű hullámszik.
Ó szépség! Ó, örök szerelem- és életittas
világ!)

* a zárójelbe tett rész nincs a felvételen!

Er stieg vom Pferd und reichte ihm den Trunk
Des Abschieds dar. Er fragte ihn, wohin
Er führe und auch warum es müsste sein.-

Er sprach, seine Stimme war umflort: Du, mein
Freund,
Mir war auf dieser Welt das Glück nicht hold!

Wohin ich geh'? Ich geh', ich wand're in die Berge.
Ich suche Ruhe, Ruhe für mein einsam Herz!

Ich wandle nach der Heimat, meiner Stätte!
Ich werde niemals in die Ferne schweifen.
Still ist mein Herz und harret seiner Stunde!

Die liebe Erde allüberall blüht auf im Lenz und
grünt aufs neu! Allüberall und ewig, ewig blauen
licht die Fernen,
/:Ewig, ewig!:/

Leszállt a lóról és én nyújtottam neki
A búcsú italát. Kérdeztem, hová
Indul és miért kell ennek így lennie.

Szólt és hangja fátyolos volt: Barátom,
A szerencse nem kedvezett nekem a világon!

Hová megyek? Megyek a hegyekbe vándorolni.
Nyugalmat keresek, nyugalmat magányos
szívemnek.

Hazámba vándorlok, a régi helyre.
Soha nem fogok a távolba bolyongani.
Szívem csendes és órájára vár!

A kedves föld mindenütt kivirágzik tavasszal
és újból kizöldül! Mindenütt és örökre
kéklik fényesen a távol!
Örökre, .örökre!

(Gádor Ágnes nyersfordítása)

3. Richard Strauss

<u>Richard Strauss</u> német *1864. VI. 11. München †1949. IX. 8. Garmisch	IRODALOM: <u>Batta András</u> : Richard Strauss, Gondolat 1984 <u>Fábián Imre</u> : Richard Strauss, Gondolat 1962
---	--

a/ Zenekari művek

	IRODALOM: <u>Bartók Béla</u> : Richard Strauss: Sinfonia domestica (Lásd Bartók Béla Összegyűjtött írásai I. 56. Közreadja: Szöllősy András, Zeneműkiadó 1966) <u>A hét zeneműve</u> : Alpesi szimfónia, op. 64, 1980/1 Don Quixote, 1973/4 Halál és megdicsőülés (Tod und Verklärung), 1973/2 Hősi élet (Heldenleben), 1976/2) Macbeth, 1984/85 Metamorfózisok, 1985/86 Symphonia (Sinfonia) domestica, op. 53, 1977/4
--	--

1.	Till Eulenspiegels lustige Streiche (Till Eulenspiegel vidám csínjei). Régi kópémodorban, rondó formában, zenekarra, op. 24, 1894-95 Bemutató: 1895 Köln NBC Symphony Orchestra vez. Arturo Toscanini (15:13)	CD: Arturo Toscanini Collection, Volume 31. RCA Victor GD60296 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1981/3 (Kárpáti János)
2.	Also sprach Zarathustra (Imígyen szóla Zarathustra/Imígyen szóla Zaratusztra), szimfonikus költemény Nietzsche nyomán szabadon, zenekarra, op. 30, 1894-96 Bemutató: 1896 Frankfurt Három részlet: a/ <u>az első ütemek</u> (Sehr bereit) (1:46) b/ <u>„Von der Wissenschaft”</u> (A tudományokról) - fuga (Sehr langsam) (3:20) c/ <u>az utolsó ütemek</u> (Langsam) (2:14) Berliner Philharmoniker vez. Karl Böhm	CD: Deutsche Grammophon 423 488-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1977/2 (Batta András) Friedrich <u>Nietzsche</u>: Imígyen szóla Zarathustra, reprint kiadás, Göncöl Kiadó Friedrich <u>Nietzsche</u>: Így szólott Zarathustra (Lásd Nietzsche: Válogatott írásai, 2. kiadás, Gondolat 1984)

b/ Dalok

a/	Morgen (Holnap), John Henry Mackay versére, op. 27,4, 1894 Peter Schreier - tenor Erik Werba, zongora A felvétel a Salzburgi Ünnepi Játékokon készült 1979-ben (2:58)	CD: ORFEO C 399 951 B <i>John Henry Mackay (1864-1933), német költő és író</i>
b/	Morgen (Holnap), John Henry Mackay versére, op. 27,4, 1894, hangszerelés 1948 Elisabeth Schwarzkopf - szoprán Edith Peinemann, hegedű London Symphony Orchestra vez. Széll György (3:42)	CD: EMI CDC 7 47276 2

John Henry Mackay
Morgen

Und morgen wird die Sonne wieder scheinen
Und auf dem Wege, den ich gehen werde,
Wird uns, die Glücklichen, sie wieder einen
Inmitten dieser sonnenatmenden Erde...

Und zu dem Strand, dem weiten, wogenblauen,
Werden wir still und langsam niedersteigen,
Stumm werden wir uns in die Augen schauen,
Und auf uns sinkt des Glückes stummes Schweigen...

John Henry Mackay
Holnap

És holnap ismét kisüt a nap
S az úton, min járni fogok,
Bennünket, boldogokat, ismét egyesít
E napsugaras világ közepén...

S a parthoz, a széleshez, hullámkékhez
Csöndesen, lassan leszállunk,
Némán nézünk egymás szemébe
És reánk borul a boldogság néma hallgatása...

(Gábor Ágnes nyersfordítása)

c/ Operák

		IRODALOM: <u>Elektra</u> (<u>A hét zeneműve</u> 1984/85) <u>Bartók Béla</u>: Strauss Elektrájáról (Lásd Bartók Béla Összegyűjtött írásai I. 57. Közreadja: Szöllősy András, Zeneműkiadó 1966) ----- Ariadne auf Naxos (Ariadne Naxos szigetén); Der Rosenkavalier (A rózsalovag); Guntram, stb. (Lásd <u>Kertész Iván</u>: Operakalauz, Fiesta-Saxum 1997) ----- Friedenstag (A béke napja), Die schweigsame Frau (A hallgatag asszony); Arabella; Die Frau ohne Schatten (Az árnyéknélküli asszony); Die ägyptische Helena (Az egyiptomi Heléna); Capriccio; Die Liebe der Danae (Danae szerelme); Daphne (Daphné); Intermezzo; Feuersnot (Tűzinség) (Lásd <u>Németh Amadé</u>: Operaritkaságok)
	<u>Salome</u>, dráma egy felvonásban Oscar Wilde (ejtsd: vájld) nyomán Hedwig Lachmann német fordításában, op. 54, 1903-1905 Bemutató: 1905 Drezda - Részlet: (16:46) Salome: Birgit Nilsson - szoprán Heródes: Gerhard Stolze - tenor Heródiás: Grace Hoffman - mezzoszoprán Öt zsidó: Paul Kuen - tenor; Stefan Schwer - tenor; Kurt Equiluz - tenor; Aron Gestner - tenor; Max Proebstl - basszus Bécsi Filharmonikus Zenekar vez. Solti György	CD: DECCA 414 414-2 IRODALOM: <u>Oscar Wilde</u>: Salome (Franklin Társulat kiadása, Budapest, Szini Gyula fordítása) <u>Oscar Wilde</u> (1854-1900) ír származású angol költő, drámaíró, regényíró. Híres munkái: A readingi fegyház balladája, költemény; Dorian Gray arcképe, regény; Bunbury, színmű; Mesék. <u>A hét zeneműve</u> 1974/2 (Meixner Mihály)

HERODES Ah! Herrlich! Wundervoll, Wundervoll! Siehst du, sie hat für mich getanzt, deine Tochter. Komm her, Salome, komm her, du sollst deinen Lohn haben. Ich will dich königlich belohnen. Ich will dir alles geben, was dein Herz begehrt. Was willst du haben? Sprich! SALOME Ich möchte, dass sie mir gleich in einer Silberschüssel... HERODES In einer Silberschüssel, gewiss doch - in einer Silberschüssel. Sie ist reizend, nicht? Was ist's, das du in einer Silberschüssel haben möchtest, o süsse, schöne Salome, du, die schöner ist, als alle Töchter Judäas? Was sollen sie dir in einer Silberschüssel bringen? Sag es mir! Was es auch sein mag, du sollst es erhalten. Meine Reichtümer gehören dir. Was ist es, das du haben möchtest, Salome? SALOME Den Kopf des Jochanaan. HERODES Nein, nein! HERODIAS Ah! das sagst du gut, meine Tochter. Das sagst du gut! HERODES Nein, nein, Salome; das ist es nicht, was du begehrt! Hör nicht auf die Stimme deiner Mutter. Sie gab dir immer schlechten Rat. Achte nicht auf sie. SALOME Ich achte nicht auf die Stimme meiner Mutter. Zu meiner eignen Lust will ich den Kopf des Jochanaan in einer Silberschüssel haben. Du hast einen Eid geschworen, Herodes. Du hast einen Eid geschworen, vergiss das nicht!	(A hét fátyol tánc utolsó ütemei) HERÓDES Ah! Szép volt! Ó, mi szép! Ó, mi szép! (Heródiáshoz) Lásd, mégis táncolt nekem ő, a leányod! Jöjj hát, Salome, jöjj hát, és válaszd ki díjadat. Legyen a díj dicső, királyi! Ha bármit kérsz is, lányom, legyen mind tiéd! Mondd el, mit kívánsz? Szólj! SALOME Szeretném, hogy rögtön most, színezüst tálon hoznák... HERÓDES Színezüst tálon hoznák, hát hogyne, - színezüst tálon hoznák... Milyen kedves, nem? Mi az, mit te ezüsteel ékes tálban vágyva vágyol, ó, kedves, drága Salome, te, ki szebb vagy, mint Judea minden leánya? Mit hozzanak, szólj, ezüsteel ékes tálban neked? Mondd, ó mondd! Bármit is kívánsz, nem lesz drága nekem. Minden ékszerem csak téged vár. Mondd, mi az, amit megkívántál, Salome? SALOME Csak a Jochanaan fejét! HERÓDES Nem, nem! HERÓDIÁS Ah! Jól mondtad, jól, én leányom. Jól mondtad, jól! HERÓDES Nem, nem, Salome; az nem lehet, hogy ezt kívánd! Ó, ne hallgass, kérlek, az anyádra! Kártékony volt ő mindig rád. Hagyd, ne hallgass rá! SALOME Nem érdekel sem anyám, sem más beszéde. Egyedül én vágyom bírni Jochanaan fejét, színezüst tálon hozzák nekem! Megesküdtél nekem erre, Heródes! Megesküdtél ugye, erre, ne feledd azt!
---	--

HERODES

Ich weiss, ich hab einen Eid geschworen. Ich weiss es wohl. Bei meinen Göttern habe ich geschworen. Aber ich beschwöre dich, Salome, verlange etwas and' res von mir. Verlange die Hälfte meines Königreichs. Ich will sie dir geben. Aber verlange nicht von mir, was deine Lippen verlangten.

SALOME

Ich verlange von dir den Kopf des Jochanaan.

HERODES

Nein, nein, ich will ihn dir nicht geben.

SALOME

Du hast einen Eid geschworen, Herodes.

HERODIAS

Ja, du hast einen Eid geschworen. Alle haben es gehört.

HERODES

Still, Weib, zu dir spreche ich nicht.

HERODIAS

Meine Tochter hat recht daran getan, den Kopf des Jochanaan zu verlangen. Er hat mich mit Schimpf und Schande bedeckt.

Mann kann sehn, dass sie ihre Mutter liebt.

Gib nicht nach, meine Tochter, gib nicht nach! Er hat einen Eid geschworen.

HERODES

Still, sprich nicht zu mir!

Salome, ich beschwöre dich: Sei nicht trotzig! Sieh, ich habe dich immer lieb gehabt. Kann sein, ich hab dich zu lieb gehabt. Darum verlange das nicht von mir. Der Kopf eines Mannes, der vom Rumpf getrennt ist, ist ein übler Anblick. Hör, was ich sage! Ich habe einen Smaragd. Er ist der schönste Smaragd der ganzen Welt. Den willst du haben, nicht wahr? Verlang ihn von mir, ich will ihn dir geben, den schönsten Smaragd.

HERÓDES

Tudom, az istenekre mondtam esküt. Azt tudom jól. Esküdtem néked, esküdtem az égbe. Most is csak azt kérem én, Salome, ám legyen bármi más, amit kérsz, bár kérjed az országomnak szebb felét, kérd, s odaadom néked. Csak mit ajkad most kívánt, egyedül azt, ó, ne kérjed.

SALOME

De én most tőled kérem Jochanaan fejét.

HERÓDES

Nem, nem, ezt mindhiába kéred.

SALOME

Te nékem szent esküt tettél, Heródes.

HERÓDIÁS

Úgy, szent esküt esküvél te néki! Mind jól hallottuk szavad.

HERÓDES

Csend! Asszony, hozzád nem szólok én.

HERÓDIÁS

A leányom, de jól gondolta ki, hogy Jochanaan fejét megkívánta! Csak gúnyt, szitkot szórt és átkot reám.

(Heródeshez)

Ím, most lásd, anyjára hogy hallgat ő!

(Saloméhoz)

Gyermekek, ne engedj, csak tovább! Az esküje zálog nekünk!

HERÓDES

(Heródiáshoz)

Csend! Hozzám ne szólj!

(Saloméhoz)

Salome, arra kérlek én, ne légy makacs! Lám, hisz mindig oly kedves voltál nekem! Talán nagyon is szerettelek. Ezért ez egyet tőlem ne kérd! Egy embernek fejét porba hullva látni, ó, mily szörnyű látvány! Halljad, mit mondok! Van nékem egy szép smaragdom. E kő a legszebb a nagy világon. Ezzel beéred, ugye? Hát kívánjad ezt és mindjárt tiéd lesz a drága smaragd!

SALOME

Ich fordre den Kopf des Jochanaan.

HERODES

Du hörst nicht zu, du hörst nicht zu.
Lass mich zu dir reden, Salome!

SALOME

Den Kopf des Jochanaan.

HERODES

Das sagst du nur, um mich zu quälen, weil ich dich so angeschaut habe. Deine Schönheit hat mich verwirrt. Oh! oh! Bringt Wein! Mich dürstet. Salome, Salome, lass uns wie Freunde zu einander sein! Bedenk dich! Ah! Was wollt ich sagen? Was war's? Ach! Ich weiss es wieder! Salome, du kennst meine weissen Pfauen, meine schönen, weissen Pfauen, die im Garten zwischen den Myrten wandeln. Ich will sie dir alle, alle geben. In der ganzen Welt lebt kein König, der solche Pfauen hat. Ich habe bloss hundert. Aber alle will ich dir geben.

SALOME

Gib mir den Kopf des Jochanaan!

HERODIAS

Gut gesagt, meine Tochter!

Und du, du bist lächerlich mit deinen Pfauen.

HERODES

Still, Weib! Du kreischest wie ein Raubvogel. Deine Stimme peinigt mich. Still, sag ich dir!

Salome, bedenk, was du tun willst. Es kann sein, dass der Mann von Gott gesandt ist. Er ist ein heiliger Mann. Der Finger Gottes hat ihn berührt. Du möchtest nicht, dass mich ein Unheil trifft, Salome? Hör jetzt auf mich!

SALOME

Ich will den Kopf des Jochanaan.

SALOME

Add nekem tehát Jochanaan fejét.

HERÓDES

Nem hallgatsz rám, nem hallgatsz rám. Hát hallgass a szóra, Salome!

SALOME

A Jochanaan fejét.

HERÓDES

Csak azért kéred, hogy megkínozz, mert mindig úgy néztelek téged! De a bájad zavart meg úgy. Ó, ó! Hozz bort, úgy szomjazom! Salome, Salome, Legyünk hát jó barátok, gondold meg! Hát értsd meg!... Ej, ej, mit akartam?... Mit is?... Ah! Tudom már, megvan! Salome, van nekem sok hófehér pávám, Büszke, hófehér, szép pávám, Mely a kertben mirtuszlomb árnyán jár-ke. Ezt kérjed hát, s mind tiéd, tiéd lesz! Bár a nagy világon nincs párjuk, Nincs másnak egy sem, de nekem van száz is, Mind a százat odaadom néked!

SALOME

Add nekem hát Jochanaan fejét!

HERÓDIÁS

Jól beszélsz, én leányom!

(Heródeshez)

És te, nevetséges vagy páváddal együtt!

HERÓDES

(Heródiáshoz)

Csend hát! Úgy károgasz, mint a varjú te. A te hangod kín nekem. Csönd legyen hát!

(Saloméhoz)

Salome! Vigyázz, Mert ez ember hátha tán mégis az, kit az ég leküldött! Azt mondják, szent férfi ő, kit Isten küldött a földre le. Te várod azt, hogy balsors érjen engem? Salome, hallgass reám!

SALOME

Add nekem hát Jochanaan fejét!

HERODES

Du willst nicht auf mich hören. Sei ruhig, Salome. Ich, siehst du, bin ruhig. Höre: Ich habe an diesem Ort Juwelen versteckt, Juwelen, die selbst deine Mutter nie gesehen hat. Ich habe ein Halsband mit vier Reihen Perlen, Topase, gelb wie die Augen der Tiger, Topase, hellrot, wie die Augen der Waldtaube, und grüne Topase, wie Katzenaugen. Ich habe Opale, die immer funkeln, mit einem Feuer, kalt wie Eis. Ich will sie dir alle geben, alle.

Ich habe Chrysolithe und Berylle, Chrysopraxe und Rubine. Ich habe Sardonyx und Hyacinthsteine und Steine von Chalcedon. Ich will sie dir alle geben, alle und noch andre Dinge. Ich habe einen Kristall, in den du schaun keinem Weibe vergönnt ist. In einem Perlenmutterkästchen habe ich drei wunderbare Türkise: wer sie an seiner Stirne trägt, kann Dinge sehn, die nicht wirklich sind. Es sind unbezahlbare Schätze. Was begehrt du sonst noch, Salome? Alles, was du verlangst, will ich dir geben, nur eines nicht: Nur nicht das Leben dieses einen Mannes. Ich will dir den Mantel des Hohenpriesters geben. Ich will dir den Vorhang des Allerheiligsten geben...

DIE JUDEN

Oh! oh! oh!

SALOME

Gib mir den Kopf des Jochanaan!

HERODES

Man soll ihr geben, was sie verlangt! Sie ist Wahrheit ihrer Mutter Kind.

HERODES

Wer hat meinen Ring genommen?

Ich hatte einen Ring an meiner rechten Hand. Wer hat meinen Wein getrunken? Es war Wein in meinem Becher. Er war mit Wein gefüllt. Es hat ihn jemand ausgetrunken. Oh! gewiss wird Unheil über einen kommen.

HERODIAS

Meine Tochter hat recht getan!

HERÓDES

Mondd, mért nem hallgatsz engem? Légy nyugton, Salome! Én, lásd, én nyugodt vagyok! Halld csak: Egy titkos hely rejtekén van drágakő és sok ékszer, anyádnak sem mondtam meg, hol őrizem. Van köztük egy nyaklánc négy sor drága gyönggyel, topázok, mint tigrisszem, oly sárgák, topázok, halványpirosak, mint a galambszem, és zöld topázok, mint a macskaszempár. És van sok opálom, mely mindig csillog, oly hideg tűzzel, mint a jég. Ha akarod, mindez tiéd, halljad! *(Egyre izgatottabban)*

Van nekem krizolitom és berillem, krizoprázom és rubinom. Van nekem szardonikszem, hiacint-ékem és kalcedon kristályom. Elibéd szórom, és tiéd lesz ez a sok drága ékszer! Enyém a legszebb kristály, tűzébe még soha nő-szem nem nézett! Ragyogó kagyló mélyén villog rejtve csodafényű, tündöklő türkiz; ha homlokodra fölteszed, az álmokat mind megláthatod! Ezek felmérhetetlen kincsek. Mit kívánsz még többet, Salome? Bármit, akármit kérj, megadom neked, csak egyet nem: csak épp az ember éltét, azt ne kérjed! A tiéd a főpap legékesebb palástja. És tiéd a „Szentek szentje” függönye, ha kívánod...

A ZSIDÓK

Ó! Ó! Ó!

SALOME

Add nekem hát Jochanaan fejét!

HERÓDES

(kétségbeesetten)

Adjátok néki azt, amit kért! Az anyja lánya! Az, valóban az!

(Heródiás lehúzza a tetrarcha ujjáról a halálgyűrűt és odaadja az egyik katonának, aki azt nyomban a hóhérhoz továbbítja)

HERÓDES

Gyűrűmet ki vette el?

(A hóhér leszáll a ciszternába)

Egy gyűrűm volt nekem, itt volt az ujjamon. A boromat ki itta meg? Színig telve volt a serleg. Benn óbor gyöngyözött. És most valaki mind kiitta. Ó, én érzem, balsors fog valakit érni.

HERÓDIÁS

Mit Salome tett, helyes!

HERODES

Ich bin sicher, es wird ein Unheil geschehn.

SALOME

Es ist kein Laut zu vernehmen. Ich höre nichts. Warum schreit er nicht, der Mann? Ah! Wenn einer mich zu töten käme, ich würde schreien, ich würde mich wehren, ich würde es nicht dulden! Schlag zu, schlag zu Naaman, schlag zu, sag' ich dir...

Nein, ich höre nichts. Es ist eine schreckliche Stille! Ah! Es ist etwas zu Boden gefallen. Ich hörte etwas fallen. Es war das Schwert des Henkers. Er hat Angst, dieser Sklave. Er hat das Schwert fallen lassen! Er traut sich nicht, ihn zu töten. Er ist eine Memme, dieser Sklave. Schickt Soldaten hin!

Komm hierher, du warst der Freund dieses Toten, nicht? Wohlan, ich sage dir: Es sind noch nicht genug Tote. Geh zu den Soldaten und befiehl ihnen, hinabzusteigen und mir zu holen, was ist verlangt, was der Tetrarch mir versprochen hat, was mein ist! Hierher, ihr Soldaten, geht ihr in die Cisterne hinunter und holt mir den Kopf des Mannes! Tetrarch, Tetrarch, befiehl deinen Soldaten, dass sie mir den Kopf des Jochanaan holen!

Ah! Du wolltest mich nicht deinen Mund küssen lassen, Jochanaan! Wohl, ich werde ihn jetzt küssen.
Ich will mit meinen Zähnen hineinbeissen, wie man in eine reife Frucht beissen mag.

HERÓDES

Bizton tudom, hogy még ma szörnyű baj ér.

SALOME

(a ciszternánál hallgatózik)

Egyetlen hangot se hallok. Mily néma csend! Mért nem jajgat hát, miért? Aha, ha valaki megölni jönne, Hogy kiabálnék, magamat hogy védném, nem tudnám elviselni! Sújts hát, sújts hát, Naaman, Mit vársz? Csapj le rá...

Nem...mily szörnyű csend! De borzasztó, rémítő csend ez! Ah! Valami most a földre hullott, hallottam, hogy lehullott a hóhér súlyos bárdja.

(Az apródhoz)

Jöjj hozzám, te hű voltál Narraboth-hoz? Szólj! Nos, hát figyelj reám: Hadd legyen itt még több holttest! Menj gyorsan az őrcsathoz el, S rendeld el nekik nyomban a mélybe szállni s felhozni nékem Mit a király esküvel ígért, Mert enyém az! Nos, hát, katonák, Induljatok gyorsan a mély ciszternába! Hogy végre fejét hadd látom! Nagyúr! Király! Mondd meg a katonáknak, Hozzák fel Jochanaan fejét!

(Egy óriási fekete kar, a hóhér karja kinyúlik a ciszternából, ezüst tálon Jochanaan fejét tartva, melyet Salome megragad)

Ah! Nem tűrted el, Hogy a te szád csókom érje, Jochanaan! Lásd, most csókolom hát ajkad! Jaj, most enyém már ajkad! Csókom vár, Jochanaan!

(Pásztor Árpád fordítása)

4. Az Új Bécsi Iskola mesterei:

Arnold Schönberg, Alban Berg, Anton Webern

		IRODALOM: Bartók Béla: Az új zene problémája (Lásd Bartók Béla Összegyűjtött írásai I. 59. Közreadja Szóllósy András, Zeneműkiadó Vállalat 1966) Aaron Copland: Dodekafon fejlemények (Lásd Az új zene, Zeneműkiadó 1973) Herbert Eimert: Dodekafónia, Zeneműkiadó 1969
--	--	---

A/ Arnold Schönberg (Schoenberg)

Arnold <u>Schönberg</u> (Schoenberg) osztrák *1874. IX. 13. Bécs †1951. VII. 13. Los Angeles	IRODALOM: SAJÁT ÍRÁSAI: Arnold <u>Schoenberg</u> levelei, Zeneműkiadó, 1974 Arnold <u>Schönberg</u>: A zeneszerzés alapjai, Zeneműkiadó 1971 Arnold <u>Schönberg</u>: A tizenkétfokú komponálás előzményeiről; Levél J. M. Hauerhoz; Komponálás tizenkét hanggal; Leverkühn Zwölfton- gulyása; Új utakon; Nemzeti zene (részlet); Levélváltás Dr. Max Unger és Arnold Schönberg között; Levele 75. születésnapja alkalmából; Üzenet a National Institute of Arts and Letters elnökéhez; Négy levél (Lásd Fábrián Imre: A huszadik század zenéje, antológia, Gondolat 1966) Arnold <u>Schönberg</u>: Hangszín- dallamok (Lásd „A szecesszió”, Gondolat 1972) Arnold <u>Schönberg</u>: A szöveghez való viszony (Lásd „Az expresszionizmus”, Gondolat 1964) Arnold <u>Schönberg</u>: Stílus és gondolat – három tanulmány (A progresszív Brahms, Komponálás 12 hanggal, Szív és ész a zenében), Zenepedagógiai füzetek 12., Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Budapesti Tagozat 1990 ÉLETRAJZ: Kárpáti János: Arnold Schönberg, Gondolat 1963 SCHÖNBERGRŐL: Theodor W. <u>Adorno</u>: Arnold Schönberg (Lásd Adorno: Zene, filozófia, társadalom, Gondolat 1970) Bartók Béla: Arnold Schönberg zenéje Magyarországon (Lásd Bartók Béla Összegyűjtött írásai I. 60. Közreadja Szöllősy András, Zeneműkiadó Vállalat 1966) Breuer János: Arnold Schoenberg budapesti kiállítása (Lásd „MŰVÉSZET”, a Magyar Képzőművészek Szövetsé- gének lapja, 1977. január)
--	---

		Aaron Copland: Schönberg expresszionizmusa (Lásd „Az új zene”, Zeneműkiadó 1973) Eric Salzman: A forradalom: Bécs, Atonalitás és tizenkéthangúság (Lásd Salzman: A 20. század zenéje, Zeneműkiadó 1980) EGYÉB: Thomas Mann: Doktor Faustus (XXII. fejezet), Európa Könyvkiadó 1967 MŰVEIRŐL: A hét zeneműve: A megdicsőült éj (Verklärte Nacht) (A hét zeneműve 1975/2) Pelléas és Mélisande, op. 5 (A hét zeneműve 1984/85) Kamaraszimfónia, 1. (A hét zeneműve 1976/2) Pierrot lunaire (A hét zeneműve 1974/4) II. vonósnégyes (A hét zeneműve 1983/84) IV. Vonósnégyes (A hét zeneműve 1978/4) Die glückliche Hand (A hét zeneműve 1986/87) Hegedűverseny, op. 36 (A hét zeneműve 1973/3) Napoleon-óda (A hét zeneműve 1980/2) Egy varsói menekült, op. 46 (A hét zeneműve 1984/85)
1.	<u>Gurre-Lieder/Gurrelieder</u> (Gurre-dalok), szoprán, alt, tenor, basszusszólóra, recitálóra, három négyszólamú férfikarra, nyolcszólamú vegyeskarra és zenekarra, Jens Peter Jacobsen szövegére, Robert Franz Arnold fordításában. 1900-1911 Bemutató: 1913 Bécs - Részlet: <u>Des Sommerwindes wilde Jagd</u> (A nyári szél tüzes száguldása/ A nyári szél vad hajszája) – melodráma, majd vegyeskar (12:52) Werner Klemperer – recitáló Boston Symphony Orchestra Tanglewood Festival Chorus vez. Seiji Ozawa	CD: PHILIPS 412 511-2 IRODALOM: A hét zeneműve 1985/86 (Csengery Kristóf) Jens Peter Jacobsen: Gurre-Lieder (Lásd Mácsai János: Arnold Schoenberg: Gurre-Lieder, elemzés, 1982, Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola könyvtárában) Jens Peter Jacobsen (1847-1885) dán író. Regényei: Niels Lyhne, A bergamói pestis. Babits szerint „Észak Flaubert-je”. Szerb Antal szerint „az impresszionista próza legnagyobb mestere”.

Jens Peter Jacobsen
Des Sommerwindes wilde Jagd

SPRECHER

Herr Gänsefuss, Frau Gänsekraut, nun
duckt euch nur geschwind,
Denn des sommerlichen Windes wilde Jagd
beginnt.
Die Mücken fliegen ängstlich aus dem
schilfdurchwachsenen Hain,
In den See grub der Wind seine
Silberspuren ein.
Viel schlimmer kommt es, als ihr euch nur
je gedacht;
Hu wie's schaurig in den Buchenblättern
lacht!
Das ist Sankt Johanniswurm mit der
Feuerzunge rot,
Und der schwere Wiesennebel, ein Schatten
bleich und tot!
Welch Wogen und Schwingen!
Welch Ringen und Singen!
In die Ähren schlägt der Wind in leidigem
Sinne.
Dass das Kornfeld tönend bebt.
Mit den langen Beinen fiedelt die Spinne,
Und es reisst, was sie mühsam gewebt.

Tönend rieselt der Tau zu Tal,
Sterne schießen und schwinden zumal
Flüchtend durchraschelt der Falter die
Hecken,
Springen die Frösche nach feuchten
Verstecken.
Still! Was mag der Wind nur Wollen?
Wenn das welke Laub er wendet,
Sucht er, was zu früh geendet:
Frühlings blauweisse Blütensäume,
Der Erde flüchtige Sommerträume -
Längst sind sie Staub!
Aber hinauf, über die Bäume
Schwingt er sich nun in lichtere Räume,
Denn dort oben, wie Traum so fein,
Meint er, müssten die Blüten sein!
Und mit seltsamen Tönen
In ihres Laubes Kronen
Grüsst er wieder die schlanken schönen.

Jens Peter Jacobsen
A nyári szél tüzes száguldása/
A nyári szél vad hajsza

RECITÁLÓ

Libatop úr és Tikhur asszony, huss,
lapuljatok,
Mert kezdetét veszi a nyári szél tüzes
száguldása.
Szúnyogok raja rebben a sással benőtt
berekből,
A tóba a szél ezüst barázdáit bevészte.

Nem sejtitek még, mi gyűjt most erőt, mi
közeledik,
Hu, mily kacaj borzolja a bükklevelek
árnyát?
S ím a rőt parázsú szentjánosbogár.

A rét kódének súlyos árnya oly halott.

Mily hullámozás és mily lengés,
Mily birkózás és mily dallam,
A kalászkokba kap a szél - gyászos a kép

S a gabonaföld zúgva megreteg.
Hálója húrjain pók hegedül
S szakad, foszlik, mit megszótt nagy
gonddal.
Surrogva csurran völgybe a harmat
Csillagok villannak s foszlanak szerte.
Úzótt lepke szárnya zizeg a sövényen,

Békák ugranak nedves rejtekükbe.

Csitt! Vajon mit akarhat a szél?
Hervadt lombokat forgatja
Keresi, mi pusztult korán,
A tavasz kékes fehér szirmát,
A föld tűnő nyári álmát,
Mi már porráhullott régen...
De most föl, föl, a fák fölé lendül,
Világosabb térségekbe
Álomkönnyű szirmokat keresve

S különös hangjával köszönti
A lombkorona karcsú szépeit.

Sieh! Nun ist auch das vorbei,
 Auf luftigem Steige wirbelt er frei
 Zum blanken Spiegel des Sees,
 Und dort, in der Wellen unendlichem Tanz,
 In bleicher Sterne Widerglanz
 Wiegt er sich friedlich Widerglanz
 Wiegt er sich friedlich ein.
 Wie stille ward's zur Stell'!
 Ach, war das licht und hell!
 O schwing dich aus dem Blumenkelch,
 Marien käferlein,
 Und bitte deine schöne Frau um Leben und
 Sonnenschein!
 Schon tanzen die Wogen am Klippenecke,
 Schon schleicht im Grase die bunte
 Schnecke;
 Nun regt sich Waldes Vogelschar,
 Tau schüttelt die Blume vom lockigen Haar
 Und späht nach der Sonne aus.
 Erwacht, erwacht, ihr Blumen, zur Wonne!

GEMISCHTER CHOR

Seht die Sonne,
 Farbenfroh am Himmelssaum,
 Östlich grüsst ihr Morgentraum!
 Lächelnd kommt sie aufgestiegen
 Aus den Fluten der Nacht,
 Lässt von lichter Stirne fliegen
 Strahlenlockenpracht!

Nézd! Most vége ennek is.
 Szabadon örvénylik a tág úton
 A tó fénylő tükre felé
 S ott a hullámok végtelen táncában,
 Halványuló csillagok tükrében

Önmagát békébe ringatja...
 Milyen csend támad nyomában!
 Ím, volt fény és világosság!
 Lendülj a virágkehelyből, Katicabogár,

Kérj párodtól éltet s napsütést!

Már táncolnak a hullámok a szirt fokán,
 S nyújtózik a fűben a tarka csiga,

Az erdő madárnépe tollát borzolja.
 Harmatot ráz le a virág göndör hajáról
 És a napot kémleli.
 Ébredjete virágok, szépségre ébredjete!

VEGYESKAR

Tekintsetek a Napra!
 Színpompával a keleti ég peremén
 Búcsúzik reggeli álmától...
 Mosolyogva emeli fejét
 Az éj hullámairól
 S ontja fényes homlokáról
 Sugárfürtjeinek pompáját.

(Mácsai János nyersfordítása)

2.	<u>Fünf Orchesterstücke</u> (Öt zenekari darab), op. 16, 1909 Bemutató: 1912 London Részlet: a/ I. tétel: <u>Vorgefühle</u> (Előérzetek) - Sehr rasch (2:02) b/ II. tétel: <u>Vergangenes</u> (Múlt) - Mässige Viertel (4:42) c/ III. tétel: <u>Farben</u> (Színek) (cím variáns: Sommermorgen an einem See (Nyári reggel egy tó partján) (2:50) BBC Symphony Orchestra vez. Pierre Boulez	CD: SONY SMK 48 463
----	--	---

3.	<u>Sechs kleine Klavierstücke</u> (Hat kis zongoradarab), op. 19, 1911 1. Leicht, zart (1:12) 2. Langsam (0:53) 3. Sehr langsame Viertel (0:59) 4. Rasch, aber leicht (0:26) 5. Etwas rasch (0:32) 6. Sehr langsam (1:08) Maurizio Pollini, zongora	CD: Deutsche Grammophon 423 249 2 IRODALOM: <u>Földes Imre</u>: Arnold Schönberg: Hat kis zongoradarab, op. 19. Nr. 6 (Lásd „Miért szép századunk zenéje?“, Gondolat 1974)
4.	<u>Pierrot lunaire</u> * (Holdbűvölte Pierrot/Holdebéli Pierrot) 21 melodráma Albert Giraud nyomán, Otto Erich Hartleben átköltésében, op. 21 Bemutató: 1912 Berlin Előadóegyüttes: recitáló, zongora, fuvola /piccolo/, klarinét /basszusklarinét/, hegedű /brácsa/, cselló. Részletek: a/ 3. <u>Der Dandy</u> (A dendi) (1:14) b/ 7. <u>Der kranke Mond</u> (A beteg hold) (2:42) c/ 8. <u>Nacht</u> (Éjszaka) (2:18) d/ 10. <u>Raub</u> (Rablás) (1:13) e/ 12. <u>Galgenlied</u> (Bitófa-dal) (0:14) Marianne Pousseur (ejtsd: puször) Ensemble Musique Oblique vez. Philippe Herreweghe * Schönbergnél „lunaire”, kisbetűvel!	CD: Harmonia mundi France 901390 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1974/4 (Kárpáti János). <u>Holdbűvölte Pierrot</u> (Otto E. Hartleben költeményei Albert Giraud „Pierrot Lunaire” verseskötete nyomán Arnold Schönberg válogatásában. Fordította és a bevezető tanulmányt írta Dávidházi Tamás, Budapest 1998 <u>Albert Giraud</u> – Otto Erich Hartleben: Pierrot Lunaire (Gádor Ágnes nyersfordításai. Lásd XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény, Népművelési Propaganda Iroda) <u>Albert Giraud</u> (1860-1929) francia-belga költő 1884-ben, Párizsban, „ötven kis bergamói rondót” jelentetett meg Pierrot Lunaire címmel. „...verskötete mára alighanem feledésbe merült volna, ha Otto Erich Hartleben, az 1905-ben fiatalon elhunyt jeles német költő a saját ízlése szerint németül újjáalkotva remekművé nem teszi... Hartleben épp ezzel a „fordításával” keltett feltűnést (Berlin, 1893). Eltért a versek eredeti sorrendjétől, és hangoztatta, hogy csak motívumokat emel ki belőlük. Elkerülte a laposságokat, kiküszöbölte a hangvétel durvaságait, és az olvasó meghökkentése helyébe szeretetre méltó líraiságot állított.” (Dávidházi Tamás)

3.
Der Dandy*

Mit einem phantastischen Lichtstrahl
Erleuchtet der Mond die kristallinen Flakons
Auf dem schwarzen hochheiligen Waschtisch
Des schweigenden Dandys von Bergamo.

In tönender, bronzener Schale
Lacht hell die Fontäne, metallischen Klangs.
Mit einem phantastischen Lichtstrahl
Erleuchtet der Mond die kristallinen Flakons.

Pierrot mit dem wächsernen Antlitz
Steht sinnend und denkt: wie er heute sich schminkt?
Fort schiebt er das Rot und des Orients Grün
Und bemalt sein Gesicht in erhabenem Stil
Mit einem phantastischen Mondstrahl.

* dandy→dendi=angol: piperkőc, ficsúr

3.
A dandy

Egy fantasztikus fénysugárral
világítja meg a hold a kristály üvegcséket
a fekete, szentséges mosdóasztalon
a bergamói hallgatag dandynál.

Zengő, bronz tálban
nevet fényesen a fémes csengésű forrás.
Egy fantasztikus fénysugárral
világítja meg a hold a kristály üvegcséket.

Pierrot viaszarcával
áll gondolkodva és arra gondol, hogyan kenje
ki magát ma?
Messze tolja a pirosat és Kelet zöldjét,
és befesti arcát emelkedett stílusban
egy fantasztikus holdsugárral.

(Gádor Ágnes nyersfordítása)

3.
A dendi

Egy bűvös-furcsa fénysugárt küld
a Hold a számtalan kristálypalackra
sötét, szentséges mosdóasztalán
a bergamói szótlan dendinek.

A csengőhangú bronzmedencén
a víznyaláb ércezt kacagva pendül:
egy bűvös-furcsa fénysugárt küld
a Hold a számtalan kristálypalackra.

Pierrot viaszfehér arcával
tűnődik, hogy magát milyenre fesse.

Nem kell piros, nem Napkeletnek zöldje,
mert festi képét fennkölt új ízlés szerint:
egy bűvös-furcsa holdsugárral.

(Dávidházi Tamás fordítása)

7.

Der kranke Mond

Du mächtig todeskranker Mond
 Dort auf des Himmels schwarzem Pfühl,
 Dein Blick, so fiebernd übergross,
 Bannt mich, wie fremde Melodie.

An unstillbarem Liebesleid
 Stirbst du, an Sehnsucht tief erstickt,
 Du mächtig todeskranker Mond,
 Dort auf des Himmels schwarzem Pfühl.

Den Liebsten, der im Sinnenrausch
 Gedankenlos zur Liebsten geht,
 Belustigt deiner Strahlen Spiel -
 Dein bleiches, qualgebornes Blut,
 Du mächtig todeskranker Mond!

7.

A beteg hold

Te éjszakai halálosan beteg hold
 ott az ég fekete vánkosán,
 pillantásod, oly lázasan tágranyílt,
 megbűvöl, mint idegen dallam.

Csillapíthatatlan szerelmi fájdalomtól
 halsz meg, vágytól, megfulladva,
 te éjszakai halálosan beteg hold
 ott az ég fekete vánkosán.

A szerelmest, aki az érzékek mámorában
 gondolattalan szerelmeséhez oson,
 felvidámítja sugaraid játéka -
 sápadt, kínban született véred,
 te éjszakai halálosan beteg hold.

(Gádor Ágnes nyersfordítása)

7.

A beteg Hold

Halálravált vagy, éji Hold,
 az ég sötétlő vánkosán,
 és lázban égő nagy szemed
 igéz, mint furcsa dallamok.

Szerelmed kinja nem csitul,
 megfojt a vágy, meghalsz belé:
 halálravált vagy, éji Hold,
 az ég sötétlő vánkosán.

Kit érzékeknek mámora
 ész nélkül kedveséhez űz,
 derül sugárjátékodon,
 sápadt kinszülte véreden;
 halálravált vagy, éji Hold.

(Dávidházi Tamás fordítása)

8.
Nacht

Finstre, schwarze Riesenfalter
Töteten der Sonne Glanz.
Ein geschlossnes Zauberbuch,
Ruht der Horizont - verschwiegen.

Aus dem Qualm verlornen Tiefen
Steigt ein Duft, Erinnerung mordend!
Finstre, schwarze Riesenfalter
Töteten der Sonne Glanz.

Und vom Himmel erdenwärts
Senken sich mit schweren Schwingen
Unsichtbar die Ungetüme
Auf die Menschenherzen nieder ...
Finstre, schwarze Riesenfalter.

8.
Éjszaka

Homályos, fekete óriáslepkék
ölték meg a nap ragyogását.
Csukott varázskönyvként
nyugszik a horizont - hallgatólag.

Tűnt mélységek füstjéből
illat száll, emlékezést ölő!
Homályos, fekete óriáslepkék
ölték meg a nap ragyogását.

És az égből föld felé
szállnak alá súlyos lebegéssel
láthatatlanul a szörnyetegek
az emberi szívekre ...
homályos fekete óriáslepkék.

(Gádor Ágnes nyersfordítása)

8.
Éjszaka

Nagy fekete éji lepkék
megölték a napsugárt.
Bűvös könyve zárra-zárt:
csend borúl a néma tájra.

Füst gomolyg a vesztett mélyből,
emlékgyilkos illat árad.
Nagy fekete éji lepkék
megölték a napsugárt.

És az égből föld felé
szállnak ólomsúlyu szárnyon
láthatatlan szörnyűségek
emberszívet megfeküdni:
nagy fekete éji lepkék.

(Dávidházi Tamás fordítása)

10.
Raub

Rote, fürstliche Rubine,
Blutge Tropfen alten Ruhmes,
Schlummern in den Totenschreinen,
Drunten in den Grabgewölben.

Nachts, mit seinen Zechkumpanen,
Steigt Pierrot hinab - zu rauben
Rote, fürstliche Rubine,
Blutge Tropfen alten Ruhmes.

Doch da - sträuben sich die Haare,
Bleiche Furcht bannt sie am Platze:
Durch die Finsternis - wie Augen! -
Stieren aus den Totenschreinen
Rote, fürstliche Rubine.

10.
Rablás

Vörös, fejedelmi rubintok,
régí hírnév véres csöppjei,
szunnyadnak a koporsókban
odalent a kriptá mélyén.

Éjszaka, finom ivócimboráival
leszáll Pierrot - rabolni
vörös, fejedelmi rubintokat,
régí hírnév véres csöppjeit.

De ott - égnek mered hajuk:
Sápadt félelemtől gyökerezik földbe lábuk:
a homályon át - mint szemek! -
merőn rájuk néznek a koporsókból
vörös, fejedelmi rubintok.

(Gádor Ágnes nyersfordítása)

10.
Rablás

Tűzpiros nemes rubintok,
véres cseppek ősi gógból,
szunnyadoznak szarkofágban
bolthajtásos kriptá mélyén.

Éjidőben cimborákkal
száll alá Pierrot rabolni
tűzpiros nemes rubintot,
véres cseppjét ősi gőgnek.

Ám hajuk az égnek áll most
sápadt, béna rémülettől:
a sötétben - mint a szempár! -
úgy merednek síri mélyből
tűzpiros nemes rubintok.

(Dávidházi Tamás fordítása)

12.
Galgenlied

Die dürre Dirne
Mit langem Halse
Wird seine letzte
Geliebte sein.

In seinem Hirne
Steckt wie ein Nagel
Die dürre Dirne
Mit langem Halse.

Schlank wie die Pinie,
Am Hals ein Zöpfchen -
Wollüstig wird sie
Den Schelm umhalsen,
Die dürre Dirne!

12.
Akasztófa-dal

A sovány szajha,
hosszú nyakával
az lesz utolsó
szeretője.

Agyában
tűként bújik
a sovány szajha
hosszú nyakával.

Karcsú, mint a pinea,
nyakán egy copfocska -
kéjesen fogja
a fickót átnyakalni,*
a sovány szajha.

(Gádor Ágnes nyersfordítása)

*az „átkarolni” analógiájára

12.
Bitófa-dal

A száraz szajha
hosszú nyakával
jó lesz utolsó
szerelmesednek.

Agyadba tűként
fúródik mélyre
a száraz szajha
hosszú nyakával.

Karcsú fenyőszál
kicsinyke copfja
szorítja kéjjel
nyakán a fickót:
a száraz szajha.

(Dávidházi Tamás fordítása)

Versmondók, színészek a XX. század első felében

1.	<u>Verhaeren, Émile</u> : A szél Alexander Moissi A felvétel 1927-ben készült (3:15)	LEMEZ: LV 265 Émile <u>Verhaeren</u> (1855-1916, flamand származású franciául alkotó belga költő. Szerb Antal szerint „a belgák legnagyobb költője...Versei lihegő, tomboló, rohanó áradatok – a magyar közönségnek ízelítőt ad belőlük A szél, Kosztolányi Dezső nagyszerű fordításában.” Alexander Moissi (1879-1935, albán/olasz származású, trieszti születésű osztrák színész). IRODALOM: Kosztolányi válogatott műfordításai, Kaleidoszkóp, Szépirodalmi Könyvkiadó
----	--	--

Verhaeren A szél A végtelen vad réteken novembert trombitál a szél, a végtelen vad réteken zúg-búg a szél, garaboncásan útra kél és mindig új haragba fúj, zúg-búg a szél, a vad novemberi szél. A kutakon viharra vár a vaslakat s a csiga, zár csikordul; az utakon viharra vár a vaslakat s a csiga, zár zordul azt mondja, hogy halál. A szél a vízen nyargalász, levél röpül nyomába száz. A vad novemberi szél, a szél haragja szétszed minden picinyke fészket; vasvesszővel dörömböl, agg lavinát tépáz szilaj örömből, üvölt a tél, süvölt a szél, a vad novemberi szél. A nyomorult kis kalyibák megfoltozott ablakja sír, röpül a rossz ujságpapír, a szél mivel most galibát, - a vad novemberi szél! -	És mit se tudva az időről, a vén malom csak jár le-fel, villanva kattog, kelepel, a bús malom most szelet őröl, a lisztje most a szél, a szél, a szél, a vad novemberi szél. A régi palota nyöszörög, A vén templomtorony mögött recsegnek régi cölöpök; sóhajt a gátor, a sikátor, a bátor szél vad zajától, a vad novemberi szél zajától. A temetőn a sírkeresztek holtak kinyúló karjai, lehullanak, a fejfa reszket, a szél, a szél csavarja ki, a vad novemberi szél, a szél, halljátok, hogy sziszeg a szél, boszorkánylakta út a cél, fagyot füttyöl, dühvel tele, remegjetelek, tarol a szél, a félelem és jaj szele. Láttátok éjjel őt, ki oly vad, letépte az égről a holdat, remegtek rozoga faluk, a megriadt nép nem aludt, csak vakogott az ugaron, mint a barom. A végtelen vad réteken bömböl a szél, a vad novemberi szél. (Kosztolányi Dezső fordítása)
---	--

2.	<u>Ady Endre: <i>Harc a Nagyúrral</i></u> Ódry Árpád (2:05)	Ódry Árpád (1876-1937). Jeles magyar színész és rendező volt. „Eredeti beszédhibáját leküzdve a tökéletességig fejlesztett beszédkultúrájával tűnt ki.” (Magyar Színházművészeti Lexikon)
----	--	---

Ady Endre <i>Harc a Nagyúrral</i>	
Megöl a disznófejű Nagyúr, Éreztem, megöl, ha hagyom, Vigyorgott rám és ült meredten: Az aranyon ült, az aranyon, Éreztem, megöl, ha hagyom.	»Az én jachtomra vár a tenger, Ezer sátor vár énreám, Idegen nap, idegen balzsam, Idegen mámor, új leány, Mind énreám vár, énreám.«
Sertés testét, az undokot, én Simogattam. Ő remegett. »Nézd meg, ki vagyok« (súgtam neki) S meglékeltem a fejemet, Agyamba nézett s nevetett.	»Az egész élet bennem zihál, Minden, mi új, felém üget, Szent zűrzavar az én sok álmom, Neked minden álmod süket, Hasítsd ki hát aranyszügyed.«
(Vad vágyak vad kalandorának Tart talán?) S térdre hulltam ott. A zúgó Élet partján voltunk, Ketten voltunk, alkonyodott: »Add az aranyod, aranyod.«	Már ránk szakadt a bús, vak este. Én nyöszörögtem. A habok Az üzenetet egyre hozták: Várunk. Van-e már aranyod? Zúgtak a habok, a habok.
»Engem egy pillanat megölhet, Nekem már várni nem szabad, Engem szólítnak útra, kéjre Titokzatos hívó szavak, Nekem már várni nem szabad.«	És összezsáptunk. Rengett a part, Husába vájtam kezemet, Téptem, cibáltam. Mindhiába. Aranya csörgött. Nevetett. Nem mehetek, nem mehetek.
»A te szivedet serte védi, Az én belsőm fekély, galád. Az én szivem mégis az áldott: Az Élet marta fel, a Vágy. Arany kell. Mennem kell tovább.«	Ezer este múlt ezer estre, A vérem hull, hull, egyre hull, Messziről hívnak, szólongatnak És mi csak csatázunk vadul: Én s a disznófejű Nagyúr.

3.	<u>Corneille, Pierre: <i>Polyeucte</i></u> Részlet Sarah Bernhardt Albert Lampert A Comédie Française előadása, 1920-as évek eleje (?) (1:05)	Pierre Corneille, (1606-1684) a francia dráma kimagasló alakja. Főműve a Cid. Szerb Antal írja róla: „Darabjainak legszebb, mindmáig megrendítő részei azok a rövid, patétikus és kemény mondatok, amelyekben Corneille és rajta keresztül a barokk nagyszerű bátorsága és férfiassága ölt testet egy szó-gesztusban.” Sarah Bernhardt (1844-1923), korának egyik legnagyobb, - Magyarországon is vendégszereplő - színésznője.
----	--	---

B/ Alban Berg

<u>Alban Berg</u> osztrák *1885. II. 9. Bécs †1935. XII. 24. Bécs	IRODALOM: <u>Berg</u>, Alban: Írások, levelek, dokumentumok, Zeneműkiadó 1965 <u>Pernye</u> András: Alban Berg, Gondolat 1967 <u>A hét zeneműve:</u> Három zenekari darab, op. 6, 1976/4 (Homolya István) Lulu-szimfónia, 1973/2 (Wilhelm F. András) Kamarakoncert, 1985/86 (Kovács Sándor)
--	--

1. <u>Wozzeck</u>, op. 7 opera 3 felvonásban Georg Büchner Woyzeck című drámája alapján, 1914-1921 Bemutató: 1925 Berlin Staatsoper, Erich Kleiber vezényletével Részletek Wozzeck: Dietrich Fischer-Dieskau - bariton Kapitány: Gerhard Stolze - tenor Andres: Fritz Wunderlich - tenor Doktor: Karl Christian Kohn - basszus Marie: Evelyn Lear - szoprán Margret: Alice Oelke - alt Berlini Opera ének- és zenekara vez. Karl Böhm	CD: Deutsche Grammophon 435 705-2 IRODALOM: <u>Büchner</u>, Georg: Wozzeck, szövegkönyv (Gádor Ágnes fordítása, lásd XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény, Népművelési Propaganda Iroda) <u>Büchner</u>, Georg: Woyzeck (Lásd Georg Büchner művei, Európa Könyvkiadó 1982) <u>Büchner</u>, Georg: Összes művei, Osiris Kiadó 2003 <i>Georg Büchner (1813-1837) német író. Fő művei: Danton halála (operát írt belőle Gottfried von Einem), Leonce és Léna (operát írt belőle Vajda János).</i> <u>Kárpáti</u> János: Alban Berg: Wozzeck (Lásd „Miért szép századunk operája?”, Gondolat 1979) <u>A hét zeneműve</u> 1986/87 (Kovács Sándor) <u>Nejédly</u>, Zdenek: Berg „Wozzeck”-je; Még egyszer a „Wozzeck”-ről; Baxa Főpolgármester úr - a muzsikusz; A „Wozzeck” (Lásd <u>Nejédly</u>: Válogatott zenei tanulmányok, Zeneműkiadó 1963)
---	--

a/	I. felvonás 1. jelenet (8:54)	
	SZVIT	

<i>Zimmer des Hauptmanns. (Frühmorgens)</i> <i>Der Hauptmann sitzt auf einem Stuhl vor einem Spiegel. Wozzeck rasiert ihn.</i> <i>PRELÚDIUM</i> HAUPTMANN Langsam, Wozzeck, langsam_! Eins nach dem Andern! (unwillig) Er macht mir ganz schwindlich... (Er bedeckt Stirn und Augen mit der Hand) WOZZECK (untebricht seine Arbeit) HAUPTMANN (wieder beruhigt) Was soll ich denn mit den zehn Minuten anfangen, die Er heut' zu früh fertig wird? (Wozzeck rasiert mit Unterbrechungen) (energischer) Wozzeck, bedenke! Er, Er hat noch seine schönen dreißig Jahr' zu leben! Dreißig Jahre: macht dreihundert und sechzig Monate und erst wieviel Tage, Stunden, Minuten! Was will Er denn mit der ungeheuren Zeit all' anfangen? (wieder streng) Teil' Er sich ein, Wozzeck!_ WOZZECK Jawohl, Herr Hauptmann!	<i>A Kapitány szobája. (Kora reggel)</i> <i>A Kapitány egy széken ül egy tükör előtt. Wozzeck borotválja.</i> KAPITÁNY Lassan, Wozzeck, lassan_! Csak szépen sorjában! (Szó szerint:Egyiket a másik után!) (bosszúsan) Egészen beleszédülök... (Kezével eltakarja a homlokát és a szemét) WOZZECK (félbeszakítja a munkáját) KAPITÁNY (ismét lecsillapodva) Mit kezdjek azzal a tíz perccel, amivel ma előbb végez? (Wozzeck borotvál - megszakításokkal) (erélyesebben) Wozzeck, gondolja meg, magának van még harminc szép éve élni! Harminc év: az annyi, mint háromszáz és hatvan hónap, és hány nap, óra, perc! Mit akar ezzel az iszonyatosan sok idővel kezdeni? (ismét szigorúan) Tartson mértéket, Wozzeck! WOZZECK Igenis, kapitány úr!
---	--

PAVANE

HAUPTMANN

(geheimnisvoll)

Es wird mir ganz angst um die Welt, wenn ich an die Ewigkeit denk'. „Ewig“, das ist ewig! (das sieht Er ein.) Nun ist es aber wieder nicht ewig, sondern ein Augenblick, ja, ein Augenblick! – Wozzeck, es schaudert mich, wenn ich denke, daß sich die Welt in einem Tag herumdreht: drum kann ich auch kein Mühlrad mehr sehn, oder ich werde melancholisch!

WOZZECK

Jawohl, Herr Hauptmann!

1. KADENCIA

HAUPTMANN

Wozzeck, Er sieht immer so verhetzt aus! Ein guter Mensch tut das nicht. Ein guter Mensch, der sein gutes Gewissen hat, tut alles langsam...

(fast gesprochen)

Red' Er doch was, Wozzeck.

GIGUE

Was ist heut' für ein Wetter?

WOZZECK

Sehr schlimm, Herr Hauptmann!
Wind!

HAUPTMANN

Ich spür's schon, 's ist so was Geschwindes draußen; so ein Wind macht mir den Effekt, wie eine Maus.

(pfiffig)

Ich glaub', wir haben so was aus Süd-Nord?

WOZZECK

Jawohl, Herr Hauptmann!

HAUPTMANN

(lacht lärmend)

Ha-ha ha-ha-ha. Süd-Nord!

(lacht noch lärmender)

Ha-ha ha-ha-ha ha-ha ha ha-ha. Oh, Er ist dumm, ganz abscheulich dumm!

2. KADENCIA

(gerührt)

Wozzeck, Er ist ein guter Mensch,
(setzt sich in Positur)
aber...

(wie eine Fanfare)

Er hat keine Moral!

KAPITÁNY

(titokzatosan)

Elfog a félelem a világ miatt, ha az örökkévalóságra gondolok. /Ami/ „örök“, az „örök“! (ennyt felfog.) Na de a most, az nem örök, hanem egy pillanat, igen, egy pillanat! – Wozzeck, beleborzadok, ha arra gondolok, hogy a világ egy nap alatt körbeforog: nem tudok többé malomkerékre nézni, vagy melankolikus leszek!

WOZZECK

Igenis, kapitány úr!

KAPITÁNY

Wozzeck, maga mindig olyan hajszoltnak látszik! Egy jó ember nem csinál ilyet. Egy jó ember, akinek tiszta (szó szerint: jó) a lelkiismerete, mindent lassan csinál...

(szinte beszélve)

Mondjon már valamit, Wozzeck.

Milyen idő van ma?

WOZZECK

Nagyon rossz, kapitány úr!
Szél fúj! (szó szerint: szél)

KAPITÁNY

Érzem, hogy valami gyors van odakint; egy ilyen szél úgy hat rám, mint egy egér.

(ravaszul)

Azt hiszem, dél-északról kapjuk?

WOZZECK

Igenis, kapitány úr!

HAUPTMANN

(hangosan nevet)

Ha-ha ha-ha-ha. dél-északról!

(még hangosabban nevet)

Ha-ha ha-ha-ha ha-ha ha ha-ha. Ó, maga ostoba, egészen förtelmesen ostoba!

(meghatóan)

Wozzeck, maga egy jó ember,
(bizonyos testtartást vesz föl)
csakhát...

(mint egy fanfár)

nincs morálja!

GAVOTTE

(mit viel Würde)

Moral: das ist, wenn man moralisch ist!
(Versteht Er? Es ist ein gutes Wort.)

(pátosszal)

Er hat ein Kind ohne den Segen der Kirche,

WOZZECK

Jawo...

HAUPTMANN

wie unser hochwürdiger Herr

Garnisonsprediger sagt: „Ohne den Segen der Kirche“_(das Wort ist nicht von mir.)

DOUBLE I.

WOZZECK

Herr Hauptmann, der liebe Gott wird den armen Wurm nicht d'rum ansehen, ob das Amen darüber gesagt ist, eh' er gemacht wurde. Der Herr sprach: „Lasset die Kleinen zu mir kommen!“

DOUBLE II.

HAUPTMANN

(wütend aufspringend)

Was sagt Er da?! Was ist das_ für eine kuriose Antwort? Er macht mich ganz konfus! Wenn ich sage: „Er“, so mein' ich „Ihn“, „Ihn“...

AIR

WOZZECK

Wir arme Leut! Sehn Sie, Herr Hauptmann, Geld, Geld! Wer kein Geld hat! Da setzt' einmal einer Seinesgleichen auf die moralische Art in die Welt! Man hat auch sein Fleisch und Blut! Ja, wenn ich ein Herr wär', und hätt' einen Hut und eine Uhr und ein Augenglas und könnt' vornehm reden, ich wollte schon tugendhaft sein! Es muß was Schönes sein um die Tugend, Herr Hauptmann. Aber ich bin ein armer Kerl! Unsereins ist doch einmal unselig in dieser und der andern Welt! Ich glaub', wenn wir in den Himmel kämen, so müßten wir donnern helfen!

(nagyon méltóságteljesen)

Morál: az azt jelenti, hogy valaki morális!
(Érti ezt ő? Ez egy jó szó.)

(pátosszal)

Van egy gyereke az egyház áldása nélkül,

WOZZECK

Igeni...

KAPITÁNY

mint ahogy a nagytiszteletű garnizonlelkész úr mondja: „Az egyház áldása nélkül” (a mondás nem tőlem való.)

WOZZECK

Kapitány úr, a Jóisten nem aszerint néz a szegény féregre, hogy áment mondtak.e rá, mielőtt csinálták. Az Úr azt mondta: „Engedjétek hogy jöjjenek énhozzám az gyermekek!” (vagy: Engedjétek hozzám a kisdedeket!, Márk 10,14; Máté 19,14; Lukács 18,15)

KAPITÁNY

(dühödten felugorva)

Miket mond? Micsoda furcsa válasz ez? Egészen összezavar! Ha én azt mondom „maga”, akkor én azt „magára ” értem, „magára”...

WOZZECK

Mi szegény emberek! Nézze, kapitány úr, a pénz, a pénz! Akinek nincs pénze! Próbáljon meg valaki egyszer egy magához hasonlót erkölcsösen a világra hozni! Az ember húsból és vérből van! Igen, ha én úr lennék, és kalapom lenne, és óráim, és szemüvegem, és ha tudnék finoman beszélni, szívesen lennék erényes! Szép dolog lehet az erény, kapitány úr. De én egy szegény fickó vagyok! A magunkfajta boldogtalan marad ezen és a más/ik/ világon! Azt hiszem, ha mi a mennybe jutnánk, nekünk kellene segíteni mennydörögni!

A PRELÚDIUM VISSZATÉRÉSE

HAUPTMANN

(etwas fassungslos)

Schon gut, schon gut! Ich weiß:

(beschwichtigend)

Er ist ein guter Mensch,

(übertrieben)

ein guter Mensch.

(etwas gefasster)

Aber Er denkt zu viel, das zehrt; Er sieht immer so verhetzt aus.

(besorgt)

Der Diskurs hat mich angegriffen. Geh' Er jetzt, und renn' Er nicht so! Geh' Er langsam die Straße hinunter,

(Wozzeck will sich rasch entfernen)

genau in der Mitte, und nochmals, geh' Er langsam, hübsch langsam!

(Wozzeck ab)

VERWANDLUNG
Orchester-Nachspiel

KAPITÁNY

(kissé zavartan)

Jól van, jól van! Tudom:

(megnyugtatta)

Maga egy jó ember,

(eltúlozva)

egy jó ember.

(kissé megfontoltan)

De túl sokat gondolkodik, az emészti; maga mindig olyan hajszoltnak néz ki.

(gondoskodóan)

A diskurzus megviselt. Most menjen, és ne rohanjon úgy! Menjen lassan végig az utcán,

(Wozzeck gyorsan el akar menni)

pontosan a középén, és mégegyszer, menjen lassan, szép lassan!

(Wozzeck el)

VÁLTOZÁS
Zenekari utójáték

b/	I. felvonás 2. jelenet (6:36)	
	RAPSZÓDIA HÁROM AKKORDRA	

(A külön jelzett – énekelt – részek kivételével
Wozzeck és Andres szólama Sprechgesang!)

*Freies Feld, die Stadt in der Ferne.
(Spätnachmittag)*

*Andres und Wozzeck schneiden Stöcke im
Gebüsch.*

WOZZECK

Du, der Platz ist verflucht!

ANDRES

(weiter arbeitend)

Ach was!

(singt vor sich hin)

*Szabad térség, a távolban a város.
(Késő délután)*

*Andres és Wozzeck vesszőket nyes a
cserjésben.*

(„Az egyszerű katonák szokásos mellékfoglalkozása volt, hogy vesszőből kosarat és egyéb használati tárgyakat fontak” – Fodor Géza jegyzete Büchner Woyzeck c. drámájához)

WOZZECK

Te, ez egy elátkozott hely!

ANDRES

(tovább dolgozik)

Ugyan már!

(mintha magának énekelne)

LIED
1. Strophe

Das ist die schöne Jägerei,
Schießen steht Jedem frei!
Da möcht' ich Jäger sein:
Da möcht' ich hin!

WOZZECK

Der Platz ist verflucht!
Siehst Du den lichten Streif da über das
Gras hin, wo die Schwämme so nachwachsen?
Da rollt Abends
(geflüstert)
ein Kopf.
(ins Singen hinneinkommend)
Hob ihn einmal Einer auf, meint', es wär'
ein Igel.
(ganz gesungen)
Drei Tage und drei Nächte drauf, und er lag
auf den Hobelspänen.

ANDRES

Es wird finster, das macht Dir angst.
Ei was!
(hört mit der Arbeit auf, stellt sich in
Positur und singt)

LIED
2. Strophe

Läuft dort ein Has vorbei,
Fragt mich, ob ich Jäger sei?
Jäger bin ich auch schon gewesen,
Schießen kann ich aber nit!

WOZZECK

Still, Andres! Das waren die Frei-
maurer! Ich hab's! Die Freimaurer! Still!
Still!

ANDRES

LIED
3. Strophe

Saßen dort zwei Hasen.
Fraßen ab das grüne (Gras)...

DAL
1. versszak

Ha jót akarsz, vadásznak mész,
Mindegyik löni kész!
Közéjük állok én:
Így lesz ez jó!

WOZZECK

Ez egy elátkozott hely!
Látod ott azt a ritkás sávot a fű mentén,
ahol a gombák teremnek?
Ott gurul esténként
(suttogva)
egy fej.
(fokozatosan énekelve)
Valaki ezt egyszer fölemelte, azt hitte, egy
sündisznó.
(már énekelve)
Három nap és három éjszaka múlva, ki volt
terítve. (szó szerint: gyaluforgácson feküdt)

ANDRES

Sötétedik, ezért félsz.
Ugyan már!
(abbahagyja a munkát, megfelelő testtartást
vesz föl és énekelni kezd)

DAL
2. versszak

Nézd csak, egy nyúl fut ott,
S kérdi: a vadász vagyok?
Lestem vadra erdőket járva
Mégse lőttem én semmit!

WOZZECK

Csitt, Andres! Ezek a szabad-
kőművesek* voltak! Megvan! A
szabadkőművesek! Csitt! Csitt!

ANDRES

DAL
3. versszak

Két kis nyúl a réten.**
Csámcsogja a zöld fü-(vet)...

(unterbricht den Gesang selbst etwas
beunruhigt, wie um Wozzeck /und sich/ zu
beruhigen
Sing lieber mit!
ausgelassen gesungen)
Fraßen ab das grüne Gras
Bis...
(wird unterbrochen)

WOZZECK
(stampft auf)
Hohl! Alles hohl! Ein Schlund! Es
schwankt...

ANDRES
(setzt fort)
...auf den Ra(sen.)

WOZZECK
(er taumelt)
Hörst Du, es wandert was mit uns da unten!
(in höchster Angst geschrien)
Fort, fort!
(will Andres mit sich reißen)

ANDRES
(hält Wozzeck zurück)
He, bist du Toll?

WOZZECK
(bleibt stehn)
's ist kurios still. Und schwül. Man möchte
den Atem anhalten...
(starrt in die Gegend)

ANDRES
Was?

*Die Sonne ist im Begriff unterzugehen. Der
letzte scharfe Strahl taucht den Horizont in
das grellste Sonnenlicht, dem ziemlich
unvermittelt die (wie tiefste Dunkelheit
wirkende) Dämmerung folgt, an die sich das
Auge allmählich gewöhnt.*

WOZZECK
Ein Feuer! Ein Feuer! Das fährt von der Erde
in dem Himmel und ein Getös'herunter wie
Posaunen.
(schreiend)
Wie's heranklirrt!
ANDRES
(mit geheuchelter Gleichgültigkeit)
Die Sonn' ist unter, drinnen trommeln sie.
(packt die geschnittenen Stöcke zusammen)

(megszakítja a dalt, maga is kissé
nyugtalan, Wozzeckkel együtt önmagát is
nyugtatja)
Inkább énekelj velem!
(féktelenül éneкли)
Csámcsogja a zöld füvet
Míg...
(abbahagyja)

WOZZECK
(dobbant)
Üres! Minden üres! Egy szakadék! Minden
inog...

ANDRES
(folytatja)
...elfogy szé(pen.)

WOZZECK
(szédeleg)
Hallod, valami vonul velünk ott lenn!
(nagyon félve, kiabálva)
El innen, el innen!
(magával akarja ragadni Andrest)

ANDRES
(visszatartja Wozzecket)
Mi az, bolond vagy?

WOZZECK
(megáll)
Olyan különös csend van. És nyomasztó. Az
ember még a lélegzetét is visszatartaná...
(a messzeségből mered)

ANDRES
Mi van?

*A nap lemenőben van. Az utolsó éles sugár, a
látóhatárt a legvakítóbb napfénybe vonja,
úgyszólván átmenet nélkül követi a (mély
sötétségnek ható) alkony, amelyhez a szem
lassacskán hozzászokik.*

WOZZECK
Tűz van! Tűz van! Felmegy a földről az égbe
és mint a haronák, úgy dübörög lefelé.

(kiáltva)
Hogy csörömpöl!
ANDRES
(színelte közömbösséggel)
A nap lement, bent dobolnak.
(összerakja a levágott vesszőket)

WOZZECK Still, alles still, als wäre die Welt tot. ANDRES Nacht! (frei) Wir müssen heim! (Beide gehen langsam ab) VERWANDLUNG Orchester-Nachspiel und beginnende Militärmusik im Hintergrund	WOZZECK Csend van, minden csendes, mintha meghalt volna a világ. ANDRES Bealkonyult! (szó szerint: éjszaka) (szabadon) Haza kell térnünk! (Mindketten lassan elmennek) * „Szabadkőművesek – testvériséget, erkölcsi tökéletesedést, polgári liberális elveket hirdető, nemzetközi titkos szövetség tagjai. A széles néptömegek körében a szabadkőművesség gyakran a szabadgondolkodás és a társadalmi rend elleni titkos ármánykodás szinonimája volt – Wozzeck is ebben az értelemben használja a szót. A szabadkőművesektől való félelem a főszereplő modelljének is jellemző vonása volt.” Fodor Géza jegyzete Büchner Woyzeck c. drámájához) **Részlet egy német népdalból VÁLTOZÁS Zenekari utójáték és kezdődő katonazene a háttérben
---	---

c/	I. felvonás 3. jelenet - részlet (4:16)	
	KATONAINDULÓ, BÖLCSŐDAL	

Mariens Stube. (Abends) MARSCH MARIE (mit ihrem Kind am beim Fenster) MARGRET (auf der Straße) MARIE (spricht) Tschin Bum, Tschin Bum, Bum, Bum, Bum! Hörst Bub? (Die Militärmusik nähert sich) Da kommen sie!	Marie szobája. (Este) INDULÓ MARIE (gyermekével a karján az ablaknál) MARGRET (az utcán) MARIE (beszél) Csinn-bumm, csinn-bumm, bumm, bumm, bumm! Hallod fiú? (A katonazenekar közeledik) Ott jönnek!
---	---

(Die Militärmusik mit dem Tambourmajor an der Spitze, gelangt in die Straße von Mariens Fenster)

MARGRET

(sieht zum Fenster herein und spricht mit Marie)

Was ein Mann! Wie ein Baum!

MARIE

(spricht zum Fenster hinaus)

Er steht auf seinen Füßen wie ein Löw'.

(Der Tambourmajor grüßt herein. Marie winkt freundlich hinaus)

MARGRET

Ei was freundliche Augen, Frau Nachbarin! So was is man an ihr nit gewohnt!...

MARIE

(singt vor sich hin)

Soldaten, Soldaten
sind schöne Burschen!

MARGRET

(immer zu Fenster herein gesprochen:)
Ihre Augen glänzen ja!

MARIE

(unterbricht den Gesang)

Und wenn! Was geht Sie's an? Trag' Sie ihre Augen zum Juden und laß Sie putzen: vielleicht glänzen sie auch noch, daß man sie für zwei Knöpf' verkaufen könnt'.

MARGRET

Was Sie, Sie „Frau Jungfer!“ Ich bin eine honette Person, aber Sie, das weiß Jeder, Sie guckt sieben Paar lederne Hosen durch!

MARIE

(schreit sie an:)

Luder!

(schlägt das Fenster zu, sie ist allein mit dem Kind)

Die Militärmusik ist plötzlich - als Folge des zugeschlagenen Fensters - unhörbar geworden

(A katonazenekar, élen a Tamburmajorral, Marie ablaka ér)

MARGRET

(az ablakon benézve Marie-nak mondja)

Micsoda férfi! Mint egy szálfá!

MARIE

(kiszól az ablakon)

Úgy áll a lábán, mint egy oroszlán.

(A Tamburmajor beköszön, Marie barátságosan kiintetget)

MARGRET

Ej micsoda nyájas pillantás, szomszédasszony! Erről az oldaláról nem ismertük!...

MARIE

(mintha magának énekelne)

Katonák, katonák
szép legények!*

MARGRET

(állandóan beszél az ablakba:)
Hogy csillog a szeme!

MARIE

(abbahagyja az éneket)

És aztán! Mi köze hozzá? Vigye a szemeit a zsidóhoz, pucoltassa ki: hátha fénylik majd annyira, hogy kap értük két lyukas garast.

MARGRET

Mit mond, maga „leányanya“! Én tisztességes nő vagyok, de maga, hisz mindenki tudja, maga még hét bőrnadrágon is átlát! (értsd: a nadrágon jár az esze)

MARIE

(kiabálva:)

Dög!

(becsapja az ablakot, egyedül marad a gyerekekkel)

A katonazene hirtelen - amint becsukódik az ablak - abbamarad

MARIE (ausbrechend) Komm, mein Bub! Was die Leute wollen! (nimmt den Buben in den Arm) Bist nur ein arm' Hurenkind (setzt sich) und machst Deiner Mutter doch so viel Freud' mit Deinem unehrlichen Gesicht! (wiegt das Kind) (sehr frei) Eia popeia... WIEGENLIED Mädel, was fangst Du jetzt an? Hast ein klein Kind und kein Mann! Ei, was frag' ich darnach, Sing' ich die ganze Nacht: Eia popeia, mein süßer Bu', Gibt mir kein Mensch nix dazu! Hansel, spann' Deine sechs Schimmel an, Gib sie zu fressen auf's neu - Kein Haber fresse sie, Kein Wasser saufe sie, Lauter kühle Wein muß es sein! (bemerkt, daß das Kind eingeschlafen ist) Lauter kühle Wein muß es sein! (in Gedanken versunken)	MARIE (kifakad) Gyere, kisfiam! Járjon csak a szájuk! (szó szerint: Mit akarnak az emberek!) (karjába veszi a gyereket) Igaz, csak egy szegény fattyú vagy (leül) és mégis annyi örömet szerzel az anyádnak azzal a tisztességtelen (értsd: törvénytelen) képeddel! (ringatja a gyereket) (nagyon szabadon) Csicsija csija... BÖLCSŐDAL Lányka, megérte e kincs? Kisfiad van, férjed nincs. Ej, mit kérdezel hát! Éneklem éjen át: Csicsija csija, én édesem, Uram nékem ne legyen. Hansel, a hat szürkét fogd be már, Adj nekik friss abrakot - Sem zabot nem esznek, Sem vizet nem isznak, Hús és tiszta bor kell nekik! (észreveszi, hogy a gyerek elaludt) Hús és tiszta bor kell nekik! (gondolataiba merül) *Részlet egy német népdalból
--	---

d/	III. felvonás 2. jelenet (4:40)	
	INVENCIO EGY (H) HANGRA	

<i>Waldweg am teich. (Es dunkelt)</i> <i>Marie kommt mit Wozzeck von rechts.</i> MARIE Dort links geht's in die Stadt. 's ist noch weit. Komm schneller! WOZZECK Du sollst dableiben, Marie. Komm, setz' Dich. MARIE Aber ich muß fort WOZZECK Komm. <i>(sie setzen sich)</i>	<i>Erdei út a tó mellett (Sötétedik)</i> <i>Marie jön Wozzeckkel jobbról.</i> MARIE Ott balra van a város. Messze van még. Gyere gyorsabban! WOZZECK Itt kell maradnod, Marie. Gyere, ülj le. MARIE De nekem mennem kell! WOZZECK Gyere. <i>(leülnek)</i>
--	--

Bist weit gegangen, Marie. Sollst Dir die Füße nicht mehr wund laufen. 's ist still hier! Und so dunkel. -
Weißt noch, Marie, wie lang es jetzt ist, daß wir uns kennen?

MARIE
Zu Pfingsten drei Jahre.

WOZZECK
Und was meinst, wie lang es noch dauern wird?

MARIE
(springt auf)
Ich muß fort.

WOZZECK
Fürchtest Dich, Marie? Und bist doch fromm?
(lacht)
Und gut! Und treu!
(zieht sie wieder auf den Sitz; neigt sich, /wieder ernst/ zu Marie)
Was Du für süße Lippen hast, Marie!
(küßt sie)
Den Himmel gäb' ich drum und die Seligkeit, wenn ich Dich noch oft so küssen dürft! Aber ich darf nicht! - Was zitterst?

MARIE
Der Nachttau fällt.

WOZZECK
(flüstert vor sich hin:)
Wer kalt ist, den friert nicht mehr! Dich wird beim Morgentau nicht frieren. -

MARIE
Was sagst Du da? -

WOZZECK
Nix. -

Langes schweigen

(Der Mond geht auf)

MARIE
Wie der Mond rot aufgeht!

WOZZECK
Wie ein blutig Eisen!
(zieht ein Messer)

Messze jártál, Marie. Nem kell többé sebesre járnod a lábad. Csend van itt! És milyen sötét. -
Tudod-e, Marie, milyen régen ismerjük mi egymást?

MARIE
Pünkösdkor lesz három éve.

WOZZECK
És mit gondolsz, meddig fog még tartani?

MARIE
(felugrik)
Mennem kell.

WOZZECK
Félsz, Marie? És jámbor vagy?
(nevet)
És jó! És hűséges!
(ismét leülteti; /megint komolyan/ Marie-hoz hajol)
Milyen édes ajkad van, Marie!
(megcsókolja)
A mennyországot adnám érte és az üdvösségemet, ha téged így még sokszor megcsókolhatnálak! De nekem nem szabad! - Mitől reszketsz?

MARIE
Hull az esti harmat.

WOZZECK
(maga elé suttogja:)
Aki hideg (értsd: kihült), nem fázik többé! A hajnali harmatnál nem fogsz fázni. -

MARIE
Mit beszélsz?

WOZZECK
Semmit. -

Hosszú csend

(Fölkel a hold)

MARIE
Milyen vörösen kel föl a hold! (Jelenések Könyve 7,12)

WOZZECK
Mint egy véres kard!
(kést ránt)

MARIE Was zitterst? (springt auf) Was willst? WOZZECK Ich nicht, Marie! Und kein Andrer auch nicht! (packt sie an und stößt ihr das Messer in den Hals) MARIE Hilfe! (sinkt nieder) Wozzeck beugt sich über sie; Marie stirbt. WOZZECK Tot! (richtet sich scheu auf und stürzt geräuschlos davon) VERWANDLUNG Orchester-Überleitung	MARIE Mitől reszketsz? (felugrik) Mit akarsz? WOZZECK Én semmit, Marie! És más se semmit! (megragadja és a kést a nyakába döfi) MARIE Segítség! (lehanyatlik) Wozzeck föléhajol; Marie meghal. WOZZECK Halott! (megriadva fölegyenesedik és zajtalanul elrohan) VÁLTOZÁS Zenekari átvezetés
---	---

e/	III. felvonás 3. jelenet (2:52)	
	INVENCIO EGY RITMUSRA	

Eine Schenke (Nacht, schwaches Licht) Auf der Bühne ein verstimmtes Pianino SCHNELLPOLKA von einem Burschen ungemein roh und sempre ff gespielt (Dirnen, Burschen und Margret tanzen eine wilde „Schnellpolka“.) WOZZECK (an einem der Tische) Tanzt Alle; tanzt nur zu, springt, schwitzt und stinkt, es holt Euch doch noch einmal der Teufel! (stürzt ein Glas Wein hinunter)	Egy csapszék (éjszaka, gyér fény) A színpadon lehangolt pianínó GYORSPOLKA amit egy fiatalember rendkívül durván és mindig ff játszik (Lányok, legények és Margret egy vad „gyorspolkát” táncolnak.) WOZZECK (az egyik asztalnál) Táncoljatok mind; táncoljatok csak; ugráljatok, izzadjatok és bűdösödjetek, egyszer majd úgyis elvisz benneteket az ördög! (felhajt egy pohár bort)
--	--

LIED

(den Klavierspieler überschreiend)
Es ritten drei Reiter wohl an den Rhein,
Bei einer Frau Wirtin da kehrten sie ein.
Mein Wein ist gut, mein Bier ist klar,
Mein Töchterlein liegt auf der...

(sich unterbrechend)

Verdammt!

(springt auf)

Komm, Margret!

SCHNELLPOLKA

(tanzt mit Margret ein paar Sprünge)

(bleibt plötzlich stehen)

Komm, setzt Dich her, Margret!

(führt sie an seinen Tisch und zieht sie auf seinen Schoß nieder)

Margret, Du bist so heiß...

(drückt sie an sich)

(läßt sie los)

Wart' nur, wirst auch kalt werden!

Kannst nicht singen?

LIED

MARGRET

(auf Wozzecks Schoß)

In's Schwabenland, da mag ich nit,*
Und lange Kleider trag' ich nit,
Denn lange Kleider, spitze Schuh,
Die kommen keiner Dienstmagd zu.

WOZZECK

(auffahrend)

Nein! keine Schuch, man kann auch bloßfüßig
in die Höll' geh'n! Ich möcht' heut raufen,
- raufen -

MARGRET

Aber was hast Du an der Hand?

WOZZECK

Ich? Ich?

MARGRET

Rot! Blut!

WOZZECK

Blut? Blut?

(Es stellen sich Leute um Margret und Wozzeck)

DAL

(a zongoristát túlkiabálva)
Hajt három lovas a Rajna felé,
Ott várja már őket a kocsmárosné.
A bor, mi jó, s a tiszta sör,
A lányom meg ott fekszik...

(félbeszakítja)

A szentségit!

(felugrik)!

Gyere, Margret!

GYORSPOLKA

(néhány ugrást táncol Margrettel)

(hirtelen megáll)

Gyere, ülj ide, Margret!

(odavezeti az asztalához és az ölébe húzza)

Margret, olyan forró vagy...

(magához öleli)

(elengedi)

Várj csak, kihűlsz te még!

Nem énekelnél valamit? (szó szerint: nem tudsz énekelni?)

DAL

MARGRET

(Wozzeck ölében)

Én Svábsországban nem lakok,*
És hosszú ruhát sem hordok,
Hogyha spicces egy cipő,
A szolgálóhoz nem illő.

WOZZECK

(magából kikelve)

Nem! nem kell cipő, lehet mezitláb is a
pokolba jutni! Én ma verekedni akarok, -
verekedni -

MARGRET

De mi van a kezekkel? (Mi van a kezeden?)

WOZZECK

Én? Én?

MARGRET

Piros! Vér!

WOZZECK

Vér? Vér?

(Emberek gyűlnek Margret és Wozzeck köré)

MARGRET Freilich - Blut. WOZZECK Ich glaub', ich hab' mich geschnitten, da an der rechten Hand - MARGRET <i>(den Tonfall Wozzecks parodierend)</i> Wie kommt's denn zum Ellenbogen? WOZZECK Ich hab's daran abgewischt. Was wollt ihr? Was geht's Euch an? Bin ich ein Mörder? Platz! oder es geht wer zum Teufel! BURSCHE Mit der rechten Hand am rechten Arm? Blut! Blut! Blut! Blut! Da stinkt's nach Menschenblut! MARGRET Puh! Puh! Da stinkt's nach Menschenblut! Freilich nach Menschenblut! DIRNEN Freilich, da stinkt's nach Menschenblut! WOZZECK <i>(stürzt hinaus)</i> VERWANDLUNG Orchester-Nachspiel	MARGRET Persze - Vér. WOZZECK Azt hiszem, azt hiszem, megvágtam, ott a jobb kezemet - MARGRET <i>(Wozzeck hanghordozását parodizálva)</i> Akkor hogyan került a könyöködre? WOZZECK Oda-töröltem. Mit akartok? Mi közötök hozzá? Hát gyilkos vagyok én? Helyet! különben valaki pokolba (szó szerint: ördöghöz) kerül! LEGÉNYEK A jobb kezét a jobb karjába? Vér! Vér! Vér! Vér! Embervértől bűzlik! MARGRET Hú! Hú! Embervértől bűzlik! Bizony, az embervértől! LÁNYOK Bizony, embervértől bűzlik! WOZZECK <i>(kirohan)</i> *Részlet egy német népdalból VÁLTOZÁS Zenekari utójáték
---	--

f/	III. felvonás 4. jelenet (7:25)	
	INVENCIÓ EGY (HATHANGÚ) AKKORDRA	

(A külön jelzett - énekelt - részek kivételével Wozzeck szólama Sprechgesang, a Kapitányé és a Doktoré próza!)	
<i>Waldweg am Teich. Mondnacht wie vorher</i> <i>(Wozzeck kommt schnell herangewankt; bleibt suchend stehen.)</i>	<i>Erdei út a tó mellett.</i> <i>Holdfényes éjszaka, mint az előbb</i> <i>(Wozzeck gyorsan jön, támolyogva; keresve valamit, megáll.)</i>

WOZZECK

Das Messer? Wo ist das Messer? Ich hab's
dagelassen. Näher, noch näher. Mir graut's!
Da regt sich was.
(laut geflüstert)
Still!

Alles still und tot.
(geschrien)
Mörder! Mörder!!
(wieder geflüstert)
Ha! Da ruft's.

Nein, ich selbst.
(wankt suchend ein paar Schritte weiter und
stößt auf die Leiche)

Marie! Marie! Was hast Du für eine rote
Schnur um den Hals? Hast Dir das rote
Halsband verdient,
(ins Singen hineinkommend)
wie die Ohrringlein, mit deiner Sünde!

Was hängen Dir die schwarzen Haare so wild?!
Mörder! Mörder!! Sie werden nach mir
suchen. Das Messer verrät mich!
(such fieberhaft)
Da, da ist's!

(am Teich)
So! Da hinunter!
(wirft das Messer hinein)
Es taucht ins dunkle Wasser wie ein Stein.

(Der Mond bricht blutrot hinter
den Wolken hervor)

(blickt auf)
Aber der Mond verrät mich - der Mond ist
blutig. Will den die ganze Welt es
ausplaudern?!
Das Messer, es liegt zu weit vorn, sie
finden's beim Baden oder wenn sie nach
Muscheln tauchen.
(geht in den Teich hinein)
(mit etwas Singstimme)
Ich find's nicht.

Aber ich muß mich waschen. Ich bin blutig.
Da ein Fleck - und noch einer.
(klagend)
Weh! Weh! Ich wasche mich mit Blut - das
Wasser ist Blut...Blut...
(ertrinkt)

WOZZECK

A kés? Hol van a kés? Itt hagytam. Közelebb,
még közelebb. Iszonytató! Ott valami mozog.
(hangosan suttogva)
Csitt!

Minden mozdulatlan és halott.
(kiáltva)
Gyilkos! Gyilkos!!
(ismét suttogva)
Hé! Valaki kiáltozik.

Nem, én magam.
(tesz néhány lépést támoilyogva és
beleütközik a holttestbe)

Marie! Marie! Miféle vörös zsinór van a
nyakad körül? Megszolgáltad a vörös
nyakláncot,
(fokozatosan énekelve)
ahogy a fülbevalócskát, a bűnöddel!

Miért lóg a fekete hajad olyan kócosan?
Gyilkos! Gyilkos!! Keresni fognak.
A kés elárul engem!
(lázasan keresi)
Ott, ott van!

(a tónál)
Így! Oda le!
(bedobja a kést)
Úgy merül el a sötét vízben, mint egy kő.

(A hold vérvörösén bukkan föl
a felhők mögül)

(felnéz)
De a hold elárul - a hold véres. Az egész
világ kifecsegi majd?!

A kés, túl közel fekszik, megtalálják a
fürdésnél, vagy ha kagylóként lemerülnek.

(bemegy a tóba)

(kissé énekelve)
Nem találom.

De meg kell mosakodnom. Véres vagyok. Itt
egy folt - és még egy.
(panaszosan)
Jaj! Jaj! Vérrel mosakszom - a víz
vér...vér...
(belefullad)

<i>(Der Doktor tritt auf; der Hauptmann folgt dem Doktor)</i> HAUPTMANN Halt! DOKTOR <i>(bleibt stehen)</i> Hören Sie? Dort! HAUPTMANN Jesus! Das war ein Ton. <i>(bleibt ebenfalls stehen)</i> DOKTOR <i>(auf den Teich zeigend)</i> Ja, dort! HAUPTMANN Es ist das Wasser im Teich. Das Wasser ruft. Es ist schon lange Niemand ertrunken. Kommen Sie, Doktor! Es ist nicht gut zu hören. <i>(will den Doktor mit sich ziehen)</i> DOKTOR <i>(bleibt aber stehen und lauscht)</i> Das stöhnt – als stürbe ein Mensch. Da ertrinkt Jemand! HAUPTMANN Unheimlich! Der Mond rot, und die Nebel grau. Hören Sie? – jetzt wieder das Ächzen. DOKTOR Stiller, – jetzt ganz still. HAUPTMANN Kommen Sie! Kommen Sie schnell. <i>(zieht den Doktor mit sich)</i> DOKTOR <i>(folgt dem Hauptmann rasch)</i> VERWANDLUNG Orchester-Epilog	<i>(Belép a Doktor; a Kapitány követi a Doktort)</i> KAPITÁNY Megállj! DOKTOR <i>(megáll)</i> Hallja? Ott! KAPITÁNY Jézus! Ez egy hang volt. <i>(szintén megáll)</i> DOKTOR <i>(a tóra mutatva)</i> Igen, ott! KAPITÁNY Ez a víz a tóban. A víz szólít. Már régóta nem fulladt meg senki. Jöjjön, Doktor! Nem jó ezt hallgatni. <i>(a Doktort magával akarja húzni)</i> DOKTOR <i>(mégis állva marad és figyel)</i> Nyög – mint egy haldokló ember. Ott valaki fuldoklik! KAPITÁNY Szörnyű! A hold vörös, és a köd szürke. Hallja? – most megint a nyögés. DOKTOR Halkabb, – most teljesen elcsendesedett. KAPITÁNY Jöjjön! Jöjjön gyorsan. <i>(magával húzza a Doktort)</i> DOKTOR <i>(gyorsan követi a Kapitányt)</i> VÁLTOZÁS Zenekari epilógus
---	--

g/	III. felvonás 5. jelenet (1:48)	
	INVENCIO NYOLCADMOZGÁSRA	

<i>Vor Mariens Tür. (Heller Morgen, Sonnenschein)</i> MARIENS KNABE (auf einem Stekkenpferd reitet) KINDER (spielen und lärmern) Ringel, Ringel, Rosenkranz, Ringelreih'n! Ringel, Ringel, Rosenkranz, Rin... ANDERE KINDER (stürmen herein) (unterbrechen Gesang und Spiel) EINS VON IHNEN Du, Käthe! - Die Marie... ZWEITES KIND Was is? ERSTES KIND Weißt es nit? Sie sind schon Alle 'naus. DRITTES KIND (zu Mariens Knaben) Du! Dein Mutter ist tot! MARIENS KNABE (immer reitend) Hopp, hopp! Hopp, hopp! Hopp, hopp! ZWEITES KIND Wo ist sie denn? ERSTES KIND Drauß' liegt sie, am Weg, neben dem Teich. DRITTES KIND Kommt anschauen! (Alle Kinder laufen davon) MARIENS KNABE (reitet) Hopp, hopp! Hopp, hopp! Hopp, hopp! (zögert einen Augenblick und reitet dann den anderen Kindern nach)	<i>Marie ajtaja előtt. (Fényes reggel, napsütés)</i> MARIE KISFIA (egy vesszőparipán lovagol) GYEREKEK (játszanak és lármáznak) (Mintha ezt énekelnék: Lánc, lánc, eszterlánc...péNZ volna karika, karika..., vagy: körbe-körbe karikába...stb.) MÁS GYEREKEK (berohannak) (félbeszakad az ének és a játék) EGY KÖZÜLÜK Te, Käthe! - A Marie... MÁSODIK GYEREK Mi van? ELSŐ GYEREK Nem tudod? Már mindenki kinn van. HARMADIK GYEREK (Marie kisfiához) Te! Meghalt az anyád! MARIE KISFIA (egyre csak lovagol) Hopp, hopp! Hopp, hopp! Hopp, hopp! MÁSODIK GYEREK Hol van? ELSŐ GYEREK Kint fekszik az úton, a tó mellett. HARMADIK GYEREK Gyertek megnézni! (A gyerekek elszaladnak) MARIE KISFIA (lovagol) Hopp, hopp! Hopp, hopp! Hopp, hopp! (tétovázik egy pillanatig aztán a gyerekek után lovagol) (Földes Imre fordítása)
--	---

C/ Anton Webern

<u>Anton Webern</u> osztrák *1883. XII. 3. Bécs †1945. IX. 15. Mittersill	IRODALOM: <u>Webern, Anton</u>: Előadások - írások - levelek, Zeneműkiadó 1965. <u>Webern, Anton</u>: Előadások - írások - levelek, Zeneműkiadó 1983. <u>Somfai László</u>: Anton Webern, Gondolat, 1968. <u>A hét zeneműve</u>: Öt dal Stefan George „Der siebente Ring”-jéből, op. 3; Öt dal Stefan George költeményeire, op. 4 (1984/85) Öt tétel vonósnégyesre, op. 5 (1980/4) Négy darab hegedűre és zongorára, op. 7; Hat bagatell vonósnégyesre, op. 9 (1979/1) Koncert kilenc hangszerre, op. 24 (1983/84)
--	---

1. <u>Sechs Stücke für großes Orchester</u> (Hat zenekari darab), op. 6, 1909. Bemutató: 1913. Bécs, Arnold Schönberg vezényletével. I. <u>Etwas bewegte Achtel</u> (1:05) II. <u>Bewegt</u> (1:30) III. <u>Zart bewegt</u> (0:50) IV. <u>Langsam</u> (4:20) V. <u>Sehr langsam</u> (2:22) VI. <u>Zart bewegt</u> (1:41) Berliner Philharmoniker vez. Pierre Boulez (11:48)	CD: Anton Webern Complete Works 1 Deutsche Grammophon 457 637-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1977/2 (Somfai László)
2. <u>Fünf Stücke für großes Orchester</u> (Öt zenekari darab), op. 10, 1911-1913. Bemutató: 1926. Zürich, Anton Webern vezényletével. Két részlet: III. <u>Sehr langsam und äusserst ruhig</u> (1:48) IV. <u>Fließend, äusserst zart</u> (0:29) Ensemble InterContemporain vez. Pierre Boulez	CD: Anton Webern Complete Works 3 Deutsche Grammophon 457 637-2

5. Charles Ives

<u>Charles Ives</u> amerikai *1874. X. 20. Danbury (Conn.) †1954. V. 19. New York	IRODALOM: <u>Salzman, Eric</u>: A 20. század zenéje 164-169. lap, Zeneműkiadó 1980.
<u>The Unanswered Question</u> (A megválaszolatlan kérdés) 1906. (később revideálva) New York Philharmonic vez. Leonard Bernstein (5:15)	LEMEZ: CBS 77424 IRODALOM: <u>Bernstein, Leonard</u>: A megválaszolatlan kérdés 238-240. lap, Zeneműkiadó, 1979

6. Francia mesterek: Claude Debussy, Erik Satie, Maurice Ravel

A/ Claude Debussy

<u>Claude Debussy</u> francia *1862. VIII. 22. Saint-Germain-en-Laye †1918. III. 25. Párizs	IRODALOM: <u>Debussy</u>, Claude: Croche úr, a műkedvelők réme (Debussy esztétikai és kritikai írásai), Zeneműkiadó 1959 <u>Fábián</u> László: Debussy élete, kora és művészete, Zeneműkiadó 1957 <u>Ujfalussy</u> József: Achille-Claude Debussy, Gondolat 1959 <u>Lesure</u>, François: Catalogue de l'œuvre de Claude Debussy, Éditions Minkoff, Genève 1977 (Debussy műveinek kronológiai jegyzéke) <u>A hét zeneműve</u> La Mer/A tenger, 1981/3 Ibéria, 1973/2 Images/Képek 1-2., 1979/1 Szonáta hegedűre és zongorára, 1977/1 Vonósnégyes, 1974/2 La Damselle élue/A kiválasztott hölgy, 1983/84 Estampes/Metszetek, 1983/84 Fêtes galantes, 1983/84 Jeux, 1984/85
--	---

1. <u>Chansons de Bilitis</u> (Bilitis dalai/Bilitis-dalok) 3 dal Pierre Louÿs költeményeire, L 90 (=Lesure-jegyzék) 1897-98 Részlet: No. 1. <u>La flûte de Pan</u>/Pán sípja /Pán fuvolája (2:37) Cathy Berberian - mezzoszoprán Bruno Canino, zongora	CD: WERGO 60054-50 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1983/84 (Ujfalussy József) Pierre <u>Louÿs</u>: Bilitis dalaiból: Pán fuvolája, A hajsátor, A najádok sírja (Nemes Nagy Ágnes: Vándorévek, Magvető 1964) <u>Pierre Louÿs</u> (1870-1925) francia író, költő. „A szimbolisták köréhez tartozott... Költeményeiben, novelláiban az ókori Görögország tájait és életét ábrázolja. Legfőbb témája a szerelem, az erotika...verseit sok kutató egy ókori költő műveiből készült fordításoknak vélte.” (Világirodalmi Lexikon)
--	---

Pierre Louÿs
Chansons de Bilitis:

No. 1.
La flûte de Pan

Pour le jour des Hyacinthies,
il m'a donné une syrinx faite de roseaux bien taillés,
unis avec la blanche cire
qui est douce à mes lèvres comme le miel.

Il m'apprend à jouer, assise sur ses genoux;
mais je suis un peu tremblante.
Il en joue après moi,
si doucement que je l'entends à peine.

Nous n'avons rien à nous dire,
tant nous sommes près l'un de l'autre;
mais nos chansons veulent se répondre,
et tour à tour nos bouches s'unissent sur la flûte.

Il est tard; voici le chant des grenouilles vertes
qui commence avec la nuit.
Ma mère ne croira jamais
que je suis restée si longtemps à chercher ma ceinture perdue.

Pierre Louÿs
Bilitis dalaiból:

No. 1.
Pán fuvolája

A Jácintok Napjára
szépen vágott hétágú nádfuvolát adott nekem;
fehér viasz tapasztja össze,
hogy édes a számon, mint a méz.

Játszani tanít, térdére ültet;
de reszketek olykor-olykor.
Játszik utánam ő is,
oly halkan, hogy alig hallhatom.

Nincs mit szólnunk,
oly közel vagyunk egymáshoz;
de dalaink beszélgetni kívánnak,
és váltogatva ajkaink egyesülnek a fuvolán.

Késő van már: a zöld békák dudolása
kezdi az éjszakát.
Anyám nem hiszi, nem hiszi majd:
csak azért maradtam el ily soká, hogy elvesztett övemet keressem.

(Nemes Nagy Ágnes fordítása)

2.	<u>Nocturnes</u> (Noktürnök) szimfonikus triptichon zenekarra és énekkarra, (I. Nuages/Felhők, II. Fêtes/Ünnepek, III. Sirènes/Szirének), L 91 1897-99 Bemutató: Felhők és Ünnepek: 1900, a Szirénekkel együtt: 1901 Két részlet: a/ I. tétel: <u>Nuages/Felhők</u> (6:55) b/ III. tétel: <u>Sirènes/Szirének</u> (9:17) L'Orchestre de la Suisse Romande vez. Ernest Ansermet	CD: DECCA 433 712-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1980/3 (Kovács János) <u>Ujfalussy József</u>: Claude Debussy: Noktürnök (Lásd „Miért szép századunk zenéje?, Gondolat 1974)
3.	<u>Préludes</u> (Prelűdök) zongorára, <u>I. kötet</u>, L 117 1909-10 Részlet: Nr. 2. <u>Voiles</u> (Vitorlák/Fátylak) (2:44) Robert Casadesus (ejtsd: kaszadszü), zongora	CD: CBS Records, Masterworks Portrait MPK 45688 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1976/1 (Ujfalussy József)
4.	<u>Préludes</u> (Prelűdök) zongorára. <u>II. kötet</u>, L 123 1910-12 Részletek: a/ Nr. 3. <u>La puerta del Vino</u> (A bor kapuja/Bor-kapu) (3:07) b/ Nr. 12. <u>Feux d'artifice</u> (Tűzijáték) (3:22) Robert Casadesus, zongora	CD: CBS Records, Masterworks Portrait MPK 45688 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1975/1 (Ujfalussy József)

5.	<u>Pelléas et Mélisande</u> (Pelléas és Mélisande) lírai dráma 5 felvonásban Maurice Maeterlinck (ejtsd: morisz máterlink) drámájából, L 88. 1893-1902 Bemutató: 1902. IV. 30. Párizs, Opéra Comique Részletek: <u>III. felvonás 1-3. jelenet</u> Pelléas: George Shirley - tenor Mélisande: Elisabeth Söderström - szoprán Golaud (a magyar fordításban Golo): Donald McIntyre - bariton Orchestra of the Royal Opera House Covent Garden vez. Pierre Boulez	CD: SONY SM3K 47 265 IRODALOM: <u>Maeterlinck</u>, Maurice: Pelléas és Mélisande (Lásd „Debussy Pelléas és Mélisande-ja”, Zeneműkiadó 1964. <u>Bartha</u> Dénes tanulmányával és a szövegkönyvvvel) <u>Maeterlinck</u>, Maurice: Pelléas és Mélisande (Lásd XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény, Népművelési Propaganda Iroda) <u>Maeterlinck</u>, Maurice: Pelléas és Mélisande - válogatott drámák (Lackfi János stb. fordításai), Széphalom Könyvműhely 1999 <u>Maurice Maeterlinck</u> (1862-1949) francia nyelven író, belga-flamand költő, drámaíró, Nobel-díjas). A Pelléas és Mélisande számos zeneszerzőt megihletett (Fauré: színpadi kísérőzene, Schönberg: szimfonikus költemény, Sibelius: zenekari szvit). További híres írásai: Vakok (dráma), A kék madár (mesejáték), A méhek élete, A természetek élete, A hangyák élete. <u>Rolland</u>, Romain: Debussy: Pelléas és Mélisande (Lásd Romain Rolland: Zenei miniatűrök II. kötet, Gondolat 1961) <u>Tallián Tibor</u>: Debussy: Pelléas és Mélisande (Lásd „Miért szép századunk operája?”, Gondolat 1979) <u>A hét zeneműve</u> 1978/3 (Boschán Daisy)
----	---	--

a/	III. felvonás 1. jelenet (14:05)	
Une des tours du château (Un chemin de ronde passe sous une fenêtre de la tour.)		A vár egyik tornya (a toronyablak előtt félkörben út visz el az ablak alatt.)

MÉLISANDE

(à la fenêtre tandis qu'elle peigne ses cheveux dénoués)

Mes longs cheveux descendent
jusqu'au seuil de la tour;

Mes cheveux vous attendent

tout le long de la tour,

Et tout le long du jour,

Et tout le long du jour.

Saint Daniel et Saint Michel,

Saint Michel et Saint Raphaël,

Je suis née un dimanche,

Un dimanche à midi...

PELLÉAS

(Entre par le chemin de ronde)

Holà! Holà! Ho!...

MÉLISANDE

Qui est là?

PELLÉAS

Moi, moi, et moi!... Que fais-tu là, à la
fenêtre, en chantant comme un oiseau qui
n'est pas d'ici?

MÉLISANDE

J'arrange mes cheveux pour la nuit...

PELLÉAS

C'est là ce que je vois sur le mur?

Je croyais que tu avais de la lumière...

MÉLISANDE

J'ai ouvert la fenêtre;

il fait trop chaud dans la tour...

Il fait beau cette nuit -

PELLÉAS

Il y a d'innombrables étoiles;

je n'en ai jamais vu autant que ce soir;

mais la lune est encore sur la mer...

Ne reste pas dans l'ombre, Mélisande,

penche-toi un peu,

que je voie tes cheveux dénoués.

MÉLISANDE

(az ablakban, mialatt kibontott haját fésüli)

Hullámos hajam

a vén bástya tövéig ér.

Hullámos hajam

a vén bástyán valakit vár.

Várja egész nap őt,

Míg le nem szállt az éj.

Szent Dániel és Szent Mihály,

Szent Mihály és Szent Ráfaél,

Vasárnap születtem én,

Dél volt, gyönyörű dél...

PELLÉAS

(a körbefutó úton jön):

Hahó, hahó, hó!...

MÉLISANDE

Ki van ott?

PELLÉAS

Én, én, meg én!... Hát te mit csinálsz
odafenn a toronyban, te szép dalos
csalogány?

MÉLISANDE

Hajamat éjjelre fésülöm én...

PELLÉAS

Édesen csillog rajta a fény.

Én meg azt hittem, hogy ablakod világít...

MÉLISANDE

Azt is ki kellett nyitnom.

Frissít a hűs levegő,

és az éj csodaszép

PELLÉAS

Mennyi csillag a végtelen éjben!

Sohase ragyogott ily szépen az ég...

Némán úszik a hold odafenn...

Ó, eltakar az árnyék, Mélisande,

hadd lássalak hát!

Aranyhajad, oly gyönyörű szép!

MÉLISANDE

Je suis affreuse ainsi...

PELLÉAS

Oh! oh! Mélisande,

Oh! tu es belle!

tu es belle ainsi!...

penche-toi! penche-toi!...

laisse-moi venir plus près de toi...

MÉLISANDE

Je ne puis pas venir plus près de toi...

Je me penche tant que je peux...

PELLÉAS

Je ne puis pas monter plus haut...

donne-moi du moins ta main ce soir

avant que je m'en aille...

Je pars demain.

MÉLISANDE

Non, non, non...

PELLÉAS

Si, si, je pars, je partirai demain...

donne-moi ta main, ta main,

ta petite main sur mes lèvres...

MÉLISANDE

Je ne te donne pas ma main si tu pars...

PELLÉAS

Donne, donne, donne...

MÉLISANDE

Tu ne partiras pas?...

PELLÉAS

J'attendrai, j'attendrai...

MÉLISANDE

Je vois une rose dans les ténèbres...

PELLÉAS

Où donc?

Je ne vois que les branches du saule qui

dépasse le mur...

MÉLISANDE

Ilyen csúnyán ne láss!

PELLÉAS

Ó, ó, Mélisande!

Ó, milyen szép vagy!

Oly szép vagy mint az ég!

Idenézz! Hajolj rám!

Hadd jutok már közelebb hozzád...

MÉLISANDE

Nem tudok jobban kihajolni, nézd...

Ennél jobban ne is kívánd...

PELLÉAS

És én sem jutok fel hozzád,

nyújtsd a kezéd, hadd vegyek búcsút...

Indulnom kell holnap,

sürget az út...

MÉLISANDE

Nem, nem, nem...

PELLÉAS

Holnap megyek, a hajó indul már...

Nyújtsd le kezéd hát, no nyújtsd,

engedd meg, hogy ráhajtsam arcom.

MÉLISANDE

Hogyha búcsúzol, többé már sose látsz...

PELLÉAS

Kérlek, add a kezéd!

MÉLISANDE

Mondd, hogy itt maradsz még!

PELLÉAS

Ha te úgy akarod...

MÉLISANDE

Nézd csak, odanézz! Ott egy piros rózsa!

PELLÉAS

Virág?

Sehol nincsen itt virág, egy fűzfa hajlik

csak ide át...

MÉLISANDE

Plus bas, plus bas, dans le jardin;
là-bas, dans le vert sombre...

PELLÉAS

Ce n'est pas une rose...
J'irai voir tout à l'heure,
mais donne-moi ta main d'abord;
d'abord ta main...

MÉLISANDE

Voilà, voilà,...
je ne puis me pencher davantage.

PELLÉAS

Mes lèvres ne peuvent pas atteindre ta main!

MÉLISANDE

Je ne puis me pencher davantage...
Je suis sur le point de tomber...
Oh! Oh!
mes cheveux descendent de la tour!...
(Sa chevelure se révulse tout à coup tandis qu'elle se penche ainsi, et inonde Pelléas.)

PELLÉAS

Oh! oh! qu'est-ce que c'est?...
tes cheveux,
tes cheveux descendent vers moi!...
Toute ta chevelure,
Mélisande, toute ta chevelure est tombée de la tour!...
Je les tiens dans les mains,
je les tiens dans la bouche...
Je les tiens dans les bras,
je les mets autour de mon cou...
Je n'ouvrirai plus les mains cette nuit!

MÉLISANDE

Laisse-moi! laisse-moi!...
tu vas me faire tomber!

MÉLISANDE

De nézd...Ott; odanézz, ott lenn, ott lenn,
a fal tövénel...

PELLÉAS

Nem látok én ott rózsát...
Talán közelebb lépek.
Nyújtsd ide előbb a kezéd;
add ide szépen...

MÉLISANDE

No jó, hát jó...
Lejjebb hajolni nem tudok mégsem.

PELLÉAS

Nem éri el ajkam édes kezedet így!

MÉLISANDE

Lejjebb hajolni nem tudok, látod...
Ha kihajlok, leesem, nézd...
Ó! Ó,
no most látod, leomlott a hajam.
(Amint kihajlik, haja egészen kibomlik és előnti Pelléast.)

PELLÉAS

Ó! Ó! Micsoda fény,
aranyár;
a hajad ideomlik rám!...
Milyen aranyos hullám,
Mélisande! Már a falakat előnti ragyogva méze!...
El sem engedem már;
csókkal borítja ajkam.
Ó hadd ölelem át!
Nyeljen el, mint aranyos örvény...
Ezen az éjszakán már az enyém!

MÉLISANDE

Eressz hát! Engedj hát!
Különben hajam leránt!

PELLÉAS

Non, non, non!...

Je n'ai jamais vu de cheveux comme les tiens, Mélisande!...

Vois, vois, vois,

ils viennent de si haut et ils m'inondent encore jusqu'au cœur;...

Ils m'inondent encore jusqu'aux genoux!...

Et ils sont doux, ils sont doux comme s'ils tombaient du ciel!...

Je ne vois plus le ciel à travers tes cheveux.

Tu vois, tu vois?...

mes deux mains ne peuvent pas les tenir;

il y en a jusque sur le branches du saule...

Ils vivent comme des oiseaux dans mes mains, et ils m'aiment,

ils m'aiment plus que toi!...

MÉLISANDE

Laisse-moi, laisse-moi...

Quelqu'un pourrait venir...

PELLÉAS

Non, non, non,

je ne te délivre pas cette nuit...

Tu es ma prisonnière cette nuit,

toute la nuit, toute la nuit...

MÉLISANDE

Pelléas! Pelléas!...

PELLÉAS

Je les noue, je les noue aux branches du saule...

Tu ne t'en iras plus... tu ne t'en iras plus...

Regarde, regarde,

j'embrasse tes cheveux...

Je ne souffre plus au milieu de tes cheveux...

Tu entends mesbaisers le long de tes cheveux?...

Ils montent le long de tes cheveux....

Il faut que chacun t'en apporte...

Tu vois, tu vois,

je puis ouvrir les mains...

J'ai les mains libres et tu ne peux plus m'abandonner...

(Des colombes sortent de la tour et volent autour d'eux dans la nuit.)

PELLÉAS

Nem! nem! nem!...

Nem volt még ilyen gyönyörű haj soha tán, Mélisande!...

Nézd, ó nézd,

egészen hozzám ér és tüzes illata a szívembe vág...

Ide nézz, egészen a térdemig ér!...

Mintha az ég csoda-csillaga záporozna rám!...

Hajad sűrűjén még az ég se tetszik át.

Ó nézd, ó nézd!...

Mint egy aranytenger árad felém;

rajtam is átcsap, elárad egész a fűzig...

Nézd, nézd, úgy repes, mint sok szép kicsi madár.

Ők nem bánják, ha csókolom őket!...

MÉLISANDE

Eressz hát, engedj hát,

valaki erre jöhet...

PELLÉAS

Nem, nem, nem;

foglyomul tartalak, míg tart az éj...

El nem engedlek, börtönöd az éj.

Enyém az éj, te is enyém!...

MÉLISANDE

Pelléas! Pelléas!

PELLÉAS

Itt a fűzfához kötöm mostan a hajad...

Innen nem szabadulsz, már meg nem szabadulsz...

Oly édes, oly édes,

oly édes, mint a méz!...

Ha rám omlik lágy hajad, már semmi se fáj...

Ide nézz, hogyan ég, hogy szikrázik a csók!...

Minden csókom az ajakadra száll!

Így, hajaddal ölellek téged...

Ó nézd, ó nézd,

a két karom kinyúlt...

De mégis örökre énhozzám bilincsel e zár.

(A toronyból galambok szállnak elő, s körülrepdesik őket az éjszakában.)

MÉLISANDE

Oh! oh! tu m'as fait mal!
Qu'y a-t-il, Pelléas!
Qu'est-ce qui vole autour de moi?
PELLÉAS
Ce sont les colombes qui sortent de la
tour...
Je les ai effrayées; elles s'envolent...

MÉLISANDE

Ce sont mes colombes, Pelléas.
Allons-nous-en, laisse-moi;
elles ne reviendraient plus...

PELLÉAS

Pourquoi ne reviendraient-elles plus?

MÉLISANDE

Elles se perdront dans l'obscurité...
Laisse-moi! laisse-moi relever la tête...
J'entends un bruit de pas... Laisse-moi!
C'est Golaud!...
je crois que c'est Golaud!
Il nous a entendus...

PELLÉAS

Attends! Attends!
Tes cheveux sont autour des branches...
Ils se sont accrochés dans l'obscurité...
Attends! Attends!... Il fait noir.

(Entre Golaud par le chemin de ronde.)

GOLAUD

Que faites-vous ici?...

PELLÉAS

Ce que je fais ici?... Je...

GOLAUD

Vous êtes des enfants...
Mélisande, ne te penche pas ainsi à la
fenêtre, tu vas tomber...
Vous ne savez pas qu'il est tard?
Il est près de minuit. -
Ne jouez pas ainsi dans l'obscurité.
Vous êtes des enfants...
Quels enfants!...
(riant nerveusement)
Quels enfants!

(Il sort avec Pelléas.)

MÉLISANDE

Ó! Ó, eressz el, fáj!
Mi volt ez, Pelléas?
Egyszerre nyugtalan a vár.
PELLÉAS
A toronyból galambok riadt hada száll
szerte az éjbe szét... Már el is szálltak...

MÉLISANDE

Galambjaim szálltak, Pelléas. -
Eressz hát szépen el már;
vissza egyetlen se tér.

PELLÉAS

Mért ne térnének vissza ők?

MÉLISANDE

Eltévednek, olyan sötét az éj...
Okos légy! Oldozd el a hajamat végre...
Valaki közelít... Siess hát! -
Golo jön...
Mindjárt ide is ér,
mindent érthetett jól...

PELLÉAS

Ne félj! Vigyázz!
Míg a hajad eloldom szépen...
Nehéz bontani, nagyon fogja az ág.
Vigyázz, vigyázz, sötét van.

(Golo jön a körbefutó úton.)

GOLO

Mi van itt, Pelléas?

PELLÉAS

Nem is tudom, miért... Én...

GOLO

Meggondolatlan kölykök...
Mélisande, ne hajolj ki onnan olyan mélyen,
leszédülsz még...
Túlságosan késő van már...
Elmúlt régen az éjfél. -
Mért vagytok fenn ilyen későn is még?
Meggondolatlan kölykök...
Milyen kölykök!
(idegesen felnevet)
Milyen kölykök!...

(El Pelléasszal.)

b/	III. felvonás 2. jelenet (4:33)	
----	---------------------------------	--

Les souterrains du château	A vár alatt lévő barlangban
GOLAUD Prenez garde; par ici, par ici. Vous n'avez jamais pénétré dans ces souterraines? PELLÉAS Si, une fois; dans le temps; mais il y a longtemps... GOLAUD Eh bien, voici l'eau stagnante dont je vous parlais... Sentez-vous l'odeur de mort qui monte? Allons jusqu'au bout de ce rocher qui surplombe et penchez-vous un peu; elle viendra vous frapper au visage. Penchez-vous; n'ayez pas peur... je vous tiendrais, donnez-moi... Non non, pas la main... elle pourrait glisser... le bras. Voyez-vous le gouffre, Pelléas? Pelléas? PELLÉAS Oui, je crois que je vois fond du gouffre! Est-ce la lumière qui tremble ainsi? (Il se redresse, se retourne et regarde Golaud.) Vous... GOLAUD Oui, c'est la lanterne... Voyez, je l'agitais pour éclairer les parois... PELLÉAS J'étouffe ici... sortons. GOLAUD Oui, sortons. (Ils sortent en silence)	GOLO Erre menjünk; de vigyázz, ide lépj - ugye, hogy ismeretlen néked erre az út? PELLÉAS Igen, de talán egyszer rég jártam erre én már... GOLO Nohát itt ez az a víztartó medence, nézd... Érzed-e itten a halál szelét? Itt, erről a sziklacsúcsról hajolj le, itt a víz mélyére látsz. Érzed? Arcodon ott a hideg halál. Ide lépj; semmit se félj, itt hajolj át! No, most nyújtsd, nem, nem, nem a kezéd... Sokszor gyenge a kéz... a karod. Ott ásít a mélység, Pelléas! Pelléas! PELLÉAS Igen, ott látom az iszonyatos örvényt! Nézd, micsoda különös villanás! (Felegyenesedik, visszafordul és Golóra néz.) Te... GOLO Semmi: csak ez a mécses. Előbb lengettem, hogy jól lásd ott azt a sziklát... PELLÉAS Megfúlok itt... Vigy innen! GOLAUD Jó, gyerünk... (Csendben távoznak.)

c/	III. felvonás 3. jelenet (5:08)	
----	---------------------------------	--

Une terrasse au sortir des souterrains <i>(Entrent Golaud et Pelléas)</i> PELLÉAS Ah! je respire enfin! j'ai cru, un instant, que j'allais me trouver mal dans ces énormes grottes; j'ai été sur le point de tomber... Il y a là un air humide et lourd comme une rosée de plomb, et des ténèbres épaisses comme une pâte empoisonnée. Et maintenant, tout l'air de toute la mer!... Il y a un vent frais, voyer, frais comme une feuille qui vient de s'ouvrir, sur les petites lames vertes. Tiens! On vient d'arroser les fleurs au bord de la terrasse et l'odeur de la verdure et des roses mouillées monte jusqu'ici. Il doit être près de midi; elles sont déjà dans l'ombre de la tour... Il est midi, j'entends sonner les cloches et les enfants descendent vers la plage pour se baigner... Tiens, voilà notre mère et Mélisande à une fenêtre de la tour... GOLAUD Oui; elles se sont réfugiées du côté de l'ombre. A propos de Mélisande, j'ai entendu ce qui s'est passé et ce qui s'est dit hier au soir. Je le sais bien, ce sont là jeux d'enfants; mais il ne faut pas que cela se répète. Elle est très délicate, et il faut qu'on la ménage, d'autant plus qu'elle sera peut-être bientôt mère, et la moindre émotion pourrait amener un malheur. Ce n'est pas la première fois que je remarque, qu'il pourrait y avoir quelque chose entre vous... Vous êtes plus âgé qu'elle, il suffira de vous l'avoir dit... Evitez-la autant que possible; mais sans affectation, d'ailleurs, sans affectation...	Terasz a barlang kijáratánál <i>(Belép Golo és Pelléas)</i> PELLÉAS Ó! Itt lélegzem újra!... Szörnyű ott lent, már azt hittem, a barlang rám szakad, eltemet élve;... úgy éreztem, hogy leránt a mélység... Mintha csak valami undok és émelyítő, tapadó nyál ömlene széjjel az elterpeszkedő borzalmas sötétben... Átjár a szél, hűs, éles tengeri szél!... Milyen üdítő fűj; de jó; mintha csak egy tavaszi, üde virág friss, harmatos kelyhéből szállna...! Nézd! Most locsolták meg a kertet odafenn a vár körül, és a rózsák fűszeres illata áradva ide szál... A nap már egyre feljebb hág, már a torony árnyéka is erre jár... Eljött a dél; már a harangok zúgnak. Fürdeni fut egy csapat gyerek, most jó hűvös a víz. - -Nézd! Mélisande és édesanyánk a toronyból ide néznek ránk. GOLO Igen; fedelet kerestek ők, ahol véd az árnyék. - Jó, hogy említet Mélisande-ot; tudom, ma éjjel mi történt a toronynál, és hogy miről folyt a szó. Ismerlek jól; tudom, ártatlan játék. De elég volt; ezentúl többé ne lássam! Törékeny kicsi lélek, de most különösen kímélni kell; lehet, hogy csakhamar anya lesz Mélisande, s tudod jól, nőknél könnyen végzetes lehet egy szó. Megmondom, nem először láttam már, hogy közöttetek nem tudom miféle vonzalom él... Te vagy az idősebb nála; jegyezd meg, amit mondtam, jól... Úgy tedd, hogy egyre ritkábban lásson, s kerüld; de feltűnő ne légy, feltűnő ne légy... <i>(Keresztury Dezső és Keresztury Mária fordítása)</i>
---	---

6.	<u>Le Martyre de Saint-Sebastien</u> (Szent Sebestyén vértanúsága/mártíromsága/mártíriuma) misztérium 5 felvonásban Gabriele D'Annunzio szövegére, L 124, 1911. Bemutató: 1911. Párizs , Théâtre du Châtelet (díszlet, jelmez: Léon Bakst/Lev Bakszt, koreográfia: Mihail Fokin/Michel Fokine, karmester: André Caplet, Szent Sebestyén: Ida Rubinstein) Részlet: <u>az 5. felvonásból</u> (5:15) Phyllis Curtin - szoprán New England Conservatory chorus Boston Symphony Orchestra, vez. Charles Munch/Carl Münch	CD: RCA Victor GD60684 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1980/1 (Ujfalussy József) <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve <i>Gabriele D'Annunzio, (1863-1938) olasz költő, író, politikus. „1910-től Párizsban élt, ott írta a középkor francia nyelvén azt a verses remeket, mely aztán annyi modern misztériumjátéknak szolgált mintájaként, a Le Martyre de Saint-Sébastien-t (Szent Sebestyén mártíromsága, 1911), melyet C. Debussy zenéjével és L. Bakszt díszletei közt színpadtörténeti sikerrel visznek színre 1911. május 21-én százötven szereplővel.” (Világirodalmi Lexikon)</i>
----	---	---

	5. felvonás (A Paradicsom) - részlet	
--	--------------------------------------	--

CHORUS MARTYRUM
Gloire! Sous nos armures flamboyez,
ô blessures!
Qui est celui qui vient?
La lys de la cohorte.
Sa tige est la plus forte.
Louez le nom qu'il porte: Sébastien!
Sébastien!

CHORUS VIRGINUM
Tu es loué.
L'étoile de loin parle à l'étoile et dit
un nom, le tien.
Dieu te couronne.
Toute la nuit, comme une goutte à
ton front, est dissoute, Sébastien!

CHORUS APOSTULORUM
Tu es Saint.
Qui te nomme
Verra le fils de l'homme.
Qui sur son cœur te tient
Sourire de ta grâce.
Jean t'a donné sa place,
Tu boiras dans sa tasse, Sébastien!

CHORUS ANGELORUM Tu es beau. Prends six ailes D'Ange, et viens dans l'échelle Des feux musiciens, Chanter l'hymne nouvelle Au Ciel qui se constelle De tes plaies immortelles Sébastien ANIMA SEBASTIANI Je viens, je monte. J'ai des ailes. Tout est blanc. Mon sang est la manne qui blanchit le désert de Sin. Je suis la goutte, l'étincelle et le fétu. Je suis une âme, Seigneur, une âme dans ton sein. CHORUS SANCTORUM OMNIUM Louez le Seigneur dans l'immensité de sa force. Louez le Seigneur sur le tympanon et sur l'orgue. Louez le Seigneur sur le sistre et sur la cymbale. Louez le Seigneur sur la flûte et sur la cithare. Alleluia. Alleluia.

B/ Erik Satie

	<u>Erik Satie</u> francia *1866. V. 17. Honfleur †1925. VII. 1. Párizs	IRODALOM: <u>Cocteau</u>, Jean: A kakas és a paprikajancsi; <u>Jourdan-Morhange</u>, Hélène: Satie és a Hatok; <u>Milhaud</u>, Darius: Bútorzati zene és katalóguszene (Lásd <u>Fábián</u> Imre: A huszadik század zenéje – antológia, Gondolat 1966)
1/a	<u>Gymnopédies</u> (ejtsd: zsimnopédi; görög, gymnopædiæ=nagy spártai népünne), (Gymnopédiák), 1888 Részlet: <u>No. 1.</u> Lent et douloureux (2:30) Francis Poulenc - zongora	CD: Masterworks Portrait MPK 47684
1/b	<u>Gymnopédies</u> (Gymnopédiák) Claude Debussy hangszerelése, 1896 Részlet: <u>No. 1.</u> Lent et douloureux – töredék (2:00) London Symphony Orchestra vez. André Previn	LEMEZ: RCA LSB 4094 (LSC2945)

2.	<u>Gnossiennes</u> (ejtsd: gnosszienn, görög, gnózis=ismeret, tudás), 1890 Részlet: No. 1. Lent (2:30) Jean-Joël Barbier, zongora	
3.	<u>Vexations</u> (ejtsd: vekszaszion, francia, vexer=bosszant, zaklat), 1893 körül, Bemutató: John Cage irányításával: 1963. szeptember 9-10. (Az előadás 18 óra 40 percre tartott 12 - felváltva játsszó - zongorista közreműködésével) Részlet (2:00) Peter Dickinson, zongora	LEMEZ: UNICORN RHS 338
4.	<u>La diva de „l'Empire”</u> (ejtsd: lá diva de lampír) (A „Bírodalom” dívája) Dominique Bonnaud és Numa Blès szövegére, 1904?. Elly Ameling - szoprán Dalton Baldwin, zongora (2:30)	

/Refrain:/ Sous le grand chapeau Greenaway, Mettant l'éclat d'un sourire, D'un rire charmant et frais De baby étonné qui soupire Little girl aux yeux veloutés, C'est la Diva de „l'Empire”, C'est la rein' dont s'éprenn'nt les gentlemen Et tous les dandys De Piccadilly. Dans un seul „yes”, elle mettant de douceur Que tous les snobs en gilet à cœur L'accueillant de hurras frénétiques, Sur la scène lancent des gerbes de fleurs, Sans remarquer le rire narquois De son joli minois. /Refrain:/ Sous le grand chapeau Greenaway, ... etc. Elle danse presque automatiquement, Et soulève, aoh! très pioupiouement, Ses jolis dessous de fanfreluches, De ses jambes montrant le frétillement. C'est à la fois très, très innocent Et très, très excitant. /Refrain:/ Sous le grand chapeau Greenaway, ... etc.	/Refrén:/ Nagy Greenaway kalapja alatt, elmosolyodván egy sóhajtozó és csodálkozó gyermek kedves, üde kacajával, s egy kislány bársonyos tekintetével, ő a „Bírodalom” dívája. Ő a királynő, kibe beleszeretnek az urak és minden dendiye a Piccadilly-nek. Egy pusztán „igen”-ben annyi gyengédség van, hogy minden mellig kigombolkózott sznob, frenetikus hurrákkal fogadja őt. A színpadra virágcsokrot dobnak, anélkül, hogy észrevennék bájos orcájának gúnyos mosolyát. /Refrén:/ Nagy Greenaway kalapja alatt, ... stb. Szinte automatikusan táncol, és felemeli, ó!, cifra alsószoknyáját, fickándozva mutatva lábait. Ez egyszerre nagyon-nagyon ártatlan és nagyon-nagyon izgató. /Refrén:/ Nagy Greenaway kalapja alatt, ... stb.
--	--

5.	<u>Sonatine Bureaucratique</u> (ejtsd: bürokratik) (Bürokratikus szonatina), 1917 Jean-Joël Barbier – zongora (4:00)	LEMEZ: BAM LD 5779
----	---	-----------------------

A kottába, a kottafejek fölé beírt szöveg:

I. Allegro

Le voilà parti.
 Il va gaiement à son bureau -
 en se „gavillant” -
 Content, il hoche la tête -
 Il aime une jolie dame très élégante -
 Il aime aussi son porte plume, ses mances en
 lustrine verte et sa calotte chinoise -
 Il fait de grandes enjambées;
 se précipite dans l’escalier qu’il monte sur
 son dos -
 Quel coup de vent! -
 Assis dans son fauteuil il est heureux,
 et le fait voir.

Éppen most ment el.
 Elmegy vidáman a hivatalába -
 agyonzabálva magát -
 Boldogan csóválja a fejét -
 Szeret egy szép, nagyon elegáns dámát -
 Nagyon szereti a töltőtollát is, a zöld
 lüszter* kezelőjét és a kínai sapkáját is -
 Nagy léptekkel megindul
 a lépcsőházat szinte a hátára veszi -

 Micsoda szélvihar!
 Amikor beül a foteljába akkor boldog,
 és ezt ki is mutatja.
 *lüszter=sodrott gyapjuszálból készült, fényes
 felületű, vékony szövet

II. Andante

Il réfléchit à son avancement.
 Peut-être auratil de l’augmentation sans
 avoir besoin d’avancer.
 Il compte déménager au prochain terme. Il a
 un appartement en vue.

Pourvu qu’il avance ou augmente!

Nouveau songe sur l’avancement.

Gondolkodik az előléptetésén.
 Ha nem is léptetik elő, legalább
 fizetésemelést remél.
 Lehet, hogy el kell költöznie egy bizonyos
 időpontban. Mert kilátásba helyeztek számára
 egy lakást.
 Már csak ezért is szüksége van rá, hogy
 fizetésemelést kapjon vagy, hogy
 előrelépjen.
 Újabb álom az előléptetésről.

III. Vivache

Il chantonne un vieil air péruvien qu’il a
 recueilli en Basse-Bretagne chez un sourd
 muet.

Un piano voisin joue du Clementi
 Combien cela est triste.
 Il ose valser! (lui, pas le piano)

Tout cela est bien triste. Le piano reprend
 son travail.

Notre ami s’interroge avec bienveillance.
 L’air froid péruvien lui remonte à la tête.
 Le piano continue.
 Hélas il faut quitter son bureau, son bon
 bureau.
 Du courage: partons dit-il.

Dúdol egy régi perui dalt, amelyet Alsó-
 Bretagne-ban gyűjtött egy süketnéma nőtől.

A szomszédban valaki Clementit zongorázik.
 Milyen szomorú dolog ez.
 Még keringőzni is merészel (ő, nem a
 zongora)
 Mindez nagyon szomorú. A zongora ismét
 munkába kezd.
 Barátunk jóindulattal kérdezgeti önmagát.
 A hideg perui dal ismét eszébe jut.
 A zongora is folytatja.
 Sajnos el kell menni az irodából, az ő
 kedves irodájából.
 Bátorság: na menjünk, mondja.

(Aczél Ferenc fordítása)

C/ Maurice Ravel

	<u>Maurice Ravel</u> francia *1875. III. 7. Ciboure (Basses-Pyrénées) †1937. XII. 28. Párizs	IRODALOM: <u>Pándi Marianne</u>: Maurice Ravel <u>Petrovics Emil</u>: Ravel <u>Bartók Béla</u>: Ravelről (Lásd Bartók Béla Összegyűjtött írásai I.) <u>A hét zeneműve</u>: La Valse, 1974/2 Lúdanyó meséi, 1974/4 Miroirs, 1976/4 Pásztoróra, 1978/2 Vonósnégyes, F-dúr 1981/1 Zongoraverseny bal kézre, 1976/3 Zongoraverseny, G-dúr, 1981/4 Le tombeau de Couperin/Couperin sírja, 1983/84 Három Mallarmé-költemény, 1985/86 Szonáta hegedűre és gordonkára, 1985/86
1.	<u>Jeux d'eau</u> (ejtsd: zső dó) (A víz játéka), 1901 Robert Casadesus, zongora (4:34)	CD: Masterworks Portrait MP2K 46733
2.	<u>Vonósnégyes</u>, F-dúr, 1902-1903 Részlet: <u>2. tétel</u>: Assez vif. Très rythmé (6:12) Kodály vonósnégyes: Falvay Attila, 1. hegedű; Szabó Tamás, 2. hegedű; Fias Gábor, brácsa; Devich János, cselló	CD: NAXOS 8.550249 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1973/1 (Kovács János)
3.	<u>Daphnis et Chloé</u> (Daphnis és Chloé/Daphnisz és Khloé) „koreográfiai szimfónia” 3 részben, Longosz nyomán Mihail Fokin/Michel Fokine szövegkönyvére, 1909-1912 Bemutató: 1912 Párizs, Théâtre du Châtelet, Orosz Balett (koreográfia: Mihail Fokin díszlet: Lev Bakszt/Léon Bakst, Daphnis: Vaszláv Nizsinszkij/Vaslav Nijinsky, Chloé: Tamara Karszavina/Karsavina, vez. Pierre Monteux) <u>A 3. rész vége</u> (3:00) Chorus of the Royal Opera House, Covent Garden London Symphony Orchestra vez. Pierre Monteux	CD: DECCA 425 956-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1973/1: Daphnis és Chloé, II. szvit (Kovács János) <u>Longosz</u>: Daphnisz és Chloé/Daphnisz és Chloé, Détshy Mihály fordítása (Marc Chagall litográfiáival), Glória Kiadó, 2001 <u>Longosz</u>, görög író, 2. század. Műve a görög szerelmi regények közé tartozik. „Egész könyvet kellene írni ahhoz, hogy érdemei szerint méltányolhassa az ember e költemény minden nagy erényét. Jól tesszük, ha minden évben elolvassuk egyszer...” (Goethe)

7. Giacomo Puccini

<u>Giacomo Puccini</u> olasz *1858. XII. 22. Lucca †1924. XI. 29. Brüsszel	IRODALOM: <u>Puccini</u>: Levelek és dokumentumok I-II., Zeneműkiadó Vállalat 1964 <u>Ashbrook</u>, William: Puccini operái, Zeneműkiadó 1974 <u>Fajth</u> Tibor: Giacomo Puccini, Bibliotheca 1958 <u>Fajth</u> Tibor – <u>Dr. Nádor</u> Tamás: Puccini, Gondolat 1977. <u>Nádor</u> Tamás: Giacomo Puccini életének krónikája, Zeneműkiadó 1970 Puccini: A villik; Edgár; A fecske (Lásd <u>Németh</u> Amadé: Operaritkaságok, Zeneműkiadó 1980) <u>Pernye</u> András: Giacomo Puccini, Gondolat 1959
	<u>A hét zeneműve</u>: Bohémélet, 1984/85 Gianni Schicchi, 1973/1 Manon Lescaut, 1986/87 Tosca, 1975/4 Turandot, 1985/86 <u>Kovács</u> János: Puccini: Turandot (Lásd „Miért szép századunk operája?”, Gondolat 1979)

<u>Il tabarro</u> (A köpeny) zenedráma 1 felvonásban. A librettót Didier Gold „La Houppelande” (A köpeny) c. műve nyomán Giuseppe Adami írta, 1915-1916 Bemutató: (a teljes <u>Triptichon</u>: Il tabarro/A köpeny, Suor Angelica/Angelica nővér, Gianni Schicchi) 1918 New York, Metropolitan Opera Részlet: Ziffer: <u>60-tól végig</u> (23:00) Michele*: Robert Merrill - bariton Giorgetta**: Renata Tebaldi - szoprán Luigi***: Mario Del Monaco - tenor Orchestra e coro del Maggio Musicale Fiorentino vez. Lamberto Gardelli *a francia eredetiben: Marcel **a francia eredetiben: Georgette ***a francia eredetiben: Henri	CD: DECCA 411 665-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1973/4 (Kovács János) <u>Giuseppe Adami</u> (olasz, 1878-1946). „Korának egyik legtermékenyebb és legkedveltebb színpadi írója.” (Világirodalmi Lexikon) Ő készítette Carlo Gozzi nyomán – Renato Simoni társaságában – a Turandot librettóját is.
--	---

Un angolo della Senna, dove è ancorato il barcone di Michele. - La barca occupa quasi tutto il primo piano della scena ed è congiunta al molo con una passerella. La Senna si va perdendo lontana. Nel fondo il profilo della vecchia Parigi e principalmente la mole maestosa di Notre-Dame staccano sul cielo di un rosso meraviglioso. - Sempre nel fondo, a destra, sono i caseggiati che fiancheggiano il lungo-Senna e in primo piano alti platani lussureggianti. - Il barcone ha tutto il carattere delle consuete imbarcazioni da trasporti che navigano la Senna. Il timone campeggia in alto della cabina. E la cabina è tutta linda e ben dipinta con le sue finestrette verdi, il fumaiolo e il tetto piano, a mo' d'altana, sul quale sono alcuni vasi di geranii. Su una corda sono distesi i panni ad asciugare. Sulla porta della cabina, la gabbia dei canarini. - È il tramonto.

A Szajna egyik zuga, ahol Michele bárkája horgonyoz. - A bárka a szín első részét csaknem egészen elfoglalja, s a parttal egy palló köti össze.

A Szajna elvész a messzeségben. A háttér tündöklő pirosságú alkonyi egéből a párizsi óváros profilja, s különösen a Notre-Dame méltóságos tömege rajzolódik ki. -

Ugyancsak a háttérben, jobbra húzódnak a Szajna-parti házak. Előttük magas, dús lombú platánok. -

A bárka a Szajna szokásos teherhajói közé tartozik. A kormány magasan a kabin fölé emelkedik.

Ez tiszta és csinosan festett, zöld ablakcskákkal, kéménnyel és erkélyszerű lapos tetővel, melyen néhány cserép geránium áll.

Kötélen ruhák száradnak.

A kabin ajtaja fölött kalitka, benne kanári madarak. - Alkonyodik.

MICHELE

(apparisce dalla stiva)

(a Luigi)

Come? Non sei andato?...

LUIGI

Padrone, v'ho aspettato, perchè volevo dirvi quattro parole sole: e intanto ringraziarvi d'avermi tenuto... Poi volevo pregarvi, se lo potete fare, di portarmi a Rouen e lá farmi sbarcare...

MICHELE

A Rouen? Ma sei matto?

Là non c'è che miseria: ti troveresti peggio.

LUIGI

Sta bene. Allora resto.

(Michele si avvia verso la cabina)

GIORGETTA

(a Michele)

Dove vai?

MICHELE

(jön a bárkából)

(Luigihez)

Luigi, te még itt vagy?...

LUIGI

Szerettem volna szólni még egy-két szót ma este, s azért maradtam itt, hogy megköszönjem, amért énvelem mindig oly jól bánt... s aztán megkérjem arra, hogy a legközelebbi útnál vigyen Rouenig el, s hagyjon ott munkába állni!

MICHELE

Ugyan menj! Nem vagy józan...

Rouenban nem kapsz munkát!

Ott elpusztulhatsz éhen.

LUIGI

Ha így van... maradok inkább.

(Michele megindul a kabin felé)

GIORGETTA

(Micheléhez)

Hova mész?

MICHELE

A preparare i lumi.

LUIGI

Buona notte, padrone...

MICHELE

Buona notte.

(entra nella cabina)

GIORGETTA

(affannomasente)

Dimmi: perchè gli hai chiesto di sbarcarti a Rouen?...

LUIGI

Perchè non posso dividerti con lui!...

GIORGETTA

Hai ragione: è un tormento.

Anch'io ne son presa anch'io la sento ben più forte di te questa catena!...

Hai ragione:

è un tormento, è un'angoscia, una pena; ma quando tu mi prendi, è pur grande, è pur grande il compenso!

LUIGI

Par di rubare insieme qualche cosa alla vita!

GIORGETTA

La voluttà è più intensa!

LUIGI

È la gioia rapita fra spasimi e paure...

GIORGETTA

In una stretta ansiosa...

LUIGI

Fra grida soffocate

E baci senza fine!...

GIORGETTA

E parole sommese...

LUIGI

E baci senza fine!...

GIORGETTA

Giuramenti e promesse...

LUIGI

D'esser soli noi...

GIORGETTA

Noi soli, via, via, lontani!...

MICHELE

Megtöltöm a lámpást.

LUIGI

Jó éjszakát kívánok...

MICHELE

Jó éjszakát.

(bemegy a kabinba)

GIORGETTA

(féltekenyen)

Mondd csak, miért akarsz mindenáron Rouenba menni?

LUIGI

Mert ezt az életet nem bírom tovább!

GIORGETTA

Én se bírom. Szörnyű kín, hogy a szívemet nem szabad nyíltan is odaadni néked, én egyetlen szerelmem! Én is érzem:

keserű hazugság a mi sorsunk.

De minden csókunk ünnep,

s forró két karod úgy megvigasztal!

LUIGI

Sóvárgó szájjal elraboljuk mástól a csókot...

GIORGETTA

Azért oly mézes az íze.

LUIGI

Lángolón lobog a vágyam, s e tűzben összeégünk...

GIORGETTA

Halálos éj, nincs senki ébren...

de ébred már a vérünk.

LUIGI

És hozzád sír a sóhaj...

GIORGETTA

Milyen jó tetőled félni!

LUIGI

A szív kinyílt a csókra!

GIORGETTA

Ó, hogy kábít a hangod...

LUIGI

Ó ha vélem jönnél...

GIORGETTA

Egyedül élnénk, végtelen messze!

LUIGI

Noi tutti soli, lontani dal mondo!...
(*sussultando*)
È lui?

GIORGETTA

No, non ancora...
Dimmi che tornerai più tardi...

LUIGI

Sì, fra un'ora...

GIORGETTA

Ascolta:
come ieri lascerò la passarella.
Sono io che la tolgo...
Hai le scarpe di corda?

LUIGI

Sì... Fai lo stesso segnale?

GIORGETTA

Sì... il fiammifero acceso!
Come tremava sul braccio mio teso
la piccola fiammella!
Mi pareve d'accendere una stella,
fiamma del nostro amore,
stella senza tramonto!...

LUIGI

Io voglio la tua bocca,
voglio le tue carezze!

GIORGETTA

Dunque anche tu lo senti
folle il desiderio!

LUIGI

Folle di gelosia!
(*con passione*)
Vorrei tenerti stretta come una cosa mia!
Vorrei /:non più soffrir:/
che un altro ti toccasse
e per sottrarre a tutti
il corpo tuo divino,
io te lo giuro, lo giuro,
non tremo a vibrare il coltello,
e con gocce di sangue
fabbricarti un gioiello!
(*fugge rapidamente spinto da Giorgetta*)

GIORGETTA

(*si passa penosamente una mano sulla fronte, sospirando*)
Come è difficile esser felici!...

LUIGI

Egymásnak élnénk, egy szebbik világban!
(*összerezzen*)
Vigyázz!

GIORGETTA

Nem..., nincs itt senki.
Mondd, hogy mikor jössz újra vissza?

LUIGI

Félóra múlva.

GIORGETTA

Én várlak.
Úgy mint tegnap:
szépen fönnhagyom a pallót,
Michele alszik majd mélyen
te meg elbújsz a parton...

LUIGI

Jó! S ha a gyufával jelt adsz?

GIORGETTA

Jöjj! Reszketni fog az éjben
az a kis fölvillogó gyufaláng,
mintha ő is ölelni hívná.
Szomorún, mint az ifjú szív szerelme,
mint a mi álmodásunk,
mely soha el nem hamvad.

LUIGI

Úgy kívánom a szádat,
úgy kívánom a csókod!

GIORGETTA

Mondd, te is annyit szenvedsz,
te is annyit vágyódsz?

LUIGI

Lázaz az ajkam érted!
(*szenvedélyesen*)
És átvinnék, édes, magán az Óceánon,
hogy más ne bírjon megszedülni
drága fűrtid illatától,
s ne lássa senki
a te káprázatos tested,
mert azt az embert
én vérébe fojtom...
s az ő halott szívének
kiontott bíborából
öntök ékszer tenéked!
(*Giorgetta unszolására elrohan*)

GIORGETTA

(*fájdalmasan végigsimítja a homlokát, sóhajtva*)
Milyen nehéz is boldognak lenni.

MICHELE

(recando i fanali accesi, viene dalla cabina)

Perchè non vai a letto?

GIORGETTA

E tu?

MICHELE

No, non ancora...

GIORGETTA

Penso che hai fatto bene a trattenerlo.

MICHELE

Chi mai?

GIORGETTA

Luigi.

MICHELE

Forse ho fatto male.
Basteranno due uomini:
non c'è molto lavoro.

GIORGETTA

Il Tinca lo potresti licenziare...
beve sempre...

MICHELE

S'ubriaca per calmare i suoi dolori.
Ha per moglie una bagascia!
Beve per non ucciderla...

(Giorgetta appare turbata e nervosa)

Che hai?

GIORGETTA

Son tutte queste storie
che a me non interessano...

MICHELE

(avvicinandosi a Giorgetta con commozione)
Perchè, perchè non m'ami più?
Perchè?

GIORGETTA

(con freddezza)
Ti sbagli; t'amo...
Tu sei buono e onesto...
(come per troncato il discorso)
Ora andiamo a dormire...

MICHELE

(fissandola)
Tu non dormi!

MICHELE

(éggó lámpákkal a kezében, jön ki a kabinból)

Mért nem feküdtél még le?

GIORGETTA

És te?

MICHELE

Én majd csak később.

GIORGETTA

Úgy örülök, hogy nálunk marad ő is...

MICHEL

Ki?

GIORGETTA

Luigi!

MICHELE

Én meg inkább bánom.
Ide kettő untig elég:
munka úgyis kevés van.

GIORGETTA

Elküldheted a „Csukát” mindjárt máma...
folyton részeg!

MICHELE

Azért részeg, hogy bűját elfelejtse!
Van egy céda felesége,
józanon rögtön megölné...

(Giorgetta láthatóan zavart és ideges)

Mi lelt?

GIORGETTA

Tudhatnád, hogy mindez engem
egyáltalán nem érdekel!

MICHELE

(Giorgettához lép, megindultan)
Mondd mért, hogy nem szeretsz már? Mért?
Mondd mért?

GIORGETTA

(hidegen)
Szeretlek Michele.
Mindig jó voltál velem...
(mintegy lezárva a beszélgetést)
S most menjünk aludni szépen!

MICHELE

(merően a szemébe néz)
Rég nem alszol!

GIORGETTA

(*affrettando*)

Lo sai perchè non dormo...
E poi... là dentro soffoco...
Non posso! non posso!

MICHELE

Ora le notti son tanto fresche...
E l'anno scorso là in quel nero guscio
eravamo pur tre...
c'era il lettuccio del nostro bimbo...

GIORGETTA

(*sconvolta*)

Il nostro bimbo! Taci, taci!...

MICHELE

Tu sporgevi la mano
e lo cullavi dolcemente, lentamente,
poi sul braccio mio t'addormentavi...

GIORGETTA

(*con affanno*)

Ti supplico, Michele, non dir niente...

MICHELE

Erano sere come queste.
Se spirava la brezza,
vi raccogliervo insieme nel tabarro
come in una carezza...
Sento sulle mie spalle
le vostre teste bionde...
Sento le vostre bocche
vicino alla mia bocca.
Ero tanto felice! ah, tanto felice!...
Ora che non c'è più
i miei capelli grigi
mi sembrano un insulto
alla tua gioventù!

GIORGETTA

Ah! ti supplico, Michele,
non dir niente! Ah! no!

MICHELE

Ah! mi sembrano un insulto
alla tua gioventù!

GIORGETTA

No... calmati, Michele...
Sono stanca... Non reggo... Vieni...

MICHELE

(*aspro*)

Ma non può dormire!
Sai bene che non devi addormentarti!

GIORGETTA

(*sorpresa*)

Perchè mi dici questo?

GIORGETTA

(*sietve*)

Te jól tudod, hogy mért nem...
Ott benn... nehéz a levegő!
nem bírom... nem bírom!

MICHELE

Hűs szél fúj éjente végig a Szajrán,
és még tavaly e szűk, fekete kunyhóban
hármán húzódtunk meg...
egy kis bölcső is elfért ott köztünk!

GIORGETTA

(*megrendülten*)

Ne beszélj róla! Kímélj, kérlek!

MICHELE

Hogyha esténként sírt a gyermek
te halkán dúdoltál egy zsongó dalt,
s aztán elaludtál az én karomban...

GIORGETTA

(*szomorúan*)

Michele, az Istenért, ne beszélj róla!

MICHELE

Akkor sem volt az éjjel más, mint most
és ha kinn üldögéltünk
mind a kettőt betakargattam az én
köpenyemmel...
úgy, hogy egyik se fázzon. Csönd volt.
Két szőke főt elmerengve átöleltem,
s elringatta az ajkam puhán a kettőtök
álmát... és még a néma víz is súgta:
élni édes, élni jó!
Mindennek vége már,
s az én hajló fejemre
a te éhes ifjúságod
csak szánalmas gúny!

GIORGETTA

Miért is kínzol így?
Michele, kérlek, hallgass már el!

MICHELE

A te éhes ifjúságod
csak szánalmas gúny!

GIORGETTA

Nem... nyugodj meg már, Michele!
Majd elalszom... Elég volt! Menjünk!

MICHELE

(*durván*)

Rég nem vagy te álmos...
És jól tudod, hogy mért virrasztasz ébren!

GIORGETTA

(*meglepetéssel*)

Mit akarsz megint tőlem?

MICHELE

Non so bene...

Ma so che è molto tempo che non dormi!
(cerca di attirare Giorgetta vicino a sè)
(con intensa emozione)

Resta vicino a me!

Non ti ricordi... altre notti,
altri cieli ed altre lune?

Perchè chiudi il tuo core?

Ti rammenti le ore
che volavan via su questa barca
trascinate dall'onda?...

GIORGETTA

Non ricordare...

Oggi è malinconia...

MICHELE

Ah! ritorna, ritorna come allora,
ritorna ancora mia!
quando tu m'amavi,
e ardentemente mi cercavi
e mi baciavi...
quando tu m'amavi!...
Resta vicino a me! La notte è bella!

GIORGETTA

(conciliante)

Che vuoi! S'invecchia!

Non son più la stessa.

Tu pure sei cambiato...

Diffidi... ma che credi?...

MICHELE

Non lo so nemmeno io!

(Da una chiesa lontana giungono i rintocchi
delle ore.)

GIORGETTA

Buona notte, Michele...

Casco dal sonno...

MICHELE

E allora va pure; ti raggiungo...

(Giorgetta entra nella cabina)

MICHELE

(quasi parlato)

Squaldrina!

(dispone i fanali rosso, verde e bianco, ai
posti fissati sul barcone)

(Sulla strada due ombre di amanti passano.)

TENORE

Bocca di rosa fresca...

MICHELE

Magam sem értem...

Csak azt tudom, hogy éjjel rég nem alszol.
(magához akarja vonni Giorgettát)
(mély megindultsággal)

Ó, maradj itt velem!

Miénk az éjjel!

Nézd, mesél a régi holdsugár a Szajrán...

Ne fordítsd el a szíved!

Jusson eszedbe mindaz a sok boldog óra,
mely a múltban elröpült,
mint a hullám...

GIORGETTA

Kár így kiásnunk,
ami már rég a múlté!

MICHELE

Nem, hisz én most kívánlak...
Szürke fővel, de híven visszavárlak!
Jöjj, amíg nem késő.
Hadd éljünk kéz a kézben,
mindhalálíg együtt!
Lásd én megbocsátok.
Ó maradj itt velem... Oly szép az éjjel!

GIORGETTA

(engedékenyen)

Menj már... az rég volt!

Öregszik az ember...

Te sem vagy a régi.

Talán féltesz? Mire gondolsz?

MICHELE

Magam sem tudom.

(Egy távoli templomtoronyból óraütések
hallatszanak.)

GIORGETTA

Jó éjszakát, Michele...

Úgy elfáradtam!

MICHELE

Jó! Majd én is jövök rögtön utánad.

(Giorgetta bemegy a kabinba.)

MICHELE

(szinte beszélve)

Te céda!

(elhelyezi a piros, zöld és fehér lámpákat a
bárka egyes pontjain)

(Egy szerelmespár árnyéka suhan át az
utcán.)

TENOR

Mesebeli tündér, várj még!

SOPRANO

E Baci di rugiada...

TENORE

O labbra profumate...

SOPRANO

O profumata sera...

C'è la luna...

TENORE

la luna che ci spia...

SOPRANO

A domani, mio amore...

TENORE

Domani, amante mia!...

SOPRANO

(lontani)

A domani, mio amore...

TENORE

Domani, amante mia!

(Una Cornetta lontana suona il silenzio da una caserma.)

MICHELE

(Lentamente, cautamente, Michele si avvicina alla cabina. Tende l'orecchio. Dice:)

Nulla!... Silenzio!...

(strisciando verso la parete e spiando nell'interno)

È là!... Non s'è spogliata... non dorme...

Aspetta...

(con un brivido)

Chi?... Che chosa aspetta?...

Chi?... Chi?... Forse il mio sonno...

(con dolore)

Chi l'ha trasformata?

Qual ombra maledetta è discesa fra noi?...

Chi l'ha insidiata?

Il Talpa?... Troppo vecchio!...

Il Tinca forse? No... no... non pensa... beve.

E dunque chi?

Luigi... no... se proprio sera voleva abbandonarmi...

e m'ha fatto preghiera di sbarcarlo a Rouen!...

Ma chi dunque?... Chi dunque? Chi sarà?

Squarciare le tenebre!...

SZOPRÁN

Ó, mesebeli herceg, búcsúzz...

TENOR

Az arcod ezüst rózsá!

SZOPRÁN

Oly illatos az este...

Nézd a holdat...

TENOR

Ő kilesi a titkos csókot...

SZOPRÁN

Akkor csókolj meg, édes...

TENOR

És holnap újra látlak...

SZOPRÁN

(messziről)

Isten áldjon, szerelmem....

TENOR

És holnap újra látlak...

(Egy messzi kaszárnyában takarodót fújnak.)

MICHELE

(lassan, óvatosan a kabinhoz megy. Hegyezi a fülét. Mondja:)

Semmi!... Csend!

(odacsúsza a falhoz kémlel befelé)

Ott benn... Az asszony virraszt. Nem alszik... Mintha várna!

(megborzongva)

Mit?... Ó, vajon kit vár?...

Vár... vár... míg el nem alszom.

(fájdalmasan)

Ki rabolt el tőlem?

Ó jaj, ki volt az árnyék, aki így közénk mer állni?

Ki hát a bűnös?

A „Vakond”?... Szegény öreg...

Vagy tán a „Csuka”?... Nem... nem... az folyton részeg.

De akkor ki?!!

Luigi...! Nem... hisz épp ma este akart elszegődni tőlem...

mikor ő maga kért rá, vigyem Rouen-ig el!

De hát ki más az átkozott? Ki az?

Elűzni az árnyakat...

Vedere! E serrarlo cosi, tra le mie mani!

/:E gridargli: Sei tu! Sei tu!...:/

Il tuo volto livido, sorrideva alla mia pena!

Sei tu! Sei tu! Su! su! su!

Dividi con me questa catena!...

Accumuna la tua con la mia sorte...

giù insiem nel gorgo più profondo!...

Dividi con me questa catena!...

Accumuna la tua con la mia sorte!...

La pace è nella morte!

(s'accascia sfibrato: la notte è buia)

(Leva di tasca la pipa e l'accende.

Dopo qualche momento Luigi, che stava in attesa del segnale sulla banchina, attraversa di corsa la passerella e balza sul barcone.

Michele vede l'ombra, sussulta e si mette in agguato;

riconosce Luigi

di colpo si precipita e lo afferra alla gola:)

MICHELE

T'ho colto!

LUIGI

(dibattendosi)

Sangue di Dio! Son preso!

MICHELE

Non gridare!

Che venivi a cercare?

Volevi la tua amante?

LUIGI

Non è vero!

MICHELE

Mentisci! Confessa, confessa!

LUIGI

Non è vero!

MICHELE

Volevi la tua amante?

LUIGI

(tirando fuori il coltello)

Ah! perdio!

MICHELE

(afferrando il braccio di Luigi e forzandolo a lasciare il coltello)

Giù il coltello!

Non mi sfuggi, canaglia!

Anima di forzato!... Verme!

hogy lásson ez a szem, hogy a két kezem közt tartsam!

És rá kiálttam: te vagy!!

Végre ráüvöltsem: te vagy!!

Látom szennyes arcodat... Ez a lárva kacagta kínom!

Te vagy! Te vagy! Jöjj! Jöjj! Jöjj!

Bosszú bús folyója, forrj hát!

Zúgva, bőgve háborulj fel őrlő örvény!

Húzd a mélybe szívem halálos búját,

Mert én immár nem bírom!

S ha erre nincs hatalmad, Sötét folyó, légy

hát a sírom... Légy ma még a sírom!

(erőtlenül magába roskad: fekete éj)

(Kiveszi a zsebéből a pipáját és meggyújtja.

Néhány pillanat múlva Luigi, aki a parton lesett a jelre, átsiet a pallón és fölugrik a bárkára.

Michele észreveszi az árnyat, összerezzen és lesbeáll...

megismeri Luigit...

hirtelen odaugrik és megragadja a torkát:)

MICHELE

Most megvagy!

LUIGI

(dulakodik)

Irgalmas ég! Eressz el!

MICHELE

Élve nem!

Mit kerestél te itt?

Ugye, a szeretődhöz jöttél?

LUIGI

Ez hazugság!

MICHELE

Még mersz tagadni? Rögtön mondj el mindent!

LUIGI

Azért sem!

MICHELE

De mégis érte jöttél!

LUIGI

(kést ránt elő)

Majd a kés!

MICHELE

(megragadja Luigi karját és kicsavarja a kezéből a kést)

Az se ment meg!

Mindenképp rajta vesztesz!

Késelni tudsz, gazember!

Volevi andare giù, a Rouen, non è vero?
Morto ci andrai, nel fiume!

LUIGI
Assassino! Assassino!

MICHELE
Confessami, che l'ami!
confessa! confessa!

LUIGI
Lasciami, lasciami, lasciami!

MICHELE
No! Infame! infami!
Se confessi, ti lascio!

LUIGI
Sì...

MICHELE
Ripeti! Ripeti!

LUIGI
(con voce fioca)
Sì... l'amo!

MICHELE
Ripeti! Ripeti!

LUIGI
(come un gemito)
L'amo!

MICHELE
Ripeti!

LUIGI
(più debole ancora)
L'amo!

MICHELE
Ancora!

LUIGI
(rantolando)
L'amo... Ah!...
(resta aggrappato a Michele in una suprema
contorsione di morte)

GIORGETTA
(dalla cabina)
Michele! Michele!
(apre la porta della cabina)
Ho paura, Michele...

MICHELE
(sentendo la voce di Giorgetta, rapidamente
ravvolge nel tabarro il cadavere di Luigi
aggrappato a lui, e si siede)

Nézd csak! Rouenban ugye jobb volna most?
Bezzeg mennél! Halottan mész, a vízen!

LUIGI
Ember, engedd a torkom!

MICHELE
Először vallj be mindent!
Hogy őerte jöttél!

LUIGI
Nem igaz... Nem igaz! Nem igaz...

MICHELE
Nem... Gazember... Gazember!...
Hogyha szólsz, én se bántlak!

LUIGI
Igen...

MICHELE
No végre... beszélj már!

LUIGI
(megtörten)
Igen... szeretem...

MICHELE
Mondd újra! Mondd újra!

LUIGI
(nyögve)
Szeretem!

MICHELE
Még!

LUIGI
(egyre gyöngébben)
Szeretem!

MICHELE
Még egyszer!

LUIGI
(hörögve)
Szeretem... jaj...
(végső halálküzdelmében átkarolja Michelét)

GIORGETTA
(a kabinban)
Michele! Michele!
(kinyitja a kabin ajtaját)
Úgy félek, Michele!

MICHELE
(amint meghallja Giorgetta hangját gyorsan
betakarja Luigi hozzátapadó holttestét a
köpennyel)

GIORGETTA

(s'avvicina lentamente a Michele, guardando intorno con ansia)

MICHELE

(calmissimo)

Avevo ben ragione: non dovevi dormire...

GIORGETTA

Son presa dal rimorso d'averti dato pena...

MICHELE

Non è nulla... i tuoi nervi...

GIORGETTA

Ecco... è questo... hai ragione...

Dimmi che mi perdoni...

(insinuante)

Non mi vuoi più vicina?...

MICHELE

(terribile)

Dove?... Nel mio tabarro?

GIORGETTA

(dolcemente)

Sì, vicina, vicina... Sì...

Mi dicevi un tempo:

„Tutti quanti portiamo
un tabarro che asconde
qualche volta una gioia,
qualche volta un dolore...”

MICHELE

Qualche volta un delitto!

Vieni nel mio tabarro!...

(Si erge terribile: apre il tabarro, il cadavere di Luigi rotola ai piedi di Giorgetta.)

Vieni!

Vien!...

GIORGETTA

Ah!...

(gridando disperatamente e indietreggiando di terrore)

MICHELE

(Afferra Giorgetta, la trascina e la piega contro il volto dell'amante morto.)

GIORGETTA

(lassan közeledik Micheléhez és félénken körülnéz)

MICHELE

(igen nyugodtan)

Mért nem hallgattál énám. Nálam nem féltél volna!

GIORGETTA

Oly végtelenül fáj, hogy megbántottalak téged!

MICHELE

Most már jól van. Ideges voltál.

GIORGETTA

Látod... hisz mondtam! Én is mondtam!

Szólj... ugye, megbocsátasz?

(behízalgőően)

Ha most magadhoz hívnál...

MICHELE

(félelmetesen)

S ha a köpeny alá hívlak?

GIORGETTA

(édesen)

Ó csak hozzád, csak hozzád! Lásd...

azt mondtad egyszer rég... emlékszem rá még:

„Mi mindnyájan
köpenyben járunk,
s alatta ma boldogságot,
holnap meg fájdalmat rejtünk...”

MICHELE

S néha egy gazságot őrzünk...

Várom a hű köpennyel!

(Főlemelkedik, kitárja a köpenyt; Luigi holtteste Giorgetta lába elé zuhan.)

Jöjj hát!

Jöjj!

GIORGETTA

Jaj!

(rémülten fölsikolt és visszahökken az iszonyattól)

MICHELE

(Megragadja Giorgettát, odavonszolja és halott szerelmesének arcát szembefordítja vele.)

(Nádasdy Kálmán fordítása)

(A fordításban, amely a magyar operaházi előadásra készült, francia nevek szerepelnek. Ezeket, itt, - Puccini-partitúrája alapján - az olasz nevekkel helyettesítettük!)

8. Edvard Grieg

<u>Edvard Grieg</u> skót származású norvég *1843. VI. 15. Bergen †1907. IX. 4. Bergen	IRODALOM: <u>A hét zeneműve:</u> Peer Gynt, 1980/4 Zongoraverseny, a-moll, 1973/1
<u>Norvég tánc</u> (a Lírai darabokból), op. 47,4 1887 Emil Gilelsz, zongora (1:30)	LEMEZ: MELODIA

9. Alekszandr Szkrjabin

<u>Alekszandr Szkrjabin</u> (Alexander Scriabin/Scryabin/Alexandre Scriabine) orosz *1871. XII. 25. (régí időszámítás szerint: 1872. I. 6.) Moszkva †1915. IV. 14. (régí időszámítás szerint: 27.) Moszkva	IRODALOM: <u>Keldis:</u> Az orosz zene története, Zeneműkiadó Vállalat 1958 <u>A hét zeneműve:</u> Poème de l'extase, op. 54, 1984/85 Etűdök, 1985/86
<u>Öt prelűd</u> , op. 74 1914 1. Douloureux, déchirant (1:08) 2. Très lent, contemplatif (1:04) 3. Allegro drammatico (0:45) 4. Lent, vague, indécis (1:18) 5. Fier, belliqueux (1:00) Mikhaïl Rudy, zongora	CD: Calliope CAL 9692

10. Igor Stravinsky (Sztravinszkij, Strawinsky)

<u>Igor Stravinsky</u> orosz *1882. VI. 5. (a régi naptár szerint); VI. 17. (az új naptár szerint), Oranienbaum, †1971. IV. 6. New York. Sírja Velencében van, a San Michele-sziget temetőjében.	IRODALOM: <u>Craft</u> , Robert -Igor <u>Stravinsky</u> : Beszélgetések - válogatás, Gondolat 1987 <u>Fábián László</u> : Sztravinszkij, Gondolat 1963 <u>Fodor András</u> : Sztravinszkij, Gondolat 1976 <u>In memoriam Igor Stravinsky</u> , Zeneműkiadó 1972 <u>Sztravinszkaja</u> , K. J.: Stravinskyról, Zeneműkiadó 1978 <u>Sztravinszkij</u> , Igor: Életem, Gondolat Könyvkiadó 1969 <u>White</u> , Eric Walter: Stravinsky - A zeneszerző és művei, Zeneműkiadó 1976
---	--

**Stravinsky „orosz” korszaka:
„A Tűzmadár”-tól „A katona történeté”-ig**

		IRODALOM: <u>A hét zeneműve:</u> Le Rossignol (A csalogány), 1985/86 Renard (Róka), 1978/2
1.	<u>L’oiseau de feu</u> (A tűzmadár), tündérmese-balet két jelenetben Mihail Fokin (Michel Fokine) forgatókönyvére. W. (=White-jegyzékszám) 16, 1909-1910 Bemutató: 1910 Párizsi Opera Díszletek: Alekszandr Golovin /Alexandre Golovine/. Jelmezek: Golovin és Lev Bakszt /Léon Bakst/ Koreográfia: Mihail Fokin. Orosz Balett (Tűzmadár: Tamara Karszavina /Karsavina/, Cárevna: Fokina, Iván cárevics: Fokin, Kascsej: Bulgakov). Karmester: Gabriel Pierné. Részlet: a/ „<u>Kascsej alattvalóinak pokoli tánca</u>” (4:00) b/ „<u>A palota eltűnik és Kascsej varázslatai szertefoszlanak; a kővévált harcosok életrekelnek; általános örömujjongás</u>” (3:07) New York Philharmonic vez. Pierre Boulez	CD: CBS Records MK 42396 IRODALOM: A tűzmadár, szvit, <u>A hét zeneműve</u>, 1973/4 (Boronkay Antal)
2/a	<u>Petruska</u>, burleszk négy jelenetben Igor Stravinsky és Alexandre Benois forgatókönyvére. W. 18 1910-1911 Bemutató: 1911 Párizs, Châtelet Színház. Díszletek, jelmezek: Alexandre Benois. Koreográfia: Mihail Fokin (Michel Fokine), Orosz Balett (Petruska: Vaszlav Nizsinszkij /Vaslav Nijinsky/, Balerina: Tamara Karszavina /Karsavina/, A Mór: Orlov). Karmester: Pierre Monteux. 1.jelenet: „A farsangutói vásár”, „Mutatványos jelenet”, „Orosz tánc” 2.jelenet: „Petruska kamrájában” 3.jelenet: „A Mór kamrájában” - „A Balerina táncá”-val és a Balerina és a Mór „Keringő”- jével (20:05)	CD: SONY SM3K 46 291 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u>, 1973/2 (Papp Márta)
2/b	4.jelenet: „A farsangutói vásár” (alkonyat) „A dajkák táncá”-val, A kocsisok táncá”-val és A maskarák jeleneté”-vel (13:50) Columbia Symphony Orchestra vez. Igor Stravinsky	

3/a	<u>Le Sacre du Printemps</u> (Tavaszi áldozat, A tavasz megszentelése) Jelenetek a pogány Oroszországból, két részben, Igor Stravinsky és Nicholas Roerich (Nyikolaj Róhrich) forgatókönyvére. W. 21 1911-1913 Bemutató: 1913. május 29. Párizs, Champs-Élysées Színház. Díszletek, jelmezek: Nicholas Roerich. Koreográfia: . Vaszlav Nizsinszkij /Vaslav Nijinsky/, Orosz Balett. Karmester: Pierre Monteux. <u>Első rész</u>: „A föld imádása” (14:45)	CD: SONY SM3K 46 291 IRODALOM: <u>Bartók Béla</u>: Budapesti előadás II. A paraszttzene hatása az újabb műzenére, részlet (Lásd <u>Bartók Béla Összegyűjtött Írásai</u> I/51., Zeneműkiadó 1966, 677-678. lap) <u>Jean Cocteau</u>: A kakas és a paprikajancsi – jegyzetek a zenéről, részlet (Lásd <u>Fábián Imre</u>: A huszadik század zenéje, Gondolat 1966, 75-77. lap)
3/b	<u>Le Sacre du Printemps</u> <u>Második rész</u>: „A nagy áldozat” (16:47) Columbia Symphony Orchestra vez. Igor Stravinsky	
4.	<u>Három vonósnégyes-darab</u> W. 25, 1914. Bemutató: 1915 New York Részlet: <u>1. darab</u>: MM $J=126$ Slovak vonósnégyes (0:50)	LEMEZ: Supraphon SUA 10629
5.	<u>Pribautki</u> játékdalok énekhangra, fuvola, oboa (=angolkürt), klarinét, fagott, hegedű, brácsa, cselló, nagybőgő kísérettel. Az orosz népi szövegek vlsz. Afanaszjev v. Kirejevskij gyűjteményéből valók. W. 26 1914 Bemutató: 1919 Párizs. 1. <u>Kornyilo</u> (0:48) 2. <u>Nataska</u> (0:22) 3. <u>Az ezredes</u> (0:42) 4. <u>Az öreg és a nyúl</u> (1:48) Cathy Berberian – mezzoszoprán Columbia Symphony Orchestra vez. Igor Stravinsky	CD: SONY SM2K 46 298 IRODALOM: <u>Bartók Béla</u>: A népzene hatása a mai műzenére (Lásd <u>Bartók Béla Összegyűjtött Írásai</u> I/49., Zeneműkiadó 1966, 665-667. lap. Vagy: <u>In memoriam Igor Stravinsky</u>, Zeneműkiadó 1972, 35-38. lap)

1. Kornyilo No, Kornyilo bácsikám, fogd be a lovakat, Mákárjánál a homokon szétkergesd a bánatot: Áll a borocska* a kulacsban, Borocska, részegítő, Vidám pityókás fej! Borocskát igyál, barátocskám! 2. Nataska Nataska, Nataska! Édes kedvesem, édes mézes, Kemencében nem volt, a meleget nem látta. Elkezdtek játszani a kacsák a furulyán, A daruk elmentek táncolni, Hosszú lábat mutogatni, Hosszú nyakat nyújtogatni.	3. Az ezredes Elment az ezredes sétálni, Elkapta a fürjmadarat; Fürjmadár inni akart, Felemelkedett, elrepült, eltűnt, Bekerült a jég alá, Ott a pápát elkapta, Pápa Pápavicsot, Péter Petrovicsot. 4. Az öreg és a nyúl Áll egy üres város, A városban egy bokor; Ül benne az öreg kocsonyát főzve; Odafutott a nyuszi Kér a kocsonyából. És parancsolta az öreg a lábnélkülinek futni, a kéznélkülinek fogni, a meztelennek a zsebébe tenni. *nem szőlőből, hanem komlóból készített, erjesztett bor (Király Nagy Katarin nyersfordítása)
--	--

6/a	Rácz Aladár emlékezik Igor Stravinskyra	LEMEZ: Hungaroton LPX 11981 és IRODALOM: Yvonne <u>Rácz-Barblan</u>: Igor Stravinsky. (Lásd <u>In memoriam Igor Stravinsky</u>, Zeneműkiadó 1972, 83-85. lap) <u>Króó</u> György: Rácz Aladár, Zeneműkiadó 1979
-----	---	---

6/b	<u>Három könnyű darab</u> (1. March - Induló, 2. Waltz - Keringő, 3. Polka) — zongorakettősre (könnyű alsó szólammal) W. 28, 1914-1915 Bemutató: 1919 Lausanne Részlet: <u>2. Waltz - Keringő</u> (1:55) <u>3. Polka</u> (0:55) Rácz Aladár, cimbalom Yvonne Rácz-Barblan, zongora	CD: Hungaroton White Label HRC 098 IRODALOM: Yvonne <u>Rácz-Barblan</u>: Igor Stravinsky. (Lásd <u>In memoriam Igor Stravinsky</u>, Zeneműkiadó 1972, 83-85. lap)
-----	--	---

7.	<u>Les Noces</u> (Menyegző), 1923-as változat orosz koreografikus jelenetek (1. „A menyasszonynál /A hajfonat/”, 2. „A vőlegénynél”, 3. „A menyasszony indulása”, 4. „A menyegzői lakoma”) énekekkel és zenével. 4-szólamú kórusra négy szólistával és hangszeres együttesre (4 zongora, xilofon, timpani, 2 crotales és egy harang, 2 kisdob /húrral és húr nélkül/, 2 dob /húrral és húr nélkül/, csörgődob, nagydob, cintányér, triangulum). Stravinsky által adaptált orosz népi szövegek, Afanaszjev és Kirejevskij gyűjteményéből. W. 37, 1914-1917, a hangszerelés befejezése: 1923. Bemutató: 1923 Párizs, Théâtre de la Gaîté Lyrique, Orosz Balett. Karmester: Ernest Ansermet. Részlet: <u>A menyegzői lakoma</u> - zárórésze /Ziffer 132-től/ (2:13) Alla Ablaberdijeva - szoprán Ludmilla Ivanova - mezzoszoprán Alekszej Martinov - tenor Anatolij Szafiulin - basszus A Szlovák Filharmónia Énekkara 4 zongora: Hauser Adrienne, Kocsis Zoltán, Pi-hsien Chen, Rohmann Imre Amadinda Ütőegyüttes: Bojtos Károly, Rácz Zoltán, Sárkány Zsolt, Váczi Zoltán és Holló Aurél, Tóth Benedek, ütőhangszerek vez. Eötvös Péter	CD: Hungaroton HCD 12989 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1974/1 (Wilhelm F. András)
----	---	---

MIND

Hvetyiszuska Nasztaszjuskát
csókolja, becézi, karja közé veszi,
kézen fogja, szívére szorítja:

EGYIK VŐFÉLY

„Lelkem, kis feleségem,
nappali gyönyörűségem,
éjszakai játszótársam,
olyan szépen fogunk élni tevéled,
irigyelnek minket majd az emberek.”

(Dalos Rimma és Bojti János fordítása)

8. <u>Histoire du Soldat</u> (A katona története) elbeszélésre, játékra és táncra, két részben. Francia szövegkönyv: Charles Ferdinand Ramuz Kamarazenekarra: 1 klarinét, 1 fagott, 1 kornett, 1 harsona, 1 hegedű, 1 nagybőgő és 1 ütőhangszer- játékos (két különböző méretű, húr nélküli kisdob, nagydob, cintányér, csörgődob, triangulum) W. 41, 1918 Bemutató: 1918 Lausanne, vez. Ernest Ansermet Öt részlet: - a/ <u>A katona indulója</u> (1:46) - b/ <u>Királyi induló</u> (2:30) - c/ <u>Három tánc: Tangó, Keringő, Ragtime</u> (6:22) - d/ <u>Az Ördög dala</u> (0:34) - e/ <u>Az Ördög győzelmi indulója</u> (2:03) Narrátor: Jean Cocteau Az Ördög: Peter Ustinov A Katona: Jean-Marie Ferte A Hercegisasszony: Anne Tonietti Ulysse Delécluse, klarinét Henri Helaerts, fagott Maurice André, cornett Roland Schnorkh, harsona Manoug Parikian, hegedű Joachim Gut, nagybőgő Charles Peschier, ütőhangszerek vez. Igor Markevitch	CD: Philips 420 773-2 <i>Charles Ferdinand <u>Ramuz</u> (ejtsd: rámúz, 1878-1947): „Francia Svájc legnagyobb regényírója” (Világirodalmi Lexikon) „Korábbi regényei, mint a magyarra is lefordított Jean- Luc Persecuté /Az üldözött vad/, egyszerűek, erőteljesek, drámaiak, mint egy népballada. Később e küzdelmes és a végső kérdéseken tépelődő lélek honi tájának hatalmas diszletei alatt az ember és az elemek küzdelmét írja meg mithikus lendületű regényeiben...” (Szerb Antal)</i>
---	--

XIII. A 20. század zenéje
kb. az 1. világháború végétől a 90-es évekig

1. Stravinsky „neoklasszikus” korszaka:
a „Pulcinellá”-tól a „The Rake’s Progress”-ig

		IRODALOM: <u>Somfai</u> László: Oktett fúvóshangszerekre („Miért szép századunk zenéje?”, Gondolat 1974) A hét zeneműve: Apollon musagète, 1978/1 Capriccio zongorára és zenekarra, 1984/85 Duo concertant, 1984/85 Fúvósszimfóniák, 1977/1 Hegedűverseny, 1979/2 Kártyajáték, 1983/84 Mavra, 1979/4 Szimfónia C-ben, 1975/3 Szimfónia három tételben, 1983/84 Zongoraverseny, 1974/3 Zsoltárszimfónia, 1975/1
9.	<u>Pulcinella</u> balett énekkel, egy felvonásban W. 46, 1919-1920 Bemutató: 1920 Párizsi Opera, Orosz Balett (Pulcinella: Leonyid Mjaszin /Léonide Massine/, Pimpinella: Tamara Karszavina /Karsavina/). Koreográfia: Mjaszin. Díszlet, jelmezek: Pablo Picasso. Karmester: Ernest Ansermet. Részletek: - a/1* <u>Domenico Gallo</u> (1730 k. Velence -?): No. 1 G-dúr triószonáta I. tétel (1:51) - a/2** <u>Stravinsky</u>: Pulcinella, szvit: I. Sinfonia (Ouverture) (1:55) - b/1* <u>Pergolesi</u>: Sinfonia gordankára és continuóra, 4. tétel (2:07) - b/2** <u>Stravinsky</u>: Pulcinella, szvit: VII. Vivo (1:37) * Romuald Tecco, Thomas Kornacker, hegedű Peter Howard, cselló Christopher Hogwood, csembaló ** Columbia Symphony Orchestra vez. Igor Stravinsky	CD: a/1 b/1 Decca 425 614-2 a/2 b/2 Sony SMK 446 293 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1980/4 (Péteri Judit)

10.	<u>Oedipus Rex</u> opera-oratórium két felvonásban, Szophoklész nyomán, Stravinsky és Jean Cocteau szövegére, narrátorra, szólistákra, férfikarra és zenekarra. A latin fordítást Jean Daniélou készítette. W. 56, 1926-1927 Bemutató - oratóriumként: 1927; az első operaelőadás: 1928 Öt részlet Oedipus: Peter Pears - tenor Jocasta: Martha Mödl - mezzoszoprán Creon: Heinz Rehfuss - bariton Tiresias: Otto von Rohr - basszus Pásztor: Helmut Krebs - tenor Hírnök: Heinz Rehfuss - bariton Narrátor: Jean Cocteau A Kölni Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara vez. Igor Stravinsky	LEMEZ: Columbia Odyssey Y 33789 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u>, 1981/1 (Somfai László). <u>Cocteau</u>, Jean: Oedipus Rex (Lásd XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény, Népművelési Propaganda Iroda) <u>Várnai</u> Péter: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983 <u>Jean Cocteau</u> (1889-1963): francia író, költő. „A két világháború közti francia irodalom egyik legfürgébb, legjellegzetesebb és leghatékonyabb tehetsége... Leghíresebb regénye: „Vásott kölykök”. Színműveivel („Az emberi hang” c. egyfelvonásosából Poulenc írt operát) hol színpadi újitónak, hol régi témák és hagyományok mesteri feltámasztójának számított... Számos librettót írt (Satie-nak, Milhaud-nak, Honeggernek, Stravinskynak). Kritikai műveit... kifogyhatatlan ötletesség, ragyogó stílus, s a képek és paradoxonok elragadó bősége jellemzi... ő maga illusztrálta több regényét és színdarabját s élete végén freskóival vidéki templomokat díszített... Híres filmjei: „A költő vére”, „A szép és a szörnyeteg”, „Orfeusz végrendelete”, „Örök visszatérés” (A Világirodalmi Lexikon nyomán)
-----	---	---

I. felvonás

a/	Kórus és Oedipus áriája (Ziffer 0-19)	
----	---------------------------------------	--

KÓRUS Caedit nos pestis, Theba peste moritur. E peste serva nos, serva, e peste qua Theba moritur. Oedipus, Oedipus, adest pestis, caedit nos pestis, Oedipus, e peste serva nos, serva, Oedipus, e peste libera urbem, Oedipus, e peste qua Theba moritur, urbem serva morientem, serva, urbem, serva, Oedipus, Oedipus, Oedipus, serva nos, serva e peste serva nos, e peste qua Theba moritur, peste, peste qua Theba moritur. BASSZUSOK Theba moritur, KÓRUS Theba peste moritur. TENOROK E peste serva, serva nos! BASSZUSOK E peste serva nos! TENOROK E peste, peste serva nos! BASSZUSOK Oedipus, Oedipus, adest pestis, a peste libera nos, KÓRUS serva, serva nos!	KÓRUS Elpusztít minket a pestis, Théba pestistől hal ki. A pestistől óvj meg minket, óvj meg, a pestistől, amelytől Théba kihal. Oedipus, Oedipus, itt van a pestis, elpusztít minket a pestis, Oedipus, a pestistől óvj meg minket, óvj meg, Oedipus, a pestistől szabadítsd meg a várost, Oedipus, a pestistől, amelytől Théba kihal, a várost óvd meg a haláltól, óvd meg, a várost, óvd meg, Oedipus, Oedipus, Oedipus, óvj meg minket, óvj meg, a pestistől óvj meg minket, a pestistől, amelytől Théba kihal, a pestistől, a pestistől, amelytől Théba kihal. BASSZUSOK Théba kihal, KÓRUS Théba a pestistől kihal. TENOROK A pestistől, óvj meg, óvj meg minket! BASSZUSOK A pestistől, óvj meg minket! TENOROK A pestistől, a pestistől óvj meg minket! BASSZUSOK Oedipus, Oedipus, itt van a pestis, a pestistől szabadíts meg minket, KÓRUS óvj meg, óvj meg minket!
--	--

BASSZUSOK

E peste, e peste, e peste serva nos,
 e peste serva nos,
 Oedipus, libera urbem,
 urbem serva morientem,
 urbem serva, serva, Oedipus, Oedipus,
 e peste serva nos!
 Serva, Oedipus, Oedipus,
 adest, adest, adest, adest, adest,
 adest, pestis, adest.
 A peste libera urbem,
 urbem serva morientem,

TENOROK

e peste, Oedipus, Oedipus,
 serva nos, Oedipus, Oedipus, serva urbem,
 adest pestis, Oedipus, Oedipus,
 adest, adest pestis,
 adest pestis, pestis,
 adest pestis, pestis, pestis, pestis,
 adest pestis.
 A peste libera urbem,
 urbem serva morientem.

KÓRUS

Urbem, urbem, urbem morientem.

OEDIPUS

Liberi, vos liberabo.
 Liberabo vos, vos, vos a peste.

Ego, clarissimus Oedipus,
 eg'Oedipus vos diligo.
 Eg'Oedipus vos diligo.
 Eg'Oedipus vos servabo.

KÓRUS

Serva, serva nos adhuc,
 serva urbem, Oedipus,
 serva nos adhuc...

BASSZUSOK

A pestistől, a pestistől, a pestistől,
 óvj meg minket,
 a pestistől óvj meg minket,
 Oedipus, szabadítsd meg a várost,
 a várost óvd meg a haláltól,
 a várost óvd meg, óvd meg, Oedipus,
 Oedipus,
 A pestistől óvj meg minket!
 Óvj meg, Oedipus, Oedipus,
 itt van, itt van, itt van, itt van, itt
 van, itt van a pestis, itt van.
 A pestistől szabadítsd meg a várost,
 a várost óvd meg a haláltól,

TENOROK

a pestistől, Oedipus, Oedipus,
 óvj meg minket, Oedipus, Oedipus, óvd meg
 a várost,
 itt van a pestis, Oedipus, Oedipus,
 itt van, itt van a pestis,
 itt van a pestis, a pestis,
 itt van a pestis, a pestis, a pestis, a
 pestis, itt van a pestis.
 A pestistől szabadítsd meg a várost,
 a várost óvd meg a haláltól.

KÓRUS

A várost, a várost, a várost a haláltól.

OEDIPUS

Szabadok, megszabadítlak benneteket.
 Megszabadítlak benneteket, benneteket,
 benneteket a pestistől.
 Én, a dicsőséges Oedipus,
 én, Oedipus, szeretlek benneteket.
 Én, Oedipus, szeretlek benneteket.
 Én, Oedipus, megóvjak benneteket.

KÓRUS

Óvj meg, óvj meg minket most is,
 óvd meg a várost, Oedipus,
 óvj meg minket most is...

b/	Creon áriája (Ziffer 27-45) (3:30)	
----	------------------------------------	--

CREON Respondit deus: „Laium ulcisci, ulcisci, scelus ulcisci; Laium, Laium ulcisci, ulcisci, Laium ulcisci, scelus ulcisci, scelus ulcisci, scelus, scelus Laium, Laium ulcisci, reperire peremptorem, reperire peremptorem, peremptorem reperire, peremptorem reperire, Thebis peremptor latet. Latet peremptor, latet, latet peremptor regis, reperire opus, reperire istum, istum reperire, reperire opus istem, istum reperire, luere, luere Thebas, Thebas a labe luere, caedam regis ulcisci, regis Laii perempti, Thebis peremptor latet, Thebis peremptor latet, Thebis peremptor latet. Opus istum reperire, quem depelli deus jubet, jubet deus peremptorem depelli, depelli, depelli. Peste, peste inficit, peste inficit Thebas.” Apollo dixit deus.	CREON Ezt válaszolta az isten: „Laios megbosszulására, megbosszulására, a gonosztett megbosszulására; Laios, Laios megbosszulására, megbosszulására, Laios megbosszulására, a gonosztett megbosszulására, a gonosztett megbosszulására, a gonosztett, a gonosztett, Laios, Laios megbosszulására, ki kell deríteni a gyilkost, ki kell deríteni a gyilkost, a gyilkost ki kell deríteni, a gyilkost ki kell deríteni, Théba gyilkost rejteget. Rejtőzik a gyilkos, rejtőzik, rejtőzik a király gyilkosa, ki kell deríteni a tettet, ki kell deríteni azt, azt ki kell deríteni, ki kell deríteni azt a tettet, azt ki kell deríteni, Théba, Théba pusztulással bűnhődik, sújt minket Laios király gyilkosának megbosszulása, Théba gyilkost rejteget, Théba gyilkost rejteget, Théba gyilkost rejteget. A tettet, azt, ki kell deríteni, (a gyilkos) elűzését kívánja az isten, kívánja az isten a gyilkos elűzését, elűzését, elűzését. Pestissel, pestissel sújtja, pestissel sújtja Thébát.” Így szólt Apolló, az isten.
---	--

c/	<u>A Tiresias-jelenettől az I. felvonás végéig</u> (Ziffer: 68-94) (8:00)	
----	--	--

BASSZUSOK Salve, Tiresia, homo clare, vates! TENOROK Salve, Tiresia! Salve! KÓRUS Dic nobis quod monet deus, dic cito, sacrorum docte, dic, dic!	BASSZUSOK Üdv, Tiresias, jeles ember, jós! TENOROK Üdv, Tiresias! Üdv! KÓRUS Mondd meg nekünk, mire figyelmeztet az isten, mondd gyorsan, szent dolgok tudója, mondd, mondd!
---	--

TIRESIAS

Dicere non possum,
dicere non licet,
dicere nefastum,
Oedipus, non possum.
Dicere ne cogas,
cave, cave ne dicam.
Clarissime Oedipus, tacere fas,
Oedipus, tacere fas, tacere fas.

OEDIPUS

Taciturnitas t'accusat:
tu peremptor, tu peremptor.

TIRESIAS

Miserande, dico, dico;
quod me accusas, dico.
Dicam, dicam quod dixit deus;
nullum, nullum dictum celabo;

inter vos peremptor est,
apud vos peremptor est,
cum vobis, vobiscum est.
Regis est rex peremptor.
Rex cecidit Laium,
rex cecidit regem,
deus regem accusat;
peremptor, peremptor rex!
Opus Thebis pelli,
Thebis pelli, pelli regem.
Rex scelestus urbem foedat,
rex, rex, rex peremptor regis est.

OEDIPUS

Invidia fortunam odit,
creavistis me regem.
Servavi, servavi vos carminibus

et creavistis me regem.
Solvendum carmen, cui erat,
solvendum, cui erat?
Tibi, tibi, homo!
Tibi, tibi, homo clare vates;
a me, a me solutum est
et creavistis me regem.
Invidia fortunam odit.
Nunc, vult quidam munus meum,
Creo vult munus regis.
Stipendarius es, Tiresias!
Hoc facinus ego solvo!
Creo, Creo vult rex fieri.
Quis liberavit vos carminibus?

Amici, amici!

Eg'Oedipus clarus, ego.
Invidia fortunam odit.
Volunt regem perire,
vestrum regem perire,
Clarum Oedipodem, vestrum regem.

TIRESIAS

Mondanom nem lehet,
mondanom nem szabad,
megmondani átkos,
Oedipus, nem tehetem.
Mondani ne sürgess,
vigyázz, vigyázz, hogy ne mondjam.
Dicsőséges Oedipus, hallgatnom kell,
Oedipus, hallgatnom kell, hallgatnom kell.

OEDIPUS

A hallgatás vádol:
te vagy a gyilkos, te vagy a gyilkos.

TIRESIAS

Szerencsétlen, mondom, mondom;
ha engem vádolsz, mondom.
Mondom, mondom, mit mondott az isten;
semmit, semmit nem hallgatok el abból,
amit mondott;
köztetek van a gyilkos,
előttetek van a gyilkos,
veletek van, veletek van.
Királynak király a gyilkosa.
Király ölte meg Laiost,
király ölte meg a királyt,
az isten a királyt vádolja;
Gyilkos, gyilkos király!
A tett Thébát sújtja,
Thébát sújtja, sújtja a királyt.
A gonosztevő király bemocskolja a várost,
király, király, király a király gyilkosa.

OEDIPUS

Az irigység gyűlöli a szerencsét,
ti választottatok engem királlyá.
Megóvtalak, megóvtalak benneteket a
rejtvényektől (értsd: a szfinx rejtvényeitől)
és ti választottatok engem királlyá.
A rejtvény megfejtője, ki volt,
a megfejtő, ki volt?
Neked, neked, ember!
Neked, neked, jeles ember és jó (mondom);
én voltam, én voltam a megfejtő
és ti választottatok engem királlyá.
Az irigység gyűlöli a szerencsét.
Most, valaki a trónomat akarja,
Creon akarja a királyi trónt.
Jutalmat kapsz ezért, Tiresias!
Hogy engem ilyen gazsággal vádolj.
Creon, Creon akar király lenni.
Ki szabadított meg benneteket a
rejtvényektől?
Barátaim, barátaim!
Én, a dicsőséges Oedipus, én.
Az irigység gyűlöli a szerencsét.
Akarjátok, hogy a király elmenjen,
a ti királyotok elmenjen,
A dicsőséges Oedipusotok, a ti
királyotok.

KÓRUS	KÓRUS
Gloria, gloria, gloria!	Dicsőség, dicsőség, dicsőség!
Laudibus, laudibus, regina Jocasta in pestilentibus Thebis.	Dicsérjük, dicsérjük Jocasta királynét a pestises Thébában.
Gloria, gloria, gloria!	Dicsőség, dicsőség, dicsőség!
In pestilentibus Thebis.	A pestises Thébában.
Laudibus, regina nostra!	Dicsérjük a mi királynénkat!
Gloria, gloria, gloria!	Dicsőség, dicsőség, dicsőség!
Laudibus, laudibus Oedipodis uxor.	Dicsérjük, dicsérjük Oedipus hitvesét.
Gloria, gloria, gloria, gloria!	Dicsőség, dicsőség, dicsőség, dicsőség!

II. felvonás

a/	Jocasta áriájától Jocasta és Oedipus duettjéig (Ziffer: 94-132) (10:00)	
----	--	--

JOCASTA	JOCASTA
Nonn' erubescite, reges,	Nem pirultok, királyok,
nonn' erubescite, reges,	nem pirultok, királyok,
clamare ululare in aegra urbe	kiabálni, üvöltözni a beteg városban
domescitis altercationibus,	családi jelenetet rendezni,
Reges, nonn' erubescite?	királyok, nem pirultok?
Nonn' erubescite in aegra urbe clamare,	Nem pirultok a beteg városban kiabálni,
clamare, clamare vestros domesticos	kikiabálni, kikiabálni a családi
clamores in aegra urbe?	viszályotokat a beteg városban?
Nonn' erubescite altercationibus, reges?	Nem pirultok családi jelenetet rendezni,
	királyok?
Coram omnibus clamare,	Mindenki előtt kiáltozni,
coram omnibus domesticos clamores,	mindenki előtt a családi viszályt
clamar' in aegra urbe, reges,	kikiabálni a beteg városban, királyok,
nonn' erubescite, nonn' erubescite?	nem pirultok, nem pirultok?
Vivo	Vivo
/:Ne, ne, ne probentur oracula.	/:Ne, ne, ne higgyetek a jóslatoknak,
Ne probentur oracula	ne higgyetek a jóslatoknak,
quae semper, semper, semper mentiantur.:/	amelyek mindig, mindig, mindig csálnak.:/
Oracula, oracula, mentita sunt oracula.	A jóslatok, a jóslatok, csálnak a jóslatok.
	A jóslatok, a jóslatok, csálnak a jóslatok.
Oracula, oracula... mentita sunt oracula,	A jóslatok, a jóslatok... csálnak a jóslatok,
mentita sunt, mentita sunt oracula.	csálnak, csálnak a jóslatok.
Cui rex, cui rex interficiendus est?	Ki gyilkolta, ki gyilkolta meg a királyt?
Cui rex interficiendus?	Ki gyilkolta meg a királyt?
Nato meo, nato meo.	Az én szülöttem, az én szülöttem.
Age rex peremptus est.	Nos, a királyt meggyilkolták.
Laius in trivio mortuus, Laius in trivio mortuus,	Laios a hármassútnál halt meg, Laios a hármassútnál halt meg,
	<i>Tempo I°</i>
Ne probentur, ne probentur oracula,	Óvakodj, óvakodj a jóslatoktól,
oracula, oracula quae semper mentiantur,	a jóslatok, a jóslatok, azok mindig,
	csálnak,
oracula, oracula ne probentur,	a jóslatoktól, a jóslatoktól óvakodj,
ne probentur oracula,	óvakodj a jóslatoktól,
oracula, oracula, oracula quae semper,	a jóslatok, a jóslatok, azok mindig,
semper mentiantur, quae semper	mindig csálnak, azok mindig csálnak.
mentiantur.	

Laius in trivio, in trivio mortuus.

Ne probentur oracula quae semper
mentiantur, semper mentiantur, semper
mentiantur.

KÓRUS

/:Trivium, trivium, trivium, trivium.:/

JOCASTA

Cave, cave oracula, cave oracula,
oracula.

KÓRUS

Trivium, trivium, trivium, trivium.

OEDIPUS

Pavesco subito, Jocasta,
pavesco subito,
pavesco, pavesco maxime, pavesco.
Jocasta, Jocasta audi:
Locuta es de trivio?
Ego senem cecidi,
cum Corintho excederem,
cecidit in trivio,
cecidit, Jocasta, senem.

JOCASTA

Oracula mentiuntur, semper oracula
mentiuntur,
Oedipus, cave, Oedipus, cave,
cave, cave, cave oracula,
cave oracula quae mentiantur,
cave oracula quae mentiantur.
Oedipus, cave, Oedipus, cave, cave.

/:Oracula mentiuntur, semper oracula
mentiuntur.

Oedipus, cave, Oedipus, cave, cave, cave,
cave oracula.

Domum, domum cito redeamus.

Cave, cave, cave oracula.:/

OEDIPUS

/:Pavesco, maxime pavesco,
pavesco subito, Jocasta,
pavor magnus, Jocasta, in me inest.
Subito pavesco, uxor Jocasta, pavesco,
Jocasta.:/

Laios a hármásútnál, a hármásútnál halt
meg.

Óvakodj a jóslatoktól, azok mindig,
csalnak, mindig csalnak, mindig csalnak.

KÓRUS

/:Hármásút, hármásút, hármásút,
hármásút.:/

JOCASTA

Óvakodj, óvakodj a jóslatoktól, óvakodj,
a jóslatoktól, a jóslatoktól.

KÓRUS

Hármásút, hármásút, hármásút, hármásút.

OEDIPUS

Hirtelen elfog a rettegés, Jocasta,
hirtelen elfog a rettegés,
félek, félek nagyon, félek.
Halld Jocasta, Jocasta:
A hármásútról beszéltél?
Én egy öreget megöltem,
mikor Korinthoszból kijöttem,
megöltem a hármásútnál,
megöltem, Jocasta, egy öreget.

JOCASTA

A jóslatok csalnak, mindig csalnak a
jóslatok,
Oedipus, óvakodj, Oedipus, óvakodj,
óvakodj, óvakodj, óvakodj a jóslatoktól,
óvakodj a jóslatoktól, amelyek csalnak,
óvakodj a jóslatoktól, amelyek csalnak.
Oedipus, óvakodj, Oedipus, óvakodj,
óvakodj.

/:A jóslatok csalnak, mindig csalnak a
jóslatok.

Oedipus, óvakodj, Oedipus, óvakodj,
óvakodj, óvakodj, óvakodj a jóslatoktól.
Házunkba, házunkba gyorsan menjünk
vissza.

Óvakodj, óvakodj, óvakodj a
jóslatoktól.:/

OEDIPUS

/:Félek, nagyon félek,
elfog a rettegés hirtelen, Jocasta,
hatalmas félelem, Jocasta, támadt bennem.
Hirtelen elfog a rettegés, feleségem
Jocasta, félek, Jocasta.:/

OEDIPUS Nam in trivio cecidi, senem, senem cecidi; pavor magnus, Jocasta, in me inest, in me inest subito. JOCASTA Domum, domum cito redeamus; cave, cave oracula, Oedipus, cave oracula quae semper mentiantur. OEDIPUS Volo, volo consulere. Consulendum est, Jocasta, volo, volo, videre pastorem. Sceleris superest spectator. Jocasta, consulendum, volo consulere. JOCASTA Non est consulendum, non est consulendum; Oedipus, domum cito redeamus; cave, cave oracula quae semper mentiantur, cave oracula. OEDIPUS Sciam!	OEDIPUS Valóban a hármassútnál megöltem, egy öreget, egy öreget megöltem; nagy félelem, Jocasta, kerít hatalmába, kerít hatalmába hirtelen. JOCASTA Házunkba, házunkba gyorsan menjünk vissza; óvakodj, óvakodj a jóslatoktól, Oedipus, óvakodj a jóslatoktól, amelyek mindig, csálnak. OEDIPUS Akarok, akarok tanácskozni. Tanácskozni, Jocasta, akarom, akarom látni a pásztort. A gonosztett még élő tanúját. Jocasta, tanácskozni, akarok tanácskozni. JOCASTA Nincs miről tanácskoznunk, nincs miről tanácskoznunk; Oedipus, házunkba gyorsan menjünk vissza; óvakodj, óvakodj a jóslatoktól, amelyek mindig, csálnak, óvakodj a jóslatoktól. OEDIPUS Tudnom kell!
--	---

b/	<u>A Pásztor/A Hírnök búcsújától a II. felvonás végéig (Ziffer: 159-végig) (9:30)</u>	
----	---	--

PÁSZTOR, HÍRNÖK In monte reppertus est, amatre derelictus; amatre derelictum in montibus repperimus, in montibus, in montibus repperimus. Laio Jocastaque natus! KÓRUS Natus Laio et Jocasta! PÁSZTOR, HÍRNÖK Peremptor Laii parentis! Coniux Jocastae parentis! KÓRUS Coniux Jocastae parentis! PÁSZTOR, HÍRNÖK Utinam ne diceres, oportebat tacere, nunquam dicere, nunquam dicere, nunquam dicere istud: PÁSZTOR, HÍRNÖK, KÓRUS a Jocasta derelictum in monte reppertus est.	PÁSZTOR, HÍRNÖK A hegyekben találtuk, akit az anyja elhagyott; akit az anyja elhagyott, a hegyekben találtuk, a hegyekben, a hegyekben találtuk. Laios és Jocasta szülötte! KÓRUS Szülötte Laiosnak és Jocastának! PÁSZTOR, HÍRNÖK Laiosnak, apjának gyilkosa! Férje Jocastának, anyjának! KÓRUS Férje Jocastának, anyjának! PÁSZTOR, HÍRNÖK Bárcsak ne kellene beszélni, jó lenne hallgatni sohasem beszélni, sohasem beszélni, sohasem beszélni erről: PÁSZTOR, HÍRNÖK, KÓRUS akit Jocasta elhagyott, a hegyekben találtuk.
---	---

OEDIPUS

Natus sum quo nefastum est,
concupui cui nefastum est,
cecidit quem nefastum est.
Lux facta est!

HÍRNÖK

Divum Jocastae caput mortuum!

KÓRUS

Mulier in vestibulo,
in vestibulo comas lacerare.
Claustris occludere fores,
occludere, occludere, exclamare.
Claustris occludere fores,
occludere, exclamare, exclamare.
Et Oedipus irrumpere, irrumpere et
pulsare,
et pulsare, pulsare,
et Oedipus pulsare, pulsare, ululare.

HÍRNÖK

Divum Jocastae caput mortuum!

KÓRUS

Et ubi evellit claustra,
suspensam mulierem omnes conspexerunt.

Et Oedipus praeceps ruens illam
exsolvebat,
illam collocabat, illam, illam
collocabat;
illam exsolvere, illam collocare.
Et aurea fibula, et avulsa fibula oculos
effodire;
ater, ater sanguis rigare.

OEDIPUS

Születtem úgy, ahogy nem lett volna
szabad,
elvettem azt, akit nem lett volna szabad,
megöltem azt, akit nem lett volna szabad.
Mindenre fény derült!

NARRÁTOR

És most, hallani fogják a „Jocasta isteni
feje halott” kezdetű híres monológot,
ahol a hírnök elmondja, hogyan végezte
Jocasta.

(Fanfár)

Szája alig tud szóra nyílani. A kórus
átveszi a szerepét és segít neki
elbeszélni, hogyan akasztotta fel magát a
királyné és hogyan szúrta ki
aranycsatjával a szemét Oedipus.

(Fanfár)

Most következik az epilógus: A királyt
elérte a végzet. Azt akarja, hogy
mindenki lássa, lássa a fertelmes
szörnyeteget, a vérfertőzött, az
apagyilkost, a tébolyodottat! Elűzik, de
szeliden űzik el. Isten veled, isten
veled szegény Oedipus! Isten veled,
Oedipus, szerettünk téged.

(Fanfár)

HÍRNÖK

Jocasta isteni feje halott!

KÓRUS

Az asszony az előcsarnokban,
az előcsarnokban tépi a haját.
Becsukja az ajtó zárját,
becsukja, becsukja, és jajveszékel.
Becsukja az ajtó zárját,
becsukja, és jajveszékel, jajveszékel.
És Oedipus beront, beront és döngeti,

és döngeti, döngeti,
és Oedipus döngeti, döngeti, jajgatva.

HÍRNÖK

Jocasta isteni feje halott!

KÓRUS

És amikor feltépi az ajtót,
mindenki meglátja az asszonyt, aki
felakasztotta magát.
És Oedipus sietve leoldozza és felemeli,

őt leteszi, őt, őt, leteszi;

őt felemeli, őt leteszi.
És arany fibulával, és a leszakított
fibulával kiszúrja a szemét;
sötét, sötét vérrel öntözi.

HÍRNÖK

Divum Jocastae caput mortuum!

KÓRUS

Sanguis, ater sanguis, ater

TENOROK

sanguis ater rigabat, sanguis ater
rigabat, ater sanguis,

BASSZUSOK

ater sanguis rigabat, ater sanguis
rigabat,

KÓRUS

prosiliebat;
et Oedipus exclamare, et sese detestare,

et Oedipus exclamare, et sese detestare,
sese detestare.

TENOROK

Omnibus se ostendere.

BASSZUSOK

Beluam vult ostendere.
Aspicite fores, fores aspicite, aspicite,

aspicite, aspicite, pandere fores,
pandere, aspicite, aspicite, aspicite
spectaculum, spectaculum

TENOROK

Aspicite fores, aspicite, aspicite fores
pandere,
aspicite fores pandere, aspicite,

KÓRUS

aspicite spectaculum, aspicite
spectaculum,
omnium atrocissimum.

HÍRNÖK

Divum Jocastae caput mortuum!

KÓRUS

Ecce! Regem Oedipoda,
foedissimum monstrum monstrat foedissimam
beluam.

BASSZUSOK

Ellum, regem Oedipoda!
Rex occaetus, rex parricida,

TENOROK

Ellum, regem occaetum! Rex parricida,

HÍRNÖK

Jocasta isteni feje halott!

KÓRUS

Vérrel, sötét vérrel, öntözi

TENOROK

sötét vérrel öntözte, sötét vérrel
öntözte, sötét vérrel,

BASSZUSOK

sötét vérrel öntözte, sötét vérrel
öntözte,

KÓRUS

(vére) kicsordul;
és Oedipus jajveszékkel, és megátkozza
magát,
és Oedipus jajveszékkel, és megátkozza
magát, megátkozza magát.

TENOROK

Mindenkinek megmutatja magát.

BASSZUSOK

A szörnyeteget akarja megmutatni.
Nézzétek az ajtót, az ajtót nézzétek,
nézzétek,
nézzétek, nézzétek, kitárva az ajtó,
kitárva, nézzétek, nézzétek, nézzétek,
a látványt, a látványt

TENOROK

Nézzétek az ajtót, nézzétek, nézzétek a
kitárt ajtót,
nézzétek a kitárt ajtót, nézzétek,

KÓRUS

nézzétek a látványt, nézzétek a látványt,

a mindennél szörnyűségesebbet.

HÍRNÖK

Jocasta isteni feje halott!

KÓRUS

Íme! Oedipus király,
akinek a leggyalázatosabb rémséget
kellett elkövetnie, leggyalázatosabb
szörnyeteg.

BASSZUSOK

Lám, Oedipus király!
A megvakított király, az apagyilkos
király,

TENOROK

Lám, a megvakított király! Az apagyilkos
király,

KÓRUS miser Oedipus, miser rex Oedipus, carminium coniecto. Adest, adest! Ellum! Ellum! Regem Oedipoda! BASSZUSOK Vale, Oedipus, te amabam, TENOROK Te amabam, KÓRUS te miseror. Miser, miser Oedipus, oculos tuos deploro. Vale, vale, Oedipus, miser Oedipus noster, te amabam, Oedipus. Tibi valedico, Oedipus, tibi valedico.	KÓRUS szegény Oedipus, szegény Oedipus király, a rejtvények megfejtője. Itt van, itt van! Lám! Lám! Oedipus király! BASSZUSOK Isten veled, Oedipus, szerettünk téged, TENOROK Szerettünk téged, KÓRUS sajnálunk téged. Szegény, szegény Oedipus, aki feláldoztad a szemed. Isten veled, isten veled, Oedipus, szegény Oedipusunk, szerettünk téged, Oedipus. Búcsút mondunk neked, Oedipus, búcsút mondunk neked. (Vadász Zsuzsa nyersfordítása)
---	---

11.	<u>Zsoltárszimfónia</u> (Symphony of Psalms) vegyeskarra és zenekarra, W. 60, 1930 Bemutató: 1930 Brüsszel, karmester: Ernest Ansermet <u>I. tétel</u> (3:22) <u>II. tétel</u> (6:15) <u>III. tétel</u> (11:56) Festival Singers of Toronto CBC Symphony Orchestra vez. Igor Stravinsky	CD: SONY SM2K 46 294 IRODALOM: <u>Bárdos</u> Lajos: A Zsoltárszimfóniáról (Lásd <u>In</u> <u>memoriam Igor Stravinsky</u>, Zeneműkiadó 1972, 39-48. lap) <u>A hét zeneműve</u>, 1975/1 (Homolya István) <u>Várnai</u> Péter: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983
-----	---	--

I. tétel

Ps 38.13 (Vulgata) exaudi orationem meam Domine et deprecationem meam auribus percipe lacrimas meas ne sileas quoniam advena sum apud te et peregrinus sicut omnes patres mei Ps 38.14 remitte mihi ut refrigerer priusquam abeam et amplius non ero (Vulgata)	Zsolt. 39.13 Hallgasd meg imádságomat, URam, figyelj segélykiáltásomra! Könnyeim láttán ne légy néma, mert jövevény vagyok nálad, zsellér, mint minden ősom. Zsolt. 39.14 Ne nézz rám haraggal, hadd viduljak föl, mielőtt elmegyek, és nem leszek többé. (Református Biblia, Magyar Bibliatanács, 1990)
--	--

II. tétel

Ps 39.2 (Vulgata) expectans expectavi Dominum et intendit mihi Ps 39.3 et exaudivit preces meas et eduxit me de lacu miseriae et de luto fecis et statuit super petram pedes meos et direxit gressus meos Ps 39.4 et inmisit in os meum canticum novum carmen Deo nostro videbunt multi et timebunt et sperabunt in Domino (Vulgata)	Zsolt. 40.2 Várva vártam az URat, és ő lehajolt hozzám, meghallotta kiáltásomat. Zsolt. 40.3 Kiemelt a pusztulás verméből, a sárból és iszapból. Sziklára állította lábamat, biztossá tette lépteimet. Zsolt. 40.4 Új éneket adott a számba, Istenünknek dicséretét. Sokan látják ezt, félik az URat, és bíznak benne. (Református Biblia, Magyar Bibliatanács, 1990)
--	--

III. tétel

Ps 150.1 (Vulgata) alleluia laudate Dominum in sanctis eius laudate eum in firmamento virtutis eius Ps 150.2 laudate eum in virtutibus eius laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius Ps 150.3 laudate eum in sono tubae laudate eum in psalterio et cithara Ps 150.4 laudate eum in tympano et choro laudate eum in cordis et organo Ps 150.5 laudate eum in cymbalis bene sonantibus laudate eum in cymbalis iubilationis Ps 150.6 omnis spiritus laudet Dominum (alleluia) (Vulgata)	Zsolt. 150.1 Dicsérjétek az URat! Dicsérjétek Istent szentélyében, dicsérjétek a hatalmas égboltozaton! Zsolt. 150.2 Dicsérjétek hatalmas tetteiért, dicsérjétek nagyságához méltóan! Zsolt. 150.3 Dicsérjétek kürtzengéssel, dicsérjétek lanttal és hárfával! Zsolt. 150.4 Dicsérjétek dobbal, körtáncot járva, dicsérjétek citerával és fuvolával! Zsolt. 150.5 Dicsérjétek csengő cintányérral, dicsérjétek zengő cintányérral! Zsolt. 150.6 Minden lélek dicsérje az URat! Dicsérjétek az URat! (Református Biblia, Magyar Bibliatanács, 1990)
--	---

12.	Mise vegyeskarra és kettős fúvósötösre (2 oboa, angolkürt, 2 fagott, 2 trombita, 3 harsona) W. 87, 1944 (Kyrie, Gloria), a többi tétel: 1947-1948 Bemutató: 1948 Milánói Scala, karmester: Ernest Ansermet Részlet: <u>Gloria</u> (4:07) Annette Baxter - szoprán Adrianne Albert - mezzoszoprán Gregg Smith Singers Columbia Symphony Winds and Brass vez. Igor Stravinsky	CD: SONY SM2K 46 301 IRODALOM: <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983
-----	--	---

SOLI Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. TUTTI Laudamus te, benedicimus te, adoramus te, glorificamus te, gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. SOLI Domine Deus, Rex coelestis, Deus Pater omnipotens, Domine Fili unigenite, Jesu Christe, Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris. Qui tollis peccata mundi, TUTTI miserere nobis. SOLI Qui tollis peccata mundi, TUTTI suscipe deprecationem nostram. SOLI Qui sedes ad dexteram Patris, TUTTI miserere nobis. SOLI Quoniam tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, Jesu Christe, cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris. TUTTI Amen.	SOLI Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön béke a jóakarátú embereknek. TUTTI Dicsőítünk téged, áldunk téged, imádunk téged, magasztalunk téged, hálát adunk neked nagy dicsőségéért. SOLI Urunk és Istenünk, mennyei Király, mindenható Atyaisten, Urunk, Jézus Krisztus, egyszülött Fiú, Urunk és Istenünk, Isten Báránya, az Atyának Fia. Te elveszed a világ bűneit, TUTTI irgalmazz nekünk. SOLI Te elveszed a világ bűneit, TUTTI hallgasd meg könyörgésünket. SOLI Te az Atya jobbán ülsz, TUTTI irgalmazz nekünk. SOLI Mert egyedül te vagy a Szent, te vagy az Úr, te vagy az egyetlen Fölség, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel együtt, az Atyaisten dicsőségében. TUTTI Ámen.
--	---

13.	<u>The Rake's Progress</u> (Léhaság útja, Az aranyifjú útja, Az aranyifjú pályafutása, A korhely útja), opera három felvonásban, William Hogarth festmény-sorozata alapján, W. H. Auden és Chester Kallman librettójára, W. 88, 1947-1951 Bemutató: 1951 Velence, Teatro La Fenice, a Milánói Scala ének- és zenekara, karmester: Igor Stravinsky Tom Rakewell: Alexander Young - tenor Nick Shadow: John Reardon - bariton Anne Truelove: Judith Raskin - szoprán Baba the Turk (Török Baba): Regina Sarfaty - mezzoszoprán Sellem, árverés-vezető: Kevin Miller - tenor Ápoló: Peter Tracey - basszus Colin Tilney, csembaló The Sadler's Wells Opera Chorus Royal Philharmonic Orchestra vez. Igor Stravinsky	CD: SONY SM2K 46 299 IRODALOM: <u>Tallián Tibor</u>: Az aranyifjú útja (Lásd „Miért szép századunk operája?”, Gondolat 1979.) <u>William Hogarth</u> (1697-1764): angol festő és rézmetsző, „az angol nemzeti festészet elindító nagy mestere... Művészetében a gúny és a szatíra az egyik legfontosabb elem.” (Művészeti Lexikon) <u>Wystan Hugh Auden</u> (1907-1973): angol szárm. amerikai költő. „...a T. S. Eliot utáni angol költészet vezető, legjelentősebb alakja.” (Világirodalmi Lexikon)
-----	---	--

a/	2. felvonás 3. jelenet (részlet) (Ziffer: 152-188) (3:55)	
----	--	--

	<i>Tom Rakewell házának reggeliző szobája. Különböző tárgyakat látunk a legnagyobb rendetlenségben: kitömött állatokat, madarakat, fiókokat ásványokkal, porcelánokat, üvegeket és így tovább. Tom és Török Baba ül és reggelizik. Tom rosszkedvű, Baba levegőt sem véve karattyol</i>
Aria	Ária
BABA THE TURK As I was saying, both brothers wore moustaches, But Sir John was taller; they gave me the musical glasses. That was in Vienna, no, it must have been Milan Because of the donkeys. Vienna was the Chinese fan - Or was it the bottle of water from the River Jordan? I'm certain at least it was Vienna and Lord Gordon. I get so confused about all my travels. The snuff boxes came from Paris, and the fulminous gravels from a cardinal who admired me vastly in Rome. You're not eating, my love. Count Moldau gave me the gnome, And Prince Obolowsky the little statues of the Twelve Apostles, Which I like best of all my treasures except my fossils. Which reminds me I must tell Bridget never to touch the mummies. I'll dust them myself. She can do the waxwork dummies. Of course, I like my birds too, especially my Great Auk; But the moths will get in them. My love, what's the matter, why don't you talk? What's the matter? RAKEWELL Nothing. BABA THE TURK Speak to me! RAKEWELL Why?	TÖRÖK BABA Mindkettő bajszos volt, - említettem is már -, De Sir John volt karcsúbb, tőlük van az éneklő kristály. Ez Bécsben történt... várj, vagy Milánó volt Tán az öszvérek miatt? Bécs az aranyelefánt, vagy a Jordán vízzel töltött türkizköves hordóm? De esküszöm rá, mégis Bécs volt és Lord Gordon. Mert az ember annyi városban járt már! Párizsból a gobelint hoztam, Rómából a szentelt lábszárcsont van, mert egy püspök volt ott a hódolóm. (Tomhoz) Miért nem eszel szívem? És Moldau gróftól van a gnóm És itt van a tizenkét apostol is, kik a házam őrzik. E szobrocskák úgy hozzám nőttek, no meg az ősgyík! Apropó! A lány ne bántsa többé a múmiákat, Majd letörlöm én, másban kisebb kárt csinálhat. A madarak is kedvesek. A legszebb tán a gémem; De még belemegy a moly. (Tomhoz) Mi baj kicsi szívem? Mért hallgatsz úgy? Mi a bajod? RAKEWELL Semmi. TÖRÖK BABA Szólalj meg! RAKEWELL Minek? <i>(Baba feláll, kedvesen átkarolja Tomot és - minden kíséret nélkül - énekelni kezd.)</i>

Baba's Song

BABA THE TURK
Come, sweet, come.
Why so glum?
Smile at Baba who
Loving smiles at you.
Do not frown,
Husband dear...

RAKEWELL

Sit down!

Aria

BABA THE TURK
Scorned! Abused! Neglected! Baited!
Wretched me!
Why is this?
Why is this?
I can see. I know, I know I know who is
Your bliss, your bliss, your love, your
love, your love, your life,
While I, your loving wife -
Lie not! - am hated, am hated.
Young, demure, delightful, clever!
Is she not?
Not as I!
That is what
I know you sigh.
Then sigh! The cry! For she

Your wife shall never, shall never, never
be
Oh no! no, never,...

... ne(-ver) *

* a „-ver” szótagot már nem tudja kimondani.

Baba dala

TÖRÖK BABA
Mért e bú,
kis fiú?
Szeresd Babukát,
nézd, hogy nevet rád.
Mosolyogj rám,
uracskám...

RAKEWELL

(erőszakosan ellöki magától Babát)
Ülj le!

(Baba dühbe gurul. Áriája közben hatalmas
léptekkel viharzik körbe-körbe a
színpadon. A versszak élén álló négy szó
mindegyikénél megragad egy-egy tárgyat és
a földhöz csapja.)

Ária

TÖRÖK BABA
Megvet! Elárul! Kigúnyol! Elüldöz!
Jaj nekem!
Mondd miért,
Mondd miért?
Sejtem én ki ő, ki ő, ki ő a szép szirén,
nem más, nem más, nem más, mint az a
lány,
Ha van merszed, nézz rám!
Tagadd, hogy gyűlölsz, hogy gyűlölsz!
Ifjú és művelt, megértő, kedves!
Nálam jobb,
nálam több
és az úr
csak érte nyög...
csak nyögj, csak sírj, de tudd meg,
(leül)
nőđ ő nem lesz, az nem lesz, nem lesz ám,

ó nem, nem, soha,...

(Tom hirtelen feláll, és hogy véget
vessen a fecsegésnek, lekapja a parókáját
és hátulról Baba fejére húzza.

... so(-ha) *

TÖRÖK BABA
(elnémul)

* a „-ha” szótagot már nem tudja kimondani.

b/	3. felvonás 1. jelenet (részlet) (Ziffer: 50-108) (4:38)	
----	---	--

SELLEM

Let us proceed at once. Lots one and two:
which cover all objects subsumed under
the categories: animal, vegetable and
mineral.

Aria

SELLEM

Who hears me, knows me; knows me
A man with value; look at this.

What is it? Wit
And Profit: no one, no one
Could fail to conquer, fail to charm,
Who had it by
To watch.
And who could not be
A nimble planner, having this,
having this, having this
Before him?

Bid, bid
To get them,
get them, get them, hurry!
La! come, bid.
Hmm! come, buy.

VOICE FROM THE CROWD
One...

SELLEM

Aha! the auk.
Witty, lovely, wealthy. Poof! go high!

*(Rakewell házának reggeliző szobája.
Tavaszi délután. Minden pókhálóval,
porral van tele. Baba, a párókával
elnémítva, még mindig mozdulatlanul ül az
asztalnál.)*

*Emberek jönnek-mennek. Árverésre jöttek.
Anna is itt van. Hirtelen feltárul az
ajtó. Izgatottan belép Sellem, az árverés
levezetője, néhány segédjének
kíséretében, akik előkészítik a terepet
és felállítanak egy pódiumot. Majd
elkezdődik az árverés.)*

SELLEM

Hát akkor kezdjük is. Tétel egy és kettő:
E címszóba tartozik háromféle alcsoport:
állatok, növények és ásványok.

*(Sellem munkához lát, különböző tárgyakat
emel a magasba, miközben a tömeg lelkesen
követi az eseményeket.)*

Ária

SELLEM

Ki ismer, tudja, tudja,
szavamra adhat. Nézzék ezt.
(kitömött baglyot emel a magasba)
Mi ez itt?
Biztos profit. Könnyen tárgyal,
akármit árul, bármit vesz,
ha asztalán
van ez.
A tőzsdén tudja
a legjobb tippet, akit ez,
akit ez, akit ez
megihlet.
(kipreparált halat emel a magasba)
Nos, nos
hát, halljuk!
Ki ad többet érte?
Nos, ki tesz?
Hmm! Ki vesz?

*(A következőkben egyes vásárlók, illetve
csoportok a tömegből izgatottan kiáltják
az árajánlataikat.)*

HANG A TÖMEGBŐL
Egy...

SELLEM

Aha! Egy gém! (tkp. pingvin-szerű tengeri
madár) Olyan mintha élne. Puff! Megállsz?

VOICE FROM THE CROWD
Two...

SELLEM
La! some more!

VOICE FROM THE CROWD
Three...

SELLEM
Hmm! come on!

VOICE FROM THE CROWD
Five...

SELLEM
Aha! the pike!

Bidding Scene

VOICE FROM THE CROWD
Seven...

SELLEM
Seven...

VOICE FROM THE CROWD
Eleven...

SELLEM
Eleven...

VOICE FROM THE CROWD
Fourteen...

SELLEM
Fourteen...

VOICE FROM THE CROWD
Nineteen...

SELLEM
Nineteen...

VOICE FROM THE CROWD
Twenty...

SELLEM
Twenty...

VOICE FROM THE CROWD
Twenty-three...

SELLEM
Twenty-three...
going at twenty-three,
going, going, gone!

CROWD
Hurrah!

HANG A TÖMEGBŐL
Kettő...

SELLEM
Jó! Tovább!

HANG A TÖMEGBŐL
Három...

SELLEM
Hmm! Na még...

HANG A TÖMEGBŐL
Öt...

SELLEM
Aha! Egy hal! (tkp. „csuka”)

Árverezési jelenet

HANG A TÖMEGBŐL
Hét...

SELLEM
Hét...

HANG A TÖMEGBŐL
Tizenegy...

SELLEM
Tizenegy...

HANG A TÖMEGBŐL
Tizennégy...

SELLEM
Tizennégy...

HANG A TÖMEGBŐL
Tizenkilenc...

SELLEM
Tizenkilenc...

HANG A TÖMEGBŐL
Húsz...

SELLEM
Húsz...

HANG A TÖMEGBŐL
Huszonhárom...

SELLEM
Huszonhárom...
Áll még a huszonhárom.
Na még, na még... elkelt.

TÖMEG
Hurrá!

Sellem's Aria
(continuing)

SELLEM

Behold it, Roman, moral,
The man who has it, has it
Forever, yes!

And holy, holy, curing
The body, soul and spirit;
A gift of God's! A gift of God's!

And not to mention this or
The other, more and more, and
So help me more!
Then bid,
O get them,
O get them, get them, get them, hurry!
La! come, bid.
Hmm! come, buy.

VOICE FROM THE CROWD

Four...

SELLEM

Aha! The bust.
Feel them, life eternal:
Poof! go high!

VOICE FROM THE CROWD

Six...

SELLEM

La! some more!

VOICE FROM THE CROWD

Nine...

SELLEM

Hmm! come on!

VOICE FROM THE CROWD

Twelve...

SELLEM

Aha! the palm!

Sellem áriája
(folytatás)

SELLEM

(márvány mellszobrot emel a magasba)
Ezt nézzék! Római márvány.
E tárgyról annyit, tartós
és antik. Az...
(pálmaágat emel a magasba)
Mely szívet, lelket ápol,
az ősi szentelt fáról;
egy pálmaág, szent pálmaág.

(különféle tárgyakat emel a magasba)

És még nem szóltam erről
meg arról, mondjam még, jó
és hasznos, szép!
Nos hát!
Hadd halljuk,
hadd halljuk, mennyit adnak értük!
Hopp, ki tesz!
Hmm! Ki vesz?

(A tömeg, úgy, mint előbb, árajánlatokat tesz.)

HANG A TÖMEGBŐL

Négy...

SELLEM

Szobrot tessék...
Róma él e kőben.
Puff! Tégy rá!

HANG A TÖMEGBŐL

Hat...

SELLEM

Úgy! Tovább!

HANG A TÖMEGBŐL

Kilenc...

SELLEM

Hmm! Na még.

HANG A TÖMEGBŐL

Tizenkettő...

SELLEM

Aha! A pálma!

Bidding Scene

VOICE FROM THE CROWD
Fifteen...

SELLEM
Fifteen...

VOICE FROM THE CROWD
And a half...

SELLEM
And a half...

VOICE FROM THE CROWD
Three-quarters...

SELLEM
Three-quarters...

VOICE FROM THE CROWD
Sixteen...

SELLEM
Sixteen...

VOICE FROM THE CROWD
Seventeen...

SELLEM
Seventeen... going at seventeen,
going, going, gone!

CROWD
Hurrah!

Recitative

Wonderful. Yes, yes.
And now for the truly adventurous -

Aria
(continued)

SELLEM
An unknown object draws us, draws us
near.
A cake?
An organ?
Golden Apple Tree?
A block of copal?
Mint of Alchemy?
Oracle?
Pillar?
Octopus? Who'll see?
Be brave!
Perhaps an angel will appear.
La! come, bid.

Árverezési jelenet

HANG A TÖMEGBŐL
Tizenöt...

SELLEM
Tizenöt...

HANG A TÖMEGBŐL
Meg egy fél...

SELLEM
Meg egy fél...

HANG A TÖMEGBŐL
Háromnegyed,...

SELLEM
Háromnegyed...

HANG A TÖMEGBŐL
Tizenhat...

SELLEM
Tizenhat...

HANG A TÖMEGBŐL
Tizenhét...

SELLEM
Tizenhét... Tizenhét először,
na még, na még. Nincs tovább!

TÖMEG
Hurra!

Recitativo

Kitűnő, ez az!
És most jön az aukció fő slágere...
(Körül sétálja a letakart Babát, és a
hangját sokat sejtetően suttogóra fogja.)

Ária
(folytatás)

SELLEM
Mint mágnes vonz e furcsán eltakart
tárgy.
Mi ez? (tkp. „Egy sütemény?”)
Egy spinét? (tkp. „Egy szerv?”)
Aranyalmatő? (tkp. „Aranyalma?”)
Vagy bűvös szekrény?
Alkimista kő?
Mókusház? (tkp. „Orákulum?”)
Oszlop?
Medúza? (tkp. „Polip?”) Nézzük!
Majd még
a végén angyal kukkant ránk.
Hopp! Most ezt.

VOICES FROM THE CROWD

Ten,...

SELLEM

Hmm! come, buy.

VOICES FROM THE CROWD

Twenty,...

SELLEM

Aha! The it.

This may be salvation. Poof! go high!

La! be calm!

Hmm! Come on!

Aha! The what!

VOICES FROM THE CROWD

Twenty-five,... thirty,... thirty-one,...

thirty-two,... thirty-three,...

thirty-five,... thirty-seven,...

thirty-eight,... forty,...

forty-three,... forty-five,...

forty-six,... forty-eight...

Final Bidding Scene

VOICE FROM THE CROWD

Fifty,...

SELLEM

Fifty,...

VOICE FROM THE CROWD

Fifty-five,...

SELLEM

Fifty-five,...

VOICE FROM THE CROWD

Sixty,...

SELLEM

Sixty,...

VOICE FROM THE CROWD

Sixty-one,...

SELLEM

Sixty-one,...

VOICE FROM THE CROWD

Sixty-two,...

(A vevők, úgy mint eddig, de egyre izgatottabban licitálnak, úgyhogy Sellem mind nagyobb hangerőre kapcsol.)

HANGOK A TÖMEGBŐL

Tíz,...

SELLEM

Hmm! jó lesz.

HANGOK A TÖMEGBŐL

Húsz,...

SELLEM

Aha! A tárgy,

mely tán mindent megold. Puff! Megy már!

La! Ne félj...

Hmm! Na még

Aha! Az izé.

(Mire idáig jut, a tömeg úgy bereked, hogy a licitálás következő fázisában Sellem szinte már ordítani kénytelen.)

HANGOK A TÖMEGBŐL

Huszonöt,... harminc,... harmincegy,...

harminckettő,... harminchárom,...

harmincöt,... harminchét,...

harmincnyolc,... negyven,...

negyvenhárom,... negyvenöt,...

negyvenhat,... negyvennyolc...

Az árverési jelenet vége

HANG A TÖMEGBŐL

Ötven,...

SELLEM

Ötven,...

HANG A TÖMEGBŐL

Ötvenöt,...

SELLEM

Ötvenöt,...

HANG A TÖMEGBŐL

Hatvan,...

SELLEM

Hatvan,...

HANG A TÖMEGBŐL

Hatvanegy,...

SELLEM

Hatvanegy,...

HANG A TÖMEGBŐL

Hatvankettő,...

SELLEM

Sixty-two,...

VOICE FROM THE CROWD

Seventy, ninety,...

SELLEM

Seventy, ninety, going at ninety,...

VOICE FROM THE CROWD

Hundred...

SELLEM

Hundred, going at a hundred,
going at a hundred, going, going,
going, Gone!

BABA THE TURK

... (ne) -ver!

Aria

BABA THE TURK

Sold! Annoyed! I've caught you thieving!
If you dare, if you dare...

CROWD

(murmurs in the background)

It's Baba

BABA THE TURK

Thouch a thing,

CROWD

It's Baba, his wife.

BABA THE TURK

Then beware,...

CROWD

It's Baba,...

BABA THE TURK

...then beware.

SELLEM

Hatvankettő,...

HANG A TÖMEGBŐL

Hetven, kilencven,...

SELLEM

Hetven, kilencven, kilencven először,
kilencven másodszor,...

HANG A TÖMEGBŐL

Száz...

SELLEM

Száz! Megálltunk a százon,
megálltunk a százon, no még, no, még,
no még. Nincs tovább!

*(Hogy megnyugtassa a tömeget, Sellem,
lekapja Török Baba fejéről a parókát.
Csend lesz. Majd a következő pillanatban
- mintha mi sem történt volna - Baba
befejezi a szót, amit az előbbi
jelenetben félbehagyott.)*

TÖRÖK BABA

... (so) -ha!

*(Hirtelen körülnéz, felkap egy fátylat,
amely az asztalon hever, a történeteken
felháborodva feláll, és míg a következő
ária strófáját énekli, rendbe szedi
magát.)*

Ária

TÖRÖK BABA

Tolvaj! Megállj! Orgazda látlak! És ne
nyúlj, itt ne nyúlj...

A TÖMEG

(mormogja a háttérben)

Ez Baba... ez Baba, ... Az ember csak
hápog, ... ez Baba...

TÖRÖK BABA

...semmihez,

A TÖMEG

Ez Baba, a neje...

TÖRÖK BABA

tisztelt úr,

A TÖMEG

Ez Baba,...

TÖRÖK BABA

tisztelt úr,...

CROWD ...it's Baba.	A TÖMEG Ez Baba,...
BABA THE TURK My reckoning;	TÖRÖK BABA ...mert ráfizetsz!
CROWD It passes believing, it's Baba...	A TÖMEG Az ember csak hápog,... ez Baba...
BABA THE TURK Be off, begone,	TÖRÖK BABA Mit vársz, tűnj el!
begone, desist: I, Baba, must insist Upon your leaving!	Tűnj el! Mi lesz! Én, Baba, mondom ezt, hagyd el a házat!
	(A színpad mögül halljuk Tom és Nick hangját - mintha utcai árusok lennének:)
RAKEWELL, SHADOW Old wiwes for sale, old wiwes for sale! Stale wives, prim wives, silly and grim wives! Old wiwes for sale!	RAKEWELL, SHADOW Vén nőt tessék, vén nőt tessék! Most kapható, ma még vehet bolondos sárkányt! Vén nőt tessék!

3. felvonás 3. jelenet (részlet) (Ziffer: 237-260) (12:09)	CD 410,12 (0:39-től) 410,13 (3:06-ig)
---	--

	Őrültek háza. A színpad háttérében, közében, kiemelt magaslaton, szalmazsák. Előtte áll Rakewell. Szemben vele a Bolondok kórusa, közöttük egy vak ember összetört hegedűvel, egy nyomorék katona, egy ember távcsóval és három öreg boszorkány.
KEEPER There he is. Have no fear. He is not dangerous.	ÁPOLÓ Itt van ő. Nem kell félni, nem közveszélyes.
ANNE Tom!	ANNA Tom!
	Rakewell meg se moccan.
KEEPER He believes that he is Adonis and will answer to no other name. Humour him in that, and you will find him easy to manage. So, as you desire, I'll leave you.	ÁPOLÓ Az a mániája, hogy Adonisz, más megszólításra nem felel. Szólítsa Ön is így, és könnyű dolga lesz vele rögtön. Hát akkor talán én megyek.
ANNE You are kind.	ANNA (pénzt ad neki) Lekötelez.
KEEPER I thank you, lady.	ÁPOLÓ Ó köszönöm. (elmegy)

ANNE

Adonis!

RAKEWELL

Venus, my queen, my bride! At last.
I have waited for thee so long, till I
almost believed those madmen who
blasphemed against thy honour. They are
rebuked.

Arioso

Mount, Venus, mount thy throne.

O merciful goddess, hear the confession
of my sins.

Duet

RAKEWELL

In a foolish dream, in a gloomy labyrinth
I hunted shadows, disdaining thy true
love;
Forgive thy servant, who repents his
madness,
Forgive Adonis and he shall faithful
prove.

ANNE

What should I forgive? Thy ravishing
penitence
Blesses me, dear heart, and brightens all
the past.
Kiss me, Adonis: the wild boar is
vanquished!

RAKEWELL

Embrace me, Venus: I've come home at
last!

Duet

ANNE, RAKEWELL

Rejoice, beloved: in these fields of
Elysium
Space cannot alter, nor time our love
abate;
Here has no words for Absence or
Estrangement
Nor Now a notion of Almost or Too Late.

Anna Tomhoz megy, aki eddig meg se
mozdult.

ANNA

(lágyan)

Adonisz!

RAKEWELL

(felkapja a fejét és Anna lábai elé
borul)

Vénusz, menyasszonyom, királynőm!
Ó a várás, ó a várás oly hosszú volt,
hogy mit pár bolond rólad fecsegett, már-
már hinni kezdtem én is. Jól felsültek
mind.

Arioso

Jöjj, Vénusz, vár a trón.
(a szalmazsákhöz vezeti, odaülteti és a
lábai elé térdel)
Ó, kegyes istennő, hallgasd meg a bűnös
vallomását.

Duett

RAKEWELL

Botor álmkép hamis útra vezetett,
S én árnyat üzve eldobtam szívedet.

Szánj meg, lásd szolgád csupa kín és
önvád.
Szánd meg, szánd meg s ő hű lesz míg csak
él.

ANNA

(felemeli)

Mért térdelsz kedvesem? Bús szívem a
szíveden vigaszt lel,
s e szív kárpótol mindenért.

Csókolj meg, Adonisz: a vadkantól már ne
félj.

RAKEWELL

Vénusz, egy csókot: Adonisz hazatért.

Duett

ANNA, RAKEWELL

Ujjong szerelmem, ez a föld itt Elysium.

Tér és idő itt soha már nem áll közénk

És a szó, hogy válás, még csak nem is
ismert,
Nincs múlt, megbánás, rossz emlék, csak
hűség.

Recitative
(quasi arioso)

RAKEWELL

I am exceeding weary. Immortal queen,
permit thy mortal bridegroom to lay his
head upon thy breast.

The Heavens are merciful, and all is
well. Sing my beloved, sing me to sleep.

Lullaby
(Anne and Chorus)

ANNE

Gently, little boat,
Across the ocean float,
The crystal waves dividing:
The sun is the west
Is going to rest;
Glide, glide, glide
Towards the Islands of the Blest.

CHORUS OF MADMAN

What voice is this? What heavenly strains
Bring solace to tormented brains?

ANNE

Orchards greenly grace
That undisturbed place,
The weary soul recalling
To slumber and dream,
While many a stream
Falls, falls, falls,
Descanting on a childlike theme.

CHORUS OF MADMAN

O sacred music of the spheres!
Where are our rages and our fears?

ANNE

Lion, lamb and deer,
Untouched by greed or fear
About the woods are straying:
And quietly now
The blossoming bough
Sways, sways, sways
Above the fair unclouded brow.

CHORUS OF MADMAN

Sing on! Forever sing! Release
Our frantic souls and bring us peace!

*Tom hirtelen megszédül. Anna gyengéden a
szalmazzsákra fekteti.*

Recitativo
(quasi arioso)

RAKEWELL

Oly szörnyen fáradt lettem. Ó istennő,
engedd, hogy halandó vőlegényed kebled
vánkosára dőljön.

(úgy tesz)

Mily kegyes hozzám az ég, minden oly
szép. Most kérlek, dalolj, úgy ringass
el.

Altató
(Anna és Kórus)

ANNA

Bárkám csendesesen
surranj a tengeren,
a kristályhabok árján.
Az ott napnyugat,
jó szél arra hajt.
Szállj, szállj, szállj,
nincs messze már a boldog part.

A BOLONDOK KÓRUSA

Ki dalol itt? Mily varázsos száj, hogy
tört lelkünkre derű száll?

ANNA

Béke földje ez,
illat és csend övez,
itt fáradt lelked megpihen
a hűs lomb alatt,
míg száz kis patak
súg, súg, súg
egy régi kedves gyermekdalt.

A BOLONDOK KÓRUSA

Szféráknak égi dala zsong,
elszáll a rettegés, a gond.

ANNA

Tigris és jámbor őz
békében ott időz
a friss zöld lombok árnyán,
kék ég pillant rád
és karcsú pálmaág
leng, leng, leng,
ha szellő kél az erdőn át.

A BOLONDOK KÓRUSA

Tovább csak énekelj, tépd szét
bús lelkünk láncát, hozz békét.

(Csekély változtatással Róna Frigyes
fordítása, amely a Magyar Állami
Operaház előadásához készült)

2. Leoš Janáček

<u>Leoš Janáček</u> morva *1854. VII. 3. Hukvaldy †1928. VIII. 12. Ostrava	IRODALOM: <u>A hét zeneműve:</u> 2. Vonósnégyes, 1978/3 Tarasz Bulyba - rapszódia zenekarra, 1986/87
<u>Sinfonietta</u> - zenekarra, 1926 Részlet: <u>5. (záró) tétel</u> (7:00) Cseh Filharmonikus Zenekar vez. Karel Ančerl	LEMEZ: Supraphon IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1973/2 (Kecskeméti István)

3. Paul Hindemith

<u>Paul Hindemith</u> német *1895. XI. 16. Hanau am Main †1963. XII. 28. Frankfurt am Main	IRODALOM: <u>A hét zeneműve:</u> Szimfonikus metamorfózisok 1973/1 Versenymű gordonkára és zenekarra 1976/4
<u>Mathis der Maler (Mathis, a festő)</u> opera 7 képben a zeneszerző szövegére, 1934-1935 Bemutató: 1938 Zürich Részlet: <u>VI. kép 1. jelenetből</u> (6:41) Mathis: Dietrich Fischer-Dieskau - bariton Regina: Pilar Lorengar - szoprán a Berliini Rádió Szimfonikus Zenekara vez. Leopold Ludwig	CD: Deutsche Grammophon 431 741-2 IRODALOM <u>Hindemith: Mathis, a festő</u>, szövegkönyv (Lásd XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény, Népművelési Propaganda Iroda) <i>Mathis, azaz Mathis Gothardt-Neidhart/Neithardt - tévesen, de elfogadottan Grünwald - (német, 1460 és 1480 között-1528. Halle). Főműve, az Isenheimi-oltár (Franciaország Colmar, Musée d'Unterlinden) alapján készült Hindemith operája.</i>

VI. kép 1. jelenet (részlet)	
<i>Odenwald. Nagy fák az alkonyi fényben. Regina és Mathis.</i>	
MATHIS Alte Märchen woben uns fromme Bilder, die ein Widerscheinen des Höheren sind. Ihr Sinn ist die fern, du kannst ihn nur erahnen. Und frömmer noch reden zu uns die Töne, wenn Musik, in Einfalt hier geboren, die Spur himmlischer Herkunft trägt.	MATHIS Régi mesék szőnek nekünk jámbor képeket, amelyek egy magasabb dolog visszfényei. Értelmüktől távoliak, csak sejtheted. És még áhítatosabban szólnak hozzánk a hangok, ha az együgyűségben született zene a mennyei eredet nyomát viseli.
Sieh, wie eine Schar von Engeln ewige Bahnen in irdischen Wegen abwandelt. Wie spürt man jeden versenkt in sein mildes Amt.	Nézd, hogy változtatja át az angyalok egy csapata az örök pályákat földi utakká. Érezzük, mint merülnek el szelíd hivatalukba.
Der eine geigt mit wundersam gesperstem Arm, den Bogen wägt er zart, damit nicht eines wenigen Schattens Rauheit den linden Lauf trübe. Ein andrer streicht gehobnen Blicks aus Saiten seine Freude. Verhaftet scheint der dritte dem fernen Geläute seiner Seele und achtet leicht des Spiels.	Az egyik furcsán széttárt karokkal hegedül, törékenyen egyensúlyozza a vonót, hogy egy csöpp árnyék nyersesége se homályosítsa futását. A másik égre emelt tekintettel örömének hangjait csalja elő húrjaiból. A harmadik, mintha lelkének távoli csengését figyelné és alig figyel a játékra.
Wie bereit er ist, zugleich zu hören und zu dienen.	Kész arra, hogy egyszerre halljon és szolgáljon.
REGINA Es sunen drei Engel ein süßen Gesang, der weit in den hohen Himmel erklang.	REGINA Három angyal egy édes dalt énekel, amely messze, az ég magasában hangzik föl.
MATHIS Ihr Kleid selbst musiziert mit ihnen. In schillernden Federn schwirrt der Töne Gegenspiel. Ein leichter Panzer unirdischen Metalls erglüht, berührt vom Wogen des Klanges wie vom Beben bewegten Herzens. Und im Zusammenklang viel bunter Lichterkreise wird aus kaum gehörtem Lied auf wunderbare Art sichtbares Formenleben.	MATHIS Még ruhájuk is velük muzsikál. A csillogó tollakban zümmög a hangok ellenjátéka. Földöntúli fém könnyű páncélja gyúl ki, megérintve a hangok hullámától, olyan, mint megindult szív remegése. És a sok tarka fénykör együttes csengésében az alig hallott dalból csodás módon látható formák kelnek életre.
REGINA Es eint sich mit ihnen der himmlische Chor, sie singen Gott und den Heiligen vor.	REGINA Egyesül velük az égi kar, Istennek és a szenteknek énekelnek.
<i>(Éjszaka lesz közben.)</i>	
MATHIS Wie diese ihr klingendes Werk verrichten, so beten andre. Mit weichen Füßen treten sie auf die weicheren Stufen der Töne. Und du weisst nicht: musizieren, die Gebete dichten oder hörst du der Musikanten Beten. Ist so Musik Gebet geworden, hört lauschend zu Natur.	MATHIS Ahogy ők csengő művüket létrehozzák, úgy imádkoznak mások. Puha lábbal lépnek a hangok puhább fokaira. És nem tudod: azok muzsikálnak-e, akik imákat költenek, vagy a muzsikusokat hallod-e imádkozni. Ha a zene így ima lett, a természet is hallgatja.

Ein Rest des Schimmers solcher Sphären mög unser dunkles Tun verklären.	E szférák csillogásának maradéka kell, hogy megvilágítsa sötét cselekedeteinket.
REGINA Die Welt ist erfüllt von göttlichem Schall, im Herzen der Menschen ein Widerhall.	REGINA (elalvóban) A világot isteni hangzatok töltik be, az emberek szívében visszhangja szól. (Elalszik.)
MATHIS Das kann nicht der gleiche Mann sein: Dem solches einst entsprang, der andre im unfruchtbaren Jammer vor dem letzten Abgrund. Was ist von dem Besitz geblieben? Was tat ich, dass er von mir genommen wurde?	MATHIS Ez nem lehet ugyanaz a férfi: az egyiktől egykor ilyen származott, a másik terméketlen jajgatással áll az utolsó szakadék előtt. Mi maradt a vagyonból? Mit tettem, hogy elvették tőlem?
	(Gádor Ágnes nyersfordítása)

4. Maurice Ravel

1.	<u>L'Enfant et les Sortilèges</u> (A gyermek és a varázslatok), „lírai fantázia” két részben, Colette szövegére, 1920-1925., Bemutató: 1925. Monte-Carlo. Három részlet: a/ <u>az 1. részből</u>: Ziffer: 28-48 (4:30) b/ <u>az 1. részből</u>: Ziffer: 75-100 (3:57) c/ <u>a 2. rész eleje</u>: Ziffer: 100-105 (2:35) A Gyermekek (L'Enfant): Flore Wend - szoprán A Teáskanna (La Théière) és A Kis öregember (Le Petit Vieillard): Hugues Cuenod - tenor A Csésze (La Tasse): Marie-Lise de Montmollin - alt A Tűz (Le Feu): Adrienne Migliette - szoprán A Kandúr (Le Chat): Pierre Mollet - bariton A Cica (La Chatte): Geneviève Touraine - szoprán Egy Fa (Un Arbre): Lucien Lovano - bariton A Számok (Les Chiffres); Más fák (Les Autres Arbres): a Motet de Genève tagjai L'Orchestre de la Suisse Romande vez. Ernest Ansermet	CD: DECCA 433 400-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1975/2 (Boschán Daisy) <u>Colette</u> (francia, 1873-1954) „századunk valószínűleg legnagyobb francia írónője...” (Világirodalmi Lexikon)
----	---	--

a/	<u>Az 1. részből:</u> Ziffer: 28-48 (4:30)	
----	---	--

(Az alábbi jelenetben angol és francia szavak halandzsa-nyelvvel keverednek. Az angol szavakat, más betűtípussal, külön is kiemeltük.)

LA THÉIÈRE (Wedgwood noir) How's your mug?	A TEÁSKANNA (fekete Wedgwood) Hogy van a bögréd?
LA TASSE (chinoise) Rotten!	A CSÉSZE (kínai) Pocsékul!
LA THÉIÈRE ...better had...	A TEÁSKANNA ...jobb lenne...
LA TASSE Come on!	A CSÉSZE Gyerünk!
LA THÉIÈRE Black, and costaud, Black and chic, Black, black, black, jolly fellow, jolly fellow, black, I punch, Sir, - I punch your nose, I punch, I knock out you, stupid chose! Black, black, and thick, /:and vrai beau gosse:/, /:I boxe you:/, I marm'lad' you. -	A TEÁSKANNA Fekete és zömök, Fekete és sikkos, Fekete, fekete, fekete, vidám fickó, vidám fickó, fekete, Ütök, Uram, - Az orrodra ütök, Ütök, kiütlek, hülye dolog! Fekete, fekete és vastag, /:és igazán szép gyerek:/ /:Megbokszollak:/, belekvározlak. -
LA TASSE Keng-ça-fou, Mah-jong, Keng-ça-fou, - Puis'-kong-kong-pran-pa, Ça-oh-râ, Ça-oh-râ, Ça-oh-râ.- Ça-oh-râ... Cas-ka-ra, harakiri, Sessue Hayakawa! Hâ! Hâ! - Hâ! Ça-oh-râ, Ça-oh-râ, Hâ! - Ça-oh-râ, Ça-oh-râ, - Ça-oh-râ toujours l'air - chinoâ.	A CSÉSZE Keng-sza-fu, Ma-jong, Keng-sza-fu, - Azután-kong-kong-pran-pa, Sza-o-ra, Sza-o-ra, Sza-o-ra. - Sza-o-ra... Kasz-ka-ra, harakiri, Szesszu Hajakava! Ha! Ha! - Ha! Sza-o-ra, Sza-o-ra, Ha! - Sza-o-ra, Sza-o-ra, - Sza-o-ra mintha kínai lenne.* /* a kínaias hangzású „Sza-o-ra” értelemmel is bír: ça-oh-râ toujours l'air = ça aura toujours l'air = mindig úgy fog tűnni./
LA TASSE et LA THÉIÈRE Hâ! - Ça-oh-râ toujours, toujours, Ça-oh-râ, - Ça-oh-râ l'air - chinoâ.	A CSÉSZE és A TEÁSKANNA Ha! - Sza-o-ra mindig, mindig, Sza-o-ra, - Sza-o-ra mintha kínai lenne.
/:LA THÉIÈRE I boxe you.	/:A TEÁSKANNA Megbokszollak.
LA TASSE Ping, pong, ping...:/	A CSÉSZE Ping, pong, ping...:/
LA THÉIÈRE Ping,...	A TEÁSKANNA Ping,...
LA TASSE Pong,...	A CSÉSZE Pong,...

LA THÉIÈRE
... ping,...

LA TASSE
... pong,...

LA THÉIÈRE
... ping.

LA TASSE et LA THÉIÈRE
Ah! - kekta fouhtuh d'mon Kaoua?
(La Théière et la Tasse
disparaissent en dansant.)

L'ENFANT
(atterré)
Oh! - ma belle tasse chinoise!

*Le soleil a baissé. Ses rayons horizontaux
deviennent rouges. L'Enfant frissonne de peur
et de solitude; il se rapproche du Feu, qui
lui crache au visage une fusée étincelante.)*

LE FEU
(bondissant hors de la cheminée, mince,
pailleté, éblouissant:)
Arrière!
/:Je réchauffe les bons:/, mais je brûle les
méchants. -
Petit /:barbare:/ imprudent, tu as insulté à
tous les Dieux bienveillants qui tendaient
entre le malheur et toi la fragile barrière!
Ah! - Ah! - Ah! - Ah! Ah! Ah! Ah!
Tu as brandi le tisonnier,
renversé la bouilloire,
éparpillé les allumettes, gare!
Gare au Feu dansant!
Tu fondrais comme un flocon sur sa langue
écarlate!
Ah! -
Ah! -
Gare! Je réchauffe les bons!
Gare! Je brûle les méchants!
Gare! Gare! Ah! -
Gare à toi! -
(Le Feu s'élance, et poursuit d'abord
L'Enfant qui s'abrite derrière les meubles.)

A TEÁSKANNA
... ping,...

A CSÉSZE
... pong,...

A TEÁSKANNA
... ping.

A CSÉSZE és A TEÁSKANNA
Ah! - kekta futu az én Káoámból?
(A Teáskanna és a Csésze táncolva eltűnnek.)

A GYERMEK
(a földön)
Ó! - az én szép kínai csészém!

*Lement a nap. Vízszintes sugarai vörösek
lesznek. A gyermek reszket a magánytól és a
félelemtől; közel megy a Tűzhöz, aki az
arcába szikrákat hány.)*

A TŰZ
(kiugrik a kéményből, karcsún, csillogóan,
vakítóan:)
Hátra!
/:Meleget adok a jóknak:/, de elégetem a
rosszakat. -
Kicsi /:barbár:/ meggondolatlan, inzultáltad
az összes jó isteneket, akik távoltartották
tőled a szerencsétlenséget!
Ah! - Ah! - Ah! - Ah! Ah! Ah! Ah!
Lóbáltad a piszkavasat,
fölbörítetted a forróvíztartályt,
szétszórtad a gyufákat, vigyázz!
Féld a táncoló tüzet!
Elolvadsz, mint egy hópehely a vörös
nyelvén!
Ah! -
Ah! -
Vigyázz! Meleget adok a jóknak!
Vigyázz! Elégetem a rosszakat!
Vigyázz! Vigyázz! Ah!
Vigyázz magadra!
(A Tűz felugrik és kergeti a Gyermekeket, aki
elbújik a bútorok mögé.)

b/	<u>Az 1. részből</u> Ziffer: 75-100 (3:57)	
----	---	--

(D'un grand album, plié en forme de toit, sort un petit vieillard bossu, crochu,

barbu, vêtu de chiffres, coiffé d'un π , ceinturé d'un mètre de couturière et armé d'une équerre.)

LE PETIT VIEILLARD

(tient un livre de bois qui claque en mesure, et il marche à tous petits pas dansés, en récitant des bribes de problèmes.)

Deux robinets coulent dans un réservoir!

Deux trains omnibus quittent une gare

à vingt minutes d'intervalle,

Valle, valle, valle!

Une paysanne,

Zanne, zanne, zanne,

Porte tous ses oeufs au marché!

Un marchand d'étoffe,

Toffe, toffe, toffe,

A vendu six mètres de drap!

(Il aperçoit L'Enfant et se dirige vers lui de plus malveillante manière.)

L'ENFANT

(affolé)

(quasi parlando)

Mon Dieu! C'est l'Arithmétique!

LE PETIT VIEILLARD

(acquiescant)

Tique, tique, tique!

LES CHIFFRES

(soulevant les feuillets et piaillant)

Tique, tique, tique!

LE PETIT VIEILLARD

(Il dans autour de l'Enfant en multipliant les passes maléfiques.)

LE PETIT VIEILLARD

(en se pinçant le nez)

Quatre et quat' *(falsetto)* dix-huit,

Onze et six vingt-cinq,

Quatre et quat'dix-huit,

(grossissant la voix)

Sept fois neuf trent'-trois.

L'ENFANT

(surpris)

Sept fois neuf trent'-trois? -

(Egy nagy albumból, amely nyitott, mint egy tetőszerkezet, kijön egy kis púpos, hajlott,

szakállas öregember, számokkal a ruháján, π alakú fejfedővel, centiméterrel a derekán és derékszögű vonalzóval felfegyverkezve.)

A KIS ÖREGEMBER

(fából készült könyvet fog, - amely ütemesen csattog -, nagyon apró táncos lépésekkel megy, miközben részletesen elmondja a feladatokat.)

Két csap folyik egy tartályba!

Két személyvonat elhagy egy pályaudvart

húsz perc különbséggel,

Gel, gel, gel!

Egy parasztasszony,

Szony, szony, szony,

Viszi az összes tojását a vásárba!

Egy rőföskereskedő,

Kedő, kedő, kedő,

Eladott hat méter kelmét!

(Észreveszi a Gyermekeket és rossz szándékkal indul felé.)

A GYERMEK

(fejvesztve)

(quasi parlando)

Istenem! Ez a Számtan!

A KIS ÖREGEMBER

(jóvágva)

Tan, tan, tan!

A SZÁMOK

(a lapokat fölemelve és zajongva)

Tan, tan, tan!

A KIS ÖREGEMBER

(Körbe táncolja a Gyermekeket és szaporázza a fenyegető lépéseket.)

A KIS ÖREGEMBER

(befogva az orrát)

Négy meg néd' *(falzett)* tizennyolc,

Tizenegy meg hat huszonöt,

Négy meg néd' tizennyolc,

(teltebb hangon)

Hétszer kilenc harminc'árom.

A GYERMEK

(meglepődve)

Hétszer kilenc harminc'árom?

LES CHIFFRES

Sept fois neuf trent'-trois. -
(*Ils sortent de dessous les feuillets.*)

L'ENFANT

(*égaré*)
Quatre et quat'?

LE PETIT VIEILLARD

(*soufflant*)
Dix-huit!

L'ENFANT

Onze et six?

LE PETIT VIEILLARD

Vingt-cinq!

L'ENFANT

Quatre et quat'?

LE PETIT VIEILLARD

(*parlé*)
Dix-huit!

L'ENFANT

(*exagérant résolument*)
Trois fois neuf quat'cent!

LE PETIT VIEILLARD

(*Il se balance pour prendre le mouvement de la ronde.*)

Millimètre,
Centimètre,
Décimètre,
Décamètre,
Hectomètre,
Kilomètre,
Myriamètre,
Faut t'y mettre,
Quelle fête!
Des millions,
Des billions,
Des trillions,
Et des frac-cillions!

LES CHIFFRES

(*entraînant l'Enfant dans leur danse*)
Deux robinets coulent dans un réservoir!
Deux trains omnibus, quittent une gare
à vingt minutes d'inter...
Valle, valle, valle!

LE PETIT VIEILLARD

Une paysanne,
Zanne, zanne, zanne,
porte tous ses...

A SZÁMOK

Hétszer kilenc harminc'árom.
(*Kibújnak a lapok alól.*)

A GYERMEK

(*megzavarodva*)
Négy meg néd'?

A KIS ÖREGEMBER

(*suttogva*)
Tizenennyolc!

A GYERMEK

Tizenegy és hat?

A KIS ÖREGEMBER

Huszonöt!

A GYERMEK

Négy meg néd'?

A KIS ÖREGEMBER

(*beszélve*)
Tizenennyolc!

A GYERMEK

(*eltúlzott határozottsággal*)
Háromszor kilenc néd'száz!

A KIS ÖREGEMBER

(*Ringatja magát, hogy felvegye a körtánc mozdulatait.*)

Milliméter,
Centiméter,
Deciméter,
Dekaméter,
Hektométer,
Kilométer,
Miriaméter,
Tedd meg, miért ne,
Az ünnepre!
Milliók,
Billiók,
Trilliók,
És a frakciók!

A SZÁMOK

(*bevonják a Gyermekeket a táncukba*)
Két csap folyik egy tartályba!
Két személyvonat elhagy egy pályaudvart
húsz perc különbség...
Gel, gel, gel!

A KIS ÖREGEMBER

Egy parasztasszony,
Szony, szony, szony,
viszi az összes...

LES CHIFFRES

Un marchand d'étoffe,
Toffe, toffe, toffe,
a vendu six...

LE PETIT VIEILLARD

Deux robinets coulent, coulent, coulent,
coulent, dans un réservoir!

LES CHIFFRES

Une paysanne,
Zanne, zanne, zanne,
S'en va-t'au marché...

(Ronde folle)

LE PETIT VIEILLARD

Trois fois neuf?

LES CHIFFRES

Trent'trois.

LE PETIT VIEILLARD

Deux fois six?

LES CHIFFRES

Vingt-sept.

LE PETIT VIEILLARD

Quatre et quat'?

LES CHIFFRES

Quatre et quat'? Quatre et quat'?
Quatre et quat'?

LE PETIT VIEILLARD

Trois fois neuf?

LES CHIFFRES

Trent'-trois.

LE PETIT VIEILLARD

Deux fois six?

LES CHIFFRES

Vingt-sept.

LE PETIT VIEILLARD

Quatre et quat'?

LES CHIFFRES

Quatre et quat'? Quatre et quat'?
Quatre et quat'?

A SZÁMOK

Egy rőföskekereskedő
Kedő, kedő, kedő,
eladott hat...

A KIS ÖREGEMBER

Két csap folyik, folyik, folyik,
folyik egy tartályba!

A SZÁMOK

Egy parasztasszony,
Szony, szony, szony,
Megy a piacra...

(Vad körtánc)

A KIS ÖREGEMBER

Háromszor kilenc?

A SZÁMOK

Harminc'árom.

A KIS ÖREGEMBER

Kétszer hat?

A SZÁMOK

Huszonhét.

A KIS ÖREGEMBER

Négy meg néd'?

A SZÁMOK

Négy meg néd'? Négy meg néd'?
Négy meg néd'?

A KIS ÖREGEMBER

Háromszor kilenc?

A SZÁMOK

Harminc'-árom.

A KIS ÖREGEMBER

Kétszer hat?

A SZÁMOK

Huszonhét.

A KIS ÖREGEMBER

Négy meg néd'?

A SZÁMOK

Négy meg néd'? Négy meg néd'?
Négy meg néd'?

LE PETIT VIEILLARD ET LES CHIFFRES

/:Deux fois six:/ /:trente et un!:/
 /:Quatre et sept:/ /:cinquant'-neuf!:/
 /:Deux fois six:/ /:trente et un!:/
 /:Quatre et sept:/ /:cinquant'-neuf!:/
 /:Cinq fois cinq:/ /:quarant'-trois!:/
 /:Sept et quat':/ /:cinquant'-cinq!:/
 /:Cinq fois cinq:/ /:quarant'-trois!:/
 /:Sept et quat':/ /:cinquant'-cinq!:/

LES CHIFFRES

(crié)
 /:Quatre et quat'
 Cinq et sept:/
 Quatre et qua...!

LE PETIT VIEILLARD

(crié)
 Vingt cinq!
 Trent sept!
 Ah!

*L'Enfant tombe, étourdi, tout de son long.
 Le Petit Vieillard et le chœur s'éloignent.*

LE PETIT VIEILLARD

(paraissant d'un côté de la scène)
 Quatre et quat' dix-huit!

LES CHIFFRES

Onze et six vingt-cinq!
 (chuchoté)
 Trent'-trois!

LE PETIT VIEILLARD

(chuchoté)
 Z'huit!

(L'Enfant se relève péniblement sur son séant. La lune est levée, elle éclaire la pièce. Le Chat noir sort lentement de dessous le fauteuil. Il s'étire, bâille et fait sa toilette.)

L'ENFANT

(ne le voit pas d'abord et s'étend, harassé, la tête sur un coussin de pieds)
 Oh! ma tête!

A KIS ÖREGEMBER és A SZÁMOK

/:Kétszer hat:/ /:harmincegy!:/
 /:Négy meg hét:/ /:ötvenk'-lenc!:/
 /:Kétszer hat:/ /:harmincegy!:/
 /:Négy meg hét:/ /:ötvenk'-lenc!:/
 /:Ötször öt:/ /:negyven'-árom!:/
 /:Hét meg néd':/ /:ötvenöt!:/
 /:Ötször öt:/ /:negyven'-árom!:/
 /:Hét meg néd':/ /:ötvenöt!:/

A SZÁMOK

(ordítva)
 /:Négy meg néd'
 Ötvenhét:/
 Négy meg né...!

A KIS ÖREGEMBER

(ordítva)
 Huszonöt!
 Harminchét!
 Ah!

A Gyermekek lezuhan, elszédülve, teljes hosszában. A kis öregember és a kórus távolodnak.

A KIS ÖREGEMBER

(megjelenik a színpad egyik oldalán)
 Négy meg néd' tizenhét!

A SZÁMOK

Tizenegy és hat huszonöt!
 (suttogva)
 Harminc'árom.

A KIS ÖREGEMBER

(suttogva)
 T'zennyolc!

(A Gyermekek nehezen felül. Feljött a hold, bevilágítja a szobát. A fekete Kandúr lassan kimászik a fotel alól. Nyújtózkodik, ásít és mosakszik.)

A GYERMEK

(még nem látja, elterülve fekszik, holt fáradtan, feje egy párnán)
 Ó! a fejem!

(Le Chat joue, et roule une balle de laine. Il arrive auprès de l'Enfant et veut jouer avec la tête blonde comme avec une pelote.)

Oh! ma tête! ma tête!

(Il se relève à demi et voit le Chat.)

C'est toi, Chat? Que tu es grand et terrible! Tu parles aussi, sans doute?

LE CHAT

Khh!

(Fait signe que non, jure et se détourne de l'Enfant. Il joue avec sa pelote.)

(La chatte blanche paraît dans le jardin. Le Chat interrompt son jeu.)

Mi-in-hou...

DUO MIAULÉ

(Le Chat va rejoindre la Chatte. L'Enfant le suit peureusement, attiré par le jardin. A ce moment, les parois s'écartent, le plafond s'envole et l'Enfant se trouve, avec le Chat et la Chatte, transporté dans le jardin éclairé par la pleine lune et la lueur rose du couchant.)

(A Kandúr játszik és egy fonalgombolyagot gurít. Odaérkezik a Gyermekekhez, játszani akar a szőke fejével, mintha fonalgombolyag lenne.)

Ó! a fejem! a fejem!

(Félig felül és meglátja a Kandúrt.)

Te vagy, Kandúr? Milyen nagy vagy és milyen borzasztó! Beszélsz is, bizonyára?

A KANDÚR

Khh!

(Jelt ad, hogy nem, fúj egyet és elfordul a Gyermektől. Játszik a gombolyaggal.)

(A fehér Cica megjelenik a kertben. A fekete Kandúr megzavarja a játékát.)

Ci-i-cus...

NYÁVOGÓ DUETT

(A Kandúr csatlakozik a Cicához. A Gyermekek félénken követi őket, vonzza a kert. Abban a pillanatban szétnyílnak a függönyök, elszáll a mennyezet, és a Kandúrral és a Cicával együtt a holdfényes kertben találja magát, a naplemente rózsaszínű fényében.)

c/	<u>A 2. rész eleje</u> Ziffer: 100-105 (2:35)	
----	--	--

(Des arbres, des fleurs, une toute petite mare verte, un gros tronc vêtu de lierre.)

Musique d'insectes, de rainettes, de crapauds, de rires de chouettes, de murmures de brise, et de rossignols.

(Fák, virágok, egy egészen kicsi zöld tócsa, egy nagy borostyánnal benőtt fa.)

Rovarok, zöldbékák, varangyosbékák zenéje, baglyok kiáltozása, a szellő susogása, és a csalogányok.

L' ENFANT (ouvrant les bras) Ah! - quelle joie de te retrouver, Jardin!.- L' ARBRE Ah! - L' ENFANT (Il s'appuie au gros tronc d'arbre qui gémit.) (parlé) Quoi? L' ARBRE (gémissant) Ma blessure... Ma blessure... L' ENFANT (parlé) Quelle blessure? L' ARBRE Celle que tu fis aujourd'hui à mon flanc, avec le couteau dérobé... Hélas! Elle saigne encore de sève... LES AUTRES ARBRES (gémissant et se balançant) Nos blessures... Nos blessures... Elles sont fraîches, et saignent encore de sève... Ô méchant! -	A GYERMEK (kitárva a karjait) Ó! milyen nagy öröm téged újra megtalálni, Kert! - A FA Ó! - A GYERMEK (Nekitámaszkodik a nagy, sóhajtozó fatörzshöz.) (beszélve) Tessék? A FA (sóhajtozva) A sebem... A sebem... A GYERMEK (beszélve) Milyen seb? A FA Az a seb, amit te ma okoztál a törzsemen az ellopott késsel... Lám! Folyik a nedvem, mint a vér... A TÖBBI FA (sóhajtozva, lengedezve) A sebeink... A sebeink... Frissek, és nedveznek, mint a vér... Ó, te gonosz! - (Derzsi-Pap Enikő nyersfordítása)
--	---

2.	<u>Zongoraverseny balkézre, D-dúr</u> 1931. Bemutató: 1932. Bécs, Paul Wittgenstein Vlado Perlemuter - zongora Orchestre des Concerert Colonne vez. Jascha Horenstein (18:26)	CD: ACCORD 201052 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1976/3. (Kecskeméti István)
----	---	---

5. A „Hatok” (Georges Auric, Louis Durey, Arthur Honegger, Darius Milhaud, Francis Poulenc, Germaine Tailleferre)

		IRODALOM: Georges <u>Auric</u> (Lásd <u>Varga Bálint</u> András: Zenészekkel zenéről – beszélgetések világhírű muzsikussal, 15-22. lap, Minerva 1972). <u>Milhaud</u>, Darius: Életem partitúrája, Zeneműkiadó 1964. A hét zeneműve: <u>Milhaud</u>: A világ teremtése 1978/4. <u>Milhaud</u>: Ökör a háztetőn, 1986/87.
--	--	--

A/ Francis Poulenc

<u>Francis Poulenc</u> francia *1899. I. 7. Párizs †1963. I. 30. Párizs	IRODALOM: A hét zeneműve: Ózikék, 1986/87. (Somorjay Dorottya)
<u>Quatre petites prières de Saint François d'Assise</u> (Assisi Szent Ferenc négy kis imája), a cappella férfikarra, 1948. Részlet: <u>1. tétel: Salut, Dame Sainte</u> (Üdvözlégy szent Űrnő) (2:20) The King's Singers	LEMEZ: The King's Singers 10th Anniversary Concert EMI Records KS 1001

Salut, Dame Sainte, reine très saint,.
Mère de Dieu, ô Marie qui êtes vierge
perpétuellement, élue par le très saint
Père du Ciel, consacrée par Lui avec
son très saint Fils bien aimé et
l'Esprit Paraclet, vous en qui fut et
demeure toute plénitude de grâce et
tout bien!

Salut, palais; salut, tabernacle;
salut, maison; salut, vêtement; salut,
servante; salut Mère de Dieu! Et salut
à vous toutes, saintes vertus qui par
la grâce et l'illumination du Saint
Esprit, êtes versé es dans les coeurs
des fidèles et, d'infidèles que nous
sommes, nous rendez fidèles à Dieu.

B/ Arthur Honegger

	<u>Arthur Honegger</u> svájci *1892. III. 10. Le Havre †1955. XI. 27. Párizs	IRODALOM: <u>Honegger</u>, Arthur: Zeneszerző vagyok, Zeneműkiadó Vállalat 1960. <u>Honegger</u>, Arthur: Zenéről – zenészekről – zeneéletről, Zeneműkiadó 1965. <u>Szóllósy</u> András: Arthur Honegger, Gondolat 1960 (2. kiadás 1980). <u>A hét zeneműve</u>: 3. szimfónia, 1981/4. 5. szimfónia, 1973/3.
1.	<u>Pacific 231</u> (helyesebben: 2-3-1), 1923. Bemutató: 1924. Párizs, Opera, Serge Koussevitzky Cseh Filharmonikus Zenekar, vez. Serge Baudo (6:27)	CD: Supraphon 11 0667-2 011
2.	<u>Szimfónia vonós hangszerekre (2. szimfónia)</u> 1941. Bemutató: 1942. Zürich, Bázeli Kamarazenekar, vez. Paul Sacher Részlet: <u>3. tétel</u>: Vivace, non troppo (4:48) Boston Symphony Orchestra, vez. Charles Munch	CD: RCA Victor GD60685 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1975/3. (Földes Imre)
3.	<u>Le Roi David</u> (Dávid király), oratórium a Sámuel két könyve és a Királyok első könyve, illetve Dávid zsoltárai nyomán írt René Morax drámához írt kísérőzenéből. Bemutató: Mézières, 1921. (színpadi bemutató) Winterthur, 1923. (oratórium formában, németül) Párizs, 1924. (franciául) Három részlet: A 2. rész: a/ <u>15. tétel</u>: <u>Cantiques de fête</u> (Ünnepi ének) b/ <u>16. tétel</u>: <u>La Danse devant l'Arche</u> (Tánc a frigyláda előtt) A 3. részből: c/ <u>27. tétel</u>: <u>La mort de David</u> (Dávid halála) Netania Davrath, szoprán Martial Singher, narrátor Utah Symphony Orchestra University of Utah Chorus vez. Maurice Abravanel	CD: VANGUARD CLASSICS OVC 4038 IRODALOM: <u>Morax</u>, René: Dávid király, szövegkönyv (Lásd XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény, Népművelési Propaganda Iroda). <u>A hét zeneműve</u>, 1976/4. (Pándi Marianne) <u>Várnai</u> Péter: Oratóriumok könyve <i>René Morax (svájci francia, 1873-1963): drámaíró, költő. Honegger, két darabjához írt kísérőzenét (Dávid király; Judith)</i>

A 2. rész:

a/	15. tétel: <u>Cantiques de fête</u> (Ünnepi ének) (1:37)	
----	---	--

LE RÉCITANT <i>Jérusalem! Jérusalem! David est roi. Il t'a choisie, t'ayant conquise aux Jébusiens* pour élever le tabernacle. Et l'Arche Sainte en ce jour monte vers la demeure stable au milieu d'Israël.</i>	NARRÁTOR <i>Jeruzsálem! Jeruzsálem! Dávid a király. Ő választott téged, elragadván a Jebuzeusoktól*, hogy a szentélyt itt felépítse. És a frigyládát ma viszik fel állandó helyére Izrael közepébe.</i>
*Jebuz - Jeruzsálem népies neve egyes ószövetségi könyvekben. A jebuzeusok vagy jebuziták, azon népek egyike, amelyek Jeruzsálemben - illetve Kánaánban - éltek, mielőtt Dávid elfoglalta a várost.	

SOPRANO SOLO Chantez, mes soeurs, chantez! Dieu n'a jamais abandonné dans la captivité ni dans l'adversité son peuple préféré, l'élú, le bien-aimé. CHOEUR DE FEMMES /:Eternel, Eternel, viens bénir Israël.:/ /:Eternel, Eternel, viens bénir Israël.:/	SZOPRÁN SZÓLÓ ÉnekeljeteK, nővéreim, énekeljeteK! Mert nem hagyá el az Úr sem a rabságban, sem a balsors közepette az Ő kiválasztott népét, a kedveltet. NŐIKAR /:Örökkévaló, Örökkévaló, jöjj, áldd meg Izraelt!:/ /:Örökkévaló, Örökkévaló, jöjj, áldd meg Izraelt!:/
SOPRANO SOLO Dieu n'a jamais abandonné dans la captivité ni dans l'adversité son peuple préféré, l'élú, le bien-aimé. CHOEUR DE FEMMES Eternel, viens bénir Israël.	SZOPRÁN SZÓLÓ Mert nem hagyá el az Úr sem a rabságban, sem a balsors közepette az Ő kiválasztott népét, a kedveltet. NŐIKAR Örökkévaló, jöjj, áldd meg Izraelt!
SOPRANO SOLO Eternel, viens bénir Israël. CHOEUR DE FEMMES Eternel, Eternel, Eternel.	SZOPRÁN SZÓLÓ Örökkévaló, jöjj, áldd meg Izraelt! NŐIKAR Örökkévaló, Örökkévaló, Örökkévaló.

b/	16. tétel: <u>La Danse devant l'Arche</u> (Tánc a frigyláda előtt) (12:13)	
----	---	--

LE RÉCITANT

Portes, élevez vos linteaux.

Elevez-vous, portiques éternels.

*Voici le Roi de gloire qui vient
dans sa ville bénie.*

NARRÁTOR

*Kapuk, emeljétek fel
szemöldökfátokat,*

*építsetek örök
oszlopcsarnokaitokat.*

*Íme a dicsőséges király, ki
áldott városába jő.*

Tranquillo

*Et voici les bergers amenant
leurs troupeaux,
les moissonneurs qui apportent
leur blé,
les vigneron le bon vin de leur
vigne
et tous les artisans ont
travaillé pour Dieu.*

*És íme, a pásztorok, kik vezetik
nyájukat,
és a földművesek, kik hozzák
gabonájukat,
a szőlőművesek, kik szőlőjük
borát hozzák,
és mind a szépművesek, kik
dolgoztak az Úrnak.*

Poco più animato

*Israël, te voici,
tu montes la colline.
Et toutes les tribus viennent
prendre en commun cette
bénédiction de l'Eternel.
Jehovah*, lève toi, disperse
l'ennemi.
Il vient à nous porté sur vos
épaules comme il s'avance au
milieu des batailles.
Et voici les chanteurs puis les
musiciens, les femmes au milieu
qui font sonner les sistres.
Voici le roi David qui danse
devant l'Arche,
et la terre et le ciel vibrent
sous le soleil
comme les tambourins sous les
doigt blancs des vierges.*

*Íme Izráel,
te feljössz a dombokon,
És mind a törzsek jönnek, hogy
együtt nyerjék el az Örökkévaló
áldását.
Jehova*, emelkedj fel és szórd
szét elleneidet.
Úgy közeleg hozzánk, vállaitokra
emelve, mint ahogy a csatában
közeleg.
És íme a húrpengetők és az
éneklők, s középen az asszonyok,
kik szisztrumot zengetnek.
És íme Dávid király, aki táncol
a frigyláda előtt
és a föld s az ég reszket a
napfényben
miként a dobok a szűzek fehér
ujjai között.*

Allegro moderato

CHOEUR

/:Jéhovah, Jéhovah, Jéhovah,
viens à nous!:/

/:Viens à nous, Eternel, lumière
du matin et splendeur de midi,:/

viens à nous, viens à nous,
Eternel, /:viens à nous,
Eternel,:/

lumière du matin et splendeur de
midi,

viens à nous, Eternel,
viens à nous, Eternel, viens à
nous!

LES PRÊTRES

Ouvrez la porte de justice.

Les justes seuls peuvent entrer.
Ouvrez la porte à l'Eternel,

C'est la porte l'Eternel, de
l'Eternel.

Ouvrez la porte de justice!

/:Viens à nous, Eternel, lumière
du matin et splendeur de midi,:/
et splendeur de midi.

KÓRUS

/:Jehova, Jehova, Jehova, jöjj
közénk!:/

/:Jöjj közénk, Örökkévaló,
reggeli fényesség, déli
napfény,:/

jöjj közénk, jöjj közénk,
Örökkévaló, /:jöjj közénk,
Örökkévaló,:/

reggeli fényesség, déli napfény,

jöjj közénk, Örökkévaló,
jöjj közénk, Örökkévaló, jöjj
közénk!

PAPOK

Tárjátok ki a kapukat az
igazságosnak!

Csak az igazak léphetnek be.
Nyissátok meg a kaput az
Örökkévaló előtt!

Ez az Örökkévaló kapuja, az
Örökkévalóé.

Tárjátok ki a kapukat az
igazságosnak!

/:Jöjj közénk, Örökkévaló,
reggeli fényesség, déli
napfény,:/ déli napfény.

Pesante e molto marcato

LES GUERRIERS

Tous les peuples m'ont attaqué
au nom de Jéhovah, je les
détruis.

L'essaim d'abeilles était
serré, au nom de Jéhovah, je les
détruis.

Le buisson sec, je l'ai brûlé au
nom de Jéhovah, je le détruis.

/:Car Jéhovah m'a protégé et sa
main droite m'a conduit.:/

/:C'est Jéhovah!:/ /:Jéhovah!:/
C'est Jéhovah! Jéhovah!

/:Viens à nous, Eternel, viens à
nous,:/ Eternel. Viens à nous,
Viens à nous.

/:Jéhovah, lève-toi, disperse
l'ennemi.:/ /:Jéhovah, lève-
toi,:/ Jéhovah, lève-toi, lève-
toi!

KATONÁK

Minden népek ellenem fordultak,
de Jehova nevében elvesztém
őket.

Mint méhraj, körülvettek engem,
Jehova nevével elvesztém őket.

Eloltattak, mint a száraz
tövistűz, Jehova nevével
elvesztém őket.

/:Mert Jehova megóvott, és
jobbja vezérelt.:/

/:Ez Jehova!:/ /:Jehova!:/
Ez Jehova! Jehova!

/:Jöjj közénk, Örökkévaló, jöjj
közénk:/ Örökkévaló. Jöjj
közénk. Jöjj közénk.

/:Jehova, kelj fel, szórd szét
elleneidet!:/ /:Jehova, kelj
fel,:/ Jehova, kelj fel, kelj
fel!

Allegro molto

JEUNES FILLES

Chantons le Dieu fort et
clément.
Dansons au bruit des
instruments.
Chantons pour lui de nouveaux
chants.
Que la terre et la mer
frémissent
et que les fleuves
applaudissent.
Et que les montagnes mugissent.
La lumière est son élément.
Il plane sur l'aile du vent
et l'abîme est son vêtement.
Il fait sa tente des nuages
et sa voix parle dans l'orage.
Rendons au Créateur hommage,
/:Hommage à l'Eternel, :/
/:le Dieu fort d'Israël. :/
/:Hommage à l'Eternel, le Dieu
fort d'Israël. :/
Hommage, au Dieu fort d'Israël,
fort d'Israël.

LEÁNYOK

Zengjük az erős, a kegyelmes
Istent!
Táncoljunk a hangszerek
hangjára.
Zengjünk az Úrnak új dalt.

Hogy a föld és a tenger
megremegjen,
és a folyóvizek tapsoljanak.

És a hegyek örvendezzenek.
Ő az örök fényesség.
A szél szárnyán tanyázik
és örvény az ő öltözéke.
Fellegek a sátora
és a hangja szól a viharban.
Dicsőség az Alkotónak,
/:Dicsérjük az Örökkévalót, :/
/:Izrael erős istenét. :/
/:Dicsérjük az Örökkévalót,
Izrael erős istenét. :/
Dicsérjük Izrael erős istenét.

Più allegro

CHOEUR

/:Jéhovah, viens à nous, :/
/:viens à nous. :/

KÓRUS

/:Jehova, jöjj közénk, :/
/:jöjj közénk! :/

Tempo pesante

Jéhovah m'a protégé et sa main
droite m'a conduit.
/:Jéhovah, viens à nous. :/
/:Car Jéhovah m'a protégé et sa
main droite m'a conduit. :/
/:Jéhovah, viens à nous. :/
/:Jéhovah, viens à nous. :/

Jehova megóvott, és jobbjá
vezérelt.
/:Jehova, jöjj közénk! :/
/:Mert Jehova megóvott, és
jobbja vezérelt. :/
/:Jehova, jöjj közénk! :/
/:Jehova, jöjj közénk! :/

Allegro molto

Jéhovah, lève-toi, disperse
l'ennemi,
Jéhovah, lève-toi, disperse
l'ennemi.
/:Eternel, viens à nous, :/
/:Eternel, viens à nous, :/
Eternel, Eternel, viens à nous,
/:Eternel, viens à nous, :/
viens à nous!

Jehova, kelj fel, szórd szét
elleneidet,
Jehova, kelj fel, szórd szét
elleneidet!
/:Örökkévaló, jöjj közénk, :/
/:Örökkévaló, jöjj közénk, :/
Örökkévaló, Örökkévaló, jöjj
közénk, /:Örökkévaló, jöjj
közénk, :/ jöjj közénk!

Moderato	
L'ANGE David, ce n'est pas toi le Roi qui bâtit cette maison, Mais il naîtra un fils de toi qui règnera sur les nations. Et il sera mon Fils, et je serai son Père, son nom sera le plus grand de la terre, son nom sera pour tous une lumière, Et il sera fils de David.	AZ ANGYAL Dávid, nem te leszel az király, ki felépítet e házat, De majd születik fiad, aki uralkodni fog a népeken. Fiam lesz ő, s atyja leszek én, neve a legnagyobb lesz a földön, minden népek fényessége lesz az ő neve, Dávid fia lesz ő.
Andante	
LES ANGES /:Alleluia!:/	AZ ANGYALOK /:Halleluja!:/
*Jahve (azaz JHVH) - Izrael Istene az Ószövetségben. Jehova - ennek helytelen kiejtésen alapuló változata.	

A 3. részből:

c/	27. tétel: <u>La mort de David</u> (Dávid halála) (5:35)	
----	---	--

LE RÉCITANT <i>L'Esprit de Dieu parle pour moi. Un juste viendra sur les hommes, régnant dans la crainte de Dieu. C'est la clarté du matin, quand le soleil se lève. Oh, cette vie était si belle! Je te bénis, Toi qui me l'as donnée.</i>	NARRÁTOR <i>Az Úr szelleme szól hozzám. Egy igaz jó az emberek fölé, hogy uralkodjék Isten félelmében. Ő lesz a hajnali napfelkelte fénye. Óh, ez az élet oly szép volt! Áldalak Téged, ki életet adtad nekem.</i>
L'ANGE (SOPRANO SOLO) Dieu te dit: un jour viendra où une fleur fleurira de ta souche reverdie. Et son parfum remplira tous les peuples d'ici-bas du souffle de la vie.	AZ ANGYAL (SZOPRÁN SZÓLÓ) Az Úr szól hozzád: jó egy nap, midőn egy virág kivirul megifjodott törzsedből. És illata megtölti az élet lehelletével mind a népeket idelenn.

CHOEUR DE FEMMES Dieu te dit: un jour viendra où une fleur fleurira de ta souche reverdie. Et son parfum remplira tous les peuples d'ici-bas du souffle de la vie. CHOEUR D'HOMMES /:Alleluia.:/ L'ANGE (SOPRANO SOLO) /:Alleluia.:/ CHOEUR (SOPRANO, ALTO, TÉNOR) /:Alleluia.:/ CHOEUR (BASSE) Dieu te dit: un jour viendra où une fleur fleurira de ta souche reverdie. Et son parfum remplira tous les peuples d'ici-bas du souffle de la vie.	NŐIKAR Az Úr szól hozzád: jó egy nap, midőn egy virág kivirul megifjodott törzsedből. És illata megtölti az élet lehelletével mind a népeket idelenn. FÉRFIKAR /:Halleluja.:/ AZ ANGYAL (SZOPRÁN SZÓLÓ) /:Halleluja.:/ KÓRUS (SZOPRÁN, ALT, TENOR) /:Halleluja.:/ KÓRUS (BASSZUS) Az Úr szól hozzád: jó egy nap, midőn egy virág kivirul megifjodott törzsedből. És illata megtölti az élet lehelletével mind a népeket idelenn. (Perlstein Klára nyersfordítása)
---	--

4.	<u>Jeanne d'Arc au Bûcher</u> (Jeanne d'Arc a máglyán/Johanna a máglyán) „oratorio dramatique/drámai oratórium” Paul Claudel szövegére, 1935. december. Bemutató: 1938. május 12. Bazel. Jeanne: Ida Rubinstein, Domonkos testvér: Jean Périer, vez. Paul Sacher. Részletek: a/ <u>4. jelenet</u>: Jeanne-t kiszolgáltatják az állatoknak (részlet) (5:00) b/ <u>7. jelenet</u>: Katalin és Margit (2:45) c/ <u>8. jelenet</u>: A király Reimsbe indul (részlet) (2:15) d/ <u>10. jelenet</u>: Trimazo (1:20) e/ <u>11. jelenet</u>: Jeanne d'Arc a lángokban (12:30) Prózai szereplők: Jeanne d'Arc - Vera Zorina Frère Dominique/Domonkos testvér - Raymond Gerome Énekesek: La Vierge/A Boldogságos Szűz/Szűz Mária - Frances Yeend Catherine/Katalin - Martha Lipton Marguerite/Margit - Carolyn Long Porcus/A Disznó - David Lloyd Temple University Choirs, St. Peter Boys' Choir, The Philadelphia Orchestra, vez. Ormándy Jenő	LEMEZ: Columbia SL 178 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1984/85 (Kárpáti János). <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve. <u>Claudel</u>, Paul: Jeanne d'Arc a máglyán (Lásd Válogatás Paul Claudel műveiből, Szent István Társulat, 1982. Jelenits István és Raics István két különböző fordítása!) <u>Claudel</u>, Paul: Jeanne d'Arc a máglyán (Raics István fordítása. Lásd XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény, Népművelési Propaganda Iroda). <u>Paul Claudel</u> (francia, 1868- 1955); „...a legnagyobb újkatolikus költő... Isten mindenütt jelenvalóságán keresztül foglalja hatalmas ujjongó közösségbe az embereket és a dolgokat.” (Szerb Antal)
----	---	--

a/	4. jelenet: Jeanne livrée aux bêtes/Jeanne-t kiszolgáltatják az állatoknak (részlet) (5:00)	
----	---	--

A francia, időnként a „hivatalos”, latin nyelvre vált!	
LE HÉRAUT <i>La Cour! faites silence!*</i>	AJTÓNÁLLÓ <i>A bíróság! Csönd legyen!*</i>
L'APPARITEUR <i>Qui sera le Président?</i>	SZERTARTÁSMESTER <i>Ki lesz az elnök?</i>
LE HÉRAUT <i>Le Tigre!</i>	AJTÓNÁLLÓ <i>A tigris!</i>
CHOEUR <i>/:Le Tigre!:/</i>	KÓRUS <i>(:A tigris!:/</i>
L'APPARITEUR <i>Le Tigre se récuse.</i>	SZERTARTÁSMESTER <i>A tigris nem vállalja.</i>
LE HÉRAUT <i>Le Renard!</i>	AJTÓNÁLLÓ <i>A róka!</i>
CHOEUR <i>/:Le Renard!:/</i>	KÓRUS <i>/:A róka!:/</i>
L'APPARITEUR <i>Le Renard dit qu'il est malade.</i>	SZERTARTÁSMESTER <i>A róka beteget jelentett!</i>
LE HÉRAUT <i>Le Serpent!</i>	AJTÓNÁLLÓ <i>A kígyó!</i>
CHOEUR <i>/:Le Serpent!:/</i>	KÓRUS <i>/:A kígyó!:/</i>
L'APPARITEUR <i>Le Serpent s'est sifflé lui même au fond d'un trou.</i>	SZERTARTÁSMESTER <i>A kígyó fészkebe bújt s azt sziszegte: Sosem!</i>
LE HÉRAUT <i>Mais alors il n'y a personne pour présider?</i>	AJTÓNÁLLÓ <i>Mi az? nem akad elnökünk?</i>
CHOEUR <i>/:Mais alors?:/ Si! Si! Si si si si si fait! Il y a quelqu'un.</i>	KÓRUS <i>/:Mi az?:/ De! De! de de de de de - mégis akadt valaki.</i>
L'APPARITEUR <i>Qui est-ce qui se propose pour juger Jeanne d'Arc?</i>	SZERTARTÁSMESTER <i>Ki lesz, ki Jeanne d'Arc ügyében elnököl?</i>
PORCUS <i>Moi! Moi! Moi! Moi! Je me propose pour juger Jeanne d'Arc.</i>	PORCUS <i>Én! Én! Én! Én! Én vállalkozom Jeanne d'Arc elítélésére.</i>
L'APPARITEUR <i>Qui êtes-vous? Comment vous appelez-vous?</i>	SZERTARTÁSMESTER <i>Hát te ki vagy? Nevezd meg magadat!</i>

PORCUS
Ego nominor Porcus.

CHOEUR
Porcus!

PORCUS
Je m'appelle cochon.**

CHOEUR
Porcus!

PORCUS
Moi! Moi! je suis le cochon, je suis le cochon!

CHOEUR
/:Porcus! Porcus!:/
/:Roin! Roin!:/
/:sit Porcus praeses noster.:/

PORCUS
Moi! Moi! je m'appelle cochon.
/:Je suis le cochon:/.
Moi! Moi! je suis le cochon!

CHOEUR
/:Roin! Roin!:/ /:Non habemus
alium judicem nisi Porcum.:/
/:Roin!:/
Vivat, et semper vivat Porcus
porcorum!
Dignus, dignus est, dignus est
praesidere in nostro praeclaro
corpore! Dignus est. /:Roin!:/
/:Sicut lilium inter spinas, ita
formosus iste inter cucullos.:/
/:Roin! Roin!:/
Quis enim dedit nobis patatas?
Ceciderunt stellae de coelo et
factae sunt pro nobis patatae?

/:Quis judex sicut Porcus Dominus
noster?:/
/:Ecce quam bonum et jucundum est
habitare fratres*** in unum,
omnes comedentes patatas.:/****

Hic est Nasus inter nasos.
Dijudicans truphas et patatas.

Sternutatio ejus splendor ignis.
Porcus /:porcorum:/! Sternutatio
ejus splendor ignis.

PORCUS
/:Moi! Moi! je suis le cochon.:/

PORCUS
Disznó a nevem.

KÓRUS
Disznó!

PORCUS
Disznó a nevem.**

KÓRUS
Disznó!

PORCUS
ÉN! ÉN! én vagyok a Disznó, én
vagyok a Disznó!

KÓRUS
/:Disznó! Disznó!:/
/:Röf! Röf!:/
/:legyen a Disznó az elnökünk.:/

PORCUS
ÉN! ÉN! Disznó a nevem. /:ÉN
vagyok a Disznó:/.
ÉN! ÉN! én vagyok a Disznó!

KÓRUS
/:Röf! Röf!:/ /:Nincs más bíránk
csak a Disznó.:/
/:Röf!:/
Éljen, mindörökre éljen a Disznók
Disznaja!
Méltó, méltó, méltó, hogy
elnököljön fényes testületünkben!
Méltó. /:Röf!:/
Mint lilium a tövissek közt, oly
szépséges ő az együgyűek közt.
/:Röf! Röf!:/
Ki ad nekünk krumplit?
Csillagok estek le az égből és
érettünk krumplivá változtak.

/:Kicsoda olyan bíró, mint a mi
urunk, a Disznó?:/
/:Íme mi édes és jó együtt lakozni
a testvéreknek***, krumplit
lakmározván.:/****

Főszaglás ez az orrok között, meg
tudja különböztetni a
szarvasgombát a krumplitól.
Tüsszentése olyan, mint a tűz
fellobbanása. Disznók
/:Disznaja:/! Tüsszentése olyan,
mint a tűz fellobbanása.

PORCUS
/:ÉN! ÉN! én vagyok a Disznó:/

CHOEUR Vivat, et semper vivat, vivat, et semper vivat Porcus praeses noster. Porcus, Porcus porcorum. Porcus praeses noster! /:Porcus!:/ Porcus porcorum! L'APPARITEUR <i>Qui sont les assesseurs?</i> CHOEUR Bée! Bée! Bée! Bée! béeééééééé! L'APPARITEUR <i>Qui êtes-vous?</i> CHOEUR Ego nominor Péééééééécus. L'APPARITEUR <i>Pecus de pecore, prenez place à droite et à gauche et recevez vos insignes.</i> (On les coiffe de têtes de mouton.) <i>Et maintenant, où est le greffier?</i> L'ÂNE <i>C'est moi, l'âne! Asinus adest!</i> CHOEUR (Immense éclat de rire.) /:Ha! ha! ha! ha! ha! ha! ha!:/ BASSES Ecce magnis auribus, Adventavit Asinus, Pulcher et fortissimus, Sarcinis aptissimus. SOPRANOS, ALTOS, TÉNORS /:Hé sire Âne, ça chantez:/, ha! ha! ha! ha! ha! Hihan! Belle bouche - Hihan! - rechignez, ha! ha! ha! ha! ha! Hihan! /:Vous aurez du foin assez:/, ha! ha! ha! ha! ha! Hihan! /:Et de l'avoine à planté:/, Hihan! ha! ha! ha! ha! CHOEUR /:Hé sire Âne:/ Hé! Hihan! PORCUS <i>Faites entrer l'accusée!</i>	KÓRUS Éljen, mindörökre éljen, éljen, mindörökre éljen elnökünk a Disznó. Disznók Disznaja! A Disznó a mi elnökünk! /:Disznó!:/ Disznók Disznaja! SZERTARTÁSMESTER <i>Kik az esküdtek?</i> KÓRUS Bee! Bee! Bee! Bee! beeeeeeeee! SZERTARTÁSMESTER <i>Kik vagytok?</i> KÓRUS A nevem Biiiiiiiirka. SZERTARTÁSMESTER <i>Birkanyáj, foglalj helyet és fogadd tisztséged jelvényét.</i> (Birkafejet raknak rájuk.) <i>És végül, hol a jegyző?</i> SZAMÁR <i>Itt vagyok, a Szamár! Asinus adest (latin: Itt a szamár!)</i> KÓRUS /Hatalmas nevetés tör ki.) /:Ha! ha! ha! ha! ha! ha! ha!:/ BASSZUSOK Íme, megérkezett a nagyfülű szamár, szép és igen erős, terhet cipelni kész. SZOPRÁNOK, ALTOK, TENOROK /:Hé! Szamár úr, énekeljen:/, ha! ha! ha! ha! ha! Iá! Nótaszónkra - Iá! - táncra keljen! ha! ha! ha! ha! ha! Iá! /:Széna, zab bősége vár:/, ha! ha! ha! ha! ha! Iá! /:Csak dalolj, derék Szamár!:/ Iá! ha! ha! ha! ha! KÓRUS /:Hé! Szamár úr:/ Hé! Iá! PORCUS <i>Vezessék elő a vádlottat!</i>
--	---

* Itt és a továbbiakban, a dőlt betűs szövegek prózában hangzanak el!
 ** A Jeanne d'Arcot elítélő bizottság elnöke Pierre Cauchon volt.
 Vezetékneve, a cochon (=disznó) szóval azonosan hangzik.
 *** A 133. zsoltár 1. versének kigúnyolása: „Íme, mi jó és mi kedves, hogy testvérek együtt laknak!”
 **** Szándékos anakronizmus! Jeanne d'Arc idejében, Európában, még nem ismerték a krumplit.

b/	7. jelenet: Catherine et Marguerite/Katalin és Margit* (2:45)	
----	---	--

BASSES /:Comburator igne!:/ JEANNE <i>Quelles sont ces cloches dans la nuit?</i> FRÈRE DOMINIQUE <i>Les cloches qui sonnent le glas.</i> JEANNE <i>Et qui invitent les bonnes âmes à prier pour Jeanne d'Arc.</i> FRÈRE DOMINIQUE <i>Hérétique, sorcière, cruelle, relapse.</i> JEANNE <i>Merci! bonnes cloches. Mes soeurs! Mes amies! Mes voix qui s'étaient tues, les voilà de nouveau qui parlent!</i> FRÈRE DOMINIQUE <i>La cloche noir et la cloche blanche!</i> BASSES Comburator igne! JEANNE <i>Catherine et Marguerite. Je les reconnais! La Catherine qui dit „De Profundis” et la Marguerite bleue et blanche dans le ciel qui dit „Papa Maman!”.</i> CATHERINE <i>De profundis clamavi ad te, Domine.**</i> BASSES Comburator igne!	BASSZUSOK /:Meg kell égetni!:/ JEANNE <i>Miféle harangok zúgnak az éjszakában?</i> DOMONKOS TESTVÉR <i>Halottra harangoznak.</i> JEANNE <i>Imára szólítják a jámborokat Jeanne d'Arc üdvösségeért.</i> DOMONKOS TESTVÉR <i>Eretnek, szakadár, varázsló, boszorkány.</i> JEANNE <i>Köszönöm! kedves harangok. Nővérekém! Barátnőim! Íme, a hangok újból szólnak hozzám!</i> DOMONKOS TESTVÉR <i>A fekete és a fehér harang!</i> BASSZUSOK Meg kell égetni! JEANNE <i>Katalin és Margit. Megismerem őket. Katalin mondja a „De profundis”-t, Margit meg az égből kékben és fehérben mondja: „Apám! Anyám”.</i> KATALIN <i>A mélységből kiáltok hozzád, Uram.**</i> BASSZUSOK Meg kell égetni!
---	--

JEANNE

Comme je les écoutais jadis à Domrémy la Catherine et la Marguerite! Jésus! Marie! J'ai écrit ces deux noms sur ma jolie bannière bleue et blanche. Jésus, Marie, Catherine, Marguerite. Et moi; ce petit bout de femme dans les orties et les boutons d'or, si ébahie qu'elle oubliait de manger sa tartine.

BASSES

/:Comburator igne!:/

CATHERINE

Libera me, Domine, de ore leonis dum veneris judicare saeculum per ignem. /:De profundis clamavi ad te, Domine.:/

MARGUERITE

/:Spira! Spera! Jésus! Marie!:/
Spira! Spera!

CATHERINE ET MARGUERITE

Jeanne, Jeanne, Jeanne, Fille de Dieu, va! va! va!

JEANNE

J'irai! J'irai! Je vas! Je vas! Je suis allée! Où est ma bonne épée!

Je vas! Je vas! Je suis allée!

C'est fait! Je le tiens! J'ai pris son cheval par la bride! Je ramène mon gentil Roi! Je le ramène à travers la forêt! Je le ramène à travers la France!

CATHERINE ET MARGUERITE

Jeanne! Jeanne! Jeanne! /:Prends le Roi!:/ Ramène le Roi de France! /:Prends le Roi!:/ Jeanne! Jeanne! Jeanne! Prends le Roi! Ramène le Roi de France!

JEANNE

Mintha csak Domrémyben hallgatnám őket, Katalin és Margit harangszavát! Jézus! Mária! Hiszen ezt a két nevet írtam kék és fehér színű vidám lobogómra. Jézus, Mária, Katalin, Margit. Íme, én vagyok az a pöttömnyi lány, aki annyira belefeledkezett az árvacsalánok meg a boglárkák szépségébe, hogy elfelejtette megenni még a vajaskenyérét is.

BASSZUSOK

/:Meg kell égetni!:/

KATALIN

Ments meg, Uram, az oroszlán szájától, midőn eljössz a világot lángokban ítélni. /:A mélységből kiáltok hozzád, Uram.:/

MARGIT

/:Élj! Remélj! Jézus! Mária!:/
Élj! Remélj!

KATALIN ÉS MARGIT

Jeanne, Jeanne, Jeanne, Isten leánya, indulj! menj! siess!

JEANNE

Megyek! Megyek! Már indulok! Már indulok! Már itt sem vagyok! Jó kardom merre van?

Már indulok! Már indulok! Már itt sem vagyok!

Megvan! Megfogtam! Megragadtam a lova zabláját! Visszavezetem az én kedves királyomat! Visszavezetem a sötét erdőkön át! Visszavezetem egész Franciaországon át!

KATALIN ÉS MARGIT

Jeanne! Jeanne! Jeanne! /:Fogd kézen a királyt!:/ Hozd vissza Franciaország királyát! /:Fogd kézen a királyt!:/ Jeanne! Jeanne! Jeanne! Fogd kézen a királyt! Hozd vissza Franciaország királyát!

* A Jeanne d'Arc-kal társalgó két harang két mártír szentről - Alexandriai Szent Katalinról és Antiochiai Szent Margitról - van elnevezve.

** 130. zsoltár 1. vers

c/	8. jelenet Le Roi qui va-t-à Rheims/A király Reimsbe indul (részlet) (2:15)	
----	--	--

ALTOS, TÉNORS Voulez-vous manger des cesses? Voulez-vous manger du flan? Quand irons-nous à Liesse? Quand irons-nous à Laon? VOIS D'ENFANTS Voulez-vous manger des cesses? Voulez-vous manger du flan? Quand irons-nous à Liesse? Quand irons-nous à Laon? CHOEUR, VOIX D'ENFANTS La! la! /:Heurtebise! Heurtebise!:/ SOPRANOS, ALTOS, VOIX D'ENFANTS Blanche ou grise, Heurtebise, Trouve que la farine altère, Heurtebise, mon compère, Qu'as-tu fait de ta ménagère? CHOEUR Tout habillé de toile écrue. Lustucru. Au prix de son beau blé jaune, Réclame du vin de Beaune. Heurtebise, mon compère, Qu'as-tu fait de ta ménagère? /:La mère aux tonneaux de Beaune, La v'là qu'arrive par la Saône.:/ /:Tonneaux! Tonneaux!:/ TÉNORS, BASSES Le vin de Beaune et de Troyes, Le v'là qu'arrive tout droit. Heurtebise, mon compère, T'as retrouvé ta commère. ALTOS /:La la la la:/ TÉNORS, BASSES Nous avons bu trop de bière! Il nous faut du vin joli. CHOEUR Heurtebise, mon compère, T'as retrouvé ta commère.	ALTOK, TENOROK Aki jó bort akar inni, Jó kenyeret akar enni, Liesse-be kell azt elvinni, Laonba kell annak menni. GYERMEKHANGOK Aki jó bort akar inni, Jó kenyeret akar enni, Liesse-be kell azt elvinni, Laonba kell annak menni. KÓRUS, GYERMEKHANGOK La! la! /:Széltoló! Széltoló!:/ SZOPRÁNOK, ALTOK, GYERMEKHANGOK Korpa vagy liszt volna jó? Széltoló, Malma öröl, lisztje hó. Drága molnár, cimborám, Hol van a gazdaasszonykám? KÓRUS Gunyád selyme, mint a hó, Tökfilkó, Tiszta búzádon, lehet, Beaune borát is megvehedd. Drága molnár, cimborám, Hol van a gazdaasszonykám? Itt a beaune-i Hordók Anyja, Hozza őt a Saone-nak habja. /:Hordók! Hordók:/ TENOROK, BASSZUSOK Beaune és Troyes új bora, Lám, a hordók nagy sora. Széltoló, cimborá! Itt a Hordók Asszonya! ALTOK /:La la la la:/ TENOROK, BASSZUSOK Sört eleget ittunk már, Testünk, lelkünk borra vár! KÓRUS Széltoló, cimborá! Itt a Hordók Asszonya!
--	--

SOPRANOS, ALTOS Heurtebise, mon ami, Tu n'auras plus la pépie! Heurtebise, c'est fini, Tu n'auras plus la pépie! TÉNORS, BASSES Blanche ou grise, Heurtebise, trouve que la farine altère. SOPRANOS, ALTOS Heurtebise, c'est fini, De ce bouton sur la langue, Heurtebise, c'est fini, De rage et d'esquinancie. TÉNORS, BASSES Heurtebise, mon compère, T'as retrouvé ta commère. CHOEUR Heurtebise, mon compère, T'as retrouvé ta commère.	SZOPRÁNOK, ALTOK S borban, molnár, cimborá, Nem lesz szükség már soha! S borban, molnár, cimborá, Nem lesz szükség már soha! TENOROK, BASSZUSOK Korpa vagy liszt volna jó? Széltoló, Malma öröl, lisztje hó. SZOPRÁNOK, ALTOK Vége, vége, jó koma Nyelv alatti pattanásnak! Vége, vége, jó koma Tüszös torokgyulladásnak. TENOROK, BASSZUSOK Széltoló, cimborá! Itt a Hordók Asszonya! KÓRUS Széltoló, cimborá! Itt a Hordók Asszonya!
---	--

d/	10. jelenet: Trimazo* (1:20)	
----	------------------------------	--

JEANNE Un petit brin de vot' farine, Un petit oeuf de vot' géline, Une petite larme pour Jeanne! <i>une petite prière pour Jeanne!</i> <i>une petite pensée pour Jeanne!</i> C'est pas pour boire ni pour manger, c'est pour aider avoir un cierge pour y lumer la Sainte Vierge. <i>C'est moi qui vais faire le joli cierge.</i> * „Trimazo”, vagy trimazau: így nevezték Lorraine-ben azokat a fiatal falusi lányokat, akik – népszokás szerint – különböző színű szalagokkal feldíszítve, május első vasárnapján táncolva és énekelve jelentették a városiaknak a tavasz visszatértét. Az ünnepség neve: trimaza	JEANNE Asszonyság, adjál lisztecskét, tojást is adj egy kevéskét. Egy könnycseppel gondoljatok Jeanne-ra! <i>Egy fohással gondoljatok Jeanne- ra!</i> <i>Egy gondolatnyit gondoljatok Jeanne-ra!</i> Sem ezt, sem azt nem magunknak: tőlünk a templomban holnap a Szent Szűz szentelt gyertyát kap. És én leszek majd a Szent Szűz szentelt gyertyája.
---	---

e/	11. jelenet: Jeanne d'Arc en flammes/Jeanne d'Arc a lángokban (12:30)	
----	--	--

LA VIERGE J'accepte cette flamme pure. ALTOS C'est écrit Jeanne, BASSES C'est écrit sorcière, ALTOS C'est écrit hérétique, BASSES ennemie de tout le monde. ALTOS C'est écrit Jeanne, C'est écrit sorcière, C'est écrit hérétique, ennemie de tout le monde. BASSES C'est écrit Jeanne, C'est écrit sorcière, C'est écrit hérétique. SOPRANOS, TÉNORS Jeanne la Sainte! Jeanne la Vierge! Jeanne la Pucelle!* ALTOS C'est écrit Jeanne, C'est écrit sorcière, C'est écrit hérétique. BASSES C'est écrit Jeanne, C'est écrit sorcière, C'est écrit hérétique, ennemie de tout le monde. ALTOS C'est bien fait c'est elle qui a fait tout le mal! Sans elle on serait tranquille! C'est bien fait de quoi c'est qu'elle s'est mêlée! /:C'est bien fait!/: Sans elle on serait tranquille! BASSES /:C'est bien fait de quoi c'est qu'elle s'est mêlée! C'est bien fait c'est elle qui a fait tout le mal.:/ SOPRANOS C'est bien fait de quoi c'est qu'elle s'est mêlée! /:C'est bien fait:/, c'est elle qui a fait tout le mal de quoi c'est qu'elle s'est mêlée!	A BOLDOGSÁGOS SZŰZ Elfogadom ezt a tiszta lángot. ALTOK Ide van írva: Jeanne, BASSZUSOK Ide van írva: boszorkány, ALTOK Ide van írva: eretnek, BASSZUSOK az egész világnak ellensége. ALTOK Ide van írva: Jeanne, Ide van írva: boszorkány, Ide van írva: eretnek, az egész világnak ellensége. BASSZUSOK Ide van írva: Jeanne, Ide van írva: boszorkány, Ide van írva: eretnek. SZOPRÁNOK, TENOROK Jeanne a Szent! Jeanne a Szűz! Jeanne a Szeplőtelen!* ALTOK, BASSZUSOK Ide van írva: Jeanne, Ide van írva: boszorkány, Ide van írva: eretnek. BASSZUSOK Ide van írva: Jeanne, Ide van írva: boszorkány, Ide van írva: eretnek, az egész világnak ellensége. ALTOK Jól van ez így, ő művelt minden gonoszszágot! Nélküle nyugton leszünk! Jól van ez így, minek avatkozott bele mindenbe! /:Jól van ez így:/ Nélküle nyugton leszünk! BASSZUSOK /:Jól van ez így, minek avatkozott bele mindenbe! Jól van ez így, ő művelt minden gonoszszágot!:/ SZOPRÁNOK Jól van ez így, minek avatkozott bele mindenbe! /:Jól van ez így:/, ő művelt minden gonoszszágot, minek avatkozott bele mindenbe!
--	---

TÉNORS

Sans elle on serait tranquille!
C'est bien fait, c'est elle qui a
fait tout le mal. C'est bien fait.
Sans elle on serait tranquille!
C'est bien fait de quoi c'est
qu'elle s'est mêlée!

SOPRANOS I., TÉNORS I.

C'est elle qui a battu les
Anglais, C'est elle qui a ramené
notre roi à Rheims...

ALTOS

C'est écrit Jeanne.

TÉNORS II., BASSES

C'est écrit hérétique, ennemie de
tout le monde.

SOPRANOS II., ALTOS

Avec le secours du Diable.

TÉNORS II. BASSES

Avec le secours du Diable.
C'est bien fait.

SOPRANOS II., ALTOS

Avec le secours du Diable.

SOPRANOS I., TÉNORS I.

Avec le secours de Dieu.

CHOEUR

/:C'est bien fait:/.

SOPRANOS I., TÉNORS I.

Jeanne la Sainte!
Jeanne la Vierge!
Jeanne la Pucelle!

ALTOS, BASSES

C'est écrit Jeanne,
C'est écrit sorcière,
C'est écrit hérétique,
ennemie de tout le monde.

SOPRANOS II.

De quoi c'est qu'elle s'est mêlée!
C'est écrit sorcière,
C'est écrit hérétique.

TÉNORS II.

C'est écrit Jeanne. C'est elle qui
a fait tout le mal. Qui est cette
Jeanne au juste...

TENOROK

Nélküle nyugton leszünk! Jól van
ez így, ő művelt minden
gonoszszágot! Jól van ez így!
Nélküle nyugton leszünk! Jól van
ez így, minek avatkozott bele
mindenbe!

SZOPRÁNOK (I.) TENOROK (I.)

Ő győzte le az angolokat,
Királyunkat ő hozta vissza
Reimsbe...

ALTOK

Ide van írva: Jeanne.

TENOROK (II.), BASSZUSOK

Ide van írva: eretnek, az egész
világnak ellensége.

SZOPRÁNOK (II.), ALTOK

A Sátán segítségével.

TENOROK (II.), BASSZUSOK

A Sátán segítségével.
Jól van ez így.

SZOPRÁNOK (II.), ALTOK

A Sátán segítségével.

SZOPRÁNOK (I.) TENOROK (I.)

Az Isten segítségével.

KÓRUS

/:Jól van ez így:/.

SZOPRÁNOK (I.) TENOROK (I.)

Jeanne a Szent!
Jeanne a Szűz!
Jeanne a Szeplőtelen!

ALTOK, BASSZUSOK

Ide van írva: Jeanne,
Ide van írva: boszorkány,
Ide van írva: eretnek,
az egész világnak ellensége.

SZOPRÁNOK (II.)

Minek avatkozott bele mindenbe!
Ide van írva: boszorkány,
Ide van írva: eretnek.

TENOROK (II.)

Ide van írva: Jeanne. Ő művelt
minden gonoszszágot! Hogy ki
igazában ez a Jeanne...

SOPRANOS II.

... et si elle est de Dieu ou du Diable...

TÉNOR (solo)

... Le Feu va en décider.

ALTOS, BASSES

/:C'est écrit, c'est écrit.:/

JEANNE

Eh quoi! mon peuple! peuple de France! il est vrai, il est vrai, que tu veux me brûler vive?

CHOEUR

Loué soit notre frère le feu qui est sage, fort, vivant, ardent, acéré, incorruptible.

SOPRANOS, BASSES

Elle se réveille comme d'un rêve.

ALTOS,

Loué soit notre frère le feu qui est sage, fort, vivant, ardent, acéré, incorruptible.

TÉNORS

Loué soit notre frère le feu qui est savant à séparer /:l'âme de la chair:/ et de l'esprit la cendre.

JEANNE

Et ce prêtre qui était là tout à l'heure et qui me tenait à lire ce livre où je lisais:

Il n'est plus là, il me quitte, il est descendu, il n'est plus là et je suis seule.

LA VIERGE

Jeanne, Jeanne, tu n'es pas seule!

BASSES

Loué soit notre frère le feu.

JEANNE

J'entends une voix au dessus de moi qui dit: Jeanne, Jeanne, tu n'es pas seule!

ALTOS

Jeanne, Jeanne...

SZOPRÁNOK (II.)

... hogy Istentől vagy ördögtől való...

TENOR (szóló)

... A tűz dönti el.

ALTOK, BASSZUSOK

/:Ide van írva, ide van írva.:/

JEANNE

Ó, jaj! Én népem, francia nép! Igaz hát, igaz hát, elevenen meg akarsz égetni engem?

KÓRUS

Áldott legyen fivérünk, a tűz, mert bölcs, erős, eleven, izzó, acélos, megronthatatlan.

SZOPRÁNOK, BASSZUSOK

Mintha álomból ébredne föl.

ALTOK

Áldott legyen fivérünk, a tűz, mert bölcs, erős, eleven, izzó, acélos, megronthatatlan.

TENOROK

Áldott legyen fivérünk, a tűz, mivel el tudja választani /:a lelket a testtől:/, az anyagtalan a hamutól.

JEANNE

És ez a pap, ki mellettem volt szinte mostanig s olvasni tanított, kezében tartván a könyvet:

Nincs már itt, elment, elhagyott, nincs már itt és én egyedül vagyok.

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ

Jeanne, Jeanne, nem vagy egyedül!

BASSZUSOK

Áldott legyen fivérünk, a tűz.

JEANNE

Egy hangot hallok fölülről, azt mondja: Jeanne, Jeanne, nem vagy egyedül!

ALTOK

Jeanne, Jeanne...

ALTOS, TÉNORS

... tu n'es pas seule!

ALTOS, BASSES

Il y a ce peuple en bas qui te regarde!

ALTOS, SOPRANOS, BASSES

Loué soit notre frère le feu.

JEANNE

Je ne veux pas mourir! J'ai peur!

ALTOS, TÉNORS

Elle dit qu'elle ne veut pas mourir.

CHOEUR

/:Elle dit qu'elle a peur.:/
/:Ce n'est qu'une enfant après tout.:/
/:Ce n'était qu'une pauvre enfant.:/
/:Elle dit qu'elle a peur.:/

UNE PRÊTRE

*Signe donc! signe ce papier!
avoue, avoue que tu as menti!*

JEANNE

Et comment signerais-je lorsque mes mains sont liées?

LE PRÊTRE

On va t'enlever tes chaînes.

JEANNE

Il y a d'autres chaînes plus fortes qui me retiennent.

LE PRÊTRE

Et quelles chaînes plus fortes?

JEANNE

Plus fortes que les chaînes de fer, les chaînes de l'amour! C'est l'amour qui me lie les mains et qui m'empêche de signer. C'est la vérité qui me lie les mains et qui m'empêche de signer. Je ne peux pas! Je ne peux pas mentir.

LA VIERGE

Jeanne, Jeanne, confie toi donc au feu qui te délivrera.

ALTOK, TENOROK

... nem vagy egyedül!

ALTOK, BASSZUSOK

Itt van a népsokaság körülötted, és föltekint rád!

ALTOK, SZOPRÁNOK, BASSZUSOK

Áldott legyen fivérünk, a tűz.

JEANNE

Nem akarok meghalni! Félek!

ALTOK, TENOROK

Azt mondja nem akar meghalni.

KÓRUS

/:Azt mondja, fél.:/
/:Elvégre gyerek még.:/ /:Nem más: egy szegény kisleány:/ /:Azt mondja, fél.:/

EGY A PAPOK KÖZÜL

*Írd alá, írd alá ezt a papírost!
Valld be, valld be, hogy hazudtál!*

JEANNE

Hogy írhatnám alá, a kezem meg van kötve.

A PAP

Majd levesszük rólad a bilincset.

JEANNE

Másfélék az én bilincseim, erősebbek ezeknél.

A PAP

Miféle erősebb bilincsek?

JEANNE

Erősebbek a vasból való bilincsnél, a szeretet bilincsei! A szeretet köti meg a kezemet, azért nem tudok írni. Az igazság köti meg a kezemet, azért nem tudok írni. Nem tudok! Nem tudok hazudni!

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ

Jeanne, Jeanne, bízd rá magad a tűzre.

TÉNORS, BASSES
Loué soit notre frère le feu...

SOPRANOS, ALTOS
Loué soit notre frère le feu qui
est pur.

TÉNORS, BASSES
Loué soit notre frère le feu
qui est ardent,...

SOPRANOS, ALTOS
... vivant,...

TÉNORS, BASSES
... pénétrant,...

SOPRANOS, ALTOS
... acéré,...

TÉNORS, BASSES
... acéré,...

SOPRANOS, ALTOS
... pénétrant,...

CHOEUR
... /:invincible:/,
/:irrésistible:/,
ardent, vivant, pénétrant, acéré,
/:incorruptible:/.
Loué soit notre frère le feu qui
est puissant à rendre l'esprit à
l'esprit et cendre,
cendre, cendre, ce qui est cendre
à la terre.

JEANNE
*Mère! Mère au dessus de moi, Ah!
j'ai peur du feu qui fait mal!*

LA VIERGE
Tu dis que tu as peur du feu et
déjà tu l'as foulé aux pieds.

TÉNORS
Loué soit notre frère le feu qui
est sage, fort, vivant, ardent,
acéré, incorruptible.

JEANNE
*Cette grande flamme, cette grande
flamme horrible, C'est cela qui va
être mon vêtement de noces?*

TENOROK, BASSZUSOK
Áldott legyen fivérünk, a tűz.

SZOPRÁNOK, ALTOK
Áldott legyen fivérünk, a tűz,
mert tiszta ő.

TENOROK, BASSZUSOK
Áldott legyen fivérünk, a tűz,
mert
izzó,...

SZOPRÁNOK, ALTOK
... eleven,...

TENOROK, BASSZUSOK
... átható,...

SZOPRÁNOK, ALTOK
... acélos,...

TENOROK, BASSZUSOK
... acélos,...

SZOPRÁNOK, ALTOK
... átható,...

KÓRUS
... /:legyőzhetetlen:/,
/: ellenállhatatlan:/,
izzó, eleven, átható, acélos,
/:megronthatatlan:/.
Áldott legyen fivérünk, a tűz,
akinek hatalma van ahhoz, hogy
átadja a lelket és por testünket,
a port, a port, a port a földnek.

JEANNE
*Anyám! Anyám, itt fölöttem, Jaj!
félek a tűztől, amely éget!*

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ
Azt mondod, félsz a tűztől, és már
is lábaddal taposod.

TENOROK
Áldott legyen fivérünk, a tűz,
mert bölcs, erős, eleven, izzó,
acélos, megronthatatlan.

JEANNE
*Ez a hatalmas láng, ez a hatalmas,
félelmetes láng, Ez lesz az én
menyegzősruhám?*

BASSES

Loué soit notre frère le feu qui est savant à séparer l'âme de la chair.

ALTOS

Loué soit notre frère le feu qui est sage, fort!

LA VIERGE

Mais est-ce que Jeanne n'est pas une grande flamme elle-même?

SOPRANOS

Vivant, ardent, acéré, incorruptible.

ALTOS

Vivant! ardent! acéré, incorruptible.

TÉNORS, BASSES

L'âme de la chair et de l'esprit la cendre.

BASSES

L'âme de la chair.

LA VIERGE

Ce corps de mort est-ce qu'il sera toujours puissant à retenir ma fille Jeanne?

ALTOS, TÉNORS, BASSES

Jeanne au dessus de Jeanne!

CHOEUR

Flamme au dessus de la flamme!

SOPRANOS, ALTOS

Louée soit notre soeur la flamme qui est pur.

TÉNORS, BASSES

Louée soit notre soeur la flamme qui est forte.

LA VIERGE

Le Feu, est-ce qu'il ne faut pas qu'il brûle! Cette grande flamme au milieu de la France, est-ce qu'il ne faut pas, est-ce qu'il ne faut pas qu'elle brûle?

CHOEUR

Vivante, acérée, /:vivante:/,
/:acérée:/, /:éloquente:/,
/:invincible:/, /:irrésistible:/.
Louée soit notre soeur Jeanne qui est Sainte! droite!

BASSZUSOK

Áldott legyen fivérünk, a tűz, mivel el tudja választani a lelket a testtől.

ALTOK

Áldott legyen fivérünk, a tűz, mert bölcs, erős!

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ

Nem vagy te magad is égbenyúló lángnyelv?

SZOPRÁNOK

Eleven, izzó, acélos, megronthatatlan.

ALTOK

Eleven, izzó, acélos, megronthatatlan.

TENOROK, BASSZUSOK

A lelket a testtől és az anyagtalant a hamutól.

BASSZUSOK

A lelket a testtől.

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ

Halottá vált a porhüvely, s még ez húzná vissza a leányomat, Jeanne-t?

ALTOK, TENOROK, BASSZUSOK

Jeanne - Jeanne fölött!

KÓRUS

Láng a láng fölött!

SZOPRÁNOK, ALTOK

Áldott legyen nővérünk, a láng, mert tiszta ő.

TENOROK, BASSZUSOK

Áldott legyen nővérünk, a láng, mert erős.

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ

A tűz, nem úgy van-e rendjén, hogy égjen? Ennek a lángoszlopnak Franciaország közepén nem kell-e, nem kell-e lobognia?

KÓRUS

Eleven, acélos, /:eleven:/,
/:acélos:/, /:ékesen szóló:/,
/:legyőzhetetlen:/,
/:ellenállhatatlan:/ . Áldott legyen nővérünk, Jeanne, aki Szent! igaz!

SOPRANOS, ALTOS

Vivante,...

TÉNORS, BASSES

... vivante,...

SOPRANOS, ALTOS

... ardente,...

TÉNORS, BASSES

... ardente,...

SOPRANOS, ALTOS

... éloquent,...

TÉNORS, BASSES

... éloquent,...

SOPRANOS, ALTOS

... dévorante,...

TÉNORS, BASSES

... dévorante,...

SOPRANOS, ALTOS

... invincible,...

TÉNORS, BASSES

... invincible,...

CHOEUR

... éblouissante.

Louée soit notre soeur Jeanne qui
est debout pour toujours comme une
flamme au milieu de la France!

LA VIERGE, MARGUERITE, CATHERINE,
VOIX D'ENFANTS

Jeanne! Jeanne! Jeanne! /:Fille de
Dieu!:/ Viens! Viens! Viens!
Viens!

JEANNE

*Ce sont ces chaînes encore qui me
retiennent!*

CHOEUR

/:Il y a la joie qui est la plus
forte:/,

/:Il y a l'amour qui est le plus
fort:/,

Il y a Dieu...

SZOPRÁNOK, ALTOK

Eleven,...

TENOROK, BASSZUSOK

... eleven,...

SZOPRÁNOK, ALTOK

... izzó,...

TENOROK, BASSZUSOK

... izzó,...

SZOPRÁNOK, ALTOK

... ékesen szóló,...

TENOROK, BASSZUSOK

... ékesen szóló,...

SZOPRÁNOK, ALTOK

... emésztő,...

TENOROK, BASSZUSOK

... emésztő,...

SZOPRÁNOK, ALTOK

... legyőzhetetlen,...

TENOROK, BASSZUSOK

... legyőzhetetlen,...

KÓRUS

... vakító.

Áldott legyen a mi nővérünk,
Jeanne, aki örökre úgy áll
előttünk, mint egy lángoszlop
Franciaország közepén!

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ, MARGIT,
KATALIN, GYERMEKHANGOK

Jeanne! Jeanne! Jeanne! /:Isten
leánya!:/ Jöjj! Jöjj! Jöjj! Jöjj!

JEANNE

A bilincsek még visszatartanak!

KÓRUS

/:Az öröm mindennél erősebb:/,

/:A szeretet mindennél erősebb:/,

Az Isten...

JEANNE <i>Je viens! Je viens!</i>	JEANNE <i>Megyek! Megyek!</i>
CHOEUR Il y a Dieu...	KÓRUS Az Isten...
JEANNE <i>J'ai cassé! J'ai rompu!</i>	JEANNE <i>Ledobtam! Széttörtem!</i>
CHOEUR ... qui est le plus fort!	KÓRUS -... mindennél erősebb!
JEANNE (Elle rompt ses chaînes.)	JEANNE (Széttöri a bilincseit.)
SOPRANOS, ALTOS La chaîne qui reliait Jeanne à Jeanne.	SZOPRÁNOK, ALTOK A bilincs, amely Jeanne-t Jeanne-hoz kötötte.
JEANNE <i>Il y a la joie qui est la plus forte!</i>	JEANNE <i>Az öröm mindennél erősebb!</i>
TÉNORS, BASSES La chaîne qui reliait l'âme au corps.	TENOROK, BASSZUSOK A bilincs, amely a lelkét testéhez kötötte.
JEANNE <i>Il y a l'amour qui est le plus fort!</i>	JEANNE <i>A szeretet mindennél erősebb!</i>
MARGUERITE I----- A-----	MARGIT I----- A-----
JEANNE <i>Il y a Dieu qui est le plus fort.</i>	JEANNE <i>Az Isten mindennél erősebb!</i>
LA VIERGE, MARGUERITE ET CATHERINE, VOIX D'ENFANTS, Personne n'a un plus grand amour que de donner sa vie pour ceux qu'il aime.	A BOLDOGSÁGOS SZŰZ, MARGIT, KATALIN, GYERMEKHANGOK Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, aki életét adja azokért, akiket szeret.
SOPRANOS, TÉNORS Personne n'a un plus grand amour que de donner sa vie pour ceux qu'il aime.	SZOPRÁNOK, TENOROK Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, aki életét adja azokért, akiket szeret.
ALTOS, BASSES Personne n'a un plus grand amour que de donner sa vie pour ceux qu'il aime.	ALTOK, BASSZUSOK Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, aki életét adja azokért, akiket szeret.
	(Raics István és Jelenits István fordítása nyomán)
* Pucelle - szüzet jelent; La Pucelle - mindig Jeanne d'Arc.	

6. Orosz zene a Szovjetunióban

		IRODALOM: <u>Zsdánov</u>, A. A.: A művészet és filozófia kérdéseiről, Budapest 1949. <u>A szovjet zene fejlődésének útja</u>, Művelt nép könyvkiadó 1951. <u>Új szakasz a szovjet zene fejlődésében</u>, Művelt nép könyvkiadó 1951. <u>Breuer</u> János: Szovjet zene Magyarországon 1920-1944, Zeneműkiadó 1987. <u>Visnyevszkaja</u>, Galina: Életem, Századvég Kiadó 1994.
--	--	--

A/ Szergej Prokofjev

	<u>Szergej Prokofjev</u> orosz *1891. IV. 11. (a régi naptár szerint); IV. 23. (az új naptár szerint), †1953. III. 5. Moszkva	IRODALOM: <u>Prokofjev</u>: Önéletrajz és írások, Zeneműkiadó Vállalat 1962. <u>Prokofjev</u>: Önéletrajz (Gyermekkor, tanulóévek), Zeneműkiadó 1981. <u>Richter</u>, Szvjatoszlav: Prokofjevről. Lásd Szvjatoszlav Richter (Tanulmányok), Zeneműkiadó Budapest – Kárpáti Kiadó Uzsgorod 1976. <u>A hét zeneműve</u>: 1. zongoraverseny, op. 10., 1977/4. 1. hegedűverseny, D-dúr, op. 19., 1981/4. 2. hegedűverseny, g-moll, op. 63., 1974/2. Rómeó és Júlia, balett, op. 64., 1975/3. 8. zongoraszonáta, op. 84., 1986/87. Hamupipőke, balett, op. 87., 1979/4. 5. szimfónia, op. 100., 1977/3.
1.	<u>I. (Klasszikus) szimfónia</u>, D-dúr, op. 25., 1916-17. Bemutató: 1918. Szentpétervár Részlet: <u>1. tétel</u>: Allegro (3:50) NBC Symphony Orchestra vez. Arturo Toscanini	CD: RCA Victor GD 60323 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1973/1. (Lampert Vera)

2.	<u>Alekszandr Nyevszkij</u> kantáta, V. Lugovszkij és a zeneszerző szövegére, altszólóra, vegyeskarra és zenekarra, Eizenstein: Alekszandr Nyevszkij (Jégmezők lovagja) c. filmjének kísérőzenéjéből, op. 78., 1939. Bemutató: 1939. Moszkva, Prokofjev vezényletével. Részlet: <u>4. tétel</u>: Fel, te orosz nép! (2:00) Cseh Filharmonikusok ének- és zenekara vez. Karel Ančerl	LEMEZ: Supraphon IRODALOM: <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve <u>A hét zeneműve</u> 1983/84. (Maróthy János) <i>Szergej Eizenstein (1898-1948) orosz filmrendező, a filmművészet egyik legnagyobb egyénisége. Legfontosabb filmjei: Patyomkin páncélos, 1925; Alekszandr Nyevszkij (Jégmezők lovagja), 1938; Retteggett Iván I-II., 1944-46.</i>
----	--	--

Fel hát, oroszok, ősi nép,
ez hősi harc, halálos harc,
fel mind, ti szabad emberek,
megvédjük földünk hírnevét.
Az élő hősnek tisztelet,
a holtnak örök dicsőség.
A szülőhazáért, földünkért,
fel hát, oroszok, ősi nép!
Fel hát, oroszok, ősi nép,
ez hősi harc, halálos harc,
fel mind, ti szabad emberek,
megvédjük földünk hírnevét!
Földünkön, szent Oroszország, nem lehet ellenség.
Felemelkedj, fel, édes orosz anyánk!
Földünkön, te szent Oroszország, nem lehet ellenség.
Fel, emelkedj fel, édes orosz anyánk!
Fel hát, oroszok, ősi nép,
ez hősi harc, halálos harc.
Fel mind, ti szabad emberek,
megvédjük földünk hírnevét.
Ne járjon erre ellenség,
ne járjon erre hadsereg,
ne láthassák az utadat,
ne taposhassák földedet!
Fel hát, oroszok, ősi nép,
ez hősi harc, halálos harc,
fel mind, ti szabad emberek,
megvédjük földünk hírnevét!

(Raics István fordítása)

3.	<u>7. szonáta</u>, B-dúr, op. 83., 1939-42. Bemutató: 1943. Részlet: <u>3. tétel</u>: Precipitato (3:30) Szvjatoszlav Richter - zongora	LEMEZ: MELODIA
----	--	---------------------------

B/ Dmitrij Sosztakovics

	Dmitrij <u>Sosztakovics</u> orosz *1906. IX. 12. (a régi naptár szerint); IX. 25. (az új naptár szerint), Szentpétervár, †1975. VIII. 9. Moszkva	IRODALOM: <u>Testamentum</u> – Dmitrij Sosztakovics emlékei Szolomon Volkov szerkesztésében, Európa Könyvkiadó 1997. <u>Martinov</u>, Ivan Ivanovics: Dmitrij Sosztakovics, Gondolat 1965. <u>In memoriam Dmitrij</u> <u>Sosztakovics</u>, Zeneműkiadó 1976. <u>A hét zeneműve:</u> 1. hegedűverseny, 1984/85. 1. szimfónia, 1974/4. 2. szimfónia, 1981/3. 5. szimfónia, 1975/4. 7. szimfónia, 1973/4. 11. szimfónia, 1977/2. 4. vonósnégyes, 1979/2. 7. vonósnégyes, 1986/87. Zongoraötös, 1978/4. Zongoratrió, e-moll, op. 67., 1980/1.
1.	<u>10. szimfónia</u>, e-moll, op. 93, 1953. Részlet: <u>2. tétel</u>: Allegro (4:20) London Philharmonic Orchestra vez. Andrew Davis	LEMEZ: SERAPHIM S-60255
2.	<u>8. vonósnégyes</u>, c-moll, op. 110, 1960. Részlet: <u>3. tétel</u>: Allegretto (4:04) Brodsky Quartet	CD: TELDEC 9031-71702-2

SWALLOW, HOBSON, and CHORUS
We'll make the murd'rer pay,
we'll make him pay
for his crime!

ALL

Peter Grimes! Peter Grimes!

INTERLUDE VI

Scene 2

CHORUS (*off*)
Grimes! Grimes!

GRIMES

Steady! There you are! Nearly home!
What is home? Calm as deep water.
Where's my home? Deep in calm water.
Water will drink my sorrows dry,
and the tide will turn.

CHORUS (*off*)
Grimes!

GRIMES

Steady! There you are! Nearly home!
The first one died, just died.
The other slipped, and died...
and the third will...
„Accidental circumstances.”
Water will drink his sorrows, my sorrows dry,
and the tide will turn.

CHORUS (*off*)
Grimes! Peter Grimes!

GRIMES

Peter Grimes! Here you are! Here I am!
Hurry, hurry!
Now is gossip put on trial.
Bring the branding iron and knife
for what's done now is done for life!
Come on! Land me!
„Turn the skies back and begin again!”

CHORUS (*off*)
Peter Grimes!

SWALLOW, HOBSON és KÓRUS
Átok reá!
Gonosz ez a nap!
Meglakolsz, te arcátlan!

MINDENKI

Peter Grimes! Peter Grimes!

VI. KÖZJÁTÉK

2. jelenet

KÓRUS (kívülről)
Grimes! Grimes!

GRIMES

Várj! Nemsoká révbe jutsz!
Hol a rév? Mélységes mélyben!
Ott lenn majd megnyugszol végre.
Odalenn nem fáj semmi már,
Nem fáj semmi már

KÓRUS (kívülről)
Grimes!

GRIMES

Várj! Nemsoká révbe jutsz!
Az elpusztult, Vége!
Ez lezuhant, Vége!...
Ki jön sorra?
„Balszerencse folytán halt meg”
Odalenn nem fáj semmi...
A sötét ár elmos minden kint!

KÓRUS (kívülről)
Grimes! Peter Grimes!

GRIMES

Peter Grimes! Itt vagytok, ti kutyák!
Rajta, Rajta! Rajta, Dühös falka!
„Suttogásból elég volt.
Csóva lángot gyújtani kész,
Csak fend ki élesre a kést!”
Gyere! Tépj szét! „Jöjj vélem,
S kezdj új életet!”

KÓRUS (kívülről)
Peter Grimes!

GRIMES

„Old Joe has gone fishing and
Young Joe has gone fishing and
you'll know who's gone fishing when
you land the next shoal!”

CHORUS (*off*)

Peter Grimes! Grimes!

GRIMES

Ellen! Give me your hand.
There now, my hope is held by you.
If you take it away, if you...
Take away your hand!
The argument's finished,
friendship lost,
gossip is shouting,
ev'rything's said.

CHORUS (*off*)

Peter Grimes!

GRIMES

To hell with all your mercy!
To hell with your revenge.
And God have mercy upon you!

CHORUS (*off*)

Peter Grimes! Peter Grimes!

GRIMES

Do you hear them all shouting my name?
D'you hear them?
Old Davy Jones shall answer:
Come home, come home!

CHORUS

Peter Grimes! Peter Grimes!

GRIMES

Peter Grimes! Grimes! Peter Grimes!

GRIMES

„Vén Joe kiment hálóval,
Kis Joe kiment hálóval,
És volt nagy fogás,
Bőven rajzott a hal!”

KÓRUS (kívülről)

Peter Grimes! Grimes!

GRIMES

Ellen! Add a kezéd!
Az életem reménye vagy...
Ha te magamra hagysz, Végem!...
„Vegye el a kezét!
A barátság megszűnt,

Gonosz vád terjed a nép közt,
Ellenem szól!”

KÓRUS (kívülről)

Peter Grimes!

GRIMES

Nem kell a részvét!
Nincs irgalom:
Az Isten átka rajtam!

KÓRUS (kívülről)

Peter Grimes! Peter Grimes!

GRIMES

Hallod, Grimes, a vad ordítózást?
Ez te vagy! Ez te vagy!
Vén Davy Jones... Ő szólít:
Jöjj, Grimes, jöjj Grimes!

KÓRUS

Peter Grimes! Peter Grimes!

GRIMES

Peter Grimes! Grimes! Peter Grimes!

(Lányi Viktor és Raics István
fordítása
a Magyar Állami Operaház előadására)

8. Az Új Bécsi Iskola: Arnold Schönberg és Anton Webern dodekafon kompozíciói

A/ Arnold Schönberg (Schoenberg)

		IRODALOM: Aaron <u>Copland</u>: Dodekafon fejlemények (Lásd Az új zene, Zeneműkiadó 1973). Herbert <u>Eimert</u>: Dodekafónia, Zeneműkiadó 1969 Arnold <u>Schönberg</u>: A tizenkétfokú komponálás előzményeiről; Levél J. M. Hauerhoz; Komponálás tizenkét hanggal; Leverkühn Zwölfton- gulyása; Új utakon; Nemzeti zene (részlet); Levélváltás Dr. Max Unger és Arnold Schönberg között; Levele 75. születésnapja alkalmából; Üzenet a National Institute of Arts and Letters elnökéhez; Négy levél (Lásd Fábián Imre: A huszadik század zenéje, antológia, Gondolat 1966). Arnold <u>Schönberg</u>: Stílus és gondolat – három tanulmány (A progresszív Brahms, Komponálás 12 hanggal, Szív és ész a zenében), Zenepedagógiai füzetek 12., Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Budapesti Tagozat 1990. Eric <u>Salzman</u>: A forradalom: Bécs, Atonalitás és tizenkéthangúság (Lásd Salzman: A 20. század zenéje, Zeneműkiadó 1980) <u>A hét zeneműve:</u> IV. Vonósnégyes, 1978/4 Hegedűverseny, op. 36 1973/3 Napóleon-óda 1980/2 EGYÉB: Thomas <u>Mann</u>: Doktor Faustus (XXII. fejezet), Európa Könyvkiadó 1967.
--	--	--

1.	Moses und Aron (Mózes és Áron) opera három (két elkészült) felvonásban a zeneszerző szövegére, 1930-1932. Bemutató koncertelőadáson: 1954. Hamburg; színpadon: 1957. Zürich. Részletek Moses – Franz Mazura, Sprechgesang Aron – Philip Langridge, tenor Pap – Aage Haugland, basszus Chicago Symphony Chorus Chicago Symphony Orchestra vez. Solti György	CD: DECCA 414 264-2 IRODALOM: Schönberg: Mózes és Áron, szövegkönyv (Lásd „XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény”, Népművelési Propaganda Iroda) Kárpáti János: Arnold Schönberg: Mózes és Áron (Lásd „Miért szép századunk operája?”, Gondolat 1979.)
----	--	---

a/	I. felvonás 4. jelenetből (Ziffer: 480-653) (6:52)	
----	---	--

MOSES Der Einzige, Ewige, Allmächtige, Allgegenwärtige, Unsichtbare, Unvorstellbare... verlangt kein Opfer von euch: er will nicht den Teil, er fordert das Ganze. ARON Er hat euch vor allen Völkern auserwählt und will euch allein seine ganze Gnade schenken. Werft euch nieder, ihn anzubeten! CHOR /:Anbeten? Wen?:/ /:Wo ist er?:/ /:Ich sehe ihn nicht!:/ Wo ist er? Sieht er gut oder böse aus? /:Sollen wir ihn lieben oder fürchten?:/ Wo ist er? Zeig ihn uns! /:So wollen wir knien!:/ So wollen wir Vieh herschleppen und Gold und Getreide und Wein! Alles soll euer Gott bekommen, wenn wir sein Volk sind, wenn er unser Gott ist, wenn er uns beschützt! Aber wo ist er? Zeig ihn uns!	MÓZES Az egyetlen, örökkévaló, mindenható, mindenütt jelenlévő, láthatatlan, ábrázolhatatlan... nem kíván tőletek áldozatot: nem a részt akarja, az egészet követeli. ÁRON Ő választott ki minket minden nemzetek közül egyedül titeket kíván teljes kegyelmével akar megajándékozni benneteket, térdeljete le és imádjátok! KÓRUS /:Imádni? Kit?:/ /:Hol van ő?:/ /:Nem látom őt!:/ Hol van ő? Jóságosnak vagy dühösnek látszik? Szeretnünk vagy félnünk kell őt? Hol van? Mutasd meg, /:s úgy letérdelünk!:/ Úgy idevonszoljuk a barmot, az aranyat, a gabonát és a bort! Mindent meg kell kapjon az Istened, ha mi az ő népe vagyunk, ha ő a mi Istenünk, ha megvéd minket! Ámde hol van? Mutasd meg őt nekünk!
---	--

ARON Schliesset die Augen, verstopfet die Ohren! So nur könnt ihr ihn sehn und hören! Kein Lebender sieht und hört ihn anders! CHOR (Männer) Ist er niemals zu sehn? Ist er ewig unsichtbar? CHOR (Frauen) Wie? Dein allmächtiger Gott kann sich uns nicht sichtbar machen? ARON Der Gerechte sieht ihn. MÄDCHEN Ich sah seinen Glanz! JUNGER MANN Du schwebender Gott! MANN Er ist unser Gott! PRIESTER Dann braucht ihn der Mörder nicht zu fürchten! ARON Wer ihn nicht sieht, ist verloren! CHOR (Männer) So sind wir alle verloren, Denn wir sehen ihn nicht! CHOR (Lachen) CHOR /:Bleib uns fern mit deinem Gott, mit dem Allmächtigen!:/ Wir wollen durch ihn nicht befreit sein! Bleib uns so fern, wie dein Gott, der Allgegenwärtige! Wir fürchten und lieben ihn nicht! So wenig als er uns belohnt und bestraft! Bleib uns fern mit dem Allmächtigen! Bleib uns fern mit deinem Gott! /:Bleib uns fern!:/ Bleib uns fern mit dem Allmächtigen! Wir wollen durch ihn nicht befreit sein!	ÁRON Csukjátok be szemeteket, fogjátok be fületeket! Csak így láthatjátok, hallhatjátok! Egyetlen élőlény sem láthatja és hallhatja másként! KÓRUS (Férfiak) Sose lehet látni? Örökké láthatatlan? KÓRUS (Nők) Micsoda? A te mindenható Istened nem képes magát láthatóvá tenni? ÁRON Aki igaz, látni fogja őt. LÁNY Én látom a ragyogását! FIATAL FÉRFI Te lebegő Isten! FÉRFI Ő a mi Istenünk! PAP Akkor a gyilkosnak nem kell tőle félnie! ÁRON Aki nem látja őt, elveszett! KÓRUS (Férfiak) Akkor mindnyájan elveszünk, mert nem látjuk őt! KÓRUS (Nevetés) KÓRUS /:Maradj távol a te Isteneddel, a mindenhatóval!:/ Általa nem akarunk szabadok lenni! Maradj távol, a te mindenütt jelenvaló istenségeddel! Mi nem féljük, és nem szeretjük őt! akár jutalmaz, akár büntet bennünket. Maradj távol a mindenhatóval! Maradj távol a te Isteneddel! /:Maradj távol!:/ Maradj távol a mindenhatóval! Általa nem akarunk szabadok lenni!
---	--

MOSES Allmächtiger, meine Kraft ist zu Ende: Mein Gedanke ist machtlos in Arons Wort! 6 SOLOSTIMMEN Aron! ARON Schweige! Das Wort bin ich und die Tat! CHOR /:Aron, was tust du?:/ ARON Dieser Stab führt euch: Seht, die Schlange! CHOR Flieht! /:Die Schlange wächst! Sie dreht sich!:/ Seht! Sie wendet sich gegen alle!	MÓZES Mindenható, az erőmnek vége: gondolatom erőtlen Áron szavaiban. 6 SZÓLÓHANG Áron! ÁRON Csend! A szó én vagyok és a tett! KÓRUS /:Áron, mit teszel?:/ ÁRON Ez a bot vezet benneteket: Nézzétek, a kígyó! KÓRUS Kúszik! /:Kígyóvá változik! Tekereg!:/ Nézzétek, fordul mindenki ellen!
---	---

b/	I. felvonás 4. jelenetből (Ziffer: 710-767) (2:05)	
----	---	--

ÁRON Euer Mut ist gebrochen, euer Stolz geschwunden, ohne Hoffnung dient ihr und glaubt nicht an euch, noch an Gott. Euer Herz ist krank! So zwingt ihr Pharao nicht! CHOR Stark ist Pharao! /:Schwach sind wir!:/ ÁRON Seht Moses' Hand: gesund ist sie und stark. Aber Moses's Herz gleicht eurem jetzt, weil er euch schwach weiss und mutlos. Führt er die Hand an dies Herz, das Krank ist, wie eures, seht! CHOR /:Aussatz!:/ /:Flieht!:/ Weicht ihm aus! Berührt ihn nicht, ihr werdet krank! /:Aussatz!:/	ÁRON A lelketek összetört, a büszkeségetek elenyészett, remény nélkül szolgáltok és nem hisztetek magatokban, sem Istenben. A szívetek beteg! Így nem semmisíthetitek meg a Fáraót. KÓRUS Erős a Fáraó! /:Mi gyengék vagyunk!:/ ÁRON Nézzétek Mózes kezét: mily egészséges és erős. De most Mózes szíve olyan, akárcsak a tiétek, mert úgy tudja, hogy gyengék és bátortalanok vagytok. Kezét szívére teszi, amely épp oly beteg, akárcsak a tiétek, nézzétek! KÓRUS /:Lepra!:/ /:Meneküljétek!:/ Kerüljétek! Ne érintsétek, betegek lesztek! /:Lepra!:/
---	--

c/	I. felvonás 4. jelenetből (Ziffer: 817-893) (4:18)	
----	---	--

MANN und CHOR (Männer) /:Alles für die Freiheit!:/ /:Lasst uns die Ketten zerbrechen!:/ Erschlagt die Fronvögte! Erschlagt sie! Erschlagt ihre Priester! Erschlagt sie! Zerschlagt ihre Götter! Zerschlagt sie! Auf in die Wüste! CHOR /:Auf!:/ Auf in die Wüste! Auf! PRIESTER Wahnsinnige! Wovon soll euch die Wüste nähren? MOSES In der Wüste wird euch die Reinheit des Denkens nähren, erhalten und entwickeln... ARON ...und der Ewige lässt euch sehn ein Abbild eures leiblichen Glücks in jedem geistigen Wunder. Der Allwissende weiss, dass ihr ein Volk von Kindern seid und erwartet von Kindern nicht, was Grossen schwierig. Er rechnet damit, dass alle Kinder reifen und alle Greise weise werden. Er gibt euch Frist, euer Leben in Freude der Vorbereitung auf die Weisheit des Alters zu widmen. Er wird es euch auch in der Wüste an Speise nicht fehlen lassen. Der Allmächtige verwandelt Sand in Frucht, Frucht in Gold, Gold in Wonne, Wonne in Geist. Wer speist den Nil, der dies Land ernährt? Er, der den Stab in die Schlange, Gesundheit in Aussatz verwandelt.	FÉRFI és KÓRUS (Férfiak) /:Mindent a szabadságért!:/ /:Törjük szét a bilincseket!:/ Öljük meg a felügyelőket! Öljük meg őket! Öljük meg papjaikat! Öljük meg őket! Döntsük le bálványainkat! Döntsük le! Gyerünk ki a Pusztaságba! KÓRUS /:Ki:/ a Pusztaságba! /:Ki!:/ PAP Örültek! Hogyan táplálhatna bennünket a Pusztaság? MÓZES A Pusztaságban az eszme tisztasága fog táplálni, megtartani és továbbvinni benneteket... ÁRON ...és az Örökkévaló megengedi, hogy jobb földi jövődötök képét lássátok minden lelki csodában. A Mindentudó tudja, hogy ti még gyermek-nép vagytok, s nem várja el a gyermektől, ami az időseknek is nehéz. Ő számol azzal, hogy minden gyermek idősebbé válík, és minden idős ember bölcsébbé lesz. Ő ad nektek időt, hogy gyönyörűséggel készülhessetek a bölcsességre, melyet meghoz a kor. Sose felejt el táplálni benneteket a Pusztaságban. A Mindenható átváltoztathatja a homokot gyümölcsé, a gyümölcsöt arannyá, az aranyat elragadtatássá, a lélek elragadtatásává. Ki táplálja a Nilust, mely táplálja ezt a földet. Ő, aki a botot kígyóvá, az egészséget belpoklos borzalommá változtatja.
--	---

Seht des Niles Wasser in diesem Krug! (Giesst es aus) Nein: Ihr irrt euch nicht: Was ihr jetzt seht, ist Blut! Versteht ihr das? (feurig) Es ist euer Blut, das dies Land ernährt, wie das Wasser des Nil. Fett macht ihr die Knechte der Lüge, der falschen Götter.	Nézzétek a Nilus vizét ebben a kancsóban! (Kiönti) Nem, ez nem tévedés: amit ti láttok, vér! Értitek? (hevesen) Ez a mi vérünk, amely táplálékot ad a földnek, akárcsak a Nilus áradása. Ti hízlaljátok a hazugság, a hamis istenek szolgáit.
---	--

d/	II. felvonás 3. jelenetből (Ziffer: 320-457) (5:04)	
----	--	--

e/	II. felvonás 5. jelenetből (Ziffer: 1081-végig) (3:32)	
----	---	--

ARON Meine Bestimmung, ist, schlechter zu sagen, als ich es verstehe. Wissende jedoch werden ihn immer wiederfinden! CHOR (Zieht im Hintergrund vorüber, geführt von einer Feuersäule) Er hat uns /:auserwählt:/ vor allen Völkern, das Volk des einz'gen Gotts zu sein; /:ihm allein zu dienen, keines andern Knecht!:/ ARON Sieh hin! MOSES Die Feuersäule! ARON Sie führt uns bei Nacht - Der Allmächtige gibt durch mich dem Volk ein Zeichen. (Es wird im Hintergrund rasch Tag, die Feuersäule verblasst und verwandelt sich in die Wolkensäule. Der Vordergrund bleibt verhältnismässig finster.)	ÁRON Az én küldetésem, hogy egyszerűbben szóljak róla, mint ahogy én magam felfogtam. Mégis az értők újra és újra rá fognak találni. KÓRUS (A háttérben tűzoszlop által vezettetve elindul) Mert ő /:választott ki:/ minket minden nép közül az ő népeként, hogy csak az egy Istent /:szolgáljuk, egyedül őt imádjuk s ne engedelmesskedjünk senki másnak.:/ ÁRON Nézz oda! MÓZES A tűzoszlop! ÁRON Vezet bennünket éjszaka - A Mindenható így ad általam jelet a népnek. (A háttérben gyorsan közeledik a nappal. A tűzoszlop halványul s felhőoszloppá változik. Az előtér viszonylag sötét marad.)
--	---

MOSES Die Wolkensäule! ARON Sie führt uns bei Tag. MOSES Götzenbilder! ARON Gottes Zeichen, wie der glühende Dornbusch. Darin zeigt der Ewige nicht sich, aber den Weg zu sich; und den Weg ins gelobte Land! CHOR Er wird uns führen in das Land, wo Milch und Honig fließt, und wir sollen genießen, was er unsern Vätern verheissen, den Vätern verheissen. <i>(Aron langsam ab in den Hintergrund)</i> CHOR /:Allmacht'ger, du bist stärker als Ägyptens Götter!:/ Allmacht'ger, du bist stärker als Ägyptens Götter!: MOSES Unvorstellbarer Gott! Unaussprechlicher, vieldeutiger Gedanke! Lässt du diese Auslegung zu? Darf Aron, mein Mund, dieses Bild machen? So habe ich mir ein Bild gemacht, falsch, wie ein Bild nur sein kann! So bin ich geschlagen! So war alles Wahnsinn, was ich gedacht habe, und kann und darf nicht gesagt werden! O Wort, du Wort, das mir fehlt! <i>(Moses sinkt verzweifelt zu Boden)</i>	MÓZES A felhőoszlop! ÁRON Vezet bennünket nappal! MÓZES Bálványképek! ÁRON Isten adta jelek, akár az égő csipkebokor. Az Örökkévaló így mutatja meg nem önmagát, hanem a hozzávezető utat; és az Ígéret Földjéhez vívó utat. KÓRUS Ő elvezet bennünket a tejjel-mézzel folyó földre, s megörvendezett azzal, amit a mi atyáinknak ígért, amit atyáinknak ígért. <i>(Áron lassan háttérbe tűnik)</i> KÓRUS /:Mindenható, te erősebb vagy, mint Egyiptom istenei!:/ MÓZES Ó, ábrázolhatatlan Isten! Kifejezhetetlen, sokértelmű eszme! Engeded-é, hogy így silányul magyarázzanak? Szabad-e Áronnak, az én szószólómnak ilyen képet csinálnia? Így hát én magam is képet faragtam? Hamisat, amilyen csak egy kép lehet? Így hát vereséget szenvedtem! Így hát minden örültség volt, amiben hittem, és nem tudom és nem is szabad kimondanom. Ó szó, te szó, ami hiányzik nekem! <i>(Kétségbeesve hull a földre)</i> <i>(Gádor Ágnes nyersfordítása)</i>
---	--

2.	<u>A Survivor from Warsaw</u> (Egy varsói túlélő/Egy varsói menekült/Egy varsói életbenmaradott), op. 46., narrátorra, férfikarra és zenekarra. Szövegét, részint beszámolók alapján, a zeneszerző állította össze. 1947. Bemutató: 1948., New Mexico. Günther Reich BBC Symphony Orchestra vez. Pierre Boulez (7:26)	CD: SONY S2K 44571 IRODALOM: Arnold <u>Schönberg</u>: Egy varsói életbenmaradott – szövegkönyv (Lásd „XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény”) <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve <u>A hét zeneműve</u> 1984/85. (Kovács Sándor)
----	---	---

I cannot remember ev'rything! I must have been unconscious /most/ of the time...! I remember only the grandiose moment when they all started to sing, as if prearranged, the old prayer they had neglected for so many years – the forgotten creed!

But I have no recollection how I got underground to live in the sewers of Warsaw for so long a time...

The day began as usual. Reveille when it still was dark. „Get out!” Whether you slept or whether worries kept you awake the whole night. You had been separated from your children, from your wife, from your parents. You don't know what happened to them...How could you sleep?

The trumpets again. „Get out! The sergeant will be furious!” They came out; some very /slowly/, the old ones, the sick ones, some with nervous agility. They fear the seargent. They hurry as much as they can. In vain! Much too much noise, much too much commotion! And not fast enough!

The Feldwebel shouts, „Achtung! Stilljestanden! Na wird's mal, oder soll ich mit dem Jewehrkolben nachhelfen? Na jut; wenn ihr's durchaus haben wollt!”

The sergeant and his subordinates hit /everyone/: young or old, /strong or sick/, guilty or innocent...It was painful to hear them groaning and moaning.

I heard it though I had been hit very hard, so hard that I could not help falling down. We all on the /ground/ who could not stand up were /then/ beaten over the head...

I must have been unconscious. The next thing I /heard/ was a soldier saying. „They are all dead!” Whereupon the sergeant ordered to do away with us.

There I lay aside half conscious. It had become very still – fear and pain. – Then I heard the sergeant shouting, „Abzählen!”

They started slowly, and irregularly: one, two, three, four, „Achtung!” The sergeant shouted again, „Rascher! Nochmal, von vorn anfangen! In einer Minute will ich wissen, wieviele ich zur Gaskammer abliefere! Abzählen!”

Nem tudok mindenre emlékezni! Öntudatlan lehettem az idő legnagyobb részében...! Csak a hatalmas pillanatra emlékszem, amikor mindannyian elkezdtek énekelni, mintha már előre elő lett volna készítve, régi könyörgés, amit oly sok évig elhanyagoltak – az elfelejtett hit!

De nem emlékszem, hogyan jutottam a föld alá, hogy Varsó szenny csatornáiban éljek oly sokáig.

A nap úgy kezdődött, mint máskor. Ébresztő még sötétben: „Mars ki!” akár aludtál még, akár a gyötrődés ébren tartott egész éjszaka: mert elszakítottak a gyermekeidtől, a feleségedtől, a szüleidtől. Nem tudod, mi történik velük; hogy tudtál volna aludni?

Újra a trombiták: „Mars ki! Az őrmester dühös lesz!” Kijöttek néhányan, nagyon lassan, az öregek, a betegek, mások ideges gyorsasággal. Rettegnek az őrmestertől. Sietnek, annyira, amennyire csak tudnak. Hiába! Sok, túl sok a zaj; nagy, túl nagy a felbolydulás, és nem elég gyorsak!

A Feldwebel* kiáltja: „Achtung! Stilljestanden! Na wird's mal, oder soll ich mit dem Jewehrkolben nachhelfen? Na jut; wenn ihr's durchaus haben wollt!”**

Az őrmester és alárendeltjei mindenkit ütöttek: fiatalokat és öregeket, erőseket és betegeket, bűnösöket és ártatlanokat. Fájdalmas volt hallani a nyögéseket és sóhajtasokat.

Én hallottam, bár engem is nagyon megvertek, olyan nagyon, hogy nem bírtam tovább, összeestem. Mi ott a földön, akik nem tudtunk felállni, nekünk a fejünket ütötték.

Én eszméletlen lehettem. A következő, amit értettem, hogy egy katona azt mondta: „Mindannyian halottak”, amire az őrmester azt parancsolta, hogy vigyenek el minket.

Én ott feküdtem oldalt, félig eszméletlen. Nagy csend lett – félelem és fájdalom -. Azután hallottam, hogy az őrmester kiált: „Abzählen!”***

Ők pedig elkezdtek lassan és szabálytalanul: egy, kettő, három, négy. „Achtung!” Az őrmester ismét kiált. „Rascher! Nochmal, von vorn anfangen! In einer Minute will ich wissen, wieviele ich zur Gaskammer abliefere! Abzählen!”****

They /began/ again, first slowly: one, two, three, four, became faster and faster, so fast that it finally sounded like a stampede of wild horses, and /all/ of a sudden, in the middle of it, they began singing the Shema Yisroel.

Ők pedig elkezdtek, először lassan: egy, kettő, három, négy. Azután gyorsabb és gyorsabb lett, olyan gyors, hogy végül úgy hallatszott, mint szilaj lovak rohanása, és hirtelen, a közepén, elkezdtek énekelni a Semá Jiszroél.

(Czinkos Erzsébet nyersfordítása)

SEMÁ JISZROÉL/HALLJAD IZRÁEL

⁴Halljad Izráel, az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egy!

⁵Szeresd az Örökkévalót, a te Istenedet egész szíveddel, egész lelkeddel és egész erőddel.

⁶És legyenek ezek az igék, amelyeket neked ma parancsolok, a szíveden;

⁷és jól tanítsd meg ezekre gyermekeidet és beszélj róluk, midőn ülsz házádban és midőn jársz az úton, midőn lefekszel és midőn fölkel.

(Mózes V. könyve/
Második Törvény v. Második
Törvénykönyv/Deuteronomium 6,4-7
Mózes öt könyve és a haftárak,
Budapest 1984)

* Örmester

** „Figyelem! Vigyázz! Na, mi lesz, vagy segítek a puskatussal? Na jó, ha mindenáron akarjátok!”

*** „Leszámolni!”

**** „Gyorsabban! Még egyszer, előlről! Egy percen belül akarom tudni, hányat adok át a gázkamráknak. Leszámolni!”

B/ Anton Webern

1.	Das Augenlicht (Szemünk világa/Szemünk fénye) vegyeskarra és zenekarra Hildegard Jone szövegére, op. 26, 1935. Bemutató: 1938. London, Hermann Scherchen vezényletével. John Alldis Choir London Symphony Orchestra vez. Pierre Boulez (5:50)	CD: SONY SM3K 45 845 IRODALOM: Jone, <u>Hildegard</u>: Szemünk világa (Lásd „XX. századi stílustörténeti szöveggyűjtemény”, Népművelési Propaganda Iroda) <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve
----	--	---

Durch unsre offenen Augen fließt das Licht ins Herz und strömt als Freude sanft zurück aus ihnen. Im Liebesblick quillt mehr herauf als je herab gedrungen. Was ist geschehen, wenn das Auge strahlt? Sehr Wunderbares muß es uns verraten: Daß eines Menschen Innerstes zum Himmel ward mit soviel Sternen als die Nacht erhellen, mit einer Sonne, die den Tag erweckt. O Meer des Blickes mit der Tränenbrandung! Die Tropfen, welche sie versprüht auf Wimpernhalme, vom Herzen und der Sonne werden sie beschienen. Wenn sich die Nacht der Lider über deine Tiefen still niedersenkt, dann spülen deine Wasser an die des Todes: deiner Tiefen Schätze, die tagerworbnen nimmt er sacht mit sich. Jedoch aus seinen unergründlich dunklen Tiefen, wenn mit den Lidern sich der Tag erhebt, ist manches seiner Wunder in den Blick, den neuen, heraufgeschwommen und es macht ihn gut.	Nyitott szemünkön át folyik a fény a szívbe, és örömként szelíden áramlik vissza belőle. A szerelmes tekintetben több fakad föl, mint amennyi valaha is belényomult. Mi történik, amikor a szem sugárzik? Nagy csoda az, mit nekünk elárul: hogy egy ember legbelseje éggé lőn, oly sok csillaggal, mik bevilágítják az éjt, egy Nappal, mi fölébreszti a nappalt. Ó tekintet tengere a könnyek hullámtörésével! A csöppeket, amelyeket hint a pillák szálaira, a szív és a Nap világítja meg. Ha a szemhéjak éjjele mélységeidre csöndben leszáll, akkor vizeid egyesülnek a halál vizeivel: ki mélységeid kincseit, a nappal szeretteket szelíden magával viszi. De beláthatatlan sötét mélységeiből – ha a szemhéjakkal együtt a nap is fölkél – csodái közül nem egy a pillantásban, az újban megjelenik és azt jóvá teszi. (Gádor Ágnes nyersfordítása)
--	--

2.	<u>Variationen für Klavier</u> (Variációk zongorára – 3 tételben), op. 27. 1935-36. Bemutató: 1937. Két részlet: <u>I. tétel:</u> Sehr mäßig (2:00) <u>II. tétel:</u> Sehr schnell (0:34) Maurizio Pollini, zongora	CD: Deutsche Grammophon 419 202-2
----	--	--

3.	<u>Kantate Nr. 2</u> (II. Kantáta), op. 31 szoprán- és basszus-szólóra, vegyeskarra és zenekarra, Hildegard Jone szövegére 1941-43. Bemutató: 1950. Brüsszel. Részlet: <u>VI.</u> (utolsó) <u>tétel</u>: Seht fließend (2:05) John Alldis Choir London Symphony Orchestra vez. Pierre Boulez	CD: SONY SM3K 45 845
----	---	---------------------------------

Gelockert aus dem Schoße in Gottes Frühlingsraum; gekommen als das Bloße zu Stern und Mensch und Baum aus Größerem ins Große. Ein Leben ist gegeben dem Licht von dieser Welt; sie muß sich neu beleben, vor seinen Blick gestellt: der kann der Nacht entheben. Der kann den Himmel halten und führt zum größten Licht. Im Friedensschoß gestalten uns, weil ein Kindlein spricht, der Liebe Urgewalten.	Megszületett az anyaméhből Isten tavaszán; csupasz lényként jött csillaghoz és emberhez és fához, a nagyobbtól a nagyhoz. Életet kapott az evilág fénye, új életre kell kelnie, ha ő tekint reá, ki meg tudja szüntetni az éjt. Tudja az eget tartani s a legnagyobb fény felé viszi. A béke ölében formálnak minket, - mert egy gyermek szól, - a szeretet őserői. (Gádor Ágnes nyersfordítása)
--	--

9. Új eszközök nyomában...

A/ Henry Cowell

	<u>Henry Cowell</u> amerikai *1897. III. 11. Menlo Park (Calif.) †1965. XII. 10. Shady (N. Y.)	IRODALOM: <u>Salzman</u>, Eric: A 20. század zenéje 177-178. lap, Zeneműkiadó 1980.
1.	<u>The Tides of Manaunaun</u> (Manaunaun, a kelta-ír mondavilág „mozgás”-istene, aki még a teremtés előtt félelmetes tengerárat /tide/ küldött az univerzumra) 1912 körül Henry Cowell - zongora (2:26)	CD: Smithsonian Folkways CD SF 40801
2.	<u>The Banshee</u> (=családi kísértet mely sikolyaival előre jelzi egy családtag halálát Írországból, Skóciában) 1925. Henry Cowell - zongora (2:26)	CD: Smithsonian Folkways CD SF 40801

B/ Alois Hába

<u>Alois Hába</u> cseh *1893. VI. 21. Vizovice †1973. XI. 18. Prága	IRODALOM: <u>Varga</u> Bálint András: Alois Hába (Lásd <u>Varga</u> Bálint András: Muzsikuszportrék, 51-60. lap, Zeneműkiadó 1979.)
<u>I. Szvit negyedhangú klarinéttra és negyedhangú zongorára</u>, op. 24, 1925 Részlet: <u>1. tétel</u> (Moderato) (1:49) Milan Etlík - negyedhangú-klarinét Vladimír Koula - negyedhangú zongora	CD: Supraphon 11 1865-2 913

C/ Edgar Varèse

<u>Edgar Varèse</u> olasz származású francia, majd amerikai *1883. XII. 22. Párizs †1965. XI. 6. New York	IRODALOM: <u>Salzman</u>, Eric: A 20. század zenéje 173-177. lap, Zeneműkiadó 1980.
<u>Ionisation</u> 1929-31. Bemutató: 1931. Amadinda Ütőegyüttes (5:42)	CD: HUNGAROTON CLASSIC HCD 12991

D/ John Cage

<u>John Cage</u> amerikai *1912. IX. 5. Los Angeles †1992.	IRODALOM: <u>Salzman</u>, Eric: A 20. század zenéje 193-200. lap, Zeneműkiadó 1980. <u>Varga</u> Bálint András: John Cage (Lásd <u>Varga</u> Bálint András: Muzsikuszportrék, 20-27. lap, Zeneműkiadó 1979.)
<u>Szonáták és interludiumok</u> - preparált zongorára, 1946-1948. Részlet: <u>V. szonáta</u> (1:55) Körmendi Klára - preparált zongora	CD: Hungaroton HCD 12569 2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1984/85. (Grabócz Márta)

10. Olivier Messiaen

<u>Olivier Messiaen</u> francia *1908. XII. 10. Avignon †1992. IV. 27. Clichy, Franciaország	IRODALOM: <u>Salzman</u>, Eric: A 20. század zenéje 188-190. lap, Zeneműkiadó 1980.
1. <u>La Nativité du Seigneur - 9 Méditations</u> (A Megváltó születése - 9 meditáció), 1935. Részlet: <u>6. tétel: Les Anges</u> (Az angyalok) (3:12) Olivier Messiaen, orgona	CD: EMI CZS 7 67400 2

2.	<u>Quatuor pour le fin du Temps</u> (Kvartett az idő végezetére / Kvartett az idő végéért), zongorásnégyes 8 tételben 1940. Bemutató: 1941. január 15. Görlitz, koncentrációs tábor Két részlet: a/ <u>6. tétel: Danse de la fureur, pour les sept trompettes</u> (Dühödt tánc a hét trombitáért) (6:41) b/ <u>8. tétel: Louange à l'immortalité de Jésus</u> (Jézus halhatatlanságának dicsérete) (7:00) Saschko Gawriloff, hegedű, Hans Deinzer, klarinét Siegfried Palm, cselló, Aloys Kontarsky, zongora	CD: EMI CDS 7 47463 8
3.	<u>Saint François d'Assise</u> (Assisi Szent Ferenc) opera 3 felvonásban 8 jelenetben, 1975-1983 Részlet a 2. felvonásból (6. jelenet): <u>Prédikáció a madaraknak</u> (3:11) Szent Ferenc – José Van Dam Masseo testvér – Georges Gautier Párizsi Nemzeti Opera Zenekara vez. Seiji Ozawa	CD: CYBELLA CY 833-836

*Assisiben vagyunk. Látunk egy magas
örökzöld tölgyfát. Tavasz van, énekelnek a
madarak. Szent Ferenc, Masseo testvér
társaságában prédikál a madaraknak és
ünnepélyesen keresztet vet. A madarak hatalmas
koncerttel válaszolnak, amelyben nemcsak Umbria,
hanem távoli országok, távoli szigetek –
mindenekelőtt az Új-Kaledónia közelében lévő
Fenyősziget madarai is részt vesznek.*

MASSEO TESTVÉR

Honnan tudsz mindezekről?

SZENT FERENC

Láttam őket álmomban... Ott a mi testvérünk, a
testvérünk Eopsaltria, aki fuvolázva trillázik a
szoprántól basszusig, látványosan vakmerően... A
mi testvérünk Philemon, aki rázza a csengőit, az
ő szivárványszínekben csillogó ékszerekhez
hasonló csengettyűivel zárja a napot ... A mi
nővérünk Gerygone, aki kacagva töri meg az Időt a
staccatóival és kromatikával.

MASSEO TESTVÉR

Sohasem hallottam ezeket a madarakat a mi
Umbriánkban...

SZENT FERENC

Én sem, ők álmomban énekelnek...

11. Igor Stravinsky „szeriális” korszaka

		IRODALOM: A hét zeneműve Szeptett, 1983/84.
1.	<u>In memoriam Dylan Thomas</u> Gyászkánonok és Dal (Dylan Thomas költeményére) - tenorhangra, vonósnégyesre és négy harsonára, W. 92, 1954. Bemutató: 1954. Los Angeles. Karmester: Robert Craft. a/ <u>Prelude</u> (vonósnégyes és négy harsona) b/ <u>Song</u> (tenor és vonósnégyes) c/ <u>Postlude</u> (vonósnégyes és négy harsona) Alexander Young - tenor Columbia Chamber Ensemble vez. Igor Stravinsky (7:20)	CD: SONY SM2K 46 298 IRODALOM: Dylan <u>Thomas</u> versei, Lyra Mundi, Európa Könyvkiadó 1979. Dylan <u>Thomas</u> (1914-1953): walesi költő, író. „Már korai költészete kitűnt eredetiségével és újszerűségével... Későbbi verseinek bonyolult, mégis fegyelmezett költői technikája az angol lírában egyedülálló nyelvi harmóniákhoz vezetett.” (Világirodalmi Lexikon)

Dylan Thomas
Do not go gentle into that good night

Do not go gentle into that good night,
 Old age should bum and rave at close of day;
 Rage, rage against the dying of the light.

Though wise men at their end know dark is right,
 Because their words had forked no lightning they
 Do not go gentle into that good night.

Good men, the last wave by, crying how bright
 Their frail deeds might have danced in a green bay,
 Rage, rage against the dying of the light.

Wild men who caught and sang the sun in flight,
 And learn, too late, their griefed it on its way,
 Do not go gentle into that good night.

Grave men, near death, who see with blinding sight
 Blind eyes could blaze like meteors and be gay,
 Rage, rage against the dying of the light.

And you, my father, there on the sad height,
 Curse, bless, me now with your fierce tears, I pray.
 Do not go gentle into that good night.
 Rage, rage against the dying of the light.

Dylan Thomas Csöndben ne lépj az éjszakába át Csöndben ne lépj az éjszakába át, Szikrázzon vén korod, ha hull a nap. Dúlj-fúlj, ha megszakad a napvilág. A bölcs bár végül rendjén lát homályt, Mert nem volt villám-cikázó ajak, Csöndben nem lép az éjszakába át. A jó, ki hullám-üttön jajt kiált, Hogy zöld öblön csepp tett is lángra kap, Dúl-fúl, ha megszakad a napvilág. A vad, ki naphoz kapkod s bűg imát, S ím késve eszmél: csupa kín a nap, Csöndben nem lép az éjszakába át. A zord tudja, bár verje vaksiság, Hogy lehet meteor-szemű ki vak, Dúl-fúl, ha megszakad a napvilág. Apám, míg lábad bús oromra hág, Düh s könny között átkozd vagy áldd fiad. Csöndben ne lépj az éjszakába át, Dúlj-fúlj, ha megszakad a napvilág. (Nagy László fordítása)	Dylan Thomas Ne ballagj csöndben amaz éjszakába Ne ballagj csöndben amaz éjszakába, lobogj, öregkor, a jó szürkületben: tombolj, dühöngj, ha jó a fény halála. A bölcs, mert villám nem pattan szavára, s bár a homályt megérte rendben, nem ballag csöndben amaz éjszakába. A jó, ha már több hullám nem dobálja, a zöld öbölt siratja s elvesznetten tombol, dühöng, ha jó a fény halála. A szertelen, ki a napot cibálta röptében, s most tettétől visszaretten, nem ballag csöndben amaz éjszakába. A zord, ki vaksin haldokolva látja: meteorláng vidulhat vak szemekben, tombol, dühöng, ha jó a fény halála. S apám, te, a bús magaslaton állva, vad könnyek közt átkozz vagy áldj meg engem. Ne ballagj csöndben amaz éjszakába. Tombolj, dühöngj, ha jó a fény halála. (Vas István fordítása)
--	---

2.	<u>The Flood</u> (ejtsd:flád) (Az özönvíz), zenés játék tenorszólóra, két basszusszólóra, kórusra, prózai szereplőkre és zenekarra, W. 102, 1961-1962. Szövege Robert Craft összeállítása misztériumjátékokból és a Teremtés könyvéből. Bemutató: az amerikai CBS Television Network televíziós adásában, 1962. Részlet: a/ <u>Az állatok lajstroma</u> - melodráma (Noé és a Kikiáltó) b/ <u>A komédia</u> - melodráma (Noé, felesége és fiai) - c/ <u>Az özönvíz</u> - koreográfia Noé - Sebastian Cabot Noé felesége - Elsa Lanchester Noé fiai Kikiáltó - Paul Tripp Columbia Symphony Orchestra vez. Robert Craft (Stravinsky jelenlétében) (5:48)	CD: SONY SM2K 46 300
----	--	---

a/	The Catalogue of the Animals (Az állatok lajstroma) (1:33)	
----	---	--

NOAH The Lord bade that I should bring Of beasts and fowls that sing Of every kind a pair. CALLER Here are lions, leopards in, Horses, mares, oxen, swine, Goats, calves, sheep and kine. Camels, asses, men may find, Buck, doe, hart and hind, Beasts of all manner and kind. Take here cats and dogs, too, Otter, fox, fulmart, also, Hares, hopping gaily, can go. And here are bears, wolves set, Apes, owls, marmoset, Weasels, squirrels, and ferret. Still more beasts are in this house: Here cats make it full carouse - Here a rat, there a mouse... Here are fowls large and small... Hérons, cranes thin and tall, Peacocks, swans, together all. Here are cocks, kites, crows, Rooks, ravens, many rows, Ducks, curlews, and Heaven knows. Here are doves, digs, drakes, Redshanks running through the lakes, And each fowl that a song makes.	NOÉ Az Úr megparancsolta, hogy vigyem be ide az állatokat és a madarakat, amelyek énekelnek, minden fajtából egy párt. KIKÁLTÓ Vannak itt oroszlánok, leopárdok, ló és kanca (lovak és kancák?), ökrök és disznó, kecskék, borjúk, birka és tehén. Tevék, szamarak, amit az ember csak talál, bak, suta, szarvasbika és szarvastehén, vadállatok mindenféle fajtából. Be kell ide vinni macskákat és kutyaikat is, vidrát, rókát, sirályt, nyulak vidáman, szökdécselve mennek be. Vannak itt medvék, egy sor farkas, majmok, baglyok, selyem majom, menyétek, mókusok és vadászmenyét. Nagy nyugalomban vannak a vadak ebben a házban: Emitt a macskák mulatnak, itt egy patkány, ott egy egér... Vannak itt madarak, nagyok és kicsik... gémek, daruk, vékonyak és magasak, pávakakasok, hattyúk, mind együtt. . Vannak itt kakasok, héják, varjúk, vetési varjúk, hollók, egész sor, kacsák, pólingok és az ég tudja még kik. Vannak itt galambok, ásómadarak, gácsérok, amelyek vörös lábszárral futnak át a tavakon, és énekes madarak.
---	--

b/	The Comedy A komédia (1:43)	
----	--------------------------------	--

NOAH Wife, come in! Why stand'st thou there? It is time to go or drown, that I swear. NOAH'S WIFE: I see no need, Though thou stay all day and stare. NOAH (aside) Lord, that women be crabbed ay, And never are meek, that I may say, As is well seen by me today In witness of you each one. (shouts) Come in, wife, in twenty devils' way... NOAH'S WIFE I will not come in today As I shall not drown. Row forth, Noah, „save thy life”, But mind thee, find a new wife. (She walks away) SONS OF NOAH Mother, we beg you, all together, Come into the ship for fear of the weather, The flood is flowing in full fast, For fear of drowning we are aghast. NOAH'S WIFE (enters the Ark) NOAH Welcome, wife, into this boat... NOAH'S WIFE And have thou that for thy note! (She boxes his ears.) NOAH (surveys the whole scene about him) The earth is overflowed with flood.	NOÉ Feleség, gyere be! Miért állsz ott? Itt az ideje, hogy menjünk vagy megfulladjunk, erre esküszöm. NOÉ FELESÉGE Nem látom annak szükségességét, hogy te egész nap álldogálj és bámészkodj. NOÉ (félre) Uram, ez az asszony igen kellemetlen, és sohasem szelíd, ezt mondhatom, amint ez nap mint nap jól látható, te is tanúsíthatod. (kiáltva) Gyere be, asszony, az ördögbe is... NOÉ FELESÉGE Én nem akarok ma bemenni, és nem fogok megfulladni. Menekülj, Noé, „mentsd az életedet”, de előbb határozz, keress egy új feleséget. (Elsétál) NOÉ FIAI Anyánk, kérünk téged, mindnyájan, gyere be a hajóba az időjárástól félve, az özönvíz hömpölyög teljes sebességgel, félünk a megfulladástól, meg vagyunk rémülve. NOÉ FELESÉGE (belép a hajóba) NOÉ Légy üdvözölve, feleség ebben a hajóban... NOÉ FELESÉGE Nesze, ez a tiéd! (Leken neki egy pofont.) NOÉ (körülnéz a színpadon) A földet elárasztotta az özönvíz!
---	---

c/	The Flood (Az özönvíz) (2:32)	
----	----------------------------------	--

3.	<u>Requiem canticles</u> alt és basszusszólóra, kórusra és zenekarra, W. 108, 1965-1966. Bemutató: 1966. Princeton Egyetem. Karmester: Robert Craft. 1. <u>Prelude</u> 2. <u>Exaudi</u> 3. <u>Dies irae</u> 4. <u>Tuba mirum</u> 5. <u>Interlude</u> 6. <u>Rex tremendae</u> 7. <u>Lacrimosa</u> 8. <u>Libera me</u> 9. <u>Postlude</u> Linda Anderson, szoprán Elaine Bonazzi, alt Charles Bressler, tenor Donald Gramm, basszus Ithaca College Concert Choir Columbia Symphony Orchestra vez. Robert Craft (Stravinsky felügyelete mellett) (13:48)	CD: SONY SMK 46 302
----	---	------------------------

a/	1. <u>Prelude</u> (vonósok) (1:05)	
b/	2. <u>Exaudi</u> (kórus és zenekar) (1:44)	

/:Exaudi:/ orationem meam,
/:ad te:/ omnis caro /:veniet:/.

Hallgasd meg könyörgésemet
hozzád tér meg minden ember.

c/	3. <u>Dies irae</u> (kórus és zenekar) (0:52)	
----	---	--

Dies irae, dies illa
Solvat saeculum in favilla:
Teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
Quando Judex est venturus,
Cuncta stricte discussurus!

/:Dies irae:/

Ama nap, a harag napja,
e világot lángba dobja:
Dávid és Szibilla mondja.

Mily irtózat fog az lenni,
ha a Bíró el fog jönni
mindent híven számbavenni.

(Babits Mihály fordítása)

d/	4. <u>Tuba mirum</u> (basszusszóló, két trombita, harsona és két fagott) (0:57)	
----	---	--

Tuba mirum spargens sonum
/:Per sepulchra:/ regionum,
Coget omnes ante thronum.

/:Tuba mirum:/

Rettentő kürt hangja bódít,
felkeltvén a sír lakóit,
s istenszékhez térni szólít.

(Faludy György fordítása)

e/	5. <u>Interlude</u> (fúvósok és timpani) (2:50)	
f/	6. <u>Rex tremendae</u> (kórus és zenekar) (1:23)	

Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.

Ó nagy Úr, kit mind magasztal,
érdemesnek ingyen asztal,
tölts el engem bő malaszttal.

(Faludy György fordítása)

g/	7. <u>Lacrimosa</u> (altszóló és zenekar) (1:38)	
----	--	--

/:Lacrimosa:/ dies illa,
Qua /:resurget:/ ex favilla
/:Judicandus:/ homo reus.
Huic ergo parce Deus.
Pie Jesu Domine,
/:Dona:/ eis, dona eis requiem.
/:Amen:/.

Könnyel árad ama nagy nap,
Hamvukból ha föltámadnak
A bűnösök s számot adnak.
Uram, nekik adj jó véget,
Kegyes Jézus, kérünk téged,
Add meg nekik békességed.

(Sík Sándor fordítása)

h/	8. <u>Libera me</u> (énekkvartett, kórus és négy kürt) (0:59)	
----	---	--

Libera me, Domine, de morte aeterna,
in die illa tremenda:
Quando coeli movendi sunt et terra:
Dum veneris judicare saeculum per ignem.
Tremens factus sum ego, et timeo,
dum discussio venerit, atque ventura
ira.
Quando coeli movendi sunt et terra.
Dies illa, dies irae, calamitatis et
miseriae,
dies magna et amara valde.

Libera me.

Ments meg engem, Uram, az örök haláltól,
Ama rettenetes napon minden bajtól,
Midőn az ég és föld meg fognak indulni,
S eljössz a világot lángokban ítélni.
Reszket minden tagom, borzadok és félek,
Félek a naptól, mely vizsgálni fog s
dulni,
Midőn az ég és föld meg fognak indulni.
Haragnak napja az, inség s veszély
napja,
Nagy nap, mely a bűnöst gyötrelmeknek
adja.

i/	9. <u>Postlude</u> (fuvolák, kürt, zongora, hárfa, cseleszta, harang, vibrafon) (2:11)	
----	--	--

4.	The Owl and the Pussy-Cat (A bagoly és a cica) szopránra és zongorára. Szöveg: Edward Lear, W. 109, 1965-1966. Bemutató: 1966. Adrienne Albert - szoprán Robert Craft - zongora (2:32)	CD: SONY SM2K 46 298 IRODALOM: Edward <u>Lear</u>: Boldog bolondságok, Móra Könyvkiadó 1978. Edward <u>Lear</u> (1812-1888): angol költő, rajzoló, festő. „...nonszensz verseinek világa az abszurditás, az irracionalitás groteszk, játékos-komikus, bizarr, öntörvényű világa, amely gyakran a szürrealizmust vetíti előre, annak programszerű komolysága nélkül.” (Világirodalmi Lexikon)
----	---	---

Edward Lear The Owl and the Pussy-Cat	Edward Lear A bagoly és a cica
I The Owl and the Pussy-Cat went to sea In a beautiful pea-green boat, They took some honey, and plenty of money, Wrapped up in a five-pound note. The Owl looked up to the stars above, And sang to a small guitar, „O lovely Pussy! O Pussy, my love, What a beautiful Pussy you are, You are, You are! What a beautiful Pussy you are!”	I A bagoly s a cicuska tengerre szállt egy borsózöld ladikon, kisüveg méz, nagy zsák csupa pénz, elvitték ami vagyon! Óh, csillagok, nézzetek le ránk! - zengett a bagoly s a gitár - óh, drága cicuskám! óh cicababám! a legszebb vagy igazán! cicám, cicám! a legszebb vagy igazán!
II Pussy said to the Owl, „You elegant fowl! How charmingly sweet you sing! Oh let us be married! too long we have tarried But what shall we do for a ring?” They sailed away, for a year and a day, To the land where the Bong-tree grows, And there in a wood a Piggy-wig stood, With a ring at the end of his nose, His nose, His nose, With a ring at the end of his nose.	II Cica szól: óh bagoly, nálad szebb nincs sehol! ily büvösen ki énekel?! óh légy te a párom! be régen is várom! de jeggyűrű! jeggyűrű kell! S a nagy vizen végig, egy évig, s egy hétig, oda hol a Bong-fa nő, s ahol mély a vadon, egy vadmalacon meglelték azt ami fő a fő a fő! az orrán a gyűrű a fő!

III	III
„Dear Pig, are you willing to sell for one shilling Your ring?” Said the Piggy, „I will.” So they took it away, and were married next day By the Turkey who lives on the hill. They dined on mince, and slices of quince, Which they ate with a runcible spoon; And hand in hand, on the edge of the sand, They danced by the light of the moon, The moon, The moon, They danced by the light of the moon.	Drága szép, malacunk! egy tallért adunk! a gyűrűdet adod? - Adom! - Megeskette hát a Pulykabarát a csudapárt a napon. Csibehús az ebéd, s birsalma elég, s bár kanaluk csorba volt, kéz-kézben ők, boldog szeretők táncoltak míg süttött a hold, a hold, a hold! táncoltak míg süttött a hold! (Hajnal Anna fordítása)

12. Karlheinz Stockhausen

	Karlheinz Stockhausen német *1928. VIII. 22. Mödrath (Köln mellett) †2007. XII. 5. Kürten	IRODALOM: Stockhausen: Elektronikus és hangszeres zene ((Lásd Fábián Imre: A huszadik század zenéje, Gondolat 1966, 198-210. lap).
1.	Gesang der Jünglinge (Az ifjak éneke) (Dániel könyve 3,52-90 felhasználásával), 1955-1956. Részlet: a mű 2. fele (6:45) Kölni Elektronikus Stúdió	LEMEZ: Deutsche Grammophon 138 811 IRODALOM: Pongrácz Zoltán: Az elektronikus zene, Zeneműkiadó 1980.
2.	Stimmung* hat énekesre, 1967. Bemutató: 1968. Részlet (6:15) Collegium Vocale Köln * Stimmung, német 1. (zene) hangolás, 2. hangulat, kedv, lelkiállapot, kedélyállapot	LEMEZ: Deutsche Grammophon 2543003

13. Pierre Boulez

<u>Pierre Boulez</u> francia *1925. III. 26. Montbrison (Loire) †2016. I. 5. Baden-Baden	IRODALOM: <u>Boulez</u>, Pierre: Röpítsük levegőbe az operaházakat? (Lásd Fábán Imre: Válságban az opera?, 9-36. lap, Zeneműkiadó 1969) <u>Deliège</u>, Celestin: Beszélgetések Pierre Boulezzal, Zeneműkiadó 1983. <u>Boulez</u>, Pierre (Lásd <u>Varga Bálint</u> András: Zenészekkel zenéről – beszélgetések világhírű muzsikussal, 23-35. lap, Minerva 1972). <u>Boulez</u>, Pierre (Lásd <u>Varga Bálint</u> András: Muzsikustrétek, 9-19. lap, Zeneműkiadó 1979).
<u>Pli selon pli</u> (Rétegről rétegre) 1957-1962. Részlet: <u>2. tétel: Improvisatione I - sur Mallarmé</u> (5:30) Phyllis Bryn-Julson - szoprán BBC Symphony Orchestra vez. Pierre Boulez	CD: Erato 2292-45376-2 IRODALOM: <u>Stéphane Mallarmé</u> és Paul Valéry versei, Európa Könyvkiadó 1990 (Somlyó György fordításával). <u>Stéphane Mallarmé</u> költeményei, Magyar Helikon 1964 (Weöres Sándor fordításával). <u>Stéphane Mallarmé</u> (francia, 1842-1898); „Már első korszakában is a kép, a metafora uralkodik verseiben. Későbbi korszakában a metafora teljesen elhatalmasodik, mintegy önállósítja magát. Már csak metaforákat ír, az olvasóra bizza, hogy megfejtse, mit jelentenek, rejtvényeket ír versformában...” (Szerb Antal) „... ő a szavaknak pusztán asszociációival iparkodott hatni, vonatkozásokkal, titkos jelzésekkel, sejtelmek földidézésével. Iskoláját szimbolista irányzatnak nevezték, s verseit mint érthetetleneket csúfolták. Senki sem jutott a naturálizmustól olyan távol, mint ő...” (Babits Mihály)

Stéphane Mallarmé Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui Va-t-il nous déchirer avec un coup d'aile ivre Ce lac dur oubliée que hante sous le givre Le transparent glacier des vois qui n'ont pas fui! Un cygne d'autre fois se souvient que c'est lui Magnifique mais que sans espoir se délivre Pour n'avoir pas chanté la région où vivre Quand du stérile hiver a resplendi l'ennui. Tout son col secouera cette blanche agoni(e) Par l'espace infligée à l'oiseau qui le ni(e) Mais non l'horreur du sol où le plumage est pris. Fantôme qu'à ce lieu son pur éclat assigne Il s'immobilise au songe froid de mépris Que vêt parmi l'exil inutile le Cygne.	Stéphane Mallarmé E szűz, e szertelen s e szép-szép mái nap E szűz, e szertelen s e szép-szép mái nap felveri-é vajon, szárnyát verdesve részeg, e fagyba-tűnt tavat, hol sohasem-merészlet röptek álma kísért a tükrös jég alatt? A hajdani hattyú mereng itt: megmaradt volt fönsgében, ám reménye mind kiégett, nem dalolván ki a majd-élni-jó vidéket, mire a meddő tél unalma rászakad. Nyaka lerázza majd fehér agóniáját, mit rákötött a táj. De nem a föld igáját, hol tolla fogva van. Pusztá fantom, akit ragyogása nyugóz ide. A néma-ajkú, zárt megvetés merő álmába fagyva itt így tölti hasztalan száműzését a hattyú. (Somlyó György fordítása)
--	--

Stéphane Mallarmé Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui Va-t-il nous déchirer avec un coup d'aile ivre Ce lac dur oubliée que hante sous le givre Le transparent glacier des vois qui n'ont pas fui! Un cygne d'autre fois se souvient que c'est lui Magnifique mais que sans espoir se délivre Pour n'avoir pas chanté la région où vivre Quand du stérile hiver a resplendi l'ennui. Tout son col secouera cette blanche agoni(e) Par l'espace infligée à l'oiseau qui le ni(e) Mais non l'horreur du sol où le plumage est pris. Fantôme qu'à ce lieu son pur éclat assigne Il s'immobilise au songe froid de mépris Que vêt parmi l'exil inutile le Cygne.	Stéphane Mallarmé A szűz az eleven a szépséges jelen... A szűz az eleven a szépséges jelen Tép-e szét minket és mámoros szárnyverése Kemény tó feledi hogy mit borít be kérge Rabbá-vált repülést a jég bérceiben! Emlékszik egy régi hattyú itt ő pihen Hasztalan villog a jég-tömbből ékessége Oly tájról nem dalolt ahol örömmel élne S rátört a meddő tél unalma fényesen. E fehér haldoklást nyaka örökre rázza Mellyel a tér az őt tagadót leigazza S nem a rög szörnyét mely tollak bilincse lett. Agyrém e hely ahol tiszta röptére szépen A megvetés rideg álma jegesedett Mit felölt a Hattyú meddő száműzetésben. (Weöres Sándor fordítása)
--	--

14. A lengyelek: Krzysztof Penderecki, Witold Lutosławski

A/ Krzysztof Penderecki

Krzysztof Penderecki lengyel *1933. XI. 23. Debica	IRODALOM: <u>Erhardt</u>, Ludwik: Találkozások Krzysztof Pendereckivel, Zeneműkiadó 1975.
<u>Ofiarom Hiroszimy - tren</u> (Gyászének Hirosima áldozatainak), 52 vonós hangszerre 1959-1961. Bemutató: 1961. Lengyel Rádió Szimfonikus Zenekara vez. Krzysztof Penderecki (9:55)	CD: EMI Classics CDM 5 65077 2 IRODALOM: <u>Várnai Péter</u>: <u>Penderecki</u>: Gyászének Hirosima áldozatainak emlékére (Lásd „Miért szép századunk zenéje?”, Gondolat 1974)

B/ Witold Lutosławski

	Witold <u>Lutosławski</u> lengyel *1913. I. 25. Varsó †1994. II. 7. Varsó	IRODALOM: Witold <u>Lutosławski</u> (Beszélgetések Varga Bálint Andrással), Zeneműkiadó 1974. A hét zeneműve Paroles tissées, 1985/86. 2. szimfónia, 1980/3. Vonósnégyes, 1979/1.
1.	<u>Muzyka żałobna</u> (Gyászzené) vonószzenekarra – Bartók Béla emlékére, 1954-1958. Bemutató: 1958. Katowice A Lengyel Rádió Szimfonikus Zenekara vez. Witold Lutosławski (13:30)	CD: EMI Classics CDM 5 65076 2 IRODALOM: A hét zeneműve 1986-1987 (Földes Imre)
2.	<u>Trois Poèmes d'Henri Michaux</u>: 1. Pensées, 2. Le grand combat, 3. Repos dans le Malheur (Három Henri Michaux költemény/Három Michaux- kórus: 1. Gondolatok, 2. A nagy háború, 3. Megnyugvás a balsorsban), húszszólamú vegyeskarra és 23 tagú zenekarra, 1962-1963. Bemutató: 1963. Zágráb. Két részlet: 1. <u>Pensées</u> (Gondolatok) (7:15) 2. <u>Le grand combat</u> (A nagy háború) (5:30) A Lengyel Rádió Énekkara A Lengyel Rádió Szimfonikus Zenekara vez. Witold Lutosławski és Wojciech Michniewski	LEMEZ: EMI /Electrola LC 0233, 1C 165-03 231/36 IRODALOM: Várnai Péter: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983. Michaux, Henri: Nyugodjék lázasban, Európa Könyvkiadó 1972. Henri Michaux (belgiumi születésű francia, 1899-1984); „... Bár tagadhatatlan szálak fűzik a szürrealistákhoz, s noha világszemléletét az egzisztencializmus is befolyásolta, semmilyen irányzathoz nem tartozik. Csak prózaverset ír... René Chair és Louis Aragon mellett a legnagyobb élő (1980) költők között tartják számon... több érdekes kirándulást tett a festészet területére.” (Világirodalmi Lexikon)

a/	1. <u>Pensée</u> (Gondolatok) (7:15)	
----	--------------------------------------	--

Henri Michaux Pensées	Henri Michaux Gondolatok
Penser, vivre, mer peu distincte; Moi - ça - tremble, Infini incessamment qui tressaille. Ombres de mondes infimes, ombres d'ombres, cendres d'ailes. Pensées à la nage merveilleuse, qui glissez en nous, entre nous, loin de nous, loin de nous éclairer, loin de rien pénétrer; étrangères en nos maisons, toujours à colporter, poussières pour nous distraire et nous éparpiller la vie.	Gondolkodni, élni, kiismerhetetlen tenger; Ettől reszketek, Hasadozó végtelen folytonosság. Jelentéktelen világok árnyai, árnyékok árnyai, szárnyak hamvai. Csodásan áradó gondolatok kik kúsztok bennünk, köztünk, távol tőlünk, távol, hogy megvilágítsatok, távol, hogy átjárhassatok. Idegének vagyunk házainkban magunkat árulni mindig készek, porszemek, hogy elszórakozzunk, és szétszórjuk életünket. (Perlstein Klára nyersfordítása)

b/	2. <u>Le grand combat</u> (A nagy háború) (5:30)	
----	--	--

Henri Michaux Le grand combat	Henri Michaux A nagy háború
Il l'emparouille et l'endosque contre terre; Il le rague et le roupète jusqu'à son drôle; Il le pratèle et le libucque et lui barufle les ouillais; Il le tocarde et le marmine, le manage rape à ri et ripe à ra. Enfin il l'écorcobalisse. L'autre hésite, s'espudrine, se défaisse, se torse et se ruine. C'en sera bientôt fini de lui; Il se reprise et s'emmargine... mais en vain Le cerceau tombe qui a tant roulé. Abrah! Abrah! Abrah! Le pied a failli! Le bras a cassé! Le sang a coulé! Fouille, fouille, fouille, Dans la marmite de son ventre est un grand secret Mégères alentour qui pleurez dans vos mouchoirs; On s'étonne, on s'étonne, on s'étonne Et vous regarde On cherche aussi, nous autres, le Grand Secret.	A világ ellen undoszkol és umparál, És rágózza és répázza, míg itt a drál, Pratálja és libucolja és baruflázza az ulláit, Tokárja és marmolja, Manázsozza hátra hót és hótra hát. Végül elkorkobalassza. A másik hezitál, eszprüdinál, deferál, eltorzul és dugába dől. Nemsokára vége lesz neki, Befoltozza és körülmargózza magát... de hiába, A karika lehullt, pedig annyit gurult. Abrah! Abrah! Abrah! A láb elesett! A kar eltörött! A vér elfolyott! Keress, keress, keress, Nagy titok van a hasa fazekában, Boszorkák köröskörül, sírtok zsebkendőitekbe; Bámulunk, bámulunk, bámulunk, Benneteket figyelünk, Mindenki keresi, mi is, hol a Nagy Titok. (Weöres Sándor fordítása)

3.	<u>Livre (Könyv)</u>, zenekarra, 1968. Bemutató: 1968. Hagen Részlet: <u>2. Intermede - 3. Chapitre - 3. Intermede et Chapitre Final</u> (2. Intermedium - 3. Fejezet - 3. Intermedium és Zárófejezet) A Lengyel Rádió Szimfonikus Zenekara vez. Witold Lutosławski (13:40)	CD: Polskie Nagrania PNCD 042
----	---	--

15. Conlon Nancarrow

	<u>Conlon Nancarrow</u> amerikai *1912. X. 27. Texarkana, Arkansas (USA) †1997. VIII. 10. Mexico City	
	<u>Etűd pianólára</u>: No. 21. (3:09)	CD: WERGO, WER 60167-50

16. Ligeti György

	<u>Ligeti György</u> *1923. V. 28. Dicsőszentmárton (ma Tirnaveni, Románia) †2006. VI. 12. Bécs	IRODALOM: <u>Sabbe</u>, Herman: Ligeti György, Continuum 1993. <u>Várnai Péter</u>: Beszélgetések Ligeti Györggyel, Zeneműkiadó 1979. <u>Ligeti György</u> (Lásd <u>Varga Bálint</u> András: Zenészekkel - zenéről beszélgetések világhírű muzsikussal, 55-68. lap, Minerva, 1972). MUZSIKA - zenei folyóirat 1993. júniusi száma. <u>A hét zeneműve</u>: Tíz darab fúvósötösre, 1981/2.
1.	<u>Kalmár jött nagy madarakkal</u> (A Három Weöres-dal c. ciklusból) 1946-1947. Rosemary Hardy - szoprán Pierre-Laurent Aimard - zongora (1:57)	CD: SONY SK 62311 SZÖVEG: Weöres Sándor: Rongyszőnyeg/106. (Weöres Sándor: Egybegyűjtött írások, Magvető 1970, I/409. lap)

Weöres Sándor Kalmár jött nagy madarakkal

Kalmár jött nagy madarakkal,
a hercegkisasszony meg ne lássa,
őrizték a hercegkisasszonyt!

Kalmár jött nagy madarakkal,
a gyerekek kiabálnak,
a hercegkisasszony meg ne hallja!

A hercegkisasszony sápadt, sose szól,
szívében sok nagy madár rikácsol,
őrizték a hercegkisasszonyt!

2.	<u>Atmosphères</u>, nagyzenekarra – ütőhangszerek nélkül, 1961. Bemutató: 1961. Donaueschingen Részlet: <u>a mű első része</u> (2:50) Sinfonie-Orchester des Südwestfunks, Baden-Baden vez. Ernest Bour	CD: WERGO, WER 60162-50
3.	<u>Requiem</u>, szoprán és mezzoszoprán hangra, kettős vegyeskarra és zenekarra, 1963-1965. Bemutató: 1965. Stockholm Részlet: <u>Kyrie</u> (6:22) Bajor Rádió Énekkara Hesseni Rádió Zenekara, Frankfurt vez. Michael Gielen	CD: WERGO 60 045-50
3.	<u>Continuum</u> csembalóra, 1968. Elisabeth Chojnacka – csembaló (3:59)	CD: WERGO, WER 60100-50
4.	<u>Kammerkonzert</u> (Kamarakonzert) 13 hangszeres muzsikusra, 1969-1970. Bemutató: 1970. Berlin Részlet: <u>3. tétel: Movimento preciso e meccanico</u> (3:41) Ensemble Modern vez. Eötvös Péter	CD: SONY SK 58945
5.	<u>Monument</u> (Három darab két zongorára No. 1), 1976. Antonio Ballista, Bruno Canino – zongora (4:30)	CD: WERGO, WER 60100-50
6.	<u>Fanfares</u> (Fanfárok) az Etűdök I. kötetéből, 1985. Pierre-Laurent Aimard – zongora (3:37)	CD: SONY SK 62308
7.	<u>Cuckoo in the Pear-Tree</u> (Kakukk a körtefán) (Nonsense Madrigals No. 2), William Brighty Rands versére, 1988. The King's Singers (1:33)	CD: SONY SK 62311

William Brighty Rands The Cuckoo in the Pear-Tree	William Brighty Rands A kakukk a körtefán
The Cuckoo sat in the old pear-tree, Cuckoo! Raining or snowing, nought cared he. Cuckoo! Cuckoo, cuckoo, nought cared he.	A kakukk ült az öreg körtefán, Kakukk! Esett vagy havazott, nem zavarta. Kakukk! Kakukk, kakukk, nem zavarta.
The Cuckoo flew over a housetop high. Cuckoo! „Dear, are you at home, for here am I? Cuckoo! Cuckoo, cuckoo, here am I.”	A kakukk felrepült egy ház tetejére. Kakukk! „Kedvesem, otthon vagy? Én itt vagyok. Kakukk! Kakukk, kakukk, én itt vagyok.
„I dare not open the door to you. Cockoo! Perhaps you are not the right cuckoo? Cuckoo! Cuckoo, cuckoo, the right Cuckoo!”	„Nem merem kinyitni neked az ajtót. Kakukk! Hátha nem is vagy az igazi kakukk? Kakukk! Kakukk, kakukk, az igazi kakukk.”
„I am the right Cuckoo, the proper one. Cuckoo! For I am my father's only son, Cuckoo! Cuckoo, cuckoo, his only son.”	„Én az igazi kakukk vagyok, az egyetlen igazi. Kakukk! Az apámnak az egyetlen fia. Kakukk! Kakukk, kakukk, az egyetlen fia.”
„If you are your father's only son - Cuckoo! The bobbin pull tightly, Come through the door lightly - Cuckoo!	„Ha te vagy az apád egyetlen fia - Kakukk! Húzd meg a zsinórt, Gyere be az ajtón fürgén - Kakukk!”
If you are your father's son - Cuckoo! It must be you, the only one - Cuckoo, cuckoo, my own Cuckoo! Cuckoo!”	Ha te vagy az apád fia Kakukk! Akkor valóban te vagy az egyetlen - Kakukk, kakukk, én kakukk! Kakukk!”

17. Luciano Berio

Luciano <u>Berio</u> olasz *1925. X. 24. Oneglia (Liguria) †2003. V. 27. Róma	IRODALOM: <u>Varga</u> Bálint András: Beszélgetések Luciano Berióval, Zeneműkiadó 1981.
<u>Folk Songs</u> , mezzoszopránra és 7 hangszerre 1964. Részlet (az utolsó öt dal): 7. <u>Ballo</u> (Itália) 8. <u>Motettu de tristura</u> (Szardínia) 9. <u>Malurous qu'o uno fenno</u> (Franciaország) 10. <u>Lo fiolairé</u> (Franciaország) 11. <u>Azerbajdzsán szerelmi dal</u> Cathy Berbarian London Sinfonietta vez. Luciano Berio (9:23)	CD: RCA Victor 09026 62540 2

7. Ballo
(Itàlia)

amor fa disviare li più saggi
e chi più l'ama meno ha in sè misura
più folle è quello che più s'innamora

amor non cura di fare suoi dannaggi
co li suoi raggi mette tal calura
che non puo raffreddare per freddura

8. Motettu de tristura
(Szardinia)

tristu passirillanti
comenti massimbillas
tristu passirillanti
e puita mi consillas
a prangi po s'amanti

tristu passirillanti
cand'happess interrada
tristu passirillanti
faimi custa cantada
cand'happess interrada

9. Malurous qu'o uno fenno
(Franciaország)

malurous qu'o uno fenno
malurous qué n'o cat!
qué n'o cat n'en bou uno
qué n'o uno n'en bou pas!

urouzo lo fenno
qu'o l'omé qué li cau!
urouz inquéro maito
o quélllo qué n'o cat!

10. Lo fiolairé
(Franciaország)

ton qu'èrè pitchounèlo
Gordavè loui moutous
obio 'no counouilhèto
è n'ai près un postrou

per fa lo biroudèto
mè domond' un poutou
e ièu soui pas ingrato
en lièt d'un nin fau dous

11. Azerbajdzsán szerelmi dal

da maesden bil de maenaes
di dilamnanai ai naninai

go shadaemae hey ma naemas yar
go shadaemae hey ma naemas
sen ordan chaexman boordan
tcholoxae mae dish ma naemaes yar
tcholoxae mae dish ma naemaes
kaezbe li nintché dirai nintché
lebleri gontchae deraí gontchae
kaezbe linini je deri nintché
lebleri gontchae de la gontcha

na plitye korshis sva doi
ax kroo gomshoo nyaka mae shi
ax pastoi xanaem pastoi
jar doo shi ma nie patooshi

go shadaemae hey ma naemas yar
go shadaemae hey ma naemas
sen ordan chaexman boordan
tcholoxae mae dish ma naemaes yar
tcholoxae mae dish ma naemaes
kaezbe li nintché dirai nintché
lebleri gontchae deraí gontchae
nie didj dom ik diridit
boost ni dietz stayoo zaxadit
ootch to boodit ai palam
syora die limtchésti snova papalam

18. Iannis Xenakis

<u>Iannis Xenakis</u> görög *1922. V. 1. Braila (Románia) †2001. II. 4. Párizs	IRODALOM: <u>Varga</u> Bálint András: Beszélgetések Iannis Xenakisszal, Zeneműkiadó 1980. <u>Iannis Xenakis</u> (Lásd <u>Varga</u> Bálint András: Muzsikuszportrék, 61-79. lap, Zeneműkiadó 1979).
<u>Persephassa</u>, hat ütősre, 1969. Részlet: <u>a mű első része</u> (7:40) Les Percussions de Strasbourg (Strasbourggi Ütőegyüttes)	LEMEZ: PHILIPS 6521 020

19. Steve Reich

	Steve Reich amerikai *1936. X. 3. New York	
	Tehillim, fafúvós- és ütőhangszerekre, két elektromos orgonára, szóló vonóskvintettre, négy női hangra - zsoltárok szövegeire (héber nyelven). Bemutató: 1981. Köln. Részlet: <u>III-IV. tétel</u> (12:27) Steve Reich és együttese vez. George Manahan	CD: ECM 1215, 827 411-2

III. tétel

18,26-27	18,26-27
26 Im-chah-síd, tit-chah-sáhd, Im-ga-vár ta-mím, ti-ta-máhm, 27 Im-na-vár, tit-bah-rár, Va-im-ee-káysh, tit-pah-tál	26 A hűségeshez hűséges vagy, a feddhetetlen emberhez feddhetetlen. 27 A tisztához tiszta vagy, de a hamisnak ellenállsz.

IV. tétel

150,4-6	150,4-6
4 Hal-le-lú-hu ba-tóf u-ma-chól, Hal-le-lú-hu ba-mi-ním va-u-gáv. 5 Hal-le-lú-hu ba-tzil-tz-láy sha-máh, Hal-le-lú-hu ba-tzil-tz-láy ta-ru-áh. 6 Kol han-sha-má ta-ha-láil Yah, Ha-le-lu-yáh.	4 Dicsérjétek dobbal, körtáncot járva, dicsérjétek citerával és fuvalával! 5 Dicsérjétek csengő cintányérral, dicsérjétek zengő cintányérral! 6 Minden lélek dicsérje az URat! Dicsérjétek az URat! (Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának Ószövetségi és Újszövetségi Bibliafordító Szakbizottsága, 1987)

20. A huszadik század magyar zenéje

A/ Bartók Béla

<u>Bartók Béla</u> *1881. III. 25. Nagyszentmiklós (ma Sînnicolaul Mare, Románia) †1945. IX. 26. New York	CD-ROM: <u>Bartók Béla 1881-1945</u> (többek között műveinek teljes jegyzékével), Magyar Rádió 1995. MR 008 DISZKOGRAFIA: <u>Bartók műveinek összkiadása</u> (29 CD-lemezen), HUNGAROTON HCD 31881-909 <u>Bartók zongorázik</u> (Bartók összes hanglemez, gépzongora és koncertfelvétele, 1920- 1945), HUNGAROTON HCD 12326-31 IRODALOM: ÖSSZEGYŰJTÖTT ÍRÁSAI: <u>Bartók Béla összegyűjtött</u> <u>írásai I.</u> (közreadja Szóllósy András), Zeneműkiadó 1966. <u>Bartók Béla írásai/1</u> (Bartók Béla önmagáról, műveiről, az új magyar zenéről, műzene és népzene viszonyáról, közreadja Tallián Tibor), Zeneműkiadó, 1989. <u>Bartók Béla írásai/3</u> (Írások a népzénéről és a népzene kutatásról, közreadja Lampert Vera), Editio Musica 1999. <u>Bartók Béla írásai/5</u> („A magyar népdal”, közreadja Révész Dorrit), Zeneműkiadó 1990. LEVELEI: <u>Bartók Béla családi levelei</u> (szerkesztette ifj. Bartók Béla), Zeneműkiadó 1981. <u>Bartók Béla levelei</u> (szerkesztette Demény János), Zeneműkiadó 1976. ÉLETE DOKUMENTUMOKBAN: <u>Bartók breviárium</u> (levelek, írások, dokumentumok - a művek jegyzékével, összeállította Ujfalussy József), 2. kiadás, Zeneműkiadó 1974. <u>Bartók Béla tanulóévei és</u> <u>romantikus korszaka</u> (1899- 1905). (Lásd Zenetudományi tanulmányok II., Akadémiai Kiadó 1954.).
---	---

Bartók Béla művészi kibontakozásának évei (1906-1914). (Lásd Zenetudományi tanulmányok III., Akadémiai Kiadó 1955.).

Bartók Béla művészi kibontakozásának évei II. (1914-1926). (Lásd Zenetudományi tanulmányok VII., Akadémiai Kiadó 1959.).

Bartók Béla pályája delelőjén (1926-1940). (Lásd Zenetudományi tanulmányok X., Akadémiai Kiadó 1962.).

ÉLETE KÉPEKBEN

Bónis Ferenc: Bartók Béla élete képekben és dokumentumokban, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1980.

ÉLETRAJZ, ÉLETÚT:

Bartók Béla (ifj.): Apám életének krónikája, Zeneműkiadó 1981.

Fassett, Agatha: Bartók amerikai évei, Zeneműkiadó 1960.

Tallián Tibor: Bartók Béla, Gondolat 1981.

Ujfalussy József: Bartók Béla (a művek jegyzékével), 3. kiadás, Gondolat 1976.

MŰVEIRŐL:

Kárpáti János: Bartók kamarazenéje, Zeneműkiadó 1976.

Kárpáti János: Bartók analitika (Rózsavölgyi és Társa, 2003)

Kroó György: Bartók-kalauz, Zeneműkiadó 1980.

Kroó György: Bartók színpadi művei, Zeneműkiadó 1962.

Lampert Vera: Bartók népdalfeldolgozásainak forrásjegyzéke, Zeneműkiadó 1980.

Lendvai Ernő: Bartók dramaturgiája (színpadi művek és Cantata profana), Zeneműkiadó 1964.

Lendvai Ernő: Bartók költői világa, Szépirodalmi Könyvkiadó 1971.

Lendvai Ernő: Bartók stílusa (a „Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre” és a „Zene húros-, ütőhangszerekre és celestára” tükrében, Zeneműkiadó 1955.

Mohayné Katanics Mária: Bartók 27 egyenműkara, Tankönyvkiadó 1982.

Szabó Miklós: Bartók Béla kórusművei, Zeneműkiadó 1985.

A hét zeneműve:

A fából faragott királyfi,
1978/2.

A kékszakállú herceg vára,
1976/2.

Cantata profana, 1979/2.

Divertimento, 1975/2.

27 egyneműkar, 1977/2.

Falun, 1977/1.

Három burlleszk; Allegro
barbaro, 1981/2.

1. hegedű-zongoraszonáta,
1976/3.

2. hegedű-zongoraszonáta,
1977/4.

Hegedű-szólószonáta, 1975/1.

Hegedűverseny, 1974/4.

Improvizációk magyar
parasztdalokra, op. 20.,
1980/3.

Kontrasztok hegedűre,
klarinétra és zongorára,
1974/3.

Mikrokozmosz, V. füzet,
1980/1.

Mikrokozmosz, VI. füzet,
1981/4.

Négy zenekari darab, 1978/3.

Öt dal Ady Endre verseire,
1981/3.

1. és 2. rapszódia hegedűre
és zenekarra, 1977/3.

Szonáta két zongorára és
ütőhangszerekre, 1973/3.

Táncszvit, 1979/3.

1. vonósnégyes, 1979/4.

2. vonósnégyes, 1976/4.

3. vonósnégyes, 1978/1.

5. vonósnégyes, 1975/4.

6. vonósnégyes, 1973/1.

Zongoraszonáta, 1980/4.

1. zongoraverseny, 1974/1.

2. zongoraverseny, 1975/3.

Gyermekeknek, 1983/84.

Három etűd, op. 18.,
1983/84.

Elmúlt időkből, 1984/85.

Két kép zenekarra, op. 10.,
1984/85.

Szvit zongorára, op. 14.,
1985/86.

15 magyar parasztdal,
1986/87.

		Román kolindadallamok zongorára, 1986/87. Scherzo, op. 2., 1986/87. EGYÉB KÖTETEK: <u>Bartók Béla</u> (ifj.): <u>Bartók Béla műhelyében</u>, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982. <u>Breuer János</u>: <u>Bartók Béla pere</u> (Lásd <u>Breuer János</u>: <u>Bartók és Kodály</u>, Magvető Könyvkiadó 1978.) <u>Demény János</u>: <u>Bartók Béla a zongoraművész</u>, Zeneműkiadó 1973. (2 hanglemez melléklettel) <u>Fodor András</u>: <u>Vallomások Bartókról</u>, Zeneműkiadó 1978. <u>Lendvai Ernő</u>: <u>Bartók és Kodály harmóniavilága</u>, Zeneműkiadó 1975. <u>Somfai László</u>: <u>18 Bartók-tanulmány</u>, Zeneműkiadó 1981. <u>Tallián Tibor</u>: <u>Bartók fogadtatása Amerikában 1940-1945</u>, Zeneműkiadó 1988. KÖLTŐI ANTOLÓGIÁK: <u>A szarvassá változott fiú</u> - magyar költők versei Bartók Béláról, Kozmosz Könyvek, 1981. <u>Csak tiszta forrásból</u> - antológia magyar írók és költők műveiből Bartók Béla emlékére, Zeneműkiadó 1965.
--	--	---

1.	<u>Két portré</u> op. 5., 1907-1911. BB 48b=Sz 37 (BB=Béla Bartók Thematic Index, Sz=Szóllósy András jegyzéke). Bemutató: az Egy ideális: 1911., a két tétel együtt: 1916. Két részlet: a/ <u>Egy ideális</u> (töredék) (0:48) b/ <u>Egy torz</u> (töredék) (0:30) Szűcs Mihály - hegedű Budapesti Filharmóniai Társaság zenekara vez. Erdélyi Miklós	CD: HUNGAROTON CLASSIC HCD 31049 IRODALOM: <u>Kroó György</u>: <u>Bartók-kalauz</u>, Zeneműkiadó 1980. <u>Lendvai Ernő</u>: <u>Bartók költői világa</u>, Szépirodalmi Könyvkiadó 1971.
2.	<u>Tizennégy zongoradarab</u> („Tizennégy bagatell”), op. 6., 1908. BB 50=Sz 38. Részlet: 14. <u>Valse, Ma mie, qui danse...</u>* Presto (1:54) Kocsis Zoltán - zongora * Szeretöm táncol	CD: Philips 434 104-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1980/2 (Somfai László) <u>Kroó György</u>: <u>Bartók-kalauz</u>, Zeneműkiadó 1980.

3.	<u>A csodálatos mandarin, szvit</u> (A csodálatos mandarin, op. 19., pantomim egy felvonásban, Lengyel Menyhért szövegére, (1917) 1918-1919., hangszerelés: 1923 nyarától, rövidítés és átdolgozás: 1924., végleges változat: 1926-1931 között. Szvit, 1927.), BB 82=Sz 73. A pantomim bemutatója: 1926. Köln, vez. Szenkár Jenő. A szvit bemutatója: 1928. Budapest, Filharmóniai Társaság zenekara, vez. Dohnányi Ernő. London Symphony Orchestra vez. Solti György (17:43)	CD: Decca 425 039-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1979/1 (Lampert Vera) <u>Kroó György</u>: Bartók-kalauz, Zeneműkiadó 1980. <u>Kroó György</u>: Bartók színpadi művei, Zeneműkiadó 1962. <u>Lendvai Ernő</u>: Bartók dramaturgiája (színpadi művek és Cantata profana), Zeneműkiadó 1964. <u>Lendvai Ernő</u>: Bartók költői világa, Szépirodalmi Könyvkiadó 1971.
----	---	--

4/a	<u>IV. vonósnégyes</u> 1928. BB 95=Sz 91. Bemutató: 1929. Budapest, Waldbauer vonósnégyes 1. <u>Allegro</u> (5:48) 2. <u>Prestissimo con sordino</u> (2:57)	CD: Sony SB2K 63234 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1981/1 (Kárpáti János) <u>Bartók Béla</u>: A negyedik vonósnégyes elemzése (Lásd <u>Bartók Béla</u> összegyűjtött írásai I/75., közreadja Szöllősy András, Zeneműkiadó 1966) <u>Kárpáti János</u>: Bartók kamarazenéje, Zeneműkiadó 1976. <u>Kroó György</u>: Bartók-kalauz, Zeneműkiadó 1980. <u>Lendvai Ernő</u>: Bartók költői világa, Szépirodalmi Könyvkiadó 1971.
-----	---	--

4/b	<u>IV. vonósnégyes</u> (folytatás) 3. <u>Non troppo lento</u> (5:31) 4. <u>Allegretto pizzicato</u> (2:52) 5. <u>Allegro molto</u> (5:33) Juilliard vonósnégyes (Robert Mann, Earl Carlyss - hegedű, Samuel Rhodes - brácsa, Joel Krosnick - cselló)	
-----	--	--

5.	<u>Zene húros hangszerekre, ütőkre és celestára</u> 1936. BB 114=Sz 106. Bemutató: 1937. Bázél, Bázeli Kamarazenekar, vez. Paul Sacher. Két részlet: a/ <u>1. tétel</u>: Andante tranquillo (7:22) b/ <u>4. tétel</u>: Allegro molto (7:01) Budapesti Fesztivál Zenekar vez. Fischer Iván	CD: Philips 416 831-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1974/2 (Somfai László) <u>Bartók Béla</u>: A „Zene húros hangszerekre” felépítése (Lásd <u>Bartók Béla</u> összegyűjtött írásai I/78., közreadja Szóllósy András, Zeneműkiadó 1966). <u>Kroó György</u>: Bartók-kalauz, Zeneműkiadó 1980. <u>Lendvai Ernő</u>: Bartók költői világa, Szépirodalmi Könyvkiadó 1971. <u>Lendvai Ernő</u>: Bartók stílusa (a „Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre” és a „Zene húros-, ütőhangszerekre és celestára” tükrében, Zeneműkiadó 1955.
6.	<u>Szabadban</u> (1. Síppal, dobbal; 2. Barcarolla; 3. Musettes; 4. Az éjszaka zenéje; 5. Hajsza) 1926., BB 89=Sz 81. Bemutató (csak az 1. és 4. darab): 1926, Budapest, Bartók. Részlet: 4. <u>Az éjszaka zenéje</u> (4:38) Kocsis Zoltán - zongora	CD: Philips 446 369-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1983/84 (Somfai László) <u>Kroó György</u>: Bartók-kalauz, Zeneműkiadó 1980.
7.	<u>Concerto zenekarra</u> 1943 (második befejezés: 1945), BB 123=Sz 116. Bemutató: 1944. Boston, Bostoni Szimfonikusok, vez. Serge Koussevitzky. Részlet: <u>5. tétel</u>: Finale (9:14) London Symphony Orchestra vez. Solti György	CD: Decca 425 039-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1976/1 (Péteri Judit) <u>Bartók Béla</u>: A Concertóról (Lásd <u>Bartók Béla</u> összegyűjtött írásai I/80., közreadja Szóllósy András, Zeneműkiadó 1966). <u>Kroó György</u>: Bartók-kalauz, Zeneműkiadó 1980.
8.	<u>III. zongoraverseny</u> (az utolsó 17 ütemet Serly Tibor hangszerelte), 1945., BB 127=Sz 119. Bemutató: 1946. Philadelphia, Sándor György, a Philadelphiai Zenekar, vez. Ormándy Jenő. Részlet: <u>2. tétel</u>: Adagio religioso - poco più mosso - tempo I. (9:26) Kocsis Zoltán - zongora Budapesti Fesztivál Zenekar vez. Fischer Iván	CD: Philips 416 831-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1978/4 (Somfai László) <u>Kroó György</u>: Bartók-kalauz, Zeneműkiadó 1980.

B/ Kodály Zoltán

<u>Kodály Zoltán</u> *1882. XII. 16. Kecskemét †1967. III. 6. Budapest	IRODALOM: ÍRÁSAI: <u>Kodály Zoltán</u>: A magyar népzene (a példatárat szerkesztette Vargyas Lajos), 9. kiadás, Zeneműkiadó 1969. <u>Kodály Zoltán</u>: Visszatekintés I-II. (összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok, Zeneműkiadó 1964., III. (hátrahagyott írások, beszédek, nyilatkozatok), Zeneműkiadó 1989. LEVELEK: <u>Kodály Zoltán levelei</u>, szerkesztette Legány Dezső, Zeneműkiadó 1982. ÉLETRAJZ, ÉLETÚT: <u>Eősze László</u>: Kodály Zoltán élete és munkássága, Zeneműkiadó 1956. <u>Eősze László</u>: Kodály Zoltán, Gondolat 1967. <u>Eősze László</u>: Kodály Zoltán életének krónikája, Zeneműkiadó 1977. <u>Kodály Zoltán</u>: Utam a zenéhez - öt beszélgetés Lutz Besch-sel, Zeneműkiadó 1969. MŰVEIRŐL: <u>Bereczky - Domokos - Olsvai - Paksa - Szalai</u>: Kodály népdalfeldolgozásainak dallam- és szövegforrásai, Zeneműkiadó 1984. <u>Breuer János</u>: Kodály-kalauz, Zeneműkiadó 1982. <u>Mohayné Katanics Mária</u>: Válogatás Kodály kórusműveiből, Tankönyvkiadó 1986. A hét zeneműve: SZÍNPADI MŰVEK: Háry János-szvit, 1976/3. Székely fonó, 1985/86. DALOK: A farsang búcsúszavai, op. 6, No. 7, 1984/85. Az Öt dal (op. 9) két Ady-éneke, 1986/87. Énekszó, op. 1, 1986/87. Három ének, op. 14, 1985/86. Kádár Kata, 1983/84.
---	--

		Két „Megkéssett melódia”: „Elfojtódás”, „A tavasz”, 1984/85. Két ének, mély férfihangra, zenekarral, op. 5, 1981/4. Kit kéne elvenni? – népdalfeldolgozás három változatban, 1984/85. KÓRUSMŰVEK: Este, Hegyi éjszakák I., Esti dal, Meghalok, meghalok, 1986/87. Pünkösödölő, Mátrai képek, Jézus és a kufárok, 1974/1. Villő, Gergelyjárás, Székely keserves, Fölszállott a páva, Akik mindig elkésnek, Norvég lányok, Öregek, 1975/3. Zrinyi szózata, 1984/85 KAMARAZENE: 1. vonósnégyes, 1978/4. 2. vonósnégyes, 1979/3. Gordonka-szólószonáta, op. 8, 1979/2. Gordonka-zongoraszonáta, op. 4, 1980/4. Hegedű-gordonkaduó, op. 7 (A hét zeneműve 1978/1) Szerenád három hangszerre (Triószerenád), 1983/84. ZENEKARI- és ZONGORAZENE: Concerto zenekarra, 1981/2. Galántai táncok, 1977/1. Hét zongoradarab, op. 11, 1981/1. Kilenc zongoradarab, 1983/84. Marosszéki táncok, 1977/1. Nyári este, 1977/4. Szimfónia, 1983/84.
--	--	--

1.	<u>Hegyi éjszakák</u> No. 1. 1923. Győri Leánykar vez. Szabó Miklós (5:31)	CD: HUNGAROTON HCD 12948
----	--	-------------------------------------

2.	Psalmus Hungaricus, <i>tenorszólóra, énekkarra és zenekarra, op. 13.</i> <i>Kecskeméti Vég Mihály (egyesekek szerint</i> <i>Végkecskeméti) zsoltárparafrázisára, 1923.</i> Bemutató: a Buda, Pest és Óbuda egyesítésének 50. évfordulója alkalmából rendezett hangversenyen, - Dohnányi Ünnepi nyitánya és Bartók Táncszvitje mellett - 1923. november 19-én. (Tenor: Székelyhidy Ferenc, Palestrina-Kórus, Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, vez. Dohnányi Ernő) Kozma Lajos - tenor Brighton Festival Chorus Wandsworth School Boy's Choir London Symphony Orchestra vez. Kertész István (23:04)	CD: Decca 443 488-2 IRODALOM: <u>Breuer János</u>: Kodály-kalauz, Zeneműkiadó 1982. <u>Psalmus Hungaricus</u> - Kecskeméti Vég Mihály 55. zsoltára, Breuer János előszavával, Zeneműkiadó 1977. <u>Szabolcsi Bence</u>: <u>Kodály</u> Zoltán: Psalmus Hungaricus (Lásd „Miért szép századunk zenéje?”, Gondolat 1974) <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983.
----	--	---

Kecskeméti Vég Mihály* IV. zsoltár (Kodály alapforrása, egy 1620-ban megjelent debreceni énekeskönyv szerint. Itt csak a leglényegesebb különbségeket tüntetjük föl!) szélllel bujdosnom	Kecskeméti Vég Mihály* IV. zsoltár (Kodály variánsa a kézíratos partitúra alapján) Mikoron Dávid nagy búsultában Baráti miatt volna bánatban, Panaszolkodván nagy haragjában, Illyen könyörgést kezde ő magában. Istenem, Uram, kérlek tégedet, Fordítsad reám szent szemeidet, Nagy szükségemben ne hagyj engemet, Mert megemészti nagy bánat szívemet. Csak sívok, rívok nagy nyavalyámban, Elfogyatkoztam gondolatimban, Megkeseredtem nagy búsultomban, Ellenségemre való haragomban. Hogyha énnékem szárnyam lett volna, Mint az galamb, elröpültem volna. Hogyha az Isten engedte volna, Innét én régen elfutottam volna. Akarok inkább pusztában laknom, Vadon erdőben széjjel bujdosnom, Hogynemmint azok között lakoznom, Kik igazságot nem hagynak szóllanom.
--	---

Látod jól Uram álnok szűvöket,
Csak szömben való szép beszédeket,
De zabolázd meg az ő nyelvöket,
Ne tapodják le híremet, nevemet.

Ugyan szemömmel jól látom őket,
Én reám való gyűlölségöket,
Fülellem hallom káromlásokat,
Igazság ellen feltámadásokat.

Én barátomnak

Csuda szerelmét énhozzám láttam,
Kivel sokáig mind együtt laktam,
Az Istent véle együtt szolgáltam,
Íly álnokságát soha nem gondoltam.

Éjjel és nappal azon forgódnak,
Engem mi módon megfoghassanak,
Beszédem miatt vádolhassanak,
Hogy fogságomon ők vígadhassanak.

Egész ez város rakva haraggal
Egymásra való nagy bosszusággal,
Elhíresedett az gazdagsággal
Hozzá fogható nincsen álnoksággal.

Gyakorta köztük gyűlések vannak,
Özvegyek, árvák nagy bosszut vallnak,
Isten szavával ők nem gondolnak,
Mert jószágukban felfuvalkodtanak.

Keserűségem annyi nem volna,
Ha ellenségtől nyavalyám volna.
Bizony könnyebben szenvedtem volna,
Magamat attól megóhattam volna.

De barátomnak az kit vélek volt,
Nagy nyájasságom kivel együtt volt
Jó hírem nevem, tisztességem volt,
Fő ellenségem, most látom hogy az
volt.

Keserű halál szálljon fejére,
Ellenségemnek ítéletére,
Álnokságának büntetésére,
Hitetlenségnek kijelentésére.

igen félők.

Megszegték ezek esküvéseket,
Régen elhagyták az ő hitöket,
Nem hiszem immár egy beszédekét,
Mert megpróbáltam hitetlenségöket.

Ezőknek szájok zsírosb az vajnál,
Síkossb ajakok az faolajnál,
Élősb az nyelvek az élős kardnál,
Szájokba nincsen egyéb álnokságnál.

az kegyeseket
az szegényeket
az kevélyöket

Én pedig Uram hozzád kiáltok,
Reggel és délben, este könyörgök,
Megszabadulást tetőled várok,
Az ellenségtől mert én igen tartok.

Te azért lelkem, gondolatodat
Istenben vessed bizodalmaidat,
Rólad elveszi minden terhedet,
És meghallgatja te könyörgésedet.

Igaz vagy Uram, ítéletedben,
A vérszopókat ő idejökben
Te meg nem áldod szerencsējökben,
Hosszú életök nem lészen a földön.

Az igazakat te mind megtartod,
A kegyeseket megoltalmazod,
A szegényeket felmagasztalod,
A kevélyeket aláhajigálod.

Ha egy kevésbé megkeserítéd,
Az égő tűzben elbétaszítod,
Nagy hamarsággal onnét kivonszod,
Nagy tisztességre ismét felemeled.

Szent Dávid írta az zsoltárkönyvben,
Ötvenötödik dicséretében,
Melyből az hívek keserűségben,
Vígasztalásért szörzék így versekben.

* A költő neve az akrosztichon szerint: MICHAEL UEG KECKEMETI. Az utolsó három betű jelentése kétséges. Bónis Ferenc szerint talán „**A**lumnus **H**ungariae **S**criptsit” (Magyarország fia írta), vagy „**A**uctor **H**uius **S**cripturae” (ezen írás szerzője).

3.	<u>Jézus és a kufárok</u>, vegyeskar az evangéliumok soraira, 1934. Bemutató: 1934. Kecskemét, vez. Vásárhelyi Zoltán. A Magyar Rádió Énekkara vez. Erdei Péter (6:12)	CD: Hungarian Radio Budapest KR 2214-2 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u>, 1974/1. (Molnár Antal) <u>Breuer János</u>: Kodály-kalauz, Zeneműkiadó 1982.
----	---	--

Andante

Elközelge húsvét és fölméne Jézus Jéruzsálembe a templomba.
És ott találá ökrök, juhok galambok árusait/árusit,
/:és ott terpeszkédtek a pénzváltók:!/

/:És kötélből ostort fonván kihajtá őket a templomból:/,
És kötélből ostort fonván kihajtá őket a templomból;
szalad a sok ökör, ott fut a sok árus szerteszét
mind az ökröket, mind a juhokat, mind kihajtá.

/:Kavarog a barom, szalad a sok juh, szalad a sok árus:/,
És kötélből ostort fonván kihajtá őket a templomból;
ott szalad a sok ökör, a sok juh, szalad a sok árus szerteszéjjel.
És kötélből ostort fonván kihajtá őket a templomból,
Szalad a sok árus, szalad a sok juh, kavarog a barom, szalad a sok árus,
kavarog a barom.

Szalad a sok ökör, a sok árus, szalad a sok árus, kavarog a barom.
/:És a pénzváltók pénzét szerteszórá:/,
és /:asztalaikat földönté:/:
És a pénzváltók pénzét szerteszórá,
és kötélből ostort fonván kihajtá őket a templomból.

Calmato

És a galambok árusinak mondá:
Vigyétek el ezeket innét!
Né tegyétek atyám házat kereskedés házává!
Amazoknak mondá:
Írva vagyon: az én házam imádságnak háza minden népek közt,
ti pedig mivé tettétek?

/:Rablók barlangjává:!/

/:Rablók! Rablók!:/

Hallván ezt a főpapok és írástudók,
/:Rablók:/

/:El akarák őt veszteni:/, /:mert félnek vala tőle:/.

Mivelhog az egész
nép
sokaság
rajta csügg vala,
úgy hallgatá Őt!

C/ Magyar zene a 2. világháború után

	<u>Breuer János</u>: Negyven év magyar zene kultúrája, Zeneműkiadó 1985. <u>Feuer Mária</u>, 55 muzsikusz műhelyében (beszélgetések, többek között, a következő zeneszerzőkkel: Balassa Sándor, Dávid Gyula, Decsényi János, Jeney Zoltán, Kocsár Miklós, Székely Endre), Zeneműkiadó 1976. <u>Feuer Mária</u>, 88 muzsikusz műhelyében (beszélgetések, többek között, a következő zeneszerzőkkel: Bárdos Lajos, Bozay Attila, Durkó Zsolt, Farkas Ferenc, Kadosa Pál, Láng István, Lendvay Kamilló, Maros Rudolf, Mihály András, Petrovics Emil, Ránki György, Sárai Tibor, Sárközy István, Szokolay Sándor, Szöllősy András) Zeneműkiadó 1972. <u>Feuer Mária</u>: Pillanatfelvétel. Magyar zeneszerzés 1975-1978., Zeneműkiadó 1978. <u>Földes Imre</u>: Harmincasok - beszélgetések magyar zeneszerzőkkel (A zeneszerzők: Bozay Attila, Durkó Zsolt, Kocsár Miklós, Láng István, Lendvay Kamilló, Papp Lajos, Petrovics Emil, Soproni József, Szokolay Sándor; és beszélgetés előadóművészekkel Kurtág Györgyről), Zeneműkiadó 1969. <u>Az életmű fele</u> - zeneszerzőportrék beszélgetésekben. <u>Hollós Máté</u> beszélgetései (a következő zeneszerzőkkel: Csapó Gyula, Csemiczky Miklós, Dukay Barnabás, Fehér György Miklós, Huszár Lajos, Király László, Kósa Gábor, ifj. Kurtág György, Madarász Iván, Márta István, Orbán György, Reményi Attila, Rózsa Pál, Selmeczi György, Serei Zsolt, Soós András, Sugár Miklós, Székely Katalin, Szigeti István, Szunyogh Balázs, Tihanyi László, Togobickij Viktor, Vajda János), Akkord 1997. <u>Kroó György</u>: A magyar zeneszerzés 30 éve, Zeneműkiadó 1975.
--	--

I. Az 1945 és 1956 közötti évek

1. Kadosa Pál

<u>Kadosa Pál</u> *1903. IX. 6. Léva †1983. III. 30. Budapest	IRODALOM: <u>Bónis</u> Ferenc: Kadosa Pál, Zeneműkiadó 1965. <u>Breuer</u> János: Tizenhárom óra Kadosa Pállal, Zeneműkiadó 1978. A hét zeneműve: Concertino zongorára és zenekarra, 1976,4
<u>Májusköszöntő</u> tömegdal Raics István szövegére (0:40) 1948. Magyar Rádió és Televízió Gyermekkara és Szimfonikus Zenekara vez. Csányi László	CD: GONG HCD 37898 Válogatott mozgalmi dalok

2. Sugár Rezső

<u>Sugár Rezső</u> *1919. X. 9. Budapest †1988. IX. 22. Budapest	
<u>Hunyadi - Hősi ének</u>, oratórium szoprán-, alt-, tenor- és baritonszólóra, vegyeskarra, gyermekkara és zenekarra, Romhányi József szövegére, 1948-1951. Bemutató: 1952. Részlet: <u>2. tétel</u>: Testo és Tenor-szóló <u>3. tétel</u>: Kórus Testo - Melis György, bariton Tenor - Simándy József, tenor Budapesti Kórus Állami Hangverseny Zenekar vez. Forrai Miklós (5:23)	CD: HUNGAROTON CLASSIC HCD 31794 IRODALOM: <u>Várnai</u> Péter: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983.

a/	2. tétel	
----	----------	--

	Rubato
TESTO	
Történt ezernégyszázötvenhatban; Dús kalász égett a nyári napban, Mikor második Mohamed szultánnak hadai vagy száz ezredükkel hazánk ellen törtek. Úgy zúdult a vad, hömpölygő sereg, mint megáradt folyó, mely gátját törni készül.	
Lenn a határok népe száz vészhirre rémul.	
	Allegro moderato
TENOR	
Távol már tűz villan, füst kavarog a szélben; jajszó száll az éjnél feketébben. Roppant hada élén ellenünk tör a pusztító fenevad. Aki vitéz, az mostan mind fegyvert fogjon. Csak a gyáva, meg a vén üljön otthon.	
	Impetuoso
TESTO	
A hír száguld, mint a vészes orkán, Úgy vág a szívbe, mint a rémes villám, Már zeng az ég, a harci ének felrivall, Hát bonts zászlót hősi nép!	

b/	3. tétel	
----	----------	--

	Allegro
KÓRUS	
/:Távol már tűz villan, füst kavarog a szélben, jajszó száll az éjnél feketébben. Roppant hada élén ellenünk tör a pusztító fenevad.:/ /:Haj, ki vitéz, az mostan mind fogjon fegyvert!:/ Rémes török horda, kertünk letiporja. Rémes török horda, búzáink letarolja. Roppant hada élén ellenünk tör a pusztító fenevad. Rémes török horda, álljunk csatasorba! Rémes török horda, vérünk hull a porba. Roppant hada élén ellenünk tör a pusztító fenevad. Távol már tűz villan, füst kavarog a szélben.	
	Grave
/:Sír mélye rémít, zúdul ellenünk százezer halál!:/ Várj még! Várj még! Várj még! Oly dermedt lesz a szív, mint a jég!	

II. 1956-tól a 60-as évek végéig

1. Szervánszky Endre

	Szervánszky Endre *1911. XII. 27. Kistétény †1977. VI. 25. Budapest	IRODALOM: <u>Barna István</u> : Szervánszky Endre, Zeneműkiadó 1965.
	<u>Hat zenekari darab</u> 1959. Bemutató: 1960. Részlet: <u>6. tétel</u> (3:24) Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara vez. Németh Gyula	CD: HUNGAROTON Classic HCD 31728

2/ Kurtág György

	Kurtág György *1926. II. 19. Lugos (ma Lugoj, Románia)	IRODALOM: <u>Halász Péter</u> : Kurtág György (Magyar zeneszerzők 3.), Mágus Kiadó (1998). <u>A hét zeneműve</u> A boldogult R. V. Truszova üzenetei, 1984/85.
1.	<u>Vonósnégyes</u> , op. 1. 1959. Bemutató: 1961. Budapest, Várkonyi vonósnégyes Részlet: <u>5. tétel</u> : Molto ostinato (2:04) Arditti vonósnégyes	CD: Disques Montaigne, WMD 789007 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1979/4. (Laki Péter)
2.	<u>Nyolc zongoradarab</u> , op. 3. 1960. Bemutató: 1960. Darmstadt, Losonczy Andor; magyarországi bemutató: 1965. Budapest, Antal István. Részletek: a/ <u>1. tétel</u> : Inesorabile. Andante con moto (0:51) b/ <u>2. tétel</u> : Calmo (1:12) c/ <u>8. tétel</u> : Vivo (0:42) Kocsis Zoltán – zongora (2:58)	CD: HUNGAROTON HCD 31290
3.	<u>Bornemisza Péter mondásai</u> , concerto szopránhangra és zongorára, op. 7., 1963-1968. Bemutató: 1968. Darmstadt, Sziklay Erika, Szűcs Loránt. Részlet: a IV. (Tavaszi) részből: <u>4. tétel</u> (3:43) Sziklay Erika, ének Szűcs Loránt, zongora	CD: HUNGAROTON HCD 31290 IRODALOM: <u>Kroó György</u> : Kurtág György: Bornemisza Péter mondásai (Lásd „Miért szép századunk zenéje?”, Gondolat 1974) <u>Bornemisza Péter</u> (1535-1584): író, evangélikus prédikátor. „A magyar protestantizmus egyik legnagyobb alakja, a feudális urak bátor ostromozója... nagy hatású prédikációs gyűjteményeiben a régi magyar próza kiemelkedő képviselője volt.” (Magyar Életrajzi Lexikon)

Kikeletkor látjuk, hogy az fák bimbóznak és kifakadoznak, pázsitok, füvek, virágok újulni kezdenek, örülünk, tudván, hogy majd nyár fog lenni az nagy fagyos, deres, havas, vizes, háborgó téli idő után és eljő az nagy szép, melegítő, megékesítő, zöldelítő, teremő és éltető nyári idő, kiben mindenk megújulnak, megelevenednek: sok állatok, vadak, madarak, barmok, tyúkok, lúdak, borjúk, bárányok, sok szép kerti, mezei, szőlői vetemények növekednek, és újonnan ismét az megéhezett fázódott szegények megmelegítettnek, éltettnek...

3. Petrovics Emil

	<u>Petrovics Emil</u> *1930. II. 9. Nagy-Becskerek (Zrenjanin, Szerbia) †2011. VI. 30. Budapest	IRODALOM: Bűn és bűnhődés – <u>Petrovics Emil</u> operája (Lásd <u>Fodor Géza</u>: Zene és dráma, Magvető 1974) Lehet, hogy nincs többé opera (Beszélgetés <u>Petrovics Emillel</u>. Lásd Koltai Tamás: Az opera-per, Szabad Tér Kiadó 1990)
	<u>C'est la guerre</u>, zenedráma egy felvonásban Hubay Miklós szövegkönyvére, 1960-1961. Bemutató: 1961. Magyar Rádió, 1962. Magyar Állami Operaház. Részlet: <u>2. jelenet vége és 3. jelenet</u> (4:12) Férj – Radnai György, bariton Feleség – Dunst Mária, szoprán Szökevény – Ilosfalvy Róbert, tenor I. Tiszt – Palcsó Sándor, tenor II. Tiszt – Dene József, bariton III. Tiszt – Faragó András, basszus Állami Operaház Zenekara vez. Blum Tamás	CD: HUNGAROTON Classic HCD 31958 IRODALOM: <u>Breuer János</u>: <u>Petrovics</u>: C'est la guerre (Lásd „Miért szép századunk operája?”, Gondolat 1979.)
a/	2. jelenet vége	

(Megszólal a csengő)

FELESEG

(szétnéz, minden rendben van-e. A függönyt széthúzza félig)

SZÖKEVÉNY

A tea maradékát majd odabenn költöm el.

(Veszi a csészéjét, indul)

FÉRJ (a feleségéhez)

Menj, menj ajtót nyitni.

FELESEG (a távozó szökevényhez)

Ne féljen, nem lesz semmi baj.

(Megy ajtót nyitni. Férj mereven ül, majd hirtelen feláll, felveszi a plédet a díványról, bebugyolálja a térdét és úgy ül vissza. Feleség visszajön)

Őrnagy úr, kerüljenek beljebb.

b/	3. jelenet	
----	------------	--

(Három katonatiszt a Feleség nyomában belép. Kellemkedők, ahogy Ludovikás korukban tanulták a viselkedést leányzsúron)*

1., 2., 3. TISZT
Tiszteletünk, főmérnök uram.

FÉRJ
Isten hozott...

1., 2., 3. TISZT
Mondanám, hogy ne zavartasd magad,

2., 3. TISZT
De mi éppen zavarni jöttünk.

1., 2., 3. TISZT
A nagyságos asszony nem is fogja
Ezt nekünk megbocsátani,

1., 2. TISZT
Mert a szép asszonyok mindig haragtartók.

FÉRJ
Bocsánat, hogy pokrócban fogadlak,
De a térdeim... hisz tudjátok.

1., 2., 3. TISZT
Fogadtatás: pokróc!
(Gúnyosan nevetnek)

Hahahahahahaha!

FELESÉG
Kiújult a reumája,
S már több, mint három éve nem volt szabadságon.

1., 2., 3. TISZT
Pedig mi most el fogjuk rabolni a férjét.

FELESÉG
Lehetetlen! Orvosi parancs...
Szigorú parancs!

1., 2., 3. TISZT
A mienk is. De még szigorúbb.

FELESÉG
En nem engedem.

1., 2., 3. TISZT
Egy ilyen bájos asszonykát
nehéz is lehet itthagyni!

FÉRJ
Ott a helyettesem, az mindent tud.

1., 2., 3. TISZT
Ott van, de nem tud semmit.

FELESÉG

De hát foglaljanak helyet.

1., 2., 3. TISZT
Boldogan maradnánk.

FELESÉG
Akkor maradjanak.

2. TISZT
Csakhogy nem lehet.

1., 2., 3. TISZT
Merthogy tiltja a reglama**.

FÉRJ
Hagyjad...
Biztosan sürgős.

FELESÉG
Elmégy?

FÉRJ
El.

FELESÉG
Mennyi időre?

1. TISZT
Az csupán kedves férjétől függ.

FÉRJ
Nehéz dolog most téged egyedül itthagyni.
Nem mintha nem bíznam benned a végtelenségig.
És mégis kérlek, hogy vigyázz magadra!
Érted, szívem, ugye,
Vigyázz magadra!
Azt tanácsolom, hogy
- Bármilyen címen jött is -
Ne engedj be senkit, de senkit!
Amíg távol vagyok, maradjál egyedül,
És vigyázz magadra, vigyázz magadra!

FELESÉG
Nem maradok itthon, veled megyek!

1., 2., 3. TISZT
Ilyen nehezen tűri nagyságos asszonyom
Az egyedüllétet?

FELESÉG
Veled megyek!

FÉRJ
(indul, maga előtt engedi a két katonatisztet):
Vigyázz magadra!

(a 3. Tiszt állva marad, majd aktatáskáját észrevétlenül a
zongorára teszi s áll tovább)

* Ludovika Akadémia, Ludovika a régi magyar honvédségnek 1808-
ban alapított és 1944-ben megszüntetett tisztképző intézete

** szolgálati szabályzat

4. Szokolay Sándor

	<u>Szokolay Sándor</u> *1931. III. 30. Kunágota †2013. XII. 8. Sopron	IRODALOM: Az opera megújulásáról (Beszélgetés <u>Szokolay</u> Sándorral. Lásd Koltai Tamás: Az opera-per, Szabad Tér Kiadó 1990)
	<u>Várnász</u>, opera három felvonásban, Federico García Lorca drámájából, Illyés Gyula fordításában, 1962-1964. Bemutató: 1964. Magyar Állami Operaház Részlet: <u>II. felvonás 2-3. jelenet</u> (5:17) Anya - Komlóssy Erzsébet, alt Vőlegény - Szőnyi Ferenc, tenor Feleség - Moldován Stefánia, szoprán Cselédasszony - Szecsődy Irén, szoprán Apa - Várhelyi Endre, basszus Vőfély - Kerekes Gábor, bariton 1. Nyoszolyólány - Andor Éva, szoprán az Állami Operaház Ének- és Zenekara a Magyar Rádió és Televízió Gyermekkara vez. Kórodi András	CD: HUNGAROTON, HCD 11262-63 IRODALOM: <u>Várnai Péter</u>: <u>Szokolay</u> Sándor: <u>Várnász</u> (Lásd „Miért szép századunk zenéje?”, Gondolat 1974) <u>Federico García Lorca</u> (ejtsd gársziá lorká, 1898-1936, a falangisták agyonlőtték): spanyol költő („Torreádorsirató”), drámaíró („A csodálatos vargáné”, „Várnász”, „Yerma”, „Bernarda Alba háza”), folklorista, Manuel de Falla zeneszerző tanítványa (dalok!). „García Lorca minden művét átszövi a rendkívüli szuggesztivitás, a szenvedély, a szerelem... Drámaírói munkásságát az embertelen spanyol társadalom megváltoztatásának, a nők felszabadításának, az elmaradott spanyol nép felemelésének szándéka hajtja át.” (Világirodalmi Lexikon)

a/	2. jelenet. Keresés	
----	---------------------	--

APA
 Hol a lányom?

VŐLEGÉNY
 A szobájában.

1. NYOSZOLYÓLÁNY
 Gyertek! Kezdődik a menyasszonytánc.
 Gyertek, mind a ketten!

VŐFÉLY
 Neked kell kezdened.

APA
Nincs ott.

VŐLEGÉNY
Nincs.

GYERMEKKAR
Nem fogsz meg. Vigyázz! Gyorsan!

APA
Talán az erkélyen van.

VŐLEGÉNY
Megnézem!

GYERMEKKAR
Ia, lalala, lala...

1. NYOSZOLYÓLÁNY
Már kezdeni akarják.

VŐLEGÉNY
Nincs ott!

ANYA
Nincs?

APA
Hova mehetett?

CSELEDASSZONY
Hol van a kicsike?

ANYA
Nem tudjuk!

NŐIKAR
Sehol se lelik, nem találják.

APA
Én azt hiszem,
bizonyosan a tánc forgatagában.

CSELEDASSZONY
Nincs a táncban!
Sajnos nincs ott!
Nincs a táncban, nem láttam ott.

NŐIKAR
Nincs a táncban, sehol se lelik,
nem találják, nyoma veszett.

APA
Hát hol lehetne még keresni?
Sokan vannak a táncba! Nézd meg!

1. NYOSZOLYÓLÁNY
Siessetek! Hé! Gyorsan!

ANYA

Érthetetlen, valami rosszat sejtek.

NYOSZOLYÓLÁNYOK
Siessetek!

VŐLEGÉNY

Sehol senki.

ANYA

Hogy értsük ezt?

Magyarázd meg! Magyarázd meg!

Elég ebből! Hol van? Hova tűnt el?

APA, VŐFÉLY, VŐLEGÉNY

Hova lehetett? Én sem értem!

Tudni szeretnénk.

NŐIKAR

Patak vize hogy siet,
táncol már a nászmenet.

ANYA

Hogy értsük ezt?

VŐFÉLY

Végre!

FÉRFIKAR

Mi történt? Mit csináltak?

Suttogó kánon

VEGYESKAR

Lehetetlen, érthetetlen,
nyoma veszett a menyasszonynak!

Ki látta, ki tudja,
ki tudja, hova lett?

b/	3. jelenet. Finale 2	
----	----------------------	--

FELESE

Megszöktek! Megszöktek!
Ő és Leonardo! Leonardo!
Lóháton! Összeölelkezve!
Egymás leheletét szíva!

APA

Nem igaz! Nem igaz!
Az nem az én lányom!
Ő nem lehetett! Nem! Nem!

ANYA

De ő volt! Rossz anya rossz gyümölcse,
ahogy a szöktetője is az.
Lovat ide! Tüstént lovat!

VŐLEGÉNY

Lovat! Lovat ide!

ANYA

Mindenemet, a szememet, a nyelvemet
odaadom egy jó nyergesért!

VŐLEGÉNY

Apámért, anyámért, bátyámért,
minden holt atyámfiáért!

FÉRFIKAR

Itt hoznak egyet.

ANYA

Rá, utánuk!

VŐLEGÉNY

Gyerünk! Utánuk!

ANYA

Eljött a vér nagy pillanatja!
Minden, ami eleven ember
húsába hasíthat...

VEGYESKAR

Minden, aki eleven ember, halljátok!
Mind, aki itt van, jöjjön!

ANYA

Gyerünk segíteni a fiamnak!

APA

Nem az én lányom lehetett!
Ő nem lehetett! Nem!

VEGYESKAR

Minden, aki eleven,
ép ember, halljátok,
mind, aki itt van, jöjjön! Aj!

ANYA

Ne sajnáljátok a cipő talpát!
Van, aki a fiam pártjára áll!
A tengerpartról, meg mindenünnen.
Ki innen! Ki innen!

FÉRFIKAR

Utánuk, gyorsan!
Fölhajtjuk az erdőt! Aj!
Mindenütt minden csupa kés,
meg puska! Aj!
Gyerünk! Gyorsan... merre? Erre... Aj!

(Illyés Gyula fordítása)

5. Balassa Sándor

	<u>Balassa Sándor</u> *1935. I. 20. Budapest	IRODALOM: Cantata Y, op. 21 (A hét zeneműve 1985/86)
	<u>Requiem Kassák Lajosért,</u> szoprán, tenor és bariton szólóra, vegyeskarra és zenekarra Kassák Lajos költeményeire, op. 15, 1969. Bemutató: 1971. Részlet: <u>a 3. tétel második része</u> (4:20) a Magyar Rádió és Televízió Énekkara a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara vez. Lehel György	LEMEZ: HUNGAROTON SLPX 11681 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> , 1975/2 (Földes Imre). Várnai Péter: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983. Kassák Lajos összes versei II., Magvető Könyvkiadó 1969.

KÓRUS Borzongó mélység csikordulásai, Megsebzett csend jajkiáltása, Erdők moraja, Hegyszakadékok sikolyai, kietlen üresség hörgése. ¹ Irtózatot tenger ez a világ. ² A verssorok forrása: ¹ Invitáció, ² Hajótörött

III. A hetvenes évek zenéjéből

1. Szöllősy András

	<u>Szöllősy András</u> *1921. II. 27. Szászváros (ma Orăştie, Románia) †2007. XII. 6., Budapest	
	<u>Trasfigurazioni</u> zenekarra, 1972. Westdeutscher Rundfunk-Orchester vez. Kulka János (17:50)	IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1981/1 (Batta András)

2. Durkó Zsolt

	<u>Durkó Zsolt</u> *1934. IV. 10. Szeged †1997. IV. 2. Budapest	IRODALOM: <u>Gerencsér Rita</u> : Durkó Zsolt ((Magyar zeneszerzők 9.)), Mágus Kiadó 1999 Turner-illusztrációk (A hét zeneműve 1980/2)
--	---	---

<u>Halotti beszéd</u>, oratórium tenor és bariton szólóra, vegyeskarra és zenekarra, 1967-1972. Bemutató: 1975. Részletek: 1. a/ No. 2. <u>Aria</u> b/ No. 3. <u>Motto</u> c/ No. 4. <u>Duetto</u> (6:37) 2. No. 14. <u>Epilogus</u> (vége) (1:36) Fülöp Attila, tenor Ütő Endre, bariton a Magyar Rádió és Televízió Énekkara a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara vez. Lehel György	CD: HUNGAROTON CLASSIC HCD 31654 IRODALOM: <u>A hét zeneműve</u> 1986-1987 (Földes Imre) <u>Várnai Péter</u>: Oratóriumok könyve, 2. kiadás, Zeneműkiadó 1983.
--	--

1/a	No. 2. Aria	
-----	-------------	--

BARITON SZÓLÓ Látjátok,... ALTOK, BARITONOK, BASSZUSOK Látjátok,... BARITON SZÓLÓ ... látjátok feleim /:szümtükkal,:/ mik vogymuk,... ALTOK, BARITONOK, BASSZUSOK ... látjátok feleim szümtükkal, mik vogymuk. BARITON SZÓLÓ ... isa pur ës homu vogymuk, /:homu,:/ vogymuk, /:homu,:/ vogymuk. ALTOK, BARITONOK, BASSZUSOK. Isa /:pur ës homu,:/ vogymuk, KÓRUS /:isa pur ës homu:/ SZOPRÁNOK, ALTOK, TENOROK, BARITONOK ú----- SZOPRÁNOK (egyik fele) Látjátok feleim szümtükkal, mik vogymuk, Isa pur ës homu vogymuk, homu - SZOPRÁNOK, ALTOK, TENOROK ú-----
--

1/b	No. 3. Motto	
-----	--------------	--

BASSZUSOK Mënyí milosztben terümtëvé...

1/c	No. 4. Duetto	
-----	---------------	--

BARITON SZÓLÓ
/:Mënyi milosztben:/ terümtévé eleve miü isemüköt
/:Ádámút:/,...

TENOR SZÓLÓ
Mënyi milosztben
terümtévé eleve miü isemüköt Ádámút.

BASSZUSOK
Ádámút.

SZOPRÁNOK, ALTOK
Mënyi milosztben,...

SZOPRÁNOK, ALTOK, TENOROK, BARITONOK
... mënyi milosztben terümtévé eleve miü isemüköt Ádámút.

BARITON SZÓLÓ
... és oduttá volá néki paradisomut,...

TENOR SZÓLÓ
... /:paradisomut,:/

BARITON SZÓLÓ
... paradisomut,...

TENOR SZÓLÓ
... paradisomut...

BARITON SZÓLÓ
... paradisomut

TENOR SZÓLÓ, BARITON SZÓLÓ
... házává,

KÓRUS
paradisomut /:házává:/.

SZOPRÁNOK, ALTOK, TENOROK
Ó-----

2.	No. 14. Epilogus (vége)	
----	-------------------------	--

SZOPRÁNOK, ALTOK, TENOROK, BARITONOK
(hom)ú-----

TENOR SZÓLÓ
és kéáltsátok Uromukhoz hármul: Kyrie eleison, Kyrie
eleison, kéáltsátok, hármul, hármul, hármul, kéáltsátok
hármul Kyrie eleison, eleison.

SZOPRÁNOK, ALTOK
ú-----

SZOPRÁNOK, ALTOK
Ú-----

TENOROK, BARITONOK
M-----

3. Kurtág György

	<u>Kurtág György</u>	
1.	<u>Eszká - emlékszaj</u> hét dal Tandori Dezső verseire, op. 12., 1974-1975. Bemutató: 1976. Csengery Adrienne, ének Keller András, hegedű (7:28)	CD: HUNGAROTON HCD 31821

1. A damaszkuszi út Most, amikor ugyanúgy, mint mindig legfőbb ideje, legfőbb ideje, hogy
2. Kant-emlékszaj Tempo di Walzer, rubato, ma meccanico A fűnyírógép (odakint) Meno mosso Villanyborotvám (odabent)
3. Két sor a „Tekercs”-ből (első - utolsó) Largamente, ma non strascinato Erre majd emlékezni akarok. Igen. Emlékezni akarok erre.
4. Kavafisz*-haiku Már fél három! (in Blues style) Milyen hamar elmúlt egy év.
5. Hogy ki ne jöjjünk a gyakorlatból (a hegedű: Scherzando, poco staccato) Lesz vigasz Lősz vögösz Lasz vagasz Lisz vigisz Lusz vugusz Lusz vugusz.
6. A puszták létige szomorúsága Szerettem volna, ha úgy van. Nem volt úgy. Kértem: legyen úgy. Úgy lett.

7. Les Adieux

Presto (a hegedű: Prestissimo possibile)

Milyen rég láttam!

Azt hiszem kezdek rá hasonlítani.

(tangó-émlékszerűen)

(Ő már alighanem valaki másra.)

„A szem be ál lí tá sok,

azonosítások:

körbeforgatott útjelzőtáblák;

különösen végzetesek

a mindig egyhelyben maradóra.”

★ Kavafisz, görög költő (1863-1933)

2.	Játékok zongorára, 1974-től. Részletek az I., II. és III. füzetből.	CD: JASRAC R-380212-14
a/	<u>Prelúdium és valcer C-ben</u> (I. füzet) Ronald Cavaye (0:40)	CD: JASRAC R-380212-14
b/	<u>Tenyeres</u> (2) (I. füzet) Szervánszky Valéria (0:23)	CD: JASRAC R-380212-14
c/	<u>Melléütni szabad</u> (2) (I. füzet) Ronald Cavaye (0:18)	CD: JASRAC R-380212-14
d/	<u>Hommage à Papp Laci</u> (II. füzet) Szervánszky Valéria (0:28)	CD: JASRAC R-380212-14
e/	<u>Hommage à Farkas Ferenc</u> (2) (III. füzet) Frankl Péter (2:24)	CD: ASV CD DCA 860

4. Kósa György

	Kósa György *1897. IV. 24. Budapest †1984. VIII. 16. Budapest	IRODALOM: Dalos Anna: Kósa György (Magyar zeneszerzők 2.), Mágus Kiadó (1988). Pándi Marianne: Kósa György, Zeneműkiadó 1966.
--	--	---

<u>Todesfuge</u> (Halálfúga) kantáta szopránhangra és kamaraegyüttesre, Paul Celan versére, 1976. Csengery Adrienne, szoprán Budapesti Kamaraegyüttes vez. Mihály András (6:13)	CD: HUNGAROTON CLASSIC HCD 31539) IRODALOM: Klasszikus német költők a középkortól a XX. századig II. Európa 1977. <u>Paul Celan</u> (1920-1970) bukovinai származású német költő. „Talányos, egyre szikárabb versei a háború, a koncentrációs táborok rettenetét, a lét szorongató súlyát fejezik ki. Auschwitzban elpusztult anyja emlékére írt Halálfúgáját a modern német líra egyik csúcsának tartják. (Celan) Az elmúlt évtizedek legjelentősebb német költője.” (Domokos Mátyás)
---	--

Paul Celan Todesfuge	Paul Celan Halálfúga
Schwarze Milch der Frühe wir trinken sie abends wir trinken sie mittags und morgens wir trinken sie nachts wir trinken und trinken wir schaufeln ein Grab in den Lüften da liegt man nicht eng Ein Mann wohnt im Haus der spielt mit den Schlangen der schreibt der schreibt wenn es dunkelt nach Deutschland dein goldenes Haar Margarete der schreibt es und tritt vor das Haus und es blitzen die Sterne er pfeift seine Rüden herbei er pfeift seine Juden hervor läßt schaufeln ein Grab in der Erde er befiehlt uns spielt auf nun zum Tanz	Napkelte korom teje este iszunk és délben iszunk és reggel iszunk és éjszaka téged iszunk csak iszunk csak és sirt ásunk a szelekbe feküdni van ott hely Egy ember lakik a házban a kígyókkal játszik szakadatlan ír német földre mikor besötétedik írja aranyhajú Margit ezt írja kilép csillagragyogásban előfüttyenti kutyaít füttyenti zsidóit elő sirt ásat a földbe és rendeli tánczene szóljon
Schwarze Milch der Frühe wir trinken die nachts wir trinken dich morgens und mittags wir trinken dich abends wir trinken und trinke Ein Mann wohnt im Haus der spielt mit den Schlangen der schreibt wenn es dunkelt nach Deutschland dein goldenés Haar Margarete Dein aschenes Haar Sulamith wir schaufeln ein Grab in den Lüften da liegt man nicht eng	Napkelte korom teje éjjel iszunk és reggel iszunk és délben iszunk és este iszunk mi iszunk csak iszunk csak Egy ember lakik a házban a kígyókkal játszik szakadatlan ír német földre mikor besötétedik írja aranyhajú Margit hamúhajú Szulamit sirt ásunk im a szelekbe feküdni van ott hely
Er ruft stecht tiefer ins Erdreich ihr einen ihr andern singet und spielt er greift nach dem Eisen im Gurt er schwingst seine Augen sind blau stecht tiefer die Spaten ihr einen ihr andern spielt weiter zum Tanz auf	Mélyebbre kiáltja az ásót itt ott meg hadd szóljon a zene az ének kap az övéhez a vashoz lendíti kék szeme van mélyebbre a földbe az ásót itt ott fűjjátok húzzátok a tánchoz

Schwarze Milch der Frühe wir trinken die nachts wir trinken dich mittags und morgens wir trinken dich abends wir trinken und trinken Ein Mann wohnt im Haus dein goldenes Haar Margarete dein aschenes Haar Sulamith er spielt mit den Schlangen Er ruft spielt süßer den Tod der Tod ist ein Meister aus Deutschland er ruft streicht dunkler die Geigen dann steigt ihr als Rauch in der Luft dann habt ihr ein Grab in den Wolken da liegt man nicht eng Schwarze Milch der Frühe wir trinken dich nachts wir trinken dich mittags der Tod ist ein Meister aus Deutschland wir trinken dich abends und morgens wir trinken und trinken der Tod ist ein Meister aus Deutschland sein Auge ist blau er trifft dich mit bleierner Kugel er trifft dich genau ein Mann wohnt im Haus dein goldenes Haar Margarete er hetzt seine Rüden auf uns er schenkt uns ein Grab in der Luft er spielt mit den Schlangen und träumet der Tod ist ein Meister aus Deutschland dein goldenes Haar Margarete dein aschenes Haar Sulamith	Napkelte korom teje éjjel iszunk és délben iszunk és reggel iszunk és este iszunk mi iszunk csak iszunk csak Egy ember lakik a házban aranyhajú Margit hamúhajú Szulamit a kígyókkal játszik szakadatlan Kiált lágyabban játszd a halált a halál némethoni mester kiált borusabb muzsikát s füstként a szelekbe foszoltok s fekhettek fellegsírba feküdni van ott hely Napkelte korom teje éjjel iszunk és délben iszunk a halál némethoni mester és este iszunk és reggel iszunk csak iszunk csak a halál némethoni mester kék szeme van elér a golyója talál sose téved egy ember lakik a házban aranyhajú Margit ránk hajtja szelindekeit sirt ad minekünk a szelekben s kígyókkal játszik szakadatlan s álmodozik a halál némethoni mester aranyhajú Margit hamuhajú Szulamit (Lator László fordítása)
--	--

5. Sály László

<u>Sály László</u> *1940 I. 1. Győr	IRODALOM: <u>Sály László</u>: Kreatív zenei gyakorlatok, Jelenkor Kiadó, Pécs 1999
<u>Kotyogó kő egy korsóban</u> 1-4 előadóra (billentyűs vagy ütőhangszerekre), 1978. Sály László - preparált zongora (6:50)	LEMEZ: HUNGAROTON SLPX 12060

Tandori Dezső
Kotyogó kő egy korsóban

Majd; (nem én:
én nem.)

6. Vidovszky László

	Vidovszky László *1944 III. 25. Győr	IRODALOM: Vidovszky László – Weber Kristóf: Beszélgetések a zenéről, Jelenkor Kiadó, Pécs 1997.
	Nárcisz és Echo opera egy felvonásban Ungvárnémeti Tóth László „Nárcisz” c. tragédiájának részleteire. A német fordítás Meller Ágnes és Rácz Judit munkája. 1979–1980. Bemutató: 1981. Részlet: <u>Gyász Chorus</u> (3:15) az Ifjú Zenebarátok Központi Kórusából alakult kamarakórus, karigazgató: Ugrin Gábor Nagy Péter – zongora (A bemutató felvétele)	SZÖVEG: Ungvárnémeti Tóth László (1788–1820): Nárcisz (Közli Weöres Sándor: Psyché, Magvető 1977)

Ungvárnémeti Tóth László

GYÁSZ CHORUS

Strophá

Ki látta a delelő Napot
 A tenger özönvizébe bukni,
 Bár néha egész napon sem érzük
 Arany melegét s királyi fénye
 Csillám-ragyogását?
 Kit föröszt az eső,
 Kit sért meg a Zeus nyila
 Villámtüze és ropogása,
 Hogy a borúlatot
 Előre ne látná?

Antistrophá

Csupán csak a maguk élete
 Hosszabb s rövidebb határa nincsen
 Tudtokra adatva Bölcsseinknek.
 Nincs sem tünemény, sem álom olyan,
 Melly azt ki jelentné,
 Nincs Pap, a ki tudná!
 Czielunk titok, határtalan;
 Pályánk rövid és szövevényes:
 Ha futsz, hamar ki dűlsz;
 Ha állsz, meg előznek.

IV. A nyolcvanas évek zenéjéből

1. Kurtág György

	<u>Kurtág György</u>	
	<u>Jelenetek egy regényből</u> 15 dal Dalos Rimma verseire, op. 19., 1981-1982. Két részlet: 14. <u>Igaz történet</u> 15. <u>Epilógus</u> (csüggedt sirató)	CD: HUNGAROTON CLASSIC HCD 31821

a/	14. <u>Igaz történet</u> Csengery Adrienne - szoprán Fábián Márta - cimbalom Keller András - hegedű Csontos Ferenc - nagybőgő (1:30)	
----	--	--

Dalos Rimma
Igaz történet

Halódik a
tavaszi kapkodásban
fogant
szerelem.
De kertedben
terem
a feledés
füve.

(Dalos György fordítása)

b/	15. <u>Epilógus</u> (csüggedt sirató) Csengery Adrienne - szoprán Keller András - hegedű Csontos Ferenc - nagybőgő (1:30)	
----	--	--

Dalos Rimma
Epilógus
(csüggedt sirató)

Találkozástól
válásig,
búcsútól
várakozásig
- ennyi volt asszonykorom.

(Dalos György fordítása)

2. Sári József

<u>Sári József</u> *1935 VI. 23. Lenti	IRODALOM: Farkas Zoltán: Sári József (Magyar zeneszerzők 12.), Mágus kiadó 2000
<u>Időmalom</u> nyolc kánon dallamhangszerekre, 1983. Részlet: <u>No. 7. con gravità</u> (4:12) Matuz István, Gyöngyössy Zoltán, Regős Imre, Csigó Gyöngyvér - fuvola	LEMEZ: HUNGAROTON SLPX 12872

3. Vajda János

<u>Vajda János</u> *1949 X. 8. Miskolc	
<u>Mario és a varázsló</u> opera egy felvonásban Thomas Mann nyomán Bókkon Gábor szövegkönyvére, 1983-1985. Részlet: <u>Tempo di Valse - Hölgyeim és uraim!</u> (3:36) Cipolla - Polgár László, basszus Római úr - Bende Zsolt, bariton Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara vez. Török Géza	CD: HUNGAROTON HCD 31122 IRODALOM: Thomas Mann: Mario és a varázsló, (Lásd Thomas Mann. Novellák II.), Új Magyar Könyvkiadó 1955. Thomas Mann (1875-1955): „a 20. század első felének legnagyobb német regényírója, a német polgári realizmus kiteljesítője. Életművében több német irodalomtörténeti korszak, szinte egész évszázad fejlődése sűrűsödött össze.” (Világirodalmi Lexikon) Legfőbb regényei: A Buddenbrook ház, A varázshegy, József és testvérei, Lotte Weimarban, Doktor Faustus. Legfontosabb novellái: Tonio Kröger, Halál Velencében, Mario és a varázsló.

CIPOLLA
 Hölgyeim és uraim!
 Legyen emlékezetes ez az este!
 Legyen igazán vidám!
 Táncoljanak felszabadultan, bátran!
 Rajta, fiatalember!
 Ön is, kisasszony. Táncoljanak önök is.
 Ugye, milyen jó a zene.

(Már vagy tíz-tizenöten táncolnak. Cipolla elégedetten nézi a táncolókat, fölsétál a színpadra, a táncolók elé ül.)

RÓMAI ÚR

Engem nem tudna megtáncoltatni.
Minden parancsnak ellenszegülök.

CIPOLLA

Ez némileg megnehezíti a dolgom, az
eredményen azonban ez nem változtat.
Akarat is van,
szabadság is van,
akarat-szabadság azonban nincs!

RÓMAI ÚR

Hagyjuk a szónoklást!
Tegyünk egy próbát:
meg tud-e táncoltatni,
ha én nem akarom?

CIPOLLA

Jöjjön hát!

RÓMAI ÚR

Itt vagyok kezdjen hozzá. de biztosíthatom,
most kudarcot vall.

CIPOLLA

Táncolni! No rajta! Ne kéresd magad!

RÓMAI ÚR

Amint látja, nem sikerül.

CIPOLLA

Csak egy kis táncocskát,
csak néhány lépést,
egy kis szökkenést, hopplá,
hisz fáj már minden tagod.
Átjárja testedet a vágy.
No lám, hisz táncolsz már.
Nem is harc ez, hanem élvezet.
Táncolj! Táncoljatok!

4. Tihanyi László

	<u>Tihanyi László</u> *1956 III. 21. Budapest	
	<u>Fehér szavak</u> szoprán hangra és 15 előadóból álló együttesre; Virginia Woolf Hullámok (Waves) című regényének részleteire Mátyás Sándor fordításában, 1988. Részlet: <u>3. tétel: Kezdődik az élet</u> (5:22) Kosztolányi Márta, ének Intermoduláció Kamaraegyüttes vez. Tihanyi László	CD: HUNGAROTON CLASSIC HCD 31792 IRODALOM: <i>Virginia Woolf (angol író, 1882-1941): „a két világháború közötti angol irodalmi élet s a szellemi elit sugárzó középpontja, a feminista, a pacifista, a polgári humanizmus eszméinek egyik utolsó nagy képviselője, a kora és személyisége sötét erőivel is elegánsan küzdő, kristályos szellem. Műveit több mint harminc nyelvre fordították; Amerikában, sőt Franciaországban is honi klasszikusnak számít.” (Világirodalmi Lexikon)</i>

Olyan szemérmetlenül csukom be testem az orra előtt, mint egy napernyőt. Úgy nyitom-csukom a testem, ahogyan akarom. Kezdődik az élet. Most töröm fel életem kincsházát.

(Mátyás Sándor fordítása)

V. A kilencvenes évek zenéjéből

1. Orbán György

	<u>Orbán György</u> *1947. VII. 17. Marosvásárhely (ma: Tîrgu Mureș, Románia)	
	<u>Cselédtánc</u> – a „Spanyol dalok” sorozatból, a zeneszerző versére Meláth Andrea, szoprán Virág Emese, zongora (2:31)	CD: HUNGAROTON Classic HCD 31827

Orbán György
Cselédtánc

Ördög bünnyög a nagybögőbe
Sírva pörgök a táncba körbe,
Ki vagy te legényke, Melyik a lovad?
Mi a te neved?
Granadai úrfi?

Ám ha megszabadítasz végre,
Akkor az se oly fontos nékem,
Ne mondd meg!
Tagadd le!
Nem akarom én a te nevedet,
Dehogyan akarom a te nevedet,
Ki a te apád,
Ki a te anyád,
Nem akarom tudni!

Mindegy már, ki visz el, s mire...
Nem vár itt csak a kés hegye,
Tedd kezéd ide, léptedet oda,
Tedd oda, ide, ide-oda, oda-ide,
Ide-oda, ide-oda, ide-oda... így.

Szőre hullik a vén gazdának,
Végre jól megetették, hátha...
De szép tánc, haláltánc, melyik a lovad?
Hol a te lovad? Granadai úrfi...
Sátán tépi a gazdám száját,
Banyva főzi a baglyunk máját...
Nem akarom a te neved,
Dehogyan akarom a te nevedet,
Ki a te apád, ki a te anyád, nem akarom tudni!

Hadd ülhessek a lóra fel,
Szöktess úgy Granadába, el!
Tedd kezéd ide, léptedet oda,
Tedd oda, ide, ide-oda, oda-ide,
Ideoda, ideoda, ideoda.

Vigy el, granadai úrfi,
Az isten is megfizeti,
Jer, szeress, szeress, granadai úrfi,
A tánc után minden,
De minden az ördögé!
Minden! Minden! Minden!
Minden! Minden! Minden!

Hogyha nem viszel engem innen,
Holnap csendőrök jönnek értem...
Nem lesz nagy nyomozás,
Ha éjjel rájuk gyűjtöm a házat..
Vigy el... vigy.

2. Jeney Zoltán

Jeney Zoltán *1943. III. 4. Szolnok †2019. X. 28. Budapest	
Halotti Szerződés 1987-2005. Négy részlet a „Vesperae Mortuorum”-ból: a/ No 5 Ricarcare sopra il Motto a 8 voci b/ No 51 Confitebor tibi c/ Ricercare d/ No 5o <u>Mária siralma</u> (Weöres Sándor versére) 1995. Jónás Krisztina - szoprán Károlyi Katalin - alt Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara vez. Kovács János (4:50) (Élő előadás: 2000. augusztus 28. Zeneakadémia)	SZÖVEG: Weöres Sándor: Egybegyűjtött írások I., Magvető Könyvkiadó 1970, 201-202. lap

137. zsoltár (Vulgata) (eleje és vége)	138/137. zsoltár (eleje és vége)
1 Confitebor tibi Domine in toto corde meo quoniam audisti verba oris mei in conspectu angelorum psallam tibi 2a adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo 8 Dominus retribuet propter me Domine misericordia tua in saeculum opera manuum tuarum ne dispicias A „Requiem” Introitusából: Requiem aeternam dona eis Domine et lux perpetua luceat eis	1 Hálát adok neked, Uram, teljes szívemből, mert meghallgattad az én szómat, az angyalok előtt éneklek néked 2a és leborulok a te szentélyed előtt, hálát adok a te nevednek. 8 Az Úr elvégzi, amit én bennem kezdett, Uram, a te irgalmad örökkévaló, ne vesd meg kezédnek alkotását! A „Requiem” Introitusából: Adj Uram nekik örök nyugodalmat, és az örök világosság fényeskedjék nekik.

Weöres Sándor Mária siralma		
Nem tudtam a búról, most a bú megölel, halványsággal belehel. Jaj nekem, én fiam, égi virágszál, igen elváltoztál, messzire távoztál. Iszonyú vasszegek törik a csontodat, facsarják izmodat, jaj én fiam, én fiam, feketülő vérrel csombókos a hajad. Az éjjel álomban kicsi baba voltál, fürdettelek téged egy nagy tekenőben.	Abban a nagy tekenőben tükrözött az égbolt, jaj én fiam, én fiam, két szemed is kék volt. Gonoszok lándzsája szúrja át a melled, gyere vissza, jaj én fiam, maradj anyád mellett. Álomban csókoltam apró dundi lábad, mosolygott a csópp szád, jaj én fiam, én fiam, hadd menjek utánad. Véred hullása, szemeim sírása, szép arcodnak hervadása szívem szakadása.	Gőgicsélve heverésztél, két karomba dőlve, hullt, csak hullt a zápor könnyem a nagy tekenőbe. Rászegeztek a keresztre, nem igaz, nem, nem, jaj nekem, megfulladok, fogjatok föl engem. Szíved fárad, karod is kiszárad, éjféltájban sötét hollók tépázzák a vállad. jaj nekem, én fiam, jaj én fiam.